QUod erat officium ſuſcepti libri. auſpice chriſto. quāuis
rudibus pene verbis compleuimus prout ingenij mediocritaſ tulit. Decurſus em̄ propo
ſiti operis ſex etatibus: ad metam noſtri temporis prouecti ſumꝰ. Eſtqꝫ annus quinqua
geſimus tercius imperij glorioſiſſimi imperatoris Friderici tercij. Ac filij eius incliti re-
gis maximiliani ſeptimus. Moderniqꝫ ſūmi pontificis Alexandri ſexti annus ſui pontifi
catus primus. Diuino nāqꝫ munere ꝑ tot regum ac imperatorum geſta. ſummorūqꝫ pon-
tificum ⁊ aliorum labores. pericula ⁊ ſumma exicia. Cymba exigua eſtuoſum mare ſulcantes couentum eſt
quo ab initio proram direximus. Si aūt parte in aliqua ꝙ plus maris. ꝙ minus q̄ꝫ oportuerit exorbitatuꝫ
eſt a veritatis tramite ſapienti emendationi relinquimus. Si v̄o quicqꝫ labore iſto in p̄teritoꝝ geſtoꝝ cogni
tionem ac figuraꝝ oblectationem deduxerimus deo gratiaꝝ largitori laudes exhiberi cupimus. Reſtant tā
dem ꝑpauca de ſeptima ⁊ vltima etate ac fine ſeculi mundanaꝝ reꝝ in huius operis calce differēdū. ne prio-
ra oīa ſine laudabili fine irrita ⁊ infructuoſa eſſe videantur niſi diuinū premiū btitudinis ꝑpetue ſubſeq̄tur

QUm in primordio operis de principio mūdi explicauimus
et diuine lr̄e ad ſcientiam veritatis nos erudiunt. mundum deniqꝫ finem habiturum. De quo
nunc in fine operis diſſeremus. Plato em̄ qui de mundi fabricatione diſſeruit id explicare non
potuit. qui celeſte miſteriū qḋ nō niſi a prophetis ac deo diſcit̄ ignorabat. ideo imperpetuum
dixit eſſe fabricatum. quod longe ſecus eſt. qm̄ quicquid eſt ſolido ⁊ graui corporea vt initiū cepit aliqn̄. ita
et finem capiat neceſſe eſt. Nam ariſtotiles cū nō videret quēadmodum poſſet tanta reꝝ magnitudo interi-
re ⁊ hanc p̄ſcriptionem vellet effugere. ſemper ait fuiſſe mundū ac ſemper futurum. Cū tamen terrā ⁊ aquā
et ignem diſperire. conſumi extinguiqꝫ videamus. que ſunt vtiqꝫ mundi partes. Intelligitur totuꝫ eſſe mor
tale cuius membra ſunt mortalia. ita fit vt natum ſit quicq̄d poteſt interire. Sed ⁊ omne quod ſub viſu ocu
lorum venit ⁊ corporale (vt ait plato) ⁊ ſolubile ſit neceſſe eſt. Epicurus igit̄ (auctore democrito) veridicus
in hac re fuit. qui ait ⁊ ortū aliqn̄ ⁊ aliqn̄ eſſe periturū. Propinquante tandem huius termino ſeculi huma-
narum reꝝ ſtatum cōmutari neceſſe eſt ⁊ in deterius nequicia inualeſcente prolabi. vt iam noſtra hec tempo-
ra quibus iniquitas ⁊ malitia vſqꝫ ad ſummū graduꝫ creuit. In illius tamen inſanabilis mali compatione
felicia ⁊ q̄ꝫ aurea poſſint iudicari. ita em̄ iuſticia rareſcet. ita impietas ⁊ auaricia ⁊ cupiditas ⁊ libido cre-
beſcet. vt ſi qui tum forte fuerunt boni prede ſint ſceleratis ac diuexentur vndiqꝫ ab iniuſtis. Soli auteꝫ ma
li opulenti ſint. boni v̄o in omnibus contumelijs atqꝫ in egeſtate iactentur. Confundetur omne ius ⁊ leges
interibunt. Nihil tunc quiſqꝫ habebit. niſi aut queſitū manu. audatia ⁊ vi omnia poſſidebunt. non fides in
hominibus. non pax. non humanitas. non pudor. non veritas erit. atqꝫ ita neqꝫ ſecuritas. neqꝫ regimen ne
qꝫ requies a malis vlla. Omnis em̄ terra tumultuabitur. frement vndiqꝫ bella. omnes gētes in armis erūt
et ſeinuicem oppugnabunt. Ciuitates finitime inter ſe preliabuntur. Tunc pagrabit gladius orbem metēs
omnia ⁊ tanq̄ꝫ meſſem cuncta ꝓſternens. Poſtremo v̄o tam deteſtabile atqꝫ abhominandū tempus exiſtet
ꝙ nulli hominū ſit vita iocunda. Euertentur funditus ciuitates atqꝫ interibunt. non modo ferro atqꝫ igni.
verū etiā terremotibus aſſiduis ⁊ alluuie aquaꝝ ⁊ morbis frequentibus ⁊ fame crebra. Aer em̄ viciabitur
⁊ corruptus ⁊ peſtilens fiet ⁊ modo importunis imbribus. modo inutili ſiccitate. nunc frigoribus. nunc e-
ſtibus nimijs. nec terra homini dabit fructuꝫ. nec ſeges quicq̄ꝫ. non arbor. non vitis feret cuꝫ in flore ſpem
maximam dederint. in fruge decipient. fontes quoqꝫ cum fluminibus areſcent vt ne potus quideꝫ ſuppetat.
et aque in ſanguinem aut amaritudinem mutabuntur. Propter hec deficient ⁊ in terra q̄drupedes ⁊ in aere
volucres ⁊ in mari piſces. Prodigia quoqꝫ in celo mirabilia mentes hominū maximo terrore confundent.
Qui igitur celſa tenent dominia atqꝫ imperia eos aperire oculos ⁊ aures reſerare hec ſequentia ⁊ preterita
tempora perſuadent ne eos letifer ſomnus obrepat. Uigilantes aſpiciant quibus quātiſqꝫ fortune tragu-
lis pectus gerant. cū eius viribus humana non obſtare conſilia queant. ⁊ ex preteritis geſtis q̄ꝫ in lubrico
poſiti ſint animaduertant ⁊ auaricie. luxui. furori. iactantie ambitioniqꝫ parcentes. letis ponere modum di
ſcant. memorantes dū ampliatas leticia mentes. aut aliquo irritatas euentu aliquod enorme ſubintrat. Ea
lege eos aggerē cōſcendiſſe qua ceteros ruituros. ſi librauit in puncto penaſqꝫ offenſis daturos. Uos igit̄
qui appropinquare diem illum cernitis quo ſit ex hac vita migrandum. Deum ſummum veneratione co-
lite ⁊ integro affectu diligite. Sequimini ſapientiam ⁊ virtutes apprehendite. honorate dignos. amicos
ſumma cum fide ſeruate. prudentum conſilia ſumite ⁊ benignos vos moribus exhibete. humanitate ⁊ iuſti
cia vt innocentes ad iudiciū venire poſſitis.

262

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

Mundum deus (vt premiſſum ē in principio operis) et hoc reꝝ nature mirabile opus. ſicut ꝛ in archanis ſacre ſcripture cōtinetur. ſex dieꝝ ſpacio conſūmauit. Deniqꝫ ſeptimū quo ab operibus requieuit ſanxit. Hic eſt autē dies ſabathi. qui in lingua hebrea a numero nomē accepit. Unde ſeptenarius numer⁹ legitimus ac plenus eſt. Nam ꝛ dies ſeptē ſunt. ꝛ ſeptem ſtelle que non occidunt. Et ſeptem ſydera. q̄ vocantur erratia. quoꝝ diſpares curſus ꝛ inequales motus reꝝ ac temporꝝ varietates efficere credūtur. De ſcriptis itaqꝫ ſex etatibus. Cum ſeptima etas quieſcentiū iudicať. Ab aſcenſione domini aperta ianua q̄etis. initiū habuiſſe ferunt. vſqꝫ in preſens cū ſexta decurrit. ꝛ vſqꝫ in finem mūdi cum illa protendeť. Cū nūc de vltimo fine mundi pagetur. de ſeptima mentio fiet. que nec finem habebit. Cum requies animaruꝫ interminabilis ſit. Sed ab octaua reſurgentiū etate ſuſcipietur. Ideo liber Geneſeos ſeptimū diem veſperam non habere edocet. De aduentu igitur antixpi. ꝛ morte fine reꝝ. ac de extremo iudicio. in vltima etate mundi diſſerere placuit. Quomō autē conſūmatio futura ſit. ꝛ qualis exitus humanis rebus impendeat. ſi quis diuinas litteras fuerit ſcrutatus inueniet. ſed ꝛ ſeculariū ꝓphetarum cōgruentes cū celeſtibus voces. finem rerum ꝛ occaſum enūciant. deſcribentes. quaſi fatigati. ꝛ de labentis mundi vltimā ſenectutem.

De antichriſto

Imminente iam temporꝝ concluſione. Duo ſane certiſſima. nec dum inſtantis iudicij indicia habem⁹. fidem iſrahelitice gentis. Et regnū perſecutioneqꝫ antixpi. quā pſecutionē triū ſemis annoꝝ futuram fides eccleſie tenet. Sed ne hec improuiſa veniēs oēs paſſim quos imparatos inuenerit inuoluat. Enoch ꝛ Heliam maximos ꝓphetas ꝛ doctores. ante huius exortum venturos ī mūdū aiūt. Qui iſrahelitica plebem ad fidei conuertant gratiam. atqꝫ ad preſſuram tanti turbinis partem electoꝝ inſuperabilem reddant. Qui cum ipi primo tres ſemis annoꝝ predicauerint. Et ſicut de vno eoꝝ Helia propheta Malachias predixit. cōuerterint corda patrū in filios. id eſt antiquoꝝ fidem. dilectōnemqꝫ ſanctoꝝ meoꝝ. Qui tūc victuri ſunt mente plantauerint. Tūc excandeſcens illa horrenda perſecutio. ipos in primis martyrij virtute coronet. Deinde ceteros fideles corripiens vel martyres xpi glorioſiſſimos vel damnatos apoſtatas faciet Antixpus aūt ex ſyria. vel vt alij habent ex babilone de tribu dan. malo ſpiritu genitus. euerſoꝛ ac proditoꝛ generis humani. Qui reliquias illius prioris mali cum ipo ſimul deleat. Ille teterrimus erit. ꝛ mendacioꝝ propheta. ꝛ ſeipm conſtituet ꝛ vocabit. deū ſe coli videbit. vt dei filiū. Et dabitur ei poteſtas. vt faciat ſigna atqꝫ prodigia. Quibus viſis irrheciat homines. vt adorent eum. per magicas artes a peſſimis imbutus magiſtris. adiūgens ſe diabolus. totam ſue virtutis potentiā. per quā magicam ceteris oībus maiora patraret. indiuiduus comes attulit. Iubebit ignē deſcendere de celo. ꝛ ſolem a ſuis curſibus ſtare ꝛ imaginē loqui. Et fient hec ſub verbo eius. Quibus miraculis etiaꝫ ſapientiū plurimi allicientur ab eo Tunc eruere dei templū conabitur. ꝛ iuſtum populum perſequetur. Et erit preſſura. ꝛ contritio qualis nūqꝫ fuit a principio mūdi. Quicūqꝫ crederint atqꝫ acceſſerint ei. ſignabūtur ab eo tanquā pecudes. Qui aūt recuſauerint notam eius. aut in montes fugient. aut cōprehenſi exquiſitis cruciatibus necabūtur. idem iuſtos homines obuoluet libris ꝓphetarū. atqꝫ ita cremabit. Et dabitur ei deſolare orbeꝫ terre menſib⁹. xlij. Id erit tempus. quo iuſticia proijcietur ꝛ innocentia odio erit. Quo mali bonos hoſtiliter preliabuntur. Non lex aut ordo aut militie diſciplina ſeruabitur. Non canos quiſqꝫ reuerebitur. nō officiū pietatis agnoſcet. Non ſexus aut infantie miſerebitur. Confundentur omnia. ꝛ miſcebūtur contra fas. contra iura nature. Ita quaſi vno cōīqꝫ latrocinio terra vniuerſa vaſtabitur. Cuꝫ hec ita erūt tūc iuſti ꝛ ſectatores veritatis ſegregabūt ſe a malis. ꝛ fugient in ſolitudines. Cūqꝫ venerit hieroſolimam antixps ſe circūcidet. iudeis ſe chriſtū fore oſtendens. qui adherentes templū inſtaurabūt. deceptis munera copioſa donabit. quoſdā auaricia ſubiugabit. Mittet quoqꝫ per orbem legatos Helyam ꝛ Enoch. qui per hec tēpora in paradiſo vixerunt eo tempore (vt premiſſum eſt) mortis debitum exoluent. Demū iuxta viſionem danielis antixpus ad verticē montis oliueti diuertet. Ibi peribit. vnde ſaluatoꝛ ad celos adſcendit. Percuſſo aūt illo perditionis filio. ſiue ab ipo dño. ſiue a michaele archangelo (vt quidā docent) ꝛ eterne vltione dānato. Non continuo dies iudicij ſecuturus eſſe credendus eſt. Alioquin ſcire poſſent homines illius eui iudicij tempus. ſi poſt tres ſemis annos incohoate perſecutionis antixpi confeſtim ſequeretur. Poſt quantū vo tempus cōſūmate deuaſtationis venturus ſit. nemini prorſus ſcire conceditur. Cuius quidē aduentus horam. merito ſancti omnes diligunt. ꝛ citius adeſſe deſiderant. Sed periculoſe ſatis agūt. ſi qui hanc prope. an longe ſit putare. vel predicare preſumūt. Cum diuina ſententia dicat. de die vltima vel hora nemo ſcit neqꝫ angeli celorum. niſi pater ſolus. Et vt diuus Hieronimus refert. Beatus qui interfecto antixpo ſupra mille ccxc. dies id eſt tres ſemis annos dies. xlv. preſtolatur. quibus eſt dominus atqꝫ ſaluatoꝛ in ſua maieſtate venturus. Quare autem poſt interfectōnem antixpi. xlv. dierum ſilentium ſit. diuine ſcientie eſt. Niſi forte dicamus dilatio regni ſanctorum patientie probatio eſt.

263

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

De morte ac fine rerum

Parens hoīm omniū Adam. ita plaſmatus fuerat. vt manente illo decederent tempora. nec vite terminū (quem a morte morſu diabolice temptationis appellamus) aliquo tempore ſciret. Trangreſſione autem dominici precepti. in eo factum eſt. vt legem illico ſenſerit in carne repugnātem. legi mentis ſue. In ſudore vultus ſui vita illi agenda fuerit. Ex delitijs in erūnas exulare iuſſus fuerit. Timor ⁊ tremor. ſuper eū venerint. peccato obſorduerit. offenſo creatore. offendi poſſe ceperit. poſthabito obedientie merito brutorum impetum expauerit. expleto deſiderio carnis corruptiones ſenſeri. Innocentia exploſa nocere. nec minus noceri poſſe ſuo periculo didicerit. cum tempore declinauerit. Immortalitatis ſtatu amiſſo corruerit. per incrementa viuendi ad mortē feſtinauerit. Nos quoqꝫ qui ab eo originem trahimus. ad curas ſollicitudines. temptationes. tum corporis tum animi inſupabiles. Ad vltimū deniqꝫ terribiliū mortem alligamur. Nature ab eo hanc conditionem ſortiti. A quo ꝓpagationem generis incepimus. Quid em̄ eos apello. Quos admodum preſens vita oblectat. in hac valle miſeriarum. nec aliud inuenimus q̄ꝫ nature imbecillitatem. fortune ludibrium. voluntatis mutationem. voluptatum inquinamenta. temptationū bellum aſſiduū. Cum ingredimur in mundum ab infantia incipimus. Que etas quicquid videt ignorat. Inde in pueritiam. in qua nihil ſolidum ſapere poſſumus. prouehimur ex puericia in adoleſcentiaꝫ. In qua cum etate ⁊ ſanguine voluptatum incentiua coaleſcunt progredimur. Ex adoleſcentia iuuentam aſcendimus. In qua ſicut maiora per etatem audemus. ita maioribus curis implicamur. Ex iuuenta in virilitate confirmamur. in qua grauiora prelia nos diſcerpunt. ambitu. auaricia liuore. libidinibꝰ. et varijs demum anxietatibꝰ ꝯſumimur. Ex illa ī ſenectā deſcēdimꝰ. ſ; q̄ꝫ ꝯtinuis ⁊ q̄ntꝭ nr̄a ſenectꝰ plena malis. ex ſenecta in decrepitā decidimꝰ. in q̄ cōtinuꝰ horror inſtātꝭ mortꝭ nos pulſat ⁊ irritat. Aſpiciamꝰ te nudū informē iter vagitꝰ ⁊ lacrimas naſcētez. Exiguo lacte ſolādū tremulū atqꝫ reptātē opis īdiguū aliene q̄ꝫ muta paſcunt ⁊ veſciūt caduci corpis aī inq̄eti morbꝭ obſeſſuz varijs ſbiectū paſſiōibꝰ innūeris. Cōſilij inopem. alterna leticia ⁊ triſticia fluctuantem. impotentem appetitus arbitrij cohibere neſcium. q̄ꝫ quantumue ſibi expediat. Quis cibi potuiqꝫ modus ignorantem. Cui alimenta corporis. ceteris animantibꝰ in aperto poſita. multo labore conquirenda ſunt. quem ſomnus inflat. cibus diſtendit. potus precipitat. vigilie extenuant. fames contrahit. ſitis arefacit. auidum timiduq̄ꝫ faſtiditatem. poſſeſſa deplorātem ⁊ preſentibus ſimul ⁊ p̄teritis ⁊ futuris anxiū. ſuperbientem inter miſerias ſuas. Et fragilitatis ſibi conſciū viliſſimis vermibus imparem. vite breuis. etatis ambigue. vati ineuitabilis. ac mille generibus mortis expoſitum. Omitto ꝙ ita compacti ſumus vt ocio tabeſcamus. labore frangamur. crapula opprimimur. Inedia extenuemur. Et quocūqꝫ a medio recedentes ad aliquod extremū vertamur. diſſoluta temperie non parum ledimur. p Per ſingula momenta tempoꝝ cum celo vertimur. ⁊ vexamur fortune ludibrio ſumus. Que ſumma infimis. yma ſummis mutare gaudet. Ita per omnē vite curſum anguſtiarum laborum erūnarum. inſidiaruz plena omnia occurrūt. Si tamen arma caritatis ⁊ ſcutū fidei ſumpſerimus ſi ad alterius vite p̄parationez actiones noſtras inſtituerimus. quantacūqꝫ ea ſint que occurrūt ſuperabimus. Mors quoqꝫ oīm doloruz ſolutio eſt. vltra quā mala noſtra non exeunt. que nos in illam tranquillitatem. in qua anteqꝫ naſceremur. iacuimus reponit. Mors quidem bene pureqꝫ morientibus vita eſt. Hinc ⁊ diſſolui cupiunt (qui bene vixerint) ⁊ eſſe cum xp̄o. vt bene acte vite premiū ꝯſequantur lumen eternū. Et profecto mors vite que neqꝫ doloribus. neqꝫ metu. neqꝫ inuidie. neqꝫ erūnis vllius ſubiecta eſt. Neqꝫ ipſi quoqꝫ morti quicqꝫ obnoxia Et ſi altius aliquanto repetamus. Inueniemus mortem nihil aliud eſſe. quā peccandi finē. Nam cū Adā contra mandatum dei in flagitium lapſus eſſet. ne viuendo culpa reuiuiſceret. ⁊ in peccato perſiſteret. eius corpus e terra factum. terre deus reddidit. non vt creature quā fecerat. ſed vt peccato quod creatura ipa cōmiſerat finem imponeret. Deus igitur ⁊ principiū ⁊ finis. Cum is vult naſcimur. Cum vult etiam morimur. Et ſunt hec quidem prorſus diuinitatis eius. Nihil ad nos pertinentia. Illud vō tātūmodo noſtro reliquit arbitrio. vt bene recteqꝫ viuendo bonū nanciſceremur finem. Hoc itaqꝫ ꝙ vnū noſtrū eſt. id eſt vt in xp̄o domino noſtro moriamur. ſumma ope adniti debemus. Quod qui faciunt non plane moriūtur. ſ; tranſeunt a corruptione ad incorruptionem. a mortalitate ad immortalitatem. a perturbationibus ad trāquillitatem. Non abſurde fortaſſis quidam exiſtimarūt. mortē non mō malū non eſſe. ſed bonoruz omniū maximū. Veruꝫ enīuero quoniā neqꝫ euocationis diem. neqꝫ horam nobis ſcire datum eſt. Per q̄ꝫ ſalutare fuerit. preparatos nos eſſe. cū deo ſentientes: ⁊ mandatis eius obſequentes. nec diem differre tutū eſt. ſ; inſipienter factū potius exiſtimare. Pleroſqꝫ em̄ vidimus ſumma corporis incolumitate. viribus integris nihil tale metuentes. morte repente interceptos. Contra nōnullos vſqꝫ ad medicoꝝ deſperationem redactos conualuiſſe. Cum hec igitur omnia in dei tantū poteſtate ſint. nihil nobis reliquū videt. Niſi vt cum deo bn̄ ſentientes eius p̄ceptis vt p̄miſimus tū in omī vita. tū in vite termīo maxime obediamꝰ. Credimꝰ firme om̄es. ꝙ deus hoīem fecit ad ymaginē ſui. Quid nobis facilius pōt accidere. quā dimittere luteum corpꝰ vicioꝝ ſarcinā. ⁊ ad eū euolātes redire. q̄ nos nō dedignatꝰ ē ad ſilitudinē ſui facere. Quo ſpūs diuino ipiꝰ ſpū repletꝰ diuinitatꝭ ꝑticeps. ⁊ felicitatꝭ eiꝰ agat euū ꝑpetuo inter āgelos ⁊ ſanctoꝝ choros.

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

Imago mortis

Morte nihil melius. vita nil peius iniqua
O p̄ma mors hoīm. reqes eterna laborū
Tu ſenile iugum domino volente relaxas
Vinctorūqȝ graues adimis ceruice cathenas
Exiliumqȝ leuas. ⁊ carceris hoſtia frangis
Eripis indignis. iuſti bona ꝑtibus equans
Atqȝ immota manes. nulla exorabilis arte
A primo prefixa die. tu cuncta quieto
Ferre iubes animo. promiſſo fine laborum
Te ſine ſupplicium. vita eſt carcer perennis

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

Septima etas mūdi

Quam fragilis ſit vita hominū. q̄ꝫ plena malorꝫ
Quam breuis. ⁊ miſera. voluite mente ciues
Cum regna. nec comites poſſint depellere mortem
Nec iuuenum numerus. nec numerus ſenum
Ergo omnes iuuenes pueri cunctiqꝫ ſeneſcꝫ
Conſpiciant. omnis me tueatur homo
Precipue qui me quondam videre potentem
Quos mors dira ſuo proſequitur gladio
Quid mihi diuitie: quid opes: quid gloria mūdi
Profuerint: nunc ſum conſcius ipſe mihi
Quid iuuat argenti atqꝫ auri tenuiſſe talenta
Quid tenuiſſe agros. amplaqꝫ regna mihi
Nam cuncta hec regio metuebat nomīa noſtra
Horrebat famam imperiumqꝫ meum
Nunc lapidis ſeruus nunc me tenet improba tellus
Nunc bellum indicunt angues vermeſcꝫ meumqꝫ
Dilacerant corpus oſſaqꝫ lecta iacent
Quāuis diuitiis fuerit mihi magna poteſtas
Ut mea ſit priſcis equiparanda bonis
Non tamen hiis copiis potuit vita mea tueri
Quin mors eriperet meaqꝫ priuaret eis
Defleat hunc caſum ciuis omnis. omniſcꝫ priuatus
Dent lacrimas cuncti dent gemituſcꝫ ſimul
Hanc inopes timeant diuites iuueniſcꝫ ſeneſcꝫ
Matres atqꝫ viri cuncta creata tremant
Ergo omnes quicunqꝫ legent hec carmina noſtra
Non dubitent iam iam talia facta ſequi
Itaqꝫ te exhortor elegos qui legeris iſtos
Ut mors ſit cordi conſociata tuo

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

De extremo iudicio ac fine mundi

Diſpoſitione ſummi dei ſic ordinatũ eſt. vt iniuſtũ hoc ſeculũ. decurſo tẽpoꝝ ſpacio terminum ſumat.
Extinctaqꝫ protinus omni malicia. ⁊ pioꝝ animis ad beatam vitã reuocatis quietum tranquillumqꝫ
pacificũ. aureũ deniqꝫ vt poete vocant ſeculũ. deo ipo regnante floreſcat. Impletis igiť temporibus q̃ de
morti ſtatuit. terminabiť ipſa mors. Et qꝛ tempalem vitam. tempalis mors ſequitur. Conſequens ẽ. vt re
ſurgant anime ad vitam ꝑennem. quia finem mors tempalis accipit. Rurſus ſicut vita animi ſempiterna
eſt. in qua diuinos ⁊ ineloquibiles immortalitatis ſue fructus capit. Ita mors eius perpetua ſit neceſſe ẽ
in qua perennas penas ⁊ infinita tormenta pro peccatis pendit. Propinquante vͦo huius termino ſeculi.
prodigia mirãda per omnia elementa mũdi fient. Quibus imminẽs exitus vniuerſis gentibus intelligať
Diuus quoqꝫ Hieronimus ex annalibus hebreoꝝ ſigna. xv. dierum ante diem iudicij refert. an vͦo conti-
nui ſint vł interpollati. non expreſſit. Prima die eriget ſe mare cubitis. 40. ſuper altitudinẽ montiũ. ſtãs
in loco ſuo quaſi murus. Secũdo tantũ deſcendet vt vix poſſit videri. Tercio marine belue apparẽtes ſuꝑ
mare dabũt rugitus vſqꝫ ad celum. Quarto ardebit mare ⁊ aque. Quinto herbe ⁊ arbores dabũt rorem
ſanguineũ. Sexto ruent edificia. Septimo petre adinuicem collidentur. Octauo fiet generalis terremo-
tus. Nono equabitur terra. Decimo exibũt homines de cauernis. ⁊ ibunt velut amẽtes nec poterunt mu-
tuo loqui. Undecimo ſurgent oſſa mortuoꝝ. ⁊ ſtabũt ſuper ſepulcra. Duodecimo cadent ſtelle. Terciode-
cimo morientur viuentes. vt cum mortuis reſurgant. Quartodecimo ardebit celum ⁊ terra. Quintodeci-
mo fiet celum nouũ. ⁊ noua terra. ⁊ reſurgent omnes. Aperientur igitur inferi ⁊ reſurgent mortui. de qui
bus iudiciũ magnũ ipe rex ⁊ deus faciet. Cũ dies iſte finẽ fatalẽ acceperit ⁊ mortales ad iudiciũ immorta
lis dei venerint. Ueniet igitur ſummi dei filius vt viuos ⁊ mortuos iudicet. Apparebit autẽ dominus in
aere ſupra locum vnde aſcendit. Inſtrumenta quoqꝫ mortis veluti triũphi vexilla. crux. claui. lancea. Ui-
debuntur quoqꝫ eius cicatrices quinqꝫ vulneꝝ. Ac in valle ioſaphat omĩs homo iudicabitur. Sed cũ mũ-
di ⁊ mortaliũ venerit iudiciũ. quod deus ipe faciet iudicans pios ſimul ⁊ impios. Tũc demũ impios qui-
dem in ignem ⁊ tenebras mittet. Qui aũt pietatem tenuerũt iteꝝ viuent ſpiritu dei dante honoreꝫ ſimul ⁊
vitã. Quod non modo ꝓphete futuruꝫ eſſe ex dei ſpiritu: verũetiam vates ⁊ philoſophi vt hidaſpes ex in
ſtinctu demonũ cecinerũt. Nemo aũt querat queãdmodum fieri poſſit. Nec eñ diuinoꝝ opeꝝ poteſt reddi
ratio. Sed ſi a principio deus hominẽ neſcio quo inenarrabili modo inſtituit. Credamus ab eo reſtitui ve
terem poſſe qui nouũ fecit. Sed infideles clamant ⁊ dicunt. Quomodo poteſt caro putrefacta cũ diſſolui-
tur. aut in puluerem reuertitur. maris etiam interdũ profundo ſorbetur. fluctibuſqꝫ diſpergitur colligi rur
ſum ⁊ reintegrari in vnũ corpus. Et ex anima eadem hominis operari: Ad quos reſponſionem ex ſermo
nibus Pauli faciamus dicentis. Inſipiens tu quod ſeminas non viuificatur. niſi prius moriatur. ⁊ qͦd ſe
minas futuꝝ eſt. Seminas ſed nudũ granũ tritici aut alicuius ceteroꝝ ſeminũ. Deus aũt dat ei corpus ꝓ-
ut vult. Quod autem in ſeminibus que in terram iacis per annos ſingulos fieri vides. hoc in tua carne q̃
lege dei ſeminatur in terra futurum eſſe non credis. Cur queſo tam anguſtus ⁊ inualidus diuine potentie
eſtimator es. vt diſperſum vniuſcuiuſqꝫ carnis puluerem in ſuam rationem colligi et reperari poſſe nõ cre
das. An non cenſeas cum videas ꝙ etiam mortale ingeniũ demerſas in profundum terre metallorum ve-
nas rimatur. Et artificis oculis aurũ videtur. in quo imperitus terram putat. Et cũ auri eſſe ꝓpriam venã.
⁊ argenti aliã. Eriſqꝫ longe diſparẽ. ferri atqꝫ plũbi diuerſam Intra ſpeciem terre latere mortale deprehẽ-
dat ingeniũ. diuina virtus inuenire poſſe ac diſcernere non putabitur vniuſcuiuſqꝫ carnis ꝓprium ſenſum
etiam ſi videatur diſperſus. Sed ad hec temptemus animas que intellectu deficiũt naturalibus ratõnibꝰ
adiuuare. Si quis ſemina diuerſa in manu ſua permiſceat. et hec indiſcrete ſeminat. vel paſſim ſpargat in
terram. nonne vniuſcuiuſqꝫ ſeminis granum. quocũqꝫ loci iactum fuerit competenti tẽpore ſm nature ſue
ſpeciem germẽ producet. vt ſtatum ſue forme ſuiqꝫ corporis reparet. Ita ergo vniuſcuiuſqꝫ carnis ſubſtã-
tia. q̃uis varie diuerſeqꝫ diſperſa ſit. ratio tamẽ ipa que ineſt vnicuiqꝫ carni eſt immortalis. quia immor-
talis anime caro eſt. ex eo tempore quo ſeminantis in terram primo veri dei voluntati arriſit. collectũ ter-
re attractumqꝫ ſubſtantie ſenſum reddit ac reparat in illam ſpeciem. quã mors aliquando diſſoluerat. Et
ita fit vnicuiqꝫ anime vt non ad confuſum ⁊ extraneum corpus. ſed ad ſuum quod habuerat repareť. Cõ
ſequenter poteſt pro agonibus preſentis vite. cum anima ſua caro vel pudica coronari. vel impudica pu-
niri. Nõ autẽ renaſcenť. ſed reſurgẽt. Et ideo corpibus induẽtur. Et prioris vite facturũqꝫ oĩm memores
erũt. Et ĩ bonis celeſtibꝰ collocati ac fruẽtes iocũditate ĩnũerabiliũ copiaꝝ. pñti deo gr̃as agẽt. ꝙ malũ oẽ
deleuerit. ꝙqꝫ eos in regnũ vitãqꝫ ꝑpetuã ſuſcitarit. Hec ſunt q̃ a ꝓphetis futura dicũtur. Quoꝝ teſtimo-
nia ponere non opus eſt. Cum tantam rerum multitudinẽ menſura libri non caperet. Qui hec diligentiꝰ
voluerit ſcire. Ex ipſo fonte hauriat. ⁊ plura q̃ nos in hijs libris complexi ſumus admirabiliã requirat.
Poſtq̃ tandẽ fuit terre mortaliũ confuſio. Et ipe omnipotẽs. cum venerit in ſolio iudicare omẽs animas
⁊ mũdum omnẽ. Eodem tempore fiet publica omniũ reſurrectio. Eritqꝫ corpus quod reſurget a mortuis
incorruptibile ⁊ immortale. non ſolum iuſtorum. ſed etiam peccatoꝝ. Iuſtorum quidem vt ſemꝑ poſſint
permanere cum xp̃o. peccatoꝝ vͦo vt abſqꝫ interitione ſua debitas luant penas. Poſtremo iuſtus iudex ꝑ-
petuitatem glorie iuſtis donabit. Impijs vͦo prolixitatem confuſionis ⁊ penas miniſtrabit. Quoꝝ cor-
pora permanebũt ineternũ. vt ſufficere poſſint cruciatibus ⁊ igni ſempiterno. Cuius natura diuerſa ẽ ab
hoc noſtro. quo ad vite neceſſaria vtimur. Qui niſi alicuius materie fomite alatur extinguitur. At ille di-
uinus perſeipſum ſemper viuit ⁊ viget ſine vllis alimentis. ac ſibi ipſe eternum pabulum miniſtrabit. ac

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

Vltima etas mundi

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

ſenſum doloris afficiet. Quāta aūt felicitas exiſtimanda eſt. iuſtis ac pijs ſubtractis hijs labibus terre. ꝓficiſci ad illum equiſſimū iudicem parentemqꝫ indulgentiſſimū. qui pro laboribus requiem. pro morte vitam. pro tenebris claritatem. pro terrenis ac breuibus bonis. eterna ⁊ celeſtia largiatur. Uniuerſos igitur oportet operā dare vt ſe vel qꝫ primū ad rectam viam dirigāt. vel ſuſceptis operatiſqꝫ virtutibus. huiꝰ vite laboribus patienter exactis. conſolatorem deum habere mereantur. Pater eñ noſter ac dominus q̄ condidit firmauitqꝫ celum. qui ſolem cum ceteris ſyderibus illuxit. Qui libratam magnitudine ſua terrā vallauit montibus. mare circūdedit. amnibuſqꝫ diſtinxit. Et quicquid eſt in hoc opere mundi conflauit ac ꝑfecit e nihilo. perſpectis erroribus hominū. ducem miſit. qui nobis iuſticie viam panderet. Hūc ſequamur oēs. hunc audiamus. huic deuotiſſime pareamus. Congrediamur cum hoſte quem nouimus. fortiter vt victores. ac deuicto aduerſario. triūphātes premiū virtutis quod ipſe promiſit a deo conſequamur. Et in altiſſimū celum relicto ſtellato per illam immenſam portam inſtar iris ingrediamur. vbi vrbs illa beatorū ciuiū atqꝫ dei. mater noſtra hieruſalem in medijs celi campis apparebit. Hec vrbs vt v̄ba Joannis i apocalipſi ſonāt. in ſe dei ⁊ lumen eius ſimile lapidi precioſo habet. Cuius murus magnus ⁊ altus. habens portas duodecim ⁊ nomina ſcripta. xij. tribuū filioꝝ iſrahel. quaternis lateribus prout ſunt partes mūdi. Murus ciuitatis que quadrata eſt habet fundamenta. xij. Et in ipis nomina. xij. apoſtolorum. fundamēta muri ciuitatis oī lapide precioſo ornata. Inenarrabili igitur gaudio perfundimur. cum in patriam veram remigrabimus. Ex qua oriūdi immo in qua orti ſumus. ex meliore multoqꝫ preſtantiori noſtri parte. Quātope poſt longū erūnoſum periculoſum exiliū eas regiones atqꝫ illa loca plena magnificentie. ⁊ aduentu noſtro gratulantia videntes exultabimus. Deprecemur igitur. vt nobis ⁊ oībus. qui hoc audiūt Concedat dominus. fide quā ſuſcepimus cuſtodita. curſu conſummato. expectare iuſticie repoſitā coronā Et inueniri inter eos. qui reſurgūt in vitam eternam. Liberari v̄o a confuſione ⁊ ſupplicio eterno. ꝑ xp̄m dominū noſtrū. per quem eſt deo patri omnipotenti. cum ſpūſctō gloria ⁊ impiū in ſecula ſeculoꝝ Amen.

Completo in famoſiſſima Nurembergenſi vrbe Operi de hyſtorijs etatum mundi. ac deſcriptione vrbium. felix imponitur finis. Collectum breui tempore Auxilio doctoris hartmāni Schedel. qua fieri potuit diligentia. Anno xp̄i Milleſimo quadringenteſimo nonageſimotercio. die quarto menſis Junij.

Deo igitur optimo. ſint laudes infinite.

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

Veteres reꝝ ſcriptores parciſſime de Germania locuti ſunt. ac ſi ea natio extra orbem ia/
ceret ⁊ ſomniantes qͦdammodo res germanicas attigerũt. nanqꝫ ſi legamus vetuſta tē
pora inueniemꝰ germanos olim ritu vixiſſe barbario. veſtibus vſus laceris. venationi
tm̃ ⁊ agroꝝ culture dediſſe operaꝫ. feroces quidē hoīes ⁊ belli appetentes. ſed argenti
prorſus inopes. quibus quippe nec vini vſus erat. Ipaqꝫ germania intra mare ⁊ da-
nubiũ. rurſuſqꝫ intra rhenũ ⁊ albim ꝯtinebaꝶ. nũc vͦ. qͣtu tranſgreſſi ſunt ſuos limites
nō ignoraꝶ. nā plus fere eſt qᵭ nacti ſunt in gallia. rhecia. norico. vindelico atqꝫ in ipſa
ſcithia ſeu ſarmatia qͣ qᵭ intus habuerunt. Quid memoremꝰ nobiliſſimas vrbes ſplē
didiſſimaſqꝫ. ditiſſima templa. opulentiſſimos principes ac p̄latos. certe nō videmus ꝓuinciā eſſe que ꝯpu
tatis omnibus germaniā ſupet. q̄ ſi reſurgeret aliquis illoꝝ theutonũ qui tpe iulij ceſaris vixit germaniā p/
agraret vt ariouiſtꝰ ꝓfecto diceret nō eſſe eā terrā quā olim viderat negaretqꝫ ſuā eſſe patriā. cũ vineaꝝ ⁊ ar
boꝝ fructiferaꝝ cōſitiōes vſtitus hoīm. vrbanitatē ciuiũ. ſplendoreꝫ vrbiũ. tantāqꝫ nitidā polotiā apud ger
manos cōtuereꝶ. Verũ hāc mutationē quis fecit niſi religio xp̄i. Cultus quippe xp̄iane religionis a germa
nis omnē barbariē expulit atqꝫ ita expoliuit vt iā greci ipi barbari. Germani aũt recte latini appellari mere
anꝶ. Siue igiꝶ noua cōſideranti ſeu vetera mente repetenti nulla peritior. nulla ardētior (inter omnes natio
nes quas bello ydoneas iudicant) germanica videtur. Germanis em̄ equi arma ⁊ pecũie ſunt. ⁊ vbi tot cla
riſſimi principes. tot generoſi ꝓceres. tot fortiſſimi equites. tot potētes ciuitates. tot diuitie. tot auri. tot ar/
genti tot ferri minere. vbi tanta populi multitudo. tanta iuuentus. tantũ animi. tantũ robor[. Cũ deinde ger
manie fines vt veteres tradunt ab oriente vicella fluuius ⁊ vngare limes fuere. ab occidente rhenus. a me-
ridie danubiꝰ. a ſeptentrione occeanus ⁊ mare baltheũ quod prutenicũ vocare poſſumus. nunc qͣtum extra
hos terminos poſſideant ipi videmus. Germani em̄ angliā pulſis brittānis occuparũt. belgaꝝ heluitiōrũqꝫ
fines eiectis gallis obtinuerũt. rhetiā ⁊ noricũ inuaſerunt ⁊ vſqꝫ in ytaliā pedē extenderũt. Germani qꝫ hul
migeros qui nũc pruteni vocanꝶ ex manibꝰ infideliũ detraxerũt. Soli ex alienis in germanico ſolo bohemi
ſedent potentiſſimi ⁊ nobiliſſimi populi. ſed ⁊ illi germanico impio parere ſe aiũt. regēqꝫ habent principali-
orē ex regni electoribus. Magni igiꝶ bellicoſi ac fortiſſimi deoqꝫ accepti germani ſunt. quibꝰ adeo fines ex
tendiſſe licuit. ⁊ ſup oēs mortales romane potentie datũ fuit obſiſtere. Nā terraꝝ ille calcator oīm ⁊ orb
domitor iulius ceſar qͣuis ſubactis gallis ſepe rhenũ trāſiuerit reſqꝫ maximas in germania geſſerit. bellico/
ſam tm̄ ⁊ aſperā ſueuoꝝ gentē dimiſit indomitā. Auguſtus octauianꝰ cui ⁊ parthorũ ⁊ indorũ reges mune/
ra miſerunt. q̄ vnꝰ oīm romanorũ fortunatiſſimꝰ creditꝰ eſt. Ille inquā feliciſſimꝰ imperator nullubi vnqͣ niſi
apud germanos ſuccubuit. nā lollianā ⁊. varrianā cladē in germania ꝑpeſſus eſt. Lollianā maioris infamie
qͣ detrimenti. varrianā pene exicialē tribus legionibus cũ duce legatis ⁊ auxilijs oībꝰ ceſis longũ eſſet re-
cenſere quos intulerũt rei publice moleſtias germani. qui ⁊ ſi romanorũ fortũe aliqn̄ ceſſerunt. poſtea tm̄ ⁊
ipſi de romanis. de gallis. de hiſpanis. de hungaris. deqꝫ alijs diuerſis gentibus ſepenumero triũpharunt.
Nec romani cũ rerũ potirenꝶ res magnas ſine germanis auxiliantibꝰ ꝑegerũt. quorũ tanta in bello virtus
tanta in domo fides: fuit vt ceſarei corpis cuſtos cohors ex germanis potiſſime legereꝶ. Scimus qꝫ Gotfri
dum qui fuit lothoringie dux cum ſolis tranſrhenanis theutonibus ⁊ aliquibus gallicis. paucis italis hun-
gariā ꝑcuſiſſe. greciā penetraſſe. helloſpontũ trāſiſſe. aſiā ꝑmeaſſe. iheroſolimā ex poteſtate infideliũ vendi
caſſe. victis ac ꝓſtratis omnibus que occurrerēt in medio gentibus. Qͣuis ⁊ turci ⁊ ſarraceni numeroſi reſi-
ſtere conarenꝶ. in eius exercitu ducenta milia pugnatorũ fuiſſe tradũꝶ. atqꝫ multo maiores copias ſola Ger
mania cogere poteſt. Nā ⁊ impante conrado cũ Eugeniꝰ tercius romanus pōtifex xp̄ianos excitaret ꝓ tu-
tela terre ſancte quā ſarraceni euertere conabanꝶ. Pruteni cũ ceteris vlterioribus ydola colebāt ac crebris
excurſionibus nũc ſaxoniā aut alios vicinos xp̄i cultores infeſtabāt. Conradus aũt dimiſſis ſaxonibꝰ aut
ceteris vicinis qui domi cũ prutenis ac reliquis barbaris decertarent ipe cũ rhenenſibus. ſueuis. franconi/
bus. bauaris iheroſolimā penetrauit. Poſtremo qͣ longa ⁊ lata ſit germanica natio. qͣ religioſa. qͣ verax.
qͣ iuſta qͣ promiſſi tenax qͣ populoſa qͣ diues. qͣta illic nobilitas. qͣ fortis ⁊ experta militia. qͣtus eccīaruꝫ
ornatus. qn̄ta gloria cleri. qn̄ta principũ magnificentia. qn̄tus ſplendor vrbiũ. que celi facies. q̄ terre vber-
tas. cũ prouinciarũ decꝰ cũ principe ſit cōmune magis admirari qͣ recenſere valemus. Cũ igiꝶ hoc opꝰ
hiſtoriaꝝ ex officina nurmberge prodeat que vrbs inclita in medio ferme germanie ſita eſt ꝑpauca de germa
nia in calce libri abſoluemus p̄mittendo hiſtoriā Enee pij ſc̄di romani pontificis rerum vbiqꝫ geſtaꝝ in euro
pa ſub friderico tercio romanoꝝ impatore. Is em̄ etſi natione ſenenſis ſit ſe tm̄ germanũ fateꝶ cũ de ſe ſcribat
Sed cũ nos iā annis ſupra. xxiiij. germaniā incoluerimus nō reputamꝰ extraneꝰ exiſtimare debere. Cumqꝫ
impatori ipiqꝫ nationi longo tpe ſumma fide magnis laboribus ſeruierimꝰ ⁊ nũc ad cardinalatũ recepti ea
curemus que nationis ipius honori atqꝫ vtilitati cōducant. ⁊ ita prorſus agamꝰ vt natione potiꝰ germani
qͣ itali putemur. verũ cũ antiquiora illa tpa ſub obſcurā ambiguitatē p̄beant ſcribētibꝰ ⁊ tempoꝝ deſcriptio
haud facilis cognitu. qn̄qꝫ detrahit legentibꝰ fidē. Multa qꝫ de his inter veteres diſcordia. quā inde noſci
arbitramur. quia nec montiũ nec fluminũ nec gentiũ noīa ꝑſeuerant. ⁊ ꝓuinciaꝝ regnorũqꝫ termini multam
varietatē accipiunt A Strabone qui ſub tiberio ceſare vixit vſqꝫ ad ptolomeũ alexandrinũ qui ꝑ tpa antoni
pij ſitum orbis deſcripſit. haud equidē magnũ tp̄s eſt ⁊ tm̄ tanta noīm variatio interceſſit vt pauciſſimos po
pulos ex his noīari videamꝰ apud vnũ quos noīauerit alter. Ideo Ephorꝰ quippe cymeus Socratis diſci
pulꝰ a ſuo tpe narrandi exordiũ cepit. Caliſtenes ac Theopompꝰ quos eadē tulit etas priſca illa minime at-
tigerunt qui tm̄ omnes hiſtorici munere laude ſempiterna celebrati ſunt. qua motꝰ re eloquentiſſimꝰ Eneas
omiſſis prioꝝ geſtis in quibꝰ ſcriptores nōnũqꝫ diſſentiũt ad recentiores hiſtorias ſe cōtulit. Que igitur in
germania ſub ſuo euo geſta ſunt memoratu digna ⁊ in ceter[regionibꝰ europe in iſto opere vario ⁊ egregio
dum in cardinalatꝰ ocio viueret accurrate deſcripſit. hiſtoriā igitur eius deinceps in primis perluſtrabimus.

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

Sum pius Eneas fama ſuper ether a notus

Eneas pius papa Fridericꝰ tercıꝰ romanoꝝ īperator

Parcere proſtratis ſcit nobilis ira Leonis
Tu quoqꝫ fac ſimile quiſquis regnabis in orbe

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

Reuerendiſſimi patris domini Enee de picolominibus cardinalis

S. Sabine de his que ſub ceſare Friderico tercio imꝑatore ꝑ Germaniam ⁊ Europam geſta ſunt cū locoꝝ deſcriptione ad d. Anthoniū cardinalē hilerdenſem incipiunt feliciter.

ANtonio ſacro ſancte romane eccleſie preſbitero cardinali hilerdenſi appellato patri ſuo colendiſſimo Eneas eiuſdem ordinis, non eiuſdē meriti cardinalis ſenenſis ſalutem plurimam dicit. Podragantem me nuper ⁊ arthetícis doloribus (vt ſoleo) laborantem Librarius quidam theutonicus adijt libellū afferens in quo romanoꝝ ceſarū non tam geſta q̃ nomina ⁊ pauca de moribus continebātur vſq; ad wenceſlaū Caroli quarti filiū. Cūq; illi opuſculo q̃tuor imꝑatores deeſſe viderent. Nā Beneuenuſtus himolenſis eius operis auctor ſub wenceſlao deceſſerat. Rogauit me librarius vt adijcerem libello quod deerat. nolui turbare hominē. compleui ad etatem noſtram imꝑatorum numerū breuitatem illius qui preceſſerat imitatus. At cum ſubiret mentem multa ⁊ magna inter chriſtianos geſta eſſe ab eo tempore quo Fridericus imperium accepit vſq; in hanc diem opuſculum ſeorſum edere ſtatui in quo ſingularia quedam eius temporis ſub compendio ad poſteritatis memoriam tranſmitterem digna memoratu. Edidi igitur breuem hiſtoriam tuoq; nomini dedicaui. qui cum pari morbo mecū labores facile inter podragandū ſcripta mea ⁊ leges ⁊ iudicabis. Fuiſſet fateor operepreciū ab initio potius etatis noſtre in hoc euum vſq; reꝝ geſtarum hiſtoriam texere quemadmodum menti mee ſepe inſedit. ſed ea non erat vnius podagrationis ⁊ ꝑſertim ieiunio quadrageſimali occurrentis lucubratio. Amat edes noſtras ipa podagra nec tam recedit q̃ reuerti ꝑ libens fortaſſe ⁊ huic intētioni aliquādo ſubſeruiet. Tu vale ⁊ ſi quid acerbius in quemq̃ ſcriptum offenderis non tam mee nature q̃ ſtimulis podagre vrgētis adſcribere. ⁊ quicq̃ inſcite inepte abſurde occurrerit ſumpto calamo dele. Ex vrbe Roma quarto klendas aprilis Anno dñi M. cccc. lviij.

Finis prohemij — Sequitur hiſtoria

Que ſub Friderico tercio ei⁹ nomis imperatore apud Europeos et

qui nomine chriſtiano cenſentur inſulares homines geſta ferunt memoratu digna mihiq; cognita tradere poſteris q̃ breuiſſime libet. Cōmiſcebimus aliqua interdum alti⁹ repetita. quemadmodū locorū rerūq; ratio expoſtulare videbitur.

De hungaria et geſtis in ea olim pannonia appellata

Hungaria que auſtrie Friderici patrie cōtermīa ē: ⁊ ſin oriētē vergit principiū narratiōis pſtabit. Hanc
prouinciā nōnulli pannoniā vocāt tāqꝫ hūgari pānonioꝝ loco ſucceſſerīt. verū neqꝫ hūgaria pānonie
termīos implet. neqꝫ illa tā lata olī fuit ꝙ̄ noſtra etate. Hūgaria ītra danubiū enū ⁊ alpes q̄ ad italiā ⁊ adri
aticū reſpiciūt mare. Pānonia ꝯtinebat ab occaſu noricū enūqꝫ amnē. ab oꝛtu myſos ac triballos ⁊ flumē ſa
uū ꝯtingēs. Intra q̄s limites auſtrie magna porcio claudit̄ ⁊ a theutonibꝫ īcolit̄. Stiria quoqꝫ yſdē termi
nis cōtinet̄ valeria quondā appellata. Hūgaria vo ꝙ̄uis inferiorē pannoniam a fluuio leytha vſqꝫ ſauum
cōplexa ē. danubiū tn̄ tranſgreſſa ad polonos vſqꝫ protendit̄. ⁊ q̄ quondā arua tenuere gepide daciqꝫ poſſi
dent. Impiū gētis hūgarie multo latius ē ꝙ̄ ipa hūgaria. naꝫ dalmate quos ſclauos. ⁊ illirici quos boſnē
ſes ⁊ triballi ſeu myſij quos tū ſeruios tū raſcianos appellāt. ⁊ gethe quos partim valachos partim tranſſil
uanos noīant hūgaroꝝ impiū ſubierūt. Et ſi nōnulli euo noſtro turchoꝝ armis euicti defecerūt hanc proui
ciam quatenꝰ citra iſtrū extenditur ſub octauiano ceſare romā primū obtinuere bachone pannonioꝝ rege
ſubacto: ⁊ amātinis inter ſauū ⁊ dranum fluuios proſtratis. Daciam vero trāſdanubiū que nunc hungarie
porcio eſt Traianus impatoꝛ edomuit ⁊ in ſolo barbarico prouinciā fecit. Sed amiſſa ſub Galieno p Aure
lianū recupata eſt. Poſt romanos aliq̄n huni ſcithica gens. aliquando gothi ex inſulis balthei maris po-
puli. Deinde longobardi ex germania profecti pānoniam occupauere. Poſtremo hungaroꝝ natio ex vl
timis ſcithaꝝ finibꝰ inūdauit q̄ vſqꝫ ī hāc diē regno potit̄ ⁊ vltra citraqꝫ iſtrū late dn̄at̄. Extat adhuc nō lō
ge ab oꝛtu thanays altera hūgaria nr̄e huiꝰ de q̄ ſermo ē mater ligua ⁊ moribꝰ pene ſimil̄ ꝙ̄uis noſtra ciuili
oꝛ ē xp̄i cultrix. illa ritu barbarico viuēs ſeruit ydolis. in hūgaria quā danubius interlabit̄ tēpeſtate noſtra

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

Sigiſmundus caroli quarti romanoꝝ impatoris filiꝰ natione bohemꝰ. origine theutonicꝰ. varia fortuna annos ſupra quinquaginta regnauit. princeps ſingulari prudentia. magnitudine animi. beneficentia ⁊ liberalitate inſignis. corpis q̄ȝ maieſtate ac decore illuſtris. Ceterū bello prorſus infelix. quē nō turchi dūtaxat. ſed bohemi q̄ȝ ſepe acie fuderūt. Uxor ei prima fuit maria lodouici regis filia cū qua regnū accepit. illius cauſa duos ⁊ triginta regulos in hungaria primarios q̄ aliq̄n rebellaſſent gladio ꝑcuſſit. ob quā rem ⁊ ipſe paulo poſt (regina fatis functa) in vincula ꝯiectꝰ eſt. mulieriq̄ȝ vidue cuius viꝝ interfecerat in cuſtodiam traditus donec regni ꝓceres ſupplicū decernerent. Sed nō defuit capto in extremis rebus ꝓuidentia. qui vt erat facundia potens mulieri longe melius eſſe oſtendit regiū ſanguinē conſeruare q̄ȝ fundere. dimiſſus ab ea barbaram Hermanni comitis cilie filiā duxit vxorē. nec diu poſtea cōpatis auxilijs regnū vendicauit. de proditoribus ſupplicū ſumpſit. Mulieris vidue filios ⁊ honoribꝰ ⁊ opibꝰ inter primos regni proceres cumulauit. quoꝝ adhuc alterius viuit filius. Latiſlaus garius comes regni palatinus multa huiꝰ Sigiſmūdi egregia facinora memorie prodita ſunt. Inter que illud ꝑclariſſimū ꝙ ecclām catholicā in tris partes diuiſaꝫ coacto apud conſtantiā generali cōcilio ad vnitatem redegit. Italiā Galliā Hiſpaniā Angliā eius rei cā peragrans. Uitoldo lituanie duci vt ſe regem appellaret miſſa corona indulſit. prius tamen ille vita deceſſit quā ſolennia coronationis expleret. Pruſſiam quā rex polonie fratribus beate Marie theutonicoꝝ armis ademerat reſtitui iuſſit. Cū venetis duce pipone florentino grauia bella geſſit. Uenceſlaū bohemie regem germanū ſuū ꝙ regno inutilis eſſet cōiecit in vincula. q̄uis negligenter cuſtoditū magno reipublice malo quidam bohemi e carceribus ſurripuerint coronā imperij ab Eugenio quarto pontifice maximo rome accepit Bohemia poſt multas calamitates vix tandem potitus eſt marchiā brandenburgenſeꝫ friderico burggrafio nurmburgenſi dono dedit filiā Elizabeth ex Barbara natā Alberto duci auſtrie in matrimoniū copulauit. illicq̄ȝ demū apud znoymā morauie ciuitatē moriens regna quibus ꝓfuerat vltima voluntate reliquit. oſſa eiꝰ in varadino iacent. Albertus apud albam regalē cū ꝯiuge coronatus bohemie q̄ȝ diadema ſuſcepit. Cuius felicitatem admirati germanie principes ⁊ ipſi ſuū ſanguinē extollere decreuerūt romanū ei cōmittentes imperiū. Id alberto ſuſcipere nō licebat niſi primores hungarie indulgerent. quibus haud ex vſu videbat̄ ſuum regem theutonibus impare. atq̄ȝ ob eā cauſam iureiurando albertū obligauerant ne ſuo iniuſſu imperium acceptaret. vocati tamen ad regem qui tum Uienne fuit victiq̄ȝ ꝑcibus ꝓbuere conſenſum. ille imperium nactus in hungariā redijt aduerſus turchos qui tunc raſciā inuaſerant arma moturus. ſed dum bude morā facit (ea eſt regū ſedes) iudex ciuitatis natione theutonicꝰ hungarū quēpiā ob delictū fluuio demerſit. id hūgari moleſtiſſime tulerunt. quibꝰ theutonicū nomen exoſum eſt. Excitat̄ eueſtigio tumultus. hungari arma capeſcunt. obuios theutones paſſim trucidant. fit fuga in arcem qua rex ſe continebat. diripiūt̄ negociatoꝝ domus. quoꝝ pars maior theutonica fuit. Euangelizabat eo tp̄e budēſibus Jacobus marchianꝰ ordinis minoꝝ profeſſor doctrina lr̄aꝝ ⁊ vite ſanctimonia clarꝰ. qui ſedaturꝰ tumultū ſimulacrū ſaluatoris crucifixi manu geſtans furenti armatoq̄ȝ populo obuiam factus vt cedi parcant vt rapinis abſtineant vt arma deponāt ſupplex orat. Illi verba eius minime intelligentes. neq̄ȝ em̄ tempus ferebat interpretem bn̄ ſibi futurū autumant qui xp̄m ſuis ceptis ducem habeant. ſublimēq̄ȝ iacobū ſimulq̄ȝ crucifixū in vlnis attollūt ac bachati ꝑ vrbem nūc iſtā nūc illā domū cōpilant. fiunt tamē aliquāto minora ſpolia. ⁊ a cedibus tpatuꝫ eſt ob preſentiam iacobi qui mō ꝑcibus modo lachrimis furorē incenſe plebis lenire conatus eſt. Sedato tumultu Georgius palocius ſtrigonienſis eccl̄ie pontifex morit̄. apud quem ꝑcioſa regni ſuppellex in cuſtodia fuit. Rex ſtrigoinum petit ⁊ regina cum eo. aperiuntur arche in quis theſaurus obſeruabatur coram regina. et ſelectis regni baronibus. illa clam ſubtracta corona. q̄ȝ ſacram appellant fideliq̄ȝ anui tradita archas claudit atq̄ȝ obſignat. Albertus paulopoſt ad dranam vſq̄ȝ fluuium ꝓficiſcitur ibiq̄ȝ caſtrametatꝰ maiores copias expectat cū quibus turchos inuadere poſſit Smederomam vrbē raſcie obſidentes. priꝰ tn̄ expugnatū eſt oppidū q̄ȝ auxilia venirent. ipſe Budā reuerſus cū diſſintheria laboraret Uiennā repetere ſtatuit ſiue moriturus inter ſuos. ſiue qd̄ aerem in quo fuerat nutritus ꝯferre aliquid ad ſanitatem ſperabat. ſed in itinere magis ac magis morbo affectus relicta vxore pregnāte obſignatoq̄ȝ teſtamento in villa que longa dicit̄ vi. kal̄n. nouembris e vita deceſſit. religioſus princeps ⁊ qui liberalitate ſimul iuſticiaq̄ȝ ꝓſtaret. Fuit q̄ȝ in bellis audax ⁊ manu ꝓmptus Morauos ⁊ Bohemos armis ſubegit. Polonos late vagantes intra regnū ſuū cohercuit. Magna de ſe xp̄iane rei publice ꝓmittere videbat̄. nec minora populi de ſua virtute conceperant. pulcherrime ſpei ſatiſfieri breuitas vite nō ſinit. repente occidit que breui ad ſummū potentia creauerat. neq̄ȝ em̄ biennio toto impauit. Statura eius procera fuit. neruoſuꝫ ⁊ validū corpus. facies terrifica more gentis eraſa barba. ſuperius labrū intonſum. veſtem haud ſplendidā. Baltheus auro grauis cinxit. nec vnq̄ȝ lateri defuit enſis. Corpus eius in alba reconditū eſt. Cognita regis morte ꝯuenientes hungari indignū ac periculoſum exiſtimantes tātū regnū vnius femine iudicio ſubiacere reginā magnis ꝑcibus hortantur Uladiſlaū polonie regē qui populū armis tuet̄ ſibi vt virū aſciſcat. Conſentit mulier ea ꝯditione adiecta ne quod filio ꝓiudiciū fiat ſi maſculū pariat. Legunt̄ in poloniā ꝓlati eccl̄iaꝝ ⁊ principes regni natu ⁊ auctoritate maiores. quibus iter agentibus Latiſlaus poſtumus naſcit̄. qui mox vt in lucē prodijt apud albā regalem ⁊ baptiſmū xp̄iane fidei ſignaculū ⁊ militie cīgulū ⁊ ſacrā hungarie coronā quā mater penes ſe habuit eadem die accepit. inde ſublatus in tutela friderici ceſaris. xij. ferme annis fuit. cui mater ⁊ ipm̄ ⁊ coro-

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

nam cōmēdauit. Legati q̄uis ꝓhibente regina Vladiſlaū adiere quē magnis pollicitis oneratū in hunga
riam traxerunt ⁊ impoſito diademate regē ſalutauere. quo cū diu Ladiſlai mater vario euentu armis cōten-
dit hungaris in duas partes diuiſis vlricus comes cilie dū conſobrine ſtudet latiſlaoq̄ regnum defendit ca-
ptus a polonis diu in carcere macerat⁹ eſt. Dioniſius archiep̄s ſtrigonienſis qui poſtea cardinalatus ho-
nore donatus eſt genere ac moribus illuſtris vtriq̄ regi diadema impoſuit. alteri volens alteri coactus. vo
catus em̄ ad polonū q̄uis publica fide accepta budam petiuiſſet nō prius libertati ſue redditus ē q̄ꝫ Vladi-
ſlaum in alba coronauit. ipe q̄ꝫprimū potuit domū reuerſus polonoꝝ conatibus ſummo ſtudio aduerſatus
eſt. Julianus cardinalis ſancti angeli ab Eugenio pontifice maximo in hungariam miſſus vir ſummo inge-
nio. ſingulari facundia. excellenti doctrina q̄uis inducias belli inter Vladiſlaū ⁊ Elizabeth ad certū temp⁹
compoſuit pacem tn̄ efficere non valuit. regina mortua omnes pene hungarie optimates ad polonos defe-
cere. ſolus Giſkra bohemus rei bellice peritiſſimus ⁊ manu ꝓmpt⁹ latiſlai partes in hungaria tutatus eſt.
qui ſepe cū parua militū manu ingentes hungaroꝝ polonorūq̄ copias vicit. fudit. deleuit. biſq̄ iohannem
huniadem magnis exercitibus cinctū caſtris exuit. Hic iohannes natione valachus fuit haud altis natalib⁹
ortus ſed ingenio dextro ⁊ animo ſublimi ⁊ virtutis amator multa cū turchis ſecunda p̄lia fecit. ⁊ hoſtium
ſpolijs hungarica templa ditauit. primuſq̄ oīm apud hungaros turchoꝝ acies ⁊ frangi ⁊ vinci poſſe mon-
ſtrauit. quibus ex rebus excitatus Vladiſlaus ⁊ ipe p̄lium cum amurate turchoꝝ imꝑatore cōmittere nō du
bitauit. de quo poſtea ſuo loco dicemus. Fedus inter Fridericū imꝑatorem ⁊ vladiſlaum qui ſe regem hun-
garie appellauit Julianus cardinalis ea lege compoſuit vt liceret imꝑatori hungaros cohercere ſi qd̄ in au-
ſtria ſtiriaue damnū inferrent. idem permiſſum vladiſlao eſt in friderici ſubditos hungariam infeſtātes. Gu
tū oppidum in hungaria ē ſtirie atq̄ auſtrie proximū hoc latrones occupauere ⁊ plerūq̄ circumiecta caſtel
la ex quibus in auſtriam profecti magnam vim pecoꝝ atq̄ hominū abegerunt. Motus ea re fridericus com
parato raptim exercitu in hungariā traiecit munimenta expugnauit. ex latronib⁹. lxxx. furca ſuſpendit. Cū
cecidiſſet in bello Vladiſlaus cōuentus hungaroꝝ apud Peſtam habitus. locus hic transdanubium. bude
opponit̄ neq̄ muris cinct⁹ neq̄ magnificis domibus exedificat⁹. ville ſpeciem gerit. hic Latiſlaus alberti fi
lius cōmuni procerū conſenſu rex deſignat̄ ſuiſq̄ deinceps auſpicijs in turchos pugnare cepit. nec tamen fe
liciora eius p̄lia q̄ꝫ poloni fuerunt. Johannes huniades regni gubernator aſſumptus abſente rege prouin-
ciaꝫ vt aiunt in virga ferrea gubernauit. nec dū rex affuit minor eo habitus eſt. hic proſtratis apud albā tur-
chis quemadmodū in rebus raſcie referemus breui tempore ſuꝑueniens morbo extinctus eſt. Ferunt eum
cum egrotaret noluiſſe ad ſe dn̄icū corpus deferri. indignum eſſe aientē ſerui domū intrare regē. iuſſiſſe ſeſe
q̄uis deficientibus viribus in templum vehi ibiq̄ de more xp̄iano confeſſum diuinam euchariſtiam ſuſce-
piſſe atq̄ inter ſacerdotum manus deo animā reddidiſſe. Felix ſpūs qui tante rei q̄nta geſta eſt apud albā tū
cius atq̄ auctor migrauit in celū. Latiſlaus qui ex tutela iam pridem imꝑatoris emiſſus ⁊ in paterna re-
gna receptus turchoꝝ metu ex hungaria in auſtriā ſe contulerat. audita turchoꝝ ſtrage ⁊ gubernatoris mor
te quo cū cilie comes apertum gerebat odiū impellente ipo comite qui veluti ſublato emulo letabundus id
nuncij audiuerat. rurſus in hungariam redijt. ſed dum apud albam ſpolia turchoꝝ ⁊ interemptoꝝ hoſtiuꝫ ca
dauera inſpicit comes ipe cuius caput erat a rege ſecundum. ⁊ qui iam ſolus tanq̄ꝫ regis auuncul⁹ leges hū
garis preſcribebat. A ladiſlao huniadis filio in caſtro regio obtruncat̄ inde necem conſecut⁹ vnde ſperauit
imperium. Offenſus ea re mirūimmodum regius animus dolorem tamen ſuppreſſit nec dubitauit auuncu
lum iure ceſum fateri. Cadauer defuncti in ciliam miſſum eſt. rex budam ſe contulit vbi ſecutos curiam huni
adis filios in carcerem rapi iuſſit. ꝑcuſſoremq̄ comitis ladiſlaū natu maiorem capite plecti. Mathiā captiuuꝫ
duxit in auſtriam. ⁊ profectus in bohemiam penes eū ſequi mandauit. ipe paucos dies prage morat⁹. ſiue
morbo peſtifero vt pleriq̄ tradidere. ſeu veneno vt alij affirmant diē obijt. nobiliſſim⁹ ſanguis paterna ori-
gine ac materna ex imꝑatoribus ortus. Mathias qua die rex clauſit oculos eadem pragam applicuit. quem
Georgius gubernator in cuſtodiam ſuā recepit. Corpus latiſlai apud proauum Carolum quartū romanoꝝ
imꝑatorem in arce pragenſi atq̄ in ede ſancti viti reconditum eſt. Defuncto latiſlao rege hungari ad ele-
gendum ſucceſſorem ad kal'n. ianuarias diem conſtituunt. Proceres apud budam frequenter conueniūt in-
ter quos michael zylagi magna militū ſtipatus caterua ꝑſto adeſt. xiij. milia equitū. peditum. vij. milia eum
ſecuta ferunt̄. quibus ſtatiua in peſta fuerunt. Michael frater cōiugis huniadis ⁊ mathie auuncul⁹ fuit. cui
ꝓpter necem ladiſlai nepotis cū pleriſq̄ regni baronibus acerrime ſimultates erant his potentia eius haud
paruū ingeſſit terrorem. nec iam ꝑculſa metu contio liberam regis electionem futuram arbitrabat̄. Michael
v̄o conuentū adiens non ſero circa armatos adduxiſſe ait. nō vt vim congregatis inferat ſed vt eos deterre-
at. ſi qui ſint qui libertatem principum ac populariū in aſſumendo rege ꝑturbare conent̄. Illud tm̄ ſe velutí
vnum ex regni accolis monere vt Johannis huniadis beneficia meminerint. qui vnus omnium turchoꝝ ar
ma ab hungarico regno depulerit. claraſq̄ gentis victorias peperit indigna ſuis meritis p̄mia reddita. ex
filijs eius alterū crudeliter occiſum. alterum in bohemia captum ſeruare poſſe. Barones memoriā iohānis
extollere mathiam ex captiuitate redimere atq̄ in eius regni faſtigio collocare. Quod pater ſua virtute huiuſ

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

ſet neqꝫ ferendum vt ad exteros ea poteſtas deferaꝛ̄ parcere ſe omnibus qui nepoti fuiſſent inſidiati. regni ſalutem ante oculos ponere ſi quem ꝓuincie vtiliorem eſſe arbitrenꝛ̄ nihil obſtare quo minus melior eligatur. fuit res aliq̄zdiu anceps cū baronum ſibi quiſqꝫ timeret. Poſtremo reconciliatiōe inter proceres facta cuius auctorē iohannē ſancti Angeli cardinalem virū doctrina ⁊ moribus excellentem. qui cū legatū agebat apoſtolicū tradidere. Mathias octo ⁊ decem natus annos nono kal'n. februarij inter. xl. milia virorū qui medio in danubio cum glacie conſtricto impatiētes magni ſecreti electionis exitū expectabant rex acclamatus. Nunc quiſquis hec legis ⁊ futura p̄dicito ſingulare proſus humane inconſtantie documentū Ex duobus adoleſcentulis etate moribuſqꝫ pene paribus. alter ex regio ſolio dū noue nupte thalamū exornat deferꝛ̄ ad tumulum. alter dum capitale iudiciū trepidus manet ex carcere vocaꝛ̄ ad regnum. Libertas eius ex gubernatore bohemie ſponſalitijs atqꝫ pactionibus empta referꝛ̄. Mirabile quod matrem repentina leticia nō examinauerit cū tot cladibus afflicta filium prius regem appellatū audiuerit q̄z vinculꝛ̄ exemptum in parte bungarie que tranſdanubium in ſeptentrionem porrigiꝛ̄ ⁊ nunc Sepuſium vocant olim gepide conſedere inſignis latro examites natione bohemus huſſitaꝝ peſtifera labe infect⁹ milites predandi cupidos vndecūqꝫ ad ſe venientes benigne collegit eoſqꝫ fratres appellauit. ⁊ vniuerſam regionem illā tributariam ſibi reddidit ex edificatis munitionibus locis oportunis. ex quibus modo in vnam modo in alteram partē diſcurrere poſſet. predas in fine cuiuſqꝫ menſis viritim diuiſit. ex quibus nō plus accepit qui totū menſem q̄z qui diem vnam ante diuiſionem in caſtris fuit numero fratrum aſcriptus. id ſibi ex euāgelio p̄ceptum affirmauit. quod in vinea dn̄i laborantibus ⁊ qui prima hora ⁊ qui vndecima venerant equā mercedem ꝓmittit. Hec ſocietas cū longe lateqꝫ rapinas ageret ⁊ iam q̄nqꝫ milia pugnatorū in armis haberet indieſqꝫ creſceret non aliter diſſipari potuit q̄z duce ip̄o Axamite ad ſtipendia ladiſlai regis vocato. Tranſiluana regio eſt vltra danubiū ſita quā daci quondam incoluere feroces populi. ⁊ multis romanoꝝ cladibus inſignes. noſtra etate tres incolunt gentes theutones. ſiculi ⁊ balachi. Theutones e ſaxonia origimem habent viri fortes ⁊ bello exercitati a ſeptem ciuitatibus quas inhabitant Sibenburgenſes patrio ſermone appellati. Siculi hūgaroꝝ vetuſtiſſimi credunꝛ̄ primi omniū qui ex bungaria veteri in hanc ꝓuinciam venerint. Eam ob cauſam q̄zuis agros ſuis colunt manibus ac rure viuentes greges pecoꝝ paſcūt. nobiles tn̄ appellāꝛ̄. ⁊ occurrētes iuicē alter alterū generoſun dn̄m ſalutāt. nec tributa pendūt. niſi quo anno rex bungarie coronaꝛ̄. tūc quot ſunt patreſfamilias tot boues regi tradunt. quoꝝ numerum ſupra. lx. miliū eſſe ferunt. Juſſi v̄o in bellū exire niſi pareant capitali pena plectuꝛ̄. bona fiſco applicanꝛ̄ Ualachi genus italicū ſunt quemadmodū paulopoſt referemus. paucos tn̄ apud tranſſiluanos inuenies viros exercitatos bungarie lingue neſcios. Jn hac ꝓuincia oppidum fuit quod Biſtriciū vocauere regie corone ſubiectum. Jd ladiſlaus rex cū Uienne ageret iohanni huniadi dono dedit. Tulerunt id egre oppidani diuqꝫ reſtitere. coacti tn̄ impata fecerunt. Et mortuo Johanne eiuſqꝫ filio ladiſlao bude occiſo Michaelem zylagi qui ꝓ Mathia altero iohannis filio regnū petebat turpiter reiecerunt. Jlle indignatus q̄z primum ladiſlai regis mortem accepit eo cū exercitu redijt vi oppidū expugnauit. rebellium ciuium alijs oculos eruit alijs manus amputauit alijs necem gladio intulit. oppidū incēdio deleuit. Jngreſſe ſunt paulopoſt tranſſiluanā turchoꝝ circiter tria milia p̄damqꝫ magnam abegerunt. pecoꝝ atqꝫ hominū quos inſecuti ſibinienſes ⁊ ip̄i theutones ad internitionē vſqꝫ deleuerunt. victores p̄da recuperata domum rediere Uix ciuitatem introierant. cū michael ex alia parte haud paruis ducēs copias affuit ciuitati exiciū parās que biſtricenſib⁹ aduerſū ſe opem tuliſſet. Sed cum Sibinienſes intra munitiſſimā vrbē ſe continerēt fruſtratus deſiderio ſuo minabundus receſſit. Apud hūgaros obijt etate noſtra Paulus vergerius iuſtinopolitanus grecis ac latinis litteris apprime inſtructus. cuius plura extant opera ab eruditis ꝓbata. Arrianus qui Alexandri magni geſta greco ſermone ↄſcripſit. Latinus ab eo redditus eſt hortatu Sigiſmūdi ceſaris. Scripſit de ingenuis moribus grecas ⁊ barbaras amicicias compauit aduerſus Malateſtaꝫ. qui maronis ſtatuam in foro mantuano deijci iuſſerat. nobilem inuectiuam edidit. Ex hūgaris qui ſtudia hūanitatis ſecuti euo noſtro claruerunt. duos nouimus iohannem ep̄m varadienſem. qui regni cancellariam obtinuit. Et alterum iohannem eius ex ſorore nepotē. qui ſub Guarino veronenſe grecas ac latinas litteras didicit. nec minus verſu q̄z ſoluta valet oratione. Horum tamen originem ſclauonicam ferunt. Scienciam iuris plurimi ꝓfeſſi ſunt. Jnter quos Dioniſius excelluit gente canyſia natus. qui ſtrigonienſē ſortitus eſt eccleſiam. honorem quoqꝫ cardinalatus vt ante diximus emeruit. Jn re militari Nicolaus wayda tranſiluanus. Michael vrſatius. ⁊ qui caliſium inuaſit Pangratius nomen adepti ſunt. Nunc clarus habetur michael zylagi ex alieua ruina magnus. Johannes huniades cuius nomē ceteros obnubilat nō tam bungaris q̄z valachis ex quibus natus erat gloriam auxit.

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

Walachia

Ualachia per quã lata regio ẽ a tranſſiluanis incipiens vſqꝫ in Euxinuz protenſa pelagus plana ferme
tota ⁊ aquaꝝ indigua. cuius meridiẽ hiſter fluuius excipit. Septentrionem roxani occupant. q̊s nr̃a
etas rutheuos appellat ⁊ verſus fluuiũ thiram nomades ſcithaꝝ genus quos tartaros hodie vocitamus.
hanc terrã incoluere quondã gethe. qui ⁊ dariũ hiſtaſpis filiũ turpi fuga repulerũt ⁊ traciã pluribus cladi-
bus affecerũt. poſtremo romanis armis ſubacti ac deleti ſunt ⁊ colonia romanoꝝ que dacos coherceret eo de
ducta duce quodã flacco a quo flactia nuncupata. Exinde lõgo tp̃is tractu corrupto vt fit vocabulo valachia
dicta ⁊ pro flaccis valachi appellati. Sermo adhuc genti romanus eſt q̃uis magna ex parte mutat⁹ ⁊ ho/
mini italico vix intelligibilis. Inter valachas tempeſtate nr̃a due factiones fuere. altera danoꝝ. altera dra/
gulaꝝ. ſed hij cũ danis impares eſſent atqꝫ ab illis multifariã opprimerent turchos in auxiliũ vocauere. q̊ꝝ
armis adiuti danos pene ad internitionẽ deleuerũt. Danis võ iohãnes huniades hungaroꝝ impio fretus
opẽ ferẽs nõ tã illos reſtituit q̃ꝫ ſibi ipi claritetẽ ⁊ opes acq̃ſiuit. Quippe q̃ danoꝝ agros ex ptãte turcho-
rũ ereptos ⁊ ſibi ⁊ poſteris perpetua poſſeſſiõe retinẽdo occupauit. Ualachi ⁊ iſulas hiſtri accolũt. inter q̃s
peucen inſulam apud veteres fama notaui. Et in tracia q̊ꝫ ſedes habent. valachorũ pars turchorũ imperio
pars hungaris paret. nõ me latet difficilimam eſſe prouinciarũ deſcriptionem qñ ⁊ autores ipi quos imi/
tari oportet non ſolũ varij verũ etiam inter ſe ꝯrij ac magnope diſſentiẽtes. inueniunt ⁊ ipãrũ puinciarũ li
mites pro quantitate auctate ac potẽtia ſepe nũero ꝯmutãt. nã q̃ puicia latiſſima quõdã fuit etate nr̃a aut ex

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

tincta eſt aut p̄ modica. Ji vo q̄ nulla vel minima extitit. nūc latiſſimā floretiſſimāq; videm⁹ lōgobardiā ac romandiolā nō ꝯgnouere maiora nr̄a tp̄a Inſubriā emiliā ac flaminiā ꝑrſus ignorāt. macedoniā ſub ema thione rege a q̄ emathia cognomīata ꝑauguſti clauſerāt termini. Virt⁹ poſtea regū ꝛ gētis induſtria ſubtractis finitimis populis lōge ac late ꝓtēdit. Dēt igit̄ veniā equū cēſeo ſi q̄ mea ſcripta legētes nō eos locoꝝ termios offenderīt q̄s ipi vel mēte ſua ꝯceperūt vel apud alios inuenerūt. nō que ab alijs accepimus. ſeu veterib⁹ ſeu nouis autorib⁹ incorrupta referim⁹. Quis nō ē ꝓpoſiti noſtri geographiā edere. licet aliq̄n hiſtoria ip̄a quā ſcribimus locoꝝ aliquā ſignificationē requirat ſic em̄ elucidioꝛ reddit̄.

Tracia

Poſt valachos igit̄ ꝛ hūgaros de q̄b⁹ ſermo habit⁹ tracienſiū res geſte ſeſe offerūt. Tracia, vo vt plerique autores tradūt ipiq; ꝑſtātiores ampliſſima prouīcia ē lōge lateq; patēs. cui ab oriēte euxinū pelagus ac propōtis occurrit. a meridie egeū mare ꝛ ſtrimon fluui⁹, ſilq; macedonic⁹ ager. ſeptētrionem hiſter claudit. occidētis orā tū peonij mōtes tū pannonia ꝛ ſau⁹ excipit amnis. in q̄ ſentētia ꝛ pliniū veronēſem fuiſſe video. ꝛ Strabonē ip̄z q̄ iuga mōtis hemi traciā diuidere mediā affirmat. ideq; dardanos. tribalos myſos incolere, traciā n̄ ambigit. Tribalos aūt eos coluiſſe cāpos in q̄s vel raſciani mō vel ſeruij ſedes habent nemo negabit q̄ ſcripta veteꝝ ꝑiti reꝝ ſtatui ꝯpauerit. Myſi vo poſt tribalos ad oriētē vſq; exinū protendūt̄ inter hiſtrū ꝛ hemū mōtē habitacula ſortiti. hos hodie bulgaros appellāt. Poſt q̄s maritima loca verſus meridiē ad helleſpontū vſq; romania ē natio greca q̄uis olī barbara fuerit. Et iterū noſtro tp̄e deleto grecoꝝ imꝑio dn̄antib⁹ turchis in barbariā redit. Hui⁹ prouīcie metropol̄ ē Bizātiū. i. cōſtātinopol̄ agios pri⁹ appellata. Lacedemonij eā ꝯdidere duce pauſania. q̄b⁹ appollinē ꝯſulētib⁹ vbi nā ſedes q̄rerent mādaſſe oraculū memorie ꝓditū ē vt ꝯtra cecos habitationē locarēt. Cecos aūt megarēſes appellauit calcedonis cōditores. q̄ q̄m prius in traciam nauigaſſent. ſitumq; vbi poſtea Bizantium edificatum ē conſpe

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

xiſſēt. amiſſa tã locuplete ripa tenuiorē e regiõe in aſia delegiſſent. hec Strabo. Cõſtantinũ võ impatorem
cognoĩe magnũ cũ ſtatuiſſet imperij ſedē ex vrbe roma in orientē transferre q̃ facilꝰ parthoꝝ excurſiões cõ
peſceret tradũt eccĩaſtici autores in troadē ꝓfectũ ibi regie vrbis fundamẽta ieciſſe vbi quõdã agamenõ
ceteriq́ꝫ grecoꝝ prĩcipes aduerſus priamũ regē fixere tẽtoria. ſed admonitũ in ſomnis a xp̃o ſaluatore locũ
aliũ deſignãte ceptũ opꝰ cuiꝰ diu mãſere veſtigia infectũ reliquiſſe atꝫ in traciã nauigante Bizãtiũ petiuiſſe
eũq́ꝫ ſibi locũ diuinitꝰ oſtẽſum dixiſſe. mox vrbē ampliaſſe. noua menia erexiſſe. ſublimes excitaſſe turres.
magnificentiſſimis tũ priuatis tũ publicis opibꝰ exornaſſe. tm̃q́ꝫ illi decoris adieciſſe vt altera roma n̄ im
merito dici poſſet. Scriptores vetuſti q̃ florẽtē vrbē viderũt videre deoꝝ potiꝰ in terris habitaculũ q̃ꝫ im-
patorũ putauere. Nomē vrbi nouã romã ĩpator ĩdidit. ſ; vicit obſtinatio vulgi vt a ↄditore potiꝰ ↄſtãtinopo
lis vocaret. In hac vrbe multa ſub impatoribꝰ ep̃oꝝ ↄcilia celebrata. multe ſupp̃ſſe in xp̃iana religiõe ſur
gentes hereſes. multe etiã hereſes inuẽte. inter q̃s ea diutiꝰ mãſit q̃ de ꝓceſſione ſctĩ ſp̃ũs. q̃uis in pluribꝰ
agitata ac reiecta ↄcilijs ad noſtrã etatē vſq́ꝫ ꝑueniẽs. deniq́ꝫ ſub Eugenio quarto pon. maxio in florẽtina
ſynodo. quẽadmodũ ſuo loco dicet. nõ ſolũ a latinis ſ; ab ipis ⁊ grecis dãnata exploſaq́ꝫ ẽ. Veꝝ q̃ꝫq̃ꝫ Jo-
ſeph patriarcha ⁊ Johes impator gentis eiuſce cũ latina eccĩa cõcordibꝰ animis fidei ſymbolũ decãtauerit
Conſtãtinopolitana tñ eccĩa credere qͦd romana ſentiret nephas duxit. Obierat in florentia patriarcha q̃
vnioni ↄſenſerat nec impator domũ reuerſus diu ſuꝑuixerat. Cõſtãtinꝰ q̃ ei ſucceſſit ſiue deceptꝰ ſiue ſpon
te ſua inſaniẽs haud q̃q́ꝫ vnioni ↄſentiẽs videbat. ⁊ iã Gregoriũ patriarchã priori ſuffectũ qͦd ad verita-
tem fidei ambularet domo pepulerat eccĩaſtica bona inuadẽs. miſerat eo nicolaꝰ põtifex romanꝰ yſidoruꝫ
ep̃m ſabinenſem vniuerſalis eccĩe cardinalē virũ induſtriũ ⁊ q̃ rutenoꝝ eccĩam iãdudũ rexerat ꝑcontatũ q̃
nã rõe grecanica natio lagatoꝝ ſuoꝝ cõuenta reiceret cũ latinis florẽtie habita. iã ille impatorē eiuſq́ꝫ ſena
tũ in rectã viã pellexerat cũ turchoꝝ bellũ duce ⁊ auctore moamethe veluti repentina tempeſtas in conſtan
tinopolitanos emerſit. de q̃ paulopoſt ſuo loco dicet. Video cõplures etatis nr̃e nõ auctores aut poetas
dũtaxat verũ ⁊ hiſtoricos eo errore teneri vt theucroꝝ noĩe turchi appellẽt. credo eos idcirco motos. qm̄
turchi troyã poſſidēt quã teucri coluere. ſ; illoꝝ origo ex creta atꝫ italia fuit. Turchoꝝ gẽs ſcithica ⁊ barba
ra eſt de cuius origĩe atꝫ ꝓgreſſu q̃uis ꝓpoſitũ egredi videar dicere haud alienũ exiſtimo. qñ ſub euo nr̃o
in tãtũ hoc genꝰ hoĩm auctũ ẽ vt aſiã greciãq́ꝫ tenẽs latinũ xp̃ianũq́ꝫ nomē late ꝑterreat. ea narratio res q̃ꝫ
traiacẽſes apiet de q̃bus inſtitutꝰ eſt ſermo.

De turchis

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

Turchi vt ethicus philoſophus tradit vltra piracheos montes ⁊ tharachontas inſulas ↄtra Babilo
nis vbera ſedes patrias habuere. gens truculenta ignominioſa ⁊ in cunctis ſtupris ac lupanaribus
fornicaria. Comedit que ceteri abhominant iumentoꝝ lupoꝝ ⁊ vultuꝝ carnes. nec abortiuis hoīm abſti
nuit. diē feſtū nullū colūt niſi mēſe auguſto ſaturnalia. romanoꝝ impiū audiuit magis ꝙ̄ ſenſit. Quis octa
uiano auguſto in auro littoneo cēſum dedit. ⁊ id quidē ſponte. nā cū vicinas vndiqꝫ regiōes annua illi tri
buta reddere aīaduertiſſet nouū dierū ac tpm deū exortū eſſe arbitrata munera ei quotānis trāſmiſit. Hec
gens teſte ottone hiſtorico et impatoris friderici patruo regnante apud francos pipino a caſpijs portis
egreſſa cū auarib⁹ ꝗs hūgaros nr̄a vocat etas feroci pugna mltis vtrobiqꝫ deſideratꝭ ↄflixit. Exinde pōtū
capadociāqꝫ tranſgreſſa ad reliquas inde finitimas gentes ſenſim dilapſa more latronū clamdeſtinis qui
buſdam excuſſionibus vires ſibi vēdicans occupatis quibuſdā mōtib⁹ ⁊ clauſtris oportunis vnde ꝑ occa
ſiōes facile irruptiones fieri poſſent vſqꝫ adeo emerſit ac ſublata ē animis vt palā iā ⁊ pari marte aduerſuꝫ
finitimos de agri poſſeſſione certare ⁊ deniqꝫ procedente tpe nō ſolū pontū ⁊ capadociā verū galaciā. bi
thiniā. pamphiliā. pyſidiā. vtrāqꝫ frigiā. cylices. cares ⁊ cā aſiā que minor vocat ad oras vſqꝫ ionye ⁊ lit
tora greci maris occupauerit. nō vnū quēdā principē ſed alios alij duces ⁊ varia auſpicia quaſi ꝑfactiōes
ſecuti. Ex hac gente quēadmodū nicola⁹ ſaguntin⁹ vir grece ac latine hiſtorie peritiſſimus ad nos ſcripſit
vigeſimū ab hinc ⁊ centeſimū circiter annū. Otoman⁹ exigui tū cēſus ⁊ obſcuri inter priuatos nomīs ex othomanus · i
collecticio milite nō parua manu per ſeditionē ↄflata craſſari paſſim ac non ſolū reliqas xp̄ianas vexare.
verū ⁊ hoīes ſue gētis armis infeſtis petere ⁊ ſibi ſubdere cepit. cui⁹ conatib⁹ orta inter turchoꝝ p̄ncipes
ſeditio facilem curſum p̄buit. nā illi dū ſeſe inuicē laniant aſſcitis vndiqꝫ oīb⁹ q̄ ꝓ ingenio prede rapinarū
qꝫ percupiti eſſent auctoritatē breui ⁊ nomē adept⁹ eſt oppida nō pauca partim vi parti deditione in ptātē
accepit. Ottomāno filius ſucceſſit Orcanes q̄ rē inchoatā a p̄re comode proſecut⁹ ad modū ꝓpagauit. euꝫ orchanes 1
amurates fili⁹ ſubſecut⁹ ē q̄ duob⁹ de grecoꝝ imperio diſceptātib⁹ ab altero q̄ ſupari timeret in auxiliū ac Amurathes · i ·
cerſitus turchoꝝ prim⁹ trāſiuit in greciā vbi cōſulto bellū protrahēs. poſtqꝫ ambos eneruatis cōſumptiſ
qꝫ virib⁹ fractos ⁊ defeſſos aīaduertit verſis vt aiūt proris arma in eos ſine vllo diſcrimīe per occaſioneꝫ
cōuertit. ⁊ occupato callipoli oppido peroportune incheroneſo ad helleſpōti fretū cito cetera greca oppi
da aperte petere bello palāqꝫ ſibi ⁊ poſteris grecoꝝ polliceri imperiū nō dubitauit. magnāqꝫ thracie par
tem nullis ferme obſiſtere audentib⁹ ditioni ſue ſubiecit. Js vita funct⁹ duos reliquit filios Salmanū et
pazeitē. Salmano breui e vita ſubtracto res vniuerſa ad pazeitē deducta eſt qui proſperos fortune adept⁹ Bajazeth · i ·
afflat⁹ vſqꝫ adeo nouelli regni fines extulit vt thraciā pene vniuerſam excepta cōſtantinopoli ac pera theſ
ſaliaꝫ. macedoniā. phocidē. boeciā. atthicam maiori ex parte occupauerit. Miſos qꝫ illirrios tribalos cre
bris excurſionib⁹ infirmauerit. Cōſtantinopolim vō tū omni agro ſuburbaniſqꝫ ac delicijs ſpoliauit. tuꝫ
longa ⁊ difficili obſidione vexauit vt ciues deſperata ſalute de deditione agere ceperint periſſētqꝫ procul
dubio ⁊ in hoſtis ſeuiſſimi poteſtatē veniſſent ni tamburlanes ille ſcithaꝝ p̄potens rex inſtar torrētis ipo
incurſu atqꝫ impetu cūcta proſternēdo ac vaſtando pazeitē ipm occurrere ac reluctari conantem magno p̄
lio ⁊ ingenti ſtrage ſuperatū in aſia cepiſſet. Hic eſt ille terror gētiū in cui⁹ exercitu duodecies centena mi
lia hominū fuiſſe tradunt xerſe ac dario maior quoꝝ copijs ſiccata flumina prodiderūt. ira ipē ſe dei voci
tauit. nec nomini crudelitas defuit. multas ac p̄claras aſie vrbes deleuit. hoīes tanqꝫ pecora trucidauit nō
etati nō ſexui pepcit. Damaſcū nobiliſſimā ſirie vrbem diripuit atqꝫ incendit. pazeitē cathena vinctū prā
dens quaſi canē ſub menſa ſua comedere iuſſit. aſcenſur⁹ equū eo tanqꝫ ſcabello vſus eſt. poſt cladē pazei
te filij eius qui cōplures erant in poteſtatē grecoꝝ venere qm̄ piculū euaſuri in tharciā traijcere ↄtenderent
Calapinus aūt natu maior emiſſus a grecis patriū regnū obtinuit. aduerſus quē ſigiſmūdus rex vngarie Calepinus · i ·
collatis ſignis p̄liū iniens tumultuoſe fuſus caſtra ⁊ impedimēta reliquit. Chriſtianoꝝ ingēs occiſio facta
Johannes dux burgundie in eo p̄lio captus multo auro libertatē redemit. Calapino mortuo Orcan ei⁹ fi orchanes · 2 ·
lio tenella etate adoleſcentulo moyſes patru⁹ ⁊ regnū ⁊ vitam eripuit. q̄ paulo poſt ſine filio deſiderato ma
oemetē fratrē reliquit heredem. Js flaccis id eſt walachis fortiſſimis ⁊ bellicoſiſſimis nationib⁹ tranſda Mehemet · i ·
nubiū vt ante diximus late dominantib⁹ bello attritis tributa grauia impauit. nōnullos in aſia turchorū
regulos armis regniſqꝫ penitus ſpoliauit. xp̄ianos ſub impio ſuo degentes ꝙ̄ duriſſime afflixit. Macho
mete mortuo amuratem eius filiū qui dū per id tempus in aſia moreret. audita patris morte in traciā tra Amurathes · 2 ·
ijcere conāte īpator grecoꝝ ꝓhibuit. diu muſcaphāqꝫ reliquū ex pazeite filijs vt rex potiret emiſit ⁊ ſum
ma ope ꝓſecutus eſt. Sed muſcapha pugna ſupato ⁊ interempto amurates victoria vniuerſum regnū cō
ſecutus theſſalonicā illuſtrē grecie vrbem quā tū veneti poſſidebāt vi captā expugnātqꝫ penitus diruput
eacꝫ victoria auct⁹ epirū atqꝫ ecboliā nō obſcuras ꝓuincias reliquo regno adiecit. Illiricorum agros va
ſtauit. oppida multa vi cepit diruput atqꝫ incendit. vxoribus more gentis ꝙ̄ pluribus iunctus eſt. Inter
quas Georgij ſeruie diſpoti filiam duxit. nec diu poſt immemor affinitatis aduerſus eum duxit exercituꝫ
Georgius impar generi potentie furentemqꝫ veritus. hoſtem relicto vno ex filijs qui cum preſidio Sme
dram tueret. cum coniuge ceteriſqꝫ liberis ac gentis ſue ſacerdotib⁹ in hungariā profugit. Expugnata eſt
tamen Smederoma ac direpta ⁊ diſpoti filio lumen ademptū. Georgius patria pulſus diu apud hunga
ros exulauit. Johannes huniades iam per arma clarus ſepe cum exercitu Seruiam ingreſſus plurimis
cladibus Turchos affecit. eorumqꝫ duces acie conflixit. verū ꝙ̄uis Seruie magnam partem recuperauit

272

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

non tñ Georgio cũcta reſtituit multa ſibiĳpi retinuit multa dedit amicis neq̃z iniuria cũ ⁊ ipe ſua virtute repu
liſſet hoſtes ⁊ georgĳ ſuſpecta fides eſſet qui medios inter hungaros ac turcos nũc hos nunc illos fefelliſſet
i his vo que religiõis eſſent neq̃z romane eccie auſcultaret neq̃z maomethes legẽ ſequeref. Libet qm̃ hucvẽ
tum eſt hui⁹ opa ad finẽ proſequi qm̃ male pugnatũ eſſet in p̃lio varinenſi. de quo paulop⁹ dicem⁹. fugiens
huniades in ſeruiã ſe recepit. Senſit aduentũ georgius atq̃z obuiã factus venientẽ intercepit ⁊ quaſi hoſtẽ
cõiecit in vincula. nec pri⁹ dimiſit q̃z oppida ſue ditionis ab eo pridẽ occupata recepit. Nec multo poſtea cũ
iohannes verſus ſophiã copias duceret videref q̃z nõ parua thurcis illatur⁹ damna amurati oĩa hũgaro-
rum cõſilia patefecit. vnde ille admonit⁹ maximã xp̃ianis intulit cladẽ. quẽadmodũ ſuo loco referef. Cũ vo
turchi cõſtantinopolim euiciſſent atq̃z in Seruiã ducere exercitũ minaref. Scdo auxiliũ petens ad hungaros
tranſit ⁊ in auſtriã vſq̃z profect⁹ Ladiſlaũ adĳt regẽ. grandeu⁹ iã ſenex dign⁹ veneratu ſi recta de religione
ſenſiſſet ea in eo ſermõis auctoritas ea corpis maieſtas fuit. Acceſſit hũc iohannes capiſtrane⁹ ordinis mi-
norũ profeſſor vite mundicia ⁊ inter p̃dicatores euãgelĳ nr̃o tpe inſignis queſiuit an audire ſe vellet annuẽ
ti qd̃ romana eccia credit ⁊ docet expoſuit diu ſecũ p interp̃tẽ de ſacris eloquĳs diſputauit ⁊ errorẽ ſue gen
tis relinqueret magnope cohortat⁹ eſt. Ille hoc deniq̃z reſpõſum dedit. Annis. xc. vitã pduxi nec aliã religi
onẽ q̃z ſuſcepi a patrib⁹ noui. ſapientẽ me ciues mei q̃zuis infelicẽ hacten⁹ putauere. tu nunc qd̃ ſepe agitãt
ſenes delirũ efficere cupis laqueo vitã finire malim q̃z patrũ traditiones relinquere. atq̃z his dictis e conſpe
ctu abĳt tã piculoſũ eſt religionẽ imbuiſſe damnatã. Reuerſus domũ quom accepiſſet michaelẽ zilagi q̃ tũc
albe cũ p̃ſidio p̃erat fratrẽq̃z eius latiſlaũ q̃drigis vectos vrbẽ exiſſe milites miſit qui eos vel ꝯp̃henderent
vel occiderent. Michael vbi adeſſe hoſtes aĩaduertit curru deſiliẽs equũ q̃ pene ducebaf aſcendẽs veloci fu-
ga ſaluatus eſt. Ladiſlaus in q̃driga reptus multis vulneribus cõfoſſus ac diſcerptus interĳt. ſed nõ impu
ne id georgio ceſſit. Cognouit ⁊ michael paucis poſt diebus illum ꝓpe danubĳ ripam iter habere aggreſ-
ſuſq̃z cũ armatis captiuũ abduxit. cui dextre manus duos digitos amputauit cũ ſe gladio defenderet. Redẽ
ptus eſt georgi⁹ magno auri pondere nõ tñ diu ſupuixit cũ trunce man⁹ fluor ſiſti nõ poſſet. atq̃z hic pfidi ho
mis exitus fuit. Lazar⁹ fili⁹ poſt eũ gubernationẽ ſuſcepit excluſo frẽ gregorio quẽ quõdã amurates exceca
uerat. Is cũ ſorore quã nupſiſſe amurato dixim⁹ ad opes maomethis ꝯfugiẽs fruſtra eius auxilium implo-
rauit. Obĳt deinđ lazarus de cui⁹ hereditate nõ parua cõtentio exorta ẽ. Gregori⁹ turchoꝝ auxilio paternũ
regnum nitif vendicare. vxor lazari relicta hungaricas opes implorat. nec kathecuzina vlrici comitis cilie
quondam vxor ac georgĳ filia portionẽ hereditatis deſperat. Johãnes cardinalis ſancti angeli ab hungarĳs
inuitat⁹ eo ꝓfect⁹ vt arces raſtianas q̃ turchis in hungariã aditũ p̃cludunt. aut ap̃lice ſedis nõie recipiat aut
hungaris tradi curet. reb⁹ infect⁹ nõ ſine graui piculo vix em̃ man⁹ turchoꝝ euaſit Budã redĳt. Nos amu-
ratis opa q̃ medio curſu reliquim⁹ ꝓſeq̃mur. Magn⁹ hic vir fuit domi belliq̃z tã ſuis amat⁹ q̃z nr̃is odioſus
cũ centũ milib⁹ pugnatoꝝ intrauit hungariã late populat⁹ ꝓuinciã. ſterilis ann⁹ impedimẽto fuit ne regno
potiref cõmeat⁹ penuria ꝯpulſus redĳt. Julianus cardĩalis ſancti angeli ab Eugenio põtifice maximo ad-
uerſus eũ miſſus hũgaroꝝ extulit aĩos ⁊ arma ſumere pſuaſit. exercit⁹ xp̃ian⁹ vſq̃z ſophiã ad arcũ magnũ ꝓ
fect⁹ ẽ. Sepe cũ turchis proſpere dimicatũ nõ ſine Johãnis huniadis ingẽti laude. qui cũ copias duceret
eius nomẽ apud hoſtes adeo terrificũ fuit vt plorãtibus pueris matreſfamilias taciturnitatẽ nõ aliter impa-
rẽt q̃z iohãnis p̃ſentiã minitãtes. Cõgregato tñ nõ paruo numero turchi qm̃ xp̃ianis ꝯfligere nõ dubitarũt
ſed nõ tã felix eius pugna q̃z fortis anim⁹ fuit. Supati virtute hungarica multis ceſis terga dedere. Hũgari
qui bello interfuere cupiditate gl'ie res ſuas ampliãtes ac de magnis maiora tradentes impatori Friderico
ſupatos bello turchos ſcripſere. xxx. milia hoſtiũ ceſa captaq̃z multoplura. Cardinalis ſancti angeli ſex mi-
lia dũtaxat hoſtiũ in eo p̃lio cecidiſſe ſuis lr̃is affirmauit. Signa militaria nouẽ capta iohãnẽ huniadẽ non
ducis tm̃ ſed militis q̃z ſingulari virtute vſum eiq̃z fides habita turchis ea xp̃ianorũ victoria plus pauoris
q̃z damni attulit. nõ hũgaricas tm̃ vires ſed germanicas q̃z in ſe ꝯmotas arbitrãtib⁹. Cõſternati ergo ac p
culſi metu pinde ac tot⁹ occidẽs cõiuraſſet. pacẽ petiere hungari q̃ ſuas vires nõ ignorarẽt. nec tã potẽtie ſue
q̃z caſui victoriã imputarẽt piculoſum exiſtimantes ſepi⁹ tentare fortunã oblatas vltro ꝯditiões pacis nõ
recuſarũt inducie belli in decẽ annos iuſiurãdũ p ſua ſacra ambe date ptes p̃ſtitere. Deſpoto Seruie q̃ bello
amiſerat reddita. Moleſta ea res Juliano cardinali fuit cui ꝓſequenda victoria videbaf. Eugenio q̃z roma
no pontifici nihil moleſtius nunciari potuit. cui⁹ menti nulla maior cura inſedit q̃z xp̃iane fidei ꝓpagande.
Scripſit igif cardinali nullum valere fed⁹ quod ſe inconſulto cum hoſtib⁹ religiõis pcuſſum eſſet. Vladiſ-
lao regi polonie. qui eo tempore hungariam occupabat vti ꝯuẽta diſſolueret imperauit. iuramenta remiſit.
nouũ inſtaurari bellũ tum p̃cibus tũ minis extorſit. Ex xp̃ianis principib⁹ auxilia petĳt preter Philippuz
tñ Burgundie ducẽ neminem xp̃iane religiõis zelus cõmouit. hic ſolus claſſem inſtruxit que vſq̃z in helle-
ſpõtum ꝓfecta turchis ex aſia tranſitum ꝓhibere in europam conata eſt. Franciſcus cardinalis venetiarum
Eugenĳ nepos cũ pleriſq̃z triremib⁹ eo miſſus claſſi p̃fuit. Vladiſlao qui alienum regnuz inuaſiſſet e re ſua
viſum eſt ſollicitudinem belli prouincialib⁹ nõ deeſſe. Acceſſitis igif ex polonia ⁊ bohemia ceteriſq̃z vici-
nis gẽtib⁹ auxilĳs coactis ex hũgaria copĳs turchoꝝ agros inuadere ſtatuit Johãni huniadi caſtroꝝ cura
cõmiſſa q̃dragĩta circiter eq̃tũ milia fuiſſe tradũf. pleriq̃z dimidio minorẽ numerũ prodidere. Reguli hũga-
rie põtificeſq̃z q̃zplurimi interfuere. Julian⁹ ſcti angeli cardĩalis milites cruce ſignatos nõ paucos ſecũ du-

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

xit iter ꝑ valachiam receptū. Deinde tranſito danubio in myſiā ventū vt ꝑ plana ⁊ cāpeſtria loca in roma
niā tranſirent. Amurates hoſtiū cognito aduentu cū grecis ⁊ turchis in europa manentibus nō ſatis con
fideret exercitum ex aſianis militibus compauit ſed angebat animū traijciendi freti non mediocris cura. q̇
claſſem aplicam obtinere pelagus nō ignorabat anxio vt aiunt ⁊ multa voluenti animo. Genuēſes quidā
curas ademere qui ſuis nauibus accepta pecunia tranſportare copias ꝓmiſerunt. Locus eſt vbi nō ampli
us q̃ ſtadia quinq̨ latitudo freti continet inter ꝓpontidem ⁊ euxinū pelagus. tm̄ eſt ſpaciū quod europā
aſiamq̨ diſterminat. Boſphoꝝ Traciū dixere maiores a bizancio. xl. ferme ſtadijs diſtantē. Hic amuratis
exercitus tranſuectus eſt aureo nummo vectoribus ꝑ capita tradito. que ſi vera eſt fama centū milia fuiſſe
ferunt. Iā xp̄iani locum attigerant cui varna eſt nomē. quoniā aduentare innumerabiles hoſtium copias
nunciatū eſt. Cedēdū vlatiſlao cardinaliq̨ videbat. ⁊ ne circūueniri ab hoſte poſſent munitū montanūq̨
locū petendū. at huniades aduerſari ac reſiſtere turchoꝝ ſe noſſe vires dicere famam ſemꝑ vero maiorem
eſſe. Quod ſi turchi omnes adſint hungaris tn̄ impares fore illos aurea ⁊ diſcolori veſte. hungaros ferro
atq̨ ere fulgere. xp̄ianū agmen ⁊ ſtare paratum et ſequi. nec turba nec ſarcinis ꝑgraue intentū quo dux nō
modo ſignet ſed ⁊ innuat. Contra ſi turchoꝝ mores inſpiciant feminas magis exiſtimare debere q̃ viros
Si fugiat exercitus xp̄ianus quem rex hungarie ducit in quo legatus aplicus adeſt. in quo tot nobiliſſi
mi ꝓceres militant nunq̨ deinceps hungaris contra turchos futurū animū vicit Huniadis ſententia ex
pectati hoſtes poſtera die viſi maioris exercitus ſpeciem ꝓbuere q̃ fama ipa vulgauerat ſiue ꝙ metuenti
bus omnia vero maiora vident. ſiue ꝙ amurates in cogendo milite vulgate opinioni haud quaq̃ defue
rat. Territus huniades eo conſpectu tū primū periculi magnitudinē animo voluens de fuga regem admo
nuit. ille ſerū conſiliū arguens ꝑniciosam magis fugam q̃ pugnam dixit. Commiſſo ꝓlio ſperari victoriā
poſſe. ſepe minoribꝰ exercitibus ceſſiſſe maiores. nec tam multitudinem bellatorum q̃ audaciā ⁊ ordinē
ꝓſtare victoriam. deū quoq̨ reſpicere meliorē cauſam ꝓſtantioremq̨ ſe paucis ſi modo audeant exhibere.
Fugiētes victoriā hoſti tradere ferendaq̨ terga ⁊ multam ſuoꝝ cedē. Magnifica quoq̨ verba iohannis ꝓ
die dicta plenus irarū exprobrauit. Iuſſiſq̨ omnibus arma capeſcere ꝓliū expectauit. Amurates in ꝓxio
colle conſederat. ex quo ſuos pariter atq̨ hoſtes expectare potuit. dato belli ſigno. xv. milia equitū qui pu
gnam ꝓuocarent facto globo in chriſtianos impetum fecere ſingulis albe veſtes ſuper loricas fuere. que
vento agitate inſtar alarum ꝓ ſe ferebant. totidem viridibus induti ſagulis. ſequebant aurea equoꝝ fre
na multoꝝ viſa ⁊ multꝰ galeaꝝ argenti atq̨ gemmaꝝ nitor. ipas quoq̨ gladioꝝ vaginas ꝑgrandes vnio
nes ornabant. nō detrectauere xp̄iani certamen. itum eſt verocibꝰ in pugnam animis. ſupior acies noſtra
turchos in fugam vertit. q̃plurimis primo impetu ꝓſtratis. ꝑculit ea res magno metu amuratem nihil ta
le ferentem fugiſſetq̨ ꝓtinus ꝑdito exercitu niſi circūſtantes ſatrape cōphenſo eius equi freno ignauiā
eius increpaſſent fugientiq̨ cōminati ſunt necem. ꝑſtitit ergo inuitus iuſſiſq̨ fortiſſimis arma ſumere pre
lium inſtaurauit. pugnatum eſt ſumma contentione pluribus nūc xp̄ianis nunc turchis ꝓpinquiorem vi
ctoria ſeſe prebentem. cadebant hinc atq̨ inde q̃plurimi. plures ex turchis quoꝝ corpa paꝝ tecta facile ſa
gitte enſeſq̨ penetrabant. Poſtremo quom nouꝰ in horas hoſtis incederet ⁊ ſaucioꝝ loca integri occupa
rent non tam virtute q̃ numero ſupati hungari paulatim referre pedem cepere tum vlatiſlaus cum globo
ſuorum quos erga ſe non minus fortes q̃ fides habuit ex polonia vt hoſtes ex acie victores diuertere. cri
ſtianiſq̨ animū redderet in tumultū quem tenere ab amurate diximꝰ circūiectoſq̨ vndiq̨ currus impetū fe
cit. ibi noua pugna cōmiſſa nouus iniectꝰ amurati pauor trepidatū totis caſtris nec iā conſiſtendi animus
aderat. quod ſi huniadi par animꝰ ac regi fuiſſet ⁊ arridenti fortune dediſſet manus haud dubium quin ea
dies ⁊ amurati vitam ⁊ poſteris eius imperium grecie abſtuliſſet. verū ipe vt primū cedere xp̄iana ſigna cō
ſpexit quom decem milibus hungaris ac valachis ex acie ſe ſubtraxit atq̨ inſalutato rege nutante adhuc
victoria fugam arripuit. fortaſſe rei militaris perito nulla impugna ſalus viſa ⁊ ſaluare aliquos q̃ perire
omnes maluit. Poloni acceptā eo ꝓlio cladem huniadis vecordie atq̨ ignauie tradiderunt. ipe ſua cōſilia
ſpreta conqueſtus eſt. Uladiſlaus ſue ſorti dimiſſus dū fortiter circa mūimenta hoſtium pugnat equo deie
ctus obtruncatus eſt. caput eius haſta infixum ꝑ greciam atq̨ aſiam in ſignum victorie populis oſtentatū.
Poloni ad vnum ceſi omnes direpta caſtra ⁊ qui munitiones curruū tuebant necati. Epi ⁊ ꝓceres hunga
rie qui aderant eadem calamitate oppreſſi. Iulianus cardinalis dū fugit amiſſo prelio quoniā iam hoſtes
euaſiſſet hungaroꝝ ꝑfidiam euadere nō potuit potū equo dantem ſtagnū forte repertū latrunculi quidā
nouere ⁊ arbitrati pecuniam apud eū eſſe deiecto equo necauerunt ⁊ ablatis veſtimentis nudū cadauer fe
ris ⁊ volucribus dimiſere. Hic exitꝰ eius viri fuit magni ⁊ admirabilis in quo neſcias doctrina maior an
eloquētia fuerit grata hominis ꝓſentia. blandi mores. vitam omni etate nitida. religionis zelus. qui om
nia ꝓ xp̄o ⁊ mortem ipam ferre ſuaſerit. Huniadem vt ante diximus fugientem diſpotus ſeruie cepit. Po
loni regem ſuū hoc pacto bello pluribus annis viuere crediderunt captum nō interfectū arbitrati cardina
li venetiaꝝ eius culpa cladis magna in parte imputata eſt. dui neq̨ fretū vti par fuerat cuſtodiuit neq̨ trāſ
uectos hoſtes xp̄ianis ducibus quod ſecundū fuerat eius officium nunciauit. de numero ceſoꝝ minime cō
ſtat illud exploratū eſt longe plures ex turchoꝝ acie cecidiſſe. Ceterū ꝓ numero copiaꝝ longe maiꝰ damnū
chriſtianis illatum. Uictor amurates neq̨ fugientes hoſtes inſecutus eſt. neq̨ gloriabundꝰ inter ſuos ma
gnifica verba iactauit. neq̨ vt ante aſſueuerat hilarem vultum oſtendit. Interrogatus quid nam triſtior eſ
ſet ⁊ cur non victis hoſtibus exultaret. Nollem inquit hoc modo ſepius vincere. iubenſq̨ vaſa colligi. co
pias que ſuperfuerāt domū remiſit. ipe adrianopoli reuerſus deo ſuo q̄ ꝓ victoria fecerat vota ꝑſoluit. Ex

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

inde voluens animo regni curas vere felicitatis expꝛes eſſe. inconſtantiã q̃z fortune veritus que nulli ꝑpe
4-2 tuo bona eſt. Accerſitis prouinciaꝝ maioꝛibus Moamethem ex liberis ſuis natu maioꝛem pro ſe regẽ cõ/
ſtituit. ipſe priuatam diligẽs vitam in aſiam profectus cũ paucis ocij ſui comitibus religioni cuidam ſoli-
tarie ſeſe addixit. Calibaſſa inter ſatrapas turchoꝝ opib⁹ ꝛ auctoꝛitate maioꝛ maomethi qui nõdũ ꝑ etatẽ
aptus eſſet imperio. gubernatoꝛ datus. reliqui regis filij ne quas regno turbas excitarẽt moꝛe gentis ne-
cati ſunt. felicius apud turchos priuatis q̃z regibus liberi naſcunt̃. Effluxit deinde nõ paruũ tempus in q̃
hungari turchos nec turchi hungaros armis laceſcere pſumpſerunt. Sua queq̃z calamitas domi attonitũ
tenuit. Cruentiſſima varuenſis pugna vires vtriuſq̃z partis eliſerat. nec turchis neq̃z hungaris rex bello
idoneus erat. Hos huniades. illos calibaſſa alieno noĩe gebernauit ferocioꝛ huniades reiq̃z militaris ꝑiti
oꝛ ignominiam varne acceptã obliuiſci nõ poterat ꝛ abolere infamiam. reſartire damna quonã pacto vale/
ret dies nocteſq̃z meditabat̃ ſpem bene gerende rei turchoꝝ quies ꝑbuit qui iã pridem nullũ belli appara-
tum oſtenderant vires illis atq̃z animos defuiſſe ratus tempus idoneũ exiſtimauit. in quo priſtinam recu-
ꝑare gloriã poſſet turchoſq̃z peſſundaret. quibus ſi adfuit exercitus imꝑatorem tñ ꝓ iſtis ꝓrſus defutu/
rũ arbitrabat̃. nec magis exiſtimandũ exercitum ſine duce q̃z ducem exercitu carentem. Coactis itaq̃z repẽ
te copijs ex hungaria accerſitis bohemoꝝ auxilijs mercennarioꝝ q̃z militũ nõ parua manu coacta ducere ĩ
turchos ſtatuit quos prius aggredi ac cõficere credidit q̃z mouiſſe ex hungaria nũciaret̃. Eam rebus gerẽ
dis ſolerciam ac celeritatem adhibuit. Conſiliũ eius Georgius deſpotus ſeruie vt ante diximus turchorũ
ducibus patefecit. Magnũ genti periculũ imminens maius oſtendit. ꝑculſi eo nuncio turchi quid agerent
non ſatis intelligebant. Amurates iam ſenioꝛ religioni addictus regni curas abiecerat. Moamethes etate
minoꝛ tantam belli molem ferre poſſe nõ credebat̃. Calibaſſe defuturã obedientiam putabant qua nihil ẽ
in bello magis neceſſariũ. Trepidare igit̃ ac eſtuare modo huc modo illuc mẽtem ꝯuertere nullũ conſilium
ſatis placere. herentibus in deliberatione nunc ſatrapis nihil tandem ſalubrius viſum q̃z reuocare ab ocio
amuratẽ. neq̃z eñ veterani militaturi ſub alio credebãt̃ nec fortunã belli ſub alio tẽptãdã arbitrabãt̃ q̃z ſub
eo qui vincere conſueſſet. Calibaſſa eius ſententie auctoꝛ fuit. in qua re maomethis animũ vehementer of
fendit cupientis in ea expeditione ſeſe virũ oſtendere. verentiſq̃z ne imperiũ amitteret ſi pater iterũ regnuꝫ
aſſumeret vt ſunt hominũ mutabiles voluntates. Miſſi ergo legati amuratem reuocauere. qui ꝯpato mox
exercitu in hoſtem ꝓfectus nõ aliter q̃z ſi ad ꝑdam ꝑgerent alacres milites duxit. Jam huniades cũ copijs
ſophiam tranſierat ꝓſtratiſq̃z qui occurrerant locoꝝ ꝑfectis hoſtiles agros late populatus loco qui baſilia
vocatur caſtra poſuerat. quom aduentare amuratis copie nunciant̃ nõ expectauit haniades ꝓuocari prioꝛ
ipſe pugnam inijt. commiſſo prelio anceps diu certamen manſit. qua parte pugnauit Huniades fuſi ho-
ſtes terga dedere nec parua ſtrages edita. pari modo ꝛ amurates in coꝛnu ſuo victoꝛ hungaros fudit. Po-
ſtremo quoniã victoꝛ victorem incurreret nõ tulerunt xp̃iani turchoꝝ impetum qui q̃zq̃z virtute preſtarent
numero tñ ſuꝑati nõ tam victi q̃z feſſi compulſi ſunt cedere. Huniades poſtq̃z ſuos neq̃z minis neq̃z ꝑcibus
ſiſtere poteſt cũ paucis ex bello ꝓfugit. Multi hungarie proceres ꝛ nonnulli eccleſiaꝝ ep̃i in eo ꝑlio cecide
re. Gregorius miles ad internitionẽ ceſus. nec tñ pauciores ex turchis interiere. Emptam multo ſanguine
victoriam amurates domum redijt nec diu poſtea relicto moamethi regno quemadmodum prius deſtina-
uerat moꝛtem obijt. Coꝛpus eius moꝛe maioꝝ in Bruſa ſepultum. Ea eſt bithinie ciuitas ꝛ aſiatici regni
caput. Paulo anteq̃z obijſſet amurates duxerat vxoꝛem filiam Scanderbeck noblis in penderachia ſatra
pis ex qua natum filium nomine Chialpinũ ſextum agentem menſem calibaſſe moꝛiens cõmendauit. ille
moamethis gratiam initurus ꝛ matrem ꝛ puerũ ei ꝑdidit. Moamethes accerſitis. xxx. vt aiunt matronis
que pueꝝ recognoſcerent poſtq̃z certam amuratis ſobolem eſſe conſtitit ſtrangulatum matri filiuꝫ reddidit
funuſq̃z regio moꝛe fraternũ duxit. Auſpicia regni paricidio conſecrans. Sunt qui calibaſſam alienũ pue
rum chialapini noĩe ſuppoſuiſſe ferunt illumq̃z ꝓ filio amuratis necatum. chialapinũ vo ad conſtantinopo
lim clam educatum. poſt capturam vo vrbis inde ſubtractum ac venetias ductum. ꝛ hunc eſſe quem Ca-
lixtus põtifex maximus pro fratre moamethis in palatio cuſtodire iubet nos veri periculum ad grecos re
mittimus q̃uis multa in hiſce rebus figmenta interuenire non ignoramus ꝛ ſepe tonſoris filios regio de-
fungi honore viderimus. Moamethes igit̃ defũcto amurate gubernacula regni ex voto adeptus inſtituta
maiorũ pro ingenio coꝛrexit. leges ipſe ſuas domi foriſq̃z tulit erarium locupletauit. noua vectigalia excogi
tauit. copias auxit. in proceres ꝛ aulicos ſeuire ꝯtumeliariue cepit. Hic eſt ille moamethes qui conſtanti-
nopolitanis vt ſupra innuimus bellum intulit. de quo nunc referre que accepimus haud alienum fuit.

Quindecim Turcarũ Imperatores Ab anno ſalutis [illegible] ad annũ ~~[illegible]~~ 1597.

1 otoman⁹ · 1⁹
2 orcanes · 1⁹
3 Amurates · 1⁹
4 Baiazet · 1⁹ a Tamerlano capit⁹ & miſerime in ſeruitute moritur eſt Canis tractatus.
5 Calepin⁹ 1⁹
6 orcanes — 2
7 Mehemet · 1⁹
8 Amurates — 2. hic vicit graeciam
9 Mehemet — 2 hic Imperia duo Trapezuntiũ & conſtãtinopolim cepit & duodecim regna
10 Baiazet — 2
11 Selim⁹ — 1⁹ hic Egyptũ & duos ſoldanos in Syria Judea & Arabia & Aſſiria [illegible] domat
12 Solimum⁹ — 1⁹ hic Rhodũ Inſulã & hungariã domat [illegible]
13 Selim⁹ — 2 hic Cyprũ capit Inſulã & [illegible] fugat
14 Amurates — 3
15 Mehemet · 3 qui regnat nunc hoc anno · 1597 ·

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

De expugnatiõne Cõſtãtinopolis

Voluerat iãpridem animo maomethes quo nã modo Cõſtantinopolim ſibi ſubigere poſſet neqꝫ ad ſuam gloriã ptinere arbitrabaẗ vrbem in medio turchoꝝ ſitam eſſe que ſuo imperio nõ pareret. tantoqꝫ maius inde nomini ſuo decus accedere ſi eam vrbem expugnaret q̃to ꝑ genitores ſui idem conati turpibꝰ accepti deſtitiſſent. Cũ paucis igiẗ participato cõſilio caſtellum iuxta littus ad hoſtium boſphori paulo ab vrbe remotius aliud diſſimulãs incredibili celeritate extruxit ac muniuit. bellum deinde vrbi nõ modo induxit ſed contra inita federa contra iuſiurandũ intulit ſimul ⁊ gerere cepit. Senſerant eius animũ greci diffidenteſqꝫ ſuis viribus ad latinoꝝ opes confugerant lacrimis ac fletibus auxilia expetẽtes. Surde proch pudor noſtroꝝ principũ aures fuere. ceci oculi. qui cadente grecia ruituram xp̄iane religionis partem non viderunt q̃uis priuatis queq̃ꝫ aut odijs aut comoditatibus occupatum ſalutem publicam neglexiſſe magis crediderim. Maomethes interea coactis vndiqꝫ copijs mirabili apparatu formidãdo impetu terra mariqꝫ regiam vrbem aggreſſus cuniculis ac latentibus foſſis altiſſimis actis aggere late edito ponte qua perambi oppidum verſus mare muros alluit vrbis longitudinis ad duo milia paſſuũ raptim extructo. turribus ligneis euſqꝫ erectis vt muros (q̃uis altiſſimos) excederent. machinamentoꝝ tormentorũqꝫ multiplici adhibito genere. oppugnata eſt vrbs defenſaqꝫ ſummis vtrimqꝫ viribus. non paucis diebus ad extremum voce ꝑconis totis caſtris inclamatũ eſt. Quĩto kalenð. maij milites omnes ieiuniũ ſanctificent ſequenti die in armis aſſint vrbem extremis viribus oppugnari. triduo ciuitatem militũ direptioni futurã. Cõſtituta die ieiuniũ ad noctem vſqꝫ ſeruatum. exinde lucentibus ſtellis inuitationes ꝯuiuia paſſim habita ⁊ quiſqꝫ amicũ ꝓpinquũ notũqꝫ habuit cũ eo hilaris epulatꝰ eſt. atqꝫ vbi ſatis ẽ bibitũ tãq̃ꝫ ſe deinceps nũq̃ꝫ viſuri eẽnt amplexati exoſculatiqꝫ ſimul vltimũ vale dixerũt. In vrbe aũt ſacerdotes ſacras ferentes ymagines ſequẽ

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

te populo vrbē luſtrare: auxiliū de celo petere. affligere corpa ieiunijs atq oroībus vniuerſi ciues intendere
Subſecuta nocte ad ſua quiſq loca defendēda redire. erāt muri vrbis ꝛ altitudine ꝛ craſſitudine toto or-
be celebres ſed ob vetuſtatē ꝛ grecoꝝ incuriā pinis ac ꝓpugnaculis nudi. antemuralia vero oportune cō-
munita. in his greci ſalutē poſuere. armati milites inter muros ꝛ añmuralia pugnā ſuſtinere decreuerunt.
Triangularē pene vrbis formā fuiſſe tradūt. duas ptes alluit mare. nec muri deſunt ad pulſandos nauales
impetus idonei. qđ reliquū ē ad terrā vergēs poſt alta menia ꝛ añmuralia q̄ annotauim⁹ ingenti claudit
foſſa. Ceptū ē pliū paululū añ lucē cū miles turch⁹ piculi ꝙ more patientior eſſet ac vulnera ꝛ ſanguinem
pdaꝝ dulcedie penſaret pugnatū eſt in tenebri maiore turchoꝝ pnicie in q̄s tela ſupna librabant. At poſtq̄
dies illuxit dato ſigno vndiq nō ſolū cōſtātinopolis ſ3 etiā ipa q̄s pera ne q̄d auxilij grecis pſtaret. oppu-
gnari cepta eſt ſua cuiq legioni muroꝝ ps ac portaꝝ attributa vt diſcretus labor fortes atq ignauos di-
ſtingueret ꝛ ipa cōtentione decoris militū virt⁹ magis ac magis accenderet. Pari mō ꝛ nauales ſocij attri-
butas partes inuadere iuſſit. Admouent vrbi lignee turres. conectāt milites dolabras falces ſcalaſq. Et
iā elatis ſup capita ſcutis denſa teſtudine ſuccedūt. Greci ſaxoꝝ pōdera ꝓuoluūt diſiectā fluitātēq teſtudi-
nē lanceis contiſq pſcrutant donec ſoluta cōpage ſcutoꝝ exangues laceroſq pſternūt. fit ſtrages ꝛ iā tur-
chi deficientib⁹ animis lāguidi⁹ pugnāt. ſ3 adeſt maomethes fortiſſimū quēq noīatim vocitās vtq in pliū
redeant adhortat. hos pmijs allicit. illos minis deterret. inſtaurauit ex integro certamen. turchi rurſus ſb
ruere murū portaſq quatere innixi humeris ꝛ ſup iteratā teſtudinē ſcādentes phenſare hoſtiū tela brachi
acq nitunt. iteꝝ integri cū ſaucijs. ſemianimes cū expirantib⁹ euoluūt. cernit varia pereūtiū forma ꝛ plu
rima mortis imago. Johānes iuſtinian⁹ apud Genuā ligurū metropoli nobili loco natus qui ſuperioribus
dieb⁹ ſol⁹ vrbē defendiſſe videbat in hoc certamie vulneratus vbi fluitare ſanguinē ſuū aiaduertit ne cete
ros deterreret querēs medicū clā ſeſe pugne ſubtraxit. ſ3 impator vt abeſſe Juſtinianū cognouit quo ierit p
cōtat inuentūq rogat ne pugnā deſerat. ille nihilo magis flexus apire portā iubet qua curatur⁹ vuln⁹ in
vrbem redeat. Erāt aūt obſerate vrbis ianue quib⁹ ad antemuralia patebat iter ne qua fugiendi facultas
militi eſſet ac ꝓpterea hoſti fortius reſiſteret. fit interea remiſſior defenſio. qđ turchi aduertētes acri⁹ incum
bunt. Et qm̄ ps muri iā tormentis eneis diſiecta foſſam magna expte oppleuerat p ruinas ipas ſcādētes
antemurale cōſcendūt grecoſq loco deturbāt. porta que iohāni patuerat oībus apta fugā ꝓfuſiorē reddit
Tūc impator nō vt regē decuit pugnādo ſ3 fugiēs in ipis porte anguſtijs quoniā cecidiſſet oppreſſus calca
tuſq obijt. in tāta multitudine pugnatoꝝ duo tm̄ repti ſunt qui ſe viros oſtēderūt alter grecus alter dalma
ta Theophil⁹ Paleologus ꝛ iohānes ſclauus. qui fugere turpe putātes quom diu turchoꝝ impetū ſuſti-
nuiſſent multoſq obtrūcaſſent. deniq nō tā victi q̄ vincendo fatigati inter cadauera hoſtiū occubuere. Ju
ſtinianus i perā quom diuertiſſet inde chiū nauigauit ibiq ſeu vulnere ſeu moleſtia morbū incidēs inglo-
ri⁹ vitā finiuit. felix ſi in ipis Bizantij menibus aiam exalaſſet in ingreſſu porte. d. ccc. circiter milites ex
latinis greciſq periere. parti vulneribus ex tergo cōfoſſi parti cōcurſione oppſſi. ꝛ iā hoſtis ſuperiorē mu
rū tenebat ſaxaq in ciues deuoluēs ingredietibus ſuis auxilio erat. Tū ſubito capta vrbe ceſis oībus qui
reſiſtere auſi ſunt in rapinas itur. Erat victorum infinitus numerus in libidinem ac ſeuiciam corruptior
Nō dignitas nō etas nō ſexus quēq ꝓtegebat. Stupra cedibus cedes ſtupris miſcebāt. ſenes exacta eta
te feminas viles ad pdam in ludibriū trahebāt vbi adulta virgo aut quis forma cōſpicuus incidiſſet i ma-
nus rapientiū diuulſus ipos poſtremo direptores in mutuā pniciē agebat. dū pecuniā vel grauia tēplorū
dona ſibi quiſq traherēt maiore alioꝝ vi trucabat. Cūq in exercitu vario ꝛ diſſono ex ciuibus ſocijs atq
exteri⁹ cflato diuerſe lingue varij mores atq cupidines eſſent ꝛ aliud cuiq fas nihil illicitū toto triduo. In
cōſtantinopoli fuit tēplū Sophie iuſtiniani ceſaris opus toto orbe famoſum ꝛ cui cōpari alterū nequeat
nudatū ſacrū ſuppellectile ad oēs ſpurcicias patuit. Oſſa martiꝝ que fuerant illa in vrbe pcioſiſſima cani-
bus obiecta ꝛ ſuibus. Sanctoꝝ imagines aut luto fedate aut ferro delete. altaria diruta. in tēplis ipis aut
lupanaria meretricū facta aut equoꝝ ſtabula. coacti ſunt ſerui verberibus ac tormētis dñoꝝ abdita ſcruta-
ri ac eruere. inuēti nō pauci theſauri quos in ipo belli principio infelices ſuffoderūt ciues. quibus ſi ꝓ de-
fenſione vrbis vſi fuiſſent ſuā fortaſſe vitā ꝛ patrie libertatē ſeruaſſent. ſ3 auaro in aurū nulla ptās. captiui
oēs in caſtra deducti. Pudet dicere xpianoꝝ dedecus. dicā tm̄ ꝛ poſteritati tradere nō verebor qm̄ pſuaſum
mihi eſt futuꝝ aliqn̄ ꝛ fortaſſe anteq moriar qui tātā ſaluatori nr̄o illatā ignominiā vlciſcant. Simulacrū
crucifixi quē colimus ꝛ veꝝ deū eſſe fatemur tubis ac tympanis pcūtibus raptim ex vrbe hoſtes ad tēto-
ria deferūt ſputo lutoq fedāt ꝛ ad noſtre religionis irriſionē iteꝝ cruci affigūt. Ex in pileo quē ſarculū vo-
cant capiti eius impoſito corona vndiq facta. hic eſt inquiūt xpianoꝝ deus. Tū lapides lutūq iactātes mi-
ris dehoneſtāt modis. ſ3 nihil obſunt hec deo noſtro celū tenēti. nec maieſtatē ei⁹ quoq mō imminuere poſ-
ſunt cuius ea gloria ea ſublimitas ē. ea btitudinis pfectio vt nec laudibus hūanis extolli nec humiliari vi
tuperijs vllis poſſit. nos iſta ledūt atq cōfundūt p ignauiā atq deſidiā. dū veri dei cultū perire ſinim⁹ ꝛ i hoc
ſeculo bonū nomē ꝛ in altero ſpē ſalutis amittim⁹. Poſt hec cōuiuat⁹ maomethes quom forte plus ſolito
adhibuiſſet vt ſāguinē mero adderet pricipes optimateſq ciuitati captos crudel ꝛ ſanguinari⁹ carnifex ſete
miſereq iugulari iuſſit. Kirluc⁹ q̄ apđ ipatorē plurimū poterat ceſo añ oclos maiori filio. altero ad illicitos
vſus reſeruato ſecuri pcuſſus eſt. Duo alij eius filij occiderāt in bello. Jſidorus cardinalis in eo tumultu
captus quom veſte mutata nō fuiſſet cognitus. ccc. aſperis ſeſe redemit. Jd genus pecunie ē admodum le-
uis. Multi ꝛ veneti ꝛ ianuenſes ꝛ latinoꝝ. alij gladio ceſi ſunt. quidā multo redēpti auro. Jnſignis hic an
nus fuit expugnatione cōſtātinopolitana tā xpiano populo fedus ac lugubris q̄ turchoꝝ genti fauſtus le
tuſq. qui ab ortu ſaluatoris xpi ſecūdus ꝛ qnquageſimus ſupra milleſimū q̄drigenteſimūq cucurrerit an
nū. Pereſes vetus colonia genuēſiū qui ꝛ galathe nūcupat cognita bizātioꝝ clade priuſq rogarent mao

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

ometbi deditionē fecere. muri vrbis diruti. multoꝝ bona ꝯtra fedꝰ direpta. femīe pueriq̄ʒ ludibrio habiti
Calibaſſe qui ad eū diē nō ſine maomethis diſplicentia vixerat tāq̄ʒ coſtantino imꝑatori turchoꝝ conſilia
ꝓdidiſſet per miſeros cruciatꝰ vita erepta ingētes q̄s cumul au erat opes exitio ei fuiſſe tradūtur. ⁊ quod
amuratez dimiſſo imperio ex priuaca vita reuocauit ad regnū. Auctꝰ eiꝰ pecunia maomethes tāto rex ſuc
ceſſu tumens in hūgaros expeditionem parare cępit. q̄ per trienniū circiter inſtructa accerſitis ex oī regno
ꝓceribꝰ penetratis tracie mōtibꝰ cū maximis atq̄ʒ infeſtiſſimis copijs ad ſauū vſq̄ʒ flumen ꝑuenit. c. l. milia
hoīm in eiꝰ exercitu fuiſſe tradunt pleriq̄ʒ terciā ꝑtē huic numero ſubtraxere. Caliſtꝰ terciꝰ q̄ ꝑ idē tp̄s ro-
manā cathedrā ſortitꝰ erat iohānē cardialē ſancti angeli cuiꝰ ſupra meminimꝰ ꝑſtāte v̄tute virꝝ q̄ germanos
in arma ꝯſciret turchorūq̄ʒ ꝯpeſceret impetū ad eas ꝑtes legatū miſit. Is ꝓmiſſa pctōꝝ indulgētia cūctis
q̄ ꝯ turchos militare vellēt adiuuāte iohāne capiſtranio q̄ ꝑ idē tp̄s hūgaris euāgelizabat. cruce ſignatorū
haud ꝑuū ꝯgregauit exercitū. nō diuitū ac nobiliū ſʒ inopis atq̄ʒ incōpoſiti vulgi. Surdēt opulētum aures
euāgelio nec diuinꝰ ſermo principibꝰ auditꝰ ē. cōtenti p̄nti rex ſtatu potētes futurū xp̄i regnū nō niſi mo-
rientes inq̄rūt. credula pauptas facile p̄dicatoribꝰ obedit. ſupra. xl. milia ſignū crucis accepere tecta mag|
fide q̄ʒ ferro acies. Huniades q̄ʒ nō ꝑuas copias in armis habuit. appropīquabat ſpe plenꝰ ⁊ incredibili
ſupbia tumēs maomethes nec iā ſibi vel mōtes vel flumīa obſtare putabat gl̄iari inter ſuos hūgariā iā pe
ne victā aſſerere. latinoꝝ imꝑatorē i ꝓpīquo eē dicere. Deleto grecoꝝ impio latinoꝝ īſtare finē turchis oīa
paritura. ſpolia ingētia ꝓmittere. germaniā atq̄ʒ italiā militū direptioni offerre. ꝑuia cūcta turchoꝝ armis
iactare. ſʒ q̄ʒ gl̄ioſus eiꝰ aduētꝰ tā turpis atq̄ʒ infamis receſſus fuit. albam ad ꝯfluētes danubij ſauīq̄ʒ sitā ꝑ-
uā vrbē oppugnare adorſus obtinere nequaq̄ʒ potuit. ꝑfregit machinis priores muros. irrupe in vrbē eiꝰ
acies. pugnatū ē inter diu noctuq̄ʒ. nūc victi nūc victores viſi ſunt hoſtes. ad extremū vulneratꝰ ſub pupil
la maomethes relictis impedimētis ꝑ noctē trepidꝰ aufugit. huiꝰ pugne ſeriē in hiſtoria bohemica ꝯp̄hē
dimꝰ. nō ē cur hoc loco latiꝰ inſiſtamꝰ. Auctores victorie tres Johānes habiti legatꝰ cardīalis cuiꝰ auſpi
cio res geſta ē. Huniades ⁊ capiſtranꝰ q̄ p̄lio interfuere. verum neq̄ʒ capiſtranꝰ huniadis neq̄ʒ capiſtranij
huniades mētionem fecere in eis lr̄is. q̊s de obtenta victoria ſiue ad romanū pōtificē ſiue ad amicos ſcrip-
ſere ꝑ ſuū q̄ſq̄ʒ miſteriū deū dediſſe xp̄ianis victoriā affirmauit. Auariſſima honoris hūana mēs facilius re
gnū ⁊ opes q̄ʒ gl̄iam ꝑtit. Potuit capiſtranꝰ p̄rimoniū cōtēnere. vluptates calcare. libidinē ſubigere gl̄iaꝫ
v̄o ſpernere nō potuit. Dicat forſitan aliquis non ſuū illi honorē cure fuiſſe ſʒ dei qui ꝑ paupes ⁊ inermes
rē xp̄ianā ſaluare voluerit. credimꝰ huic aſſertioni q̄ʒuis huniadis miniſteriū ſe victorie nō auctorē dixerit
Ferūt maomethē ab eo tp̄e nūq̄ʒ poſtea eius cladis meminiſſe quin mentē barbāq̄ʒ manu demulcēs quaſ-
ſanſq̄ʒ caput ei diei maledixerit qua pugnā ad albā cōſeruit.

De Macedonia

275

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

Proxima thracie ad occidētē ⁊ meridiē ꝯiūgit macedonia terraꝝ impio quodā potita q̄ inter duo maria ꝓtendit egeū ⁊ adriaticū. lat⁹ ei⁹ meridionale theſſalie atq; magneſie terga ꝓtegūt. ꝑtē ſeptentrionalē peonia ⁊ paflagonia excipit. ⁊ ipe regiones in macedonū poſtea iura cōceſſerūt macedonie addite. Epyrus q̄z macedoniā attingit ⁊ illirica terra. altera meridiē. altera ſeptentrionē excipiēs. in adriatico littore dirachiū vet⁹ ciuitas iacet ab cheroneſo vbi ſita ē nacta vocabulū epidan⁹ antea dicta. ⁊ a corcyreis olim ꝯdita. nec ꝓcul infra terrā appollonia fuit optis inſtituta legib⁹. ⁊ auguſti ceſaris qui grecas ibi litteras didicit ſtudio memorabilis. In altero littore theſſalonica eſt potēs quodā ciuitas. Quā tū ep̄le pauli ap̄li tū magni theodoſij ꝑceps atq; implacabilis ira famoſam reddidere. indignat⁹ eñ ob ceſos in ea iudices aliqñ clementiſſim⁹ impator vniuerſum vrbis populū trucidari mādauit. xv. milia viroꝝ ceſa tradunt. Nō tulit Ambroſius mediolanēſiū pōtifex tā immane facin⁹ incorreptū. impatorē ab ingreſſu eccle ꝓhibitū ſubire penitentiā ꝯpulit. nec maxim⁹ princeps paſtoris ſubire iudiciū recuſauit. Hinc lex ꝓmulgata vt lata ꝑ morte hoī⁹ ſentētia añ dies trigita nō exequat. Hanc vrbē libere ꝯditionis fuiſſe plinius tradidit. Strabo cōditorē ei⁹ philippū alexādri patrē affirmat. ambo eā attribuūt macedonie. Andronic⁹ emanuelis impatoris cōſtātinopolitani fili⁹ hāc in ꝑte hereditatis accepit. Demū iohānis fratris ſui odio qui patri ſucceſſit in impio venetis tradidit. Venetis amurates (turchoꝝ vt añ dixim⁹ impator) eripuit. Hic reliquā macedoniā vſq; ad mōtes peonie ⁊ quā modo albaniā vocant impio ſuo ſubiecit. Mira reꝝ mutatio et fluxa hūani impij glia. hec ē macedonia q̄ duob⁹ inclita regibus vt philippo ⁊ alexādro. grecia traciaq; ſubacta ipiū protēdit in aſiā. armeniā. hiberiā. albaniā. capadociā. ſyriā. egyptū. thaurū. caucaſum ſubiugauit. hec in bactris. medijs. pſis dñata. toto oriente poſſeſſo. indies quoq; victrix e veſtigio liberi patris atq; herculis ſigna circūtulit. Hec eadem noſtra etate ſpurciſſime turchoꝝ genti ſubiecta tributū pendere ⁊ iugum ferre miſerrimum cogitur.

De magneſia et theſſalia

Magneſiā q̄z ⁊ theſſaliā nr̄o tpe turchoꝝ arma inuaſerūt. nobiliſſimi mōtes olimp⁹. pieris. oſſa. pyndus. inſup ⁊ othris. laphitaꝝ q̄dā ſedes turchoꝝ impio parēt. penes q̄s qn̄q; ⁊. lxx. vrbes fuiſſe oli plini⁹ affirmat. Totū peneū turchi poſſidēt. Inter flumia theſſalia clariſſimū iuſteagoniphos. hic fluuius orit inter oſſam ⁊ olimpū nemoroſa ꝯualle defluēs. l. ferme ſtadia pcurrit dimidio ei⁹ ſpacij nauigabilis. i eo curſu tempe vocant. q̄nq; milia paſſuū longitudine vltra viſuꝫ hoīs ſe dextra leuaq; leuiter ꝯnexis attollentibus iugis intus ſua luce viridant. hac labit peneus viridi calculo. circa ripas gramie amen⁹ canor⁹ auiū cōcentu. arripit amnē orchon nec recipit. ſ; olei mō ſupnatantē vt dictū ē ab homero breui ſpacio portatū abdicat. penales aquas diraſq; guttas genitas argenteis ſuis miſcere recuſans. hec plin⁹ de peneo. Tot xp̄ianis bona turchoꝝ arma eripuere. q̄uis nr̄aꝝ magis deſidiā incuſauerim. In theſſalia rege fuiſſe tradūt noīe grecū a q̄ grecia dicta ſit. Helenū q̄z in eodē loco regnaſſe a quo helena nūcupata ē. Homerus tribus noībus theſſalos appellauit. mirmidonas. helenas. ⁊ acheos. Hic ſunt philaꝝ anguſtie. perſarum cede inſignes. q̄ licet oli pſaꝝ impetū tenuere turchoꝝ tñ armis claudere tranſitū minime potuere.

De Boecia

Poſt theſſaliā Boecia ſuccedit ab ortu in occaſuꝫ porrecta euboicū mare criſeūq; ſinū ꝯtigēs therbaꝝ claritate apud oēs ferme hiſtoricos noīata. Hic muſis natale in eliconis nemore. hic ſaltus cytharō et hyſmenus amnis ⁊ fontes dirce arethuſa ⁊ agāppe. q̄ patria quodā liberi pr̄is atq; herculis fuit q̄ fortes produxi epaminūdam nō cedens athenis claritate. ciuitas ea nr̄a etate exiguū caſtellū thebaꝝ ⁊ a turchis proximis annis cum reliqua Boecia occupatum.

De hellis grecia

Sequit hellis q̄ a nr̄is appellata grecia. Acten. i. littus priſci vocauere. mutato deinde noīe acticā dixere. Homerus cūctos acticā incolentes appellauit athenienſes cū nōdū edificata foret megra. Protendit aūt actica ex boecia vſq; in hiſtmū corinthiacū pte ſui q̄ appellat megaris. Circa hiſtmū vō colūna fuit in qua hic inerat titulus in pte peloponeſum ſpectante. Hec poloponeſus at non ionia. in pte vō megara intuente. hec nō peloponeſus ſ; ionia. Idē eñ actici ⁊ iones fuere. Qui cū de finibus cū peloponeſiaticis ſepiſſime diſceptaſſent hāc tādē cōmuni cōſenſu colūnā erigi obtinuerūt. Acticā q̄uis ſaxoſaꝫ ⁊ ſterilē. pleriq; tñ mirificis laudibus extulerūt. deorumq; domiciliū eſſe dixerūt. loca ipa poſſidentiū ⁊ parētū heroū. In hac ciuitas athenienſis quodā nobiliſſima fuit nullius indigua pconij tāta eius ſupfluit claritas. Eadem noſtro tpe pui oppidi ſpeciē gerit. In eo tñ ſaxo quo vetuſtū Minerue templū fuit. arx eſt p omnē greciam nominata. tū opis magnitudine. tū difficultate oppugnationis. hanc Florentinus quidam maometho tradidit. Cum imploratis latinoꝝ auxilijs nullius opem inuenire t rura ei ob eam rem tradita inquis cuum ignobile ducat.

De Peloponeſſo

Peloponeſſus actice iungit totius grecie arx quodā dicta. nā pter inhabitātiū in ea gētiū nobilitatem atq; potētiā ipe locoꝝ ſitus pricipatū deſignat atq; impiū. multi ſinus inſunt ⁊ promōtoria multa. inſignes etiā ſz pmagni cheroneſſi. ipa locoꝝ varietate iocūdi. formā eius platani folio ſimilimā dixere. longitudine ⁊ latitudine ferme parē. Ab occaſu in ortū ſtadioꝝ mille. cccc. perimetros ſiue ambitus omiſſis ſinibus vt polibio placet ſtadia quatuor milia continet. Arthemidorus aūt ſupaddit. cccc. cui ⁊ plinius conſentire videt yſidoꝝ auctorē ſecutus. Idē duo maria terrā ambire dicit ioniū ⁊ egeuꝫ. Anguſtie vñ procedit iſtmos appellāt. q̄nq; milia paſſuū latitudis continētes. Has anguſtias pfodere demetrius rex. dictator. ceſar gaius princeps. domicius nero infauſto (vt oīm exitu patuit) incepto tētauerūt. Hic corinthus nobil colonia fuit. Greci principes poſtq; turchoꝝ potētia in europā penetrauit ex mari ad mare producto p anguſtias muro peloponeſſum a reliqua grecia diſtinxerūt. murū examiliū appellauere. Hāc prouinciam hodie moreā latini vocāt. in ea achaia continetur. meſſania. laconia. argos ⁊ archadia. q̄ mediū parinſule obtinet. Amurates expugnata theſſalonica. ſubacta boecia. ⁊ actica pter athenas ad examiliū vſq; pro/

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

fectus pterritis grecis diruit murū. tributūqȝ annuū (cedētibus ſe peloponēſibus) īperauit. At cū hūgari
inſtāte iuliano cardinali. S. angeli aduerſ⁹ truchos arma ſumpſiſſent. confectiſqȝ nonnullis feliciter plijs
amplius inſtarent vrgerētqȝ hoſtes Conſtātinus qui poſtea apō conſtātinopolim imperauit ibiqȝ necatuſ
eſt vt añ diximus. Huius prouincie diſpotus animo auctus ⁊ negare turchis tributū ⁊ examiliū inſtaura
re non dubitauit. ob quā rē magna deinde pecunia mulctatus ē ⁊ examiliū denuo deſtructū cū victor amu-
rates apō varnā hūgaros deleuiſſet deuicta cōſtātinopoli albani q̄ cū plures peloponeſſum incolebāt ſum
ptis armis demetriū ⁊ thomā cōſtātini frēs regno deijcere annixi ſunt. nobilē quedā greculū ad regni faſti
giū aſſumētes vtraqȝ ps auxiliū maomethis implorauit. Illi nobilior ps viſa iuſtior auxilia aduerſus al-
banos demetrio fratriqȝ tradita. albā ſubacti priorib⁹ dn̄is paruere maomethi. xv. miliū aureoꝝ tributū pen
ſum. Thomas q̄uis hereditario iure impatorē ſe dicere poſſet cui⁹ maiores lōga ſerie grecoꝝ nemini im-
paruere. metu tn̄ maomethi eo titulo abſtinuit. Cū calixt⁹ pon. max. xp̄ianos pricipes in ſui pōtificat⁹ in
itio aduerſ⁹ turchos inuitaret exiſtimauit thomas turchoꝝ impiū pculdubio ruituꝝ maomethiqȝ tributū
negauit. Cū vero nō tā magnifica facta q̄ȝ verba eſſe aīaduertit pſoluto tributo ⁊ adiectis donis maome-
thi recōciliatus ē. Nūc vero ſi vera ē fama q̄ p hos dies allata ē violate fidei maiorē ſubire penā cōpulſuſ
maomethi prſus ſubiect⁹ ē. peloponeſſus tota turchoꝝ impio adiecta.

Achaia

Egredienti Peloponeſſum per anguſtias iſtmi ad reliquam Greciā Strabo ⁊ Plinius occurrē acticā
tradunt. Ptolomeus Achaiaȝ eius fines hoc modo deſcribit. ab occaſu Epyrum. a ſeptentrione ma-
cedoniam ⁊ partem egei pelagi collocat. ad orientem eiuſdem maris terminos ponit vſqȝ ad ſummum pro
montorium. ad meridiem adriaticū pelagus iuxta littus qō acheol⁹ amnis irrupit in corinthico ſinu. Qō

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

ſi ita eſt acticā. boetiā. phocidē. theſſaliā. magneſiā. etholiā ⁊ acarnaniā achaia ipa cōplectit. Idē tñ ptholomeꝰ
lomeꝰ alio loco mediterraneas peloponeſſi ciuitates enumerās elicē. burā. helenā. phereciā in achaia eē di
cit. ⁊ ꝓpriā eē achaiā intra peloponeſſuꝫ affirmat. nobis q̄ ꝑ nr̄i opis inſtituto res peloponeſiaticas ⁊ acti
cas breuiter abſoluimꝰ ⁊ ad occidentē feſtinamꝰ. Acarnania prior occurrit inter epirū boetiāqꝫ protenſam
cui etholia vel cōiūcta vel ꝯmixta eſſe videt. hec hodie ducatꝰ appellat. Johannes vintimiliꝰ natiōe ſicu
lus filiā ſuā diſpoto acarnanie in matrimoniū dedit. Exinde vexantibꝰ acarnaniā turchis ac geneꝝ obſidē
tibus cū paruo eq̄tatu mare traiecit. obſeſſores inuaſit. ſtragēqꝫ memoratu dignā edidit. nam parua manu
ingentes fugauit copias ſalutemqꝫ genero peꝑit. q̄ tñ paulopoſtea ꝑ inſidias captꝰ a turchis regnū amiſit.
epirū tñ eius adhuc nomie teneri ferūt.

De Epiro

Epyrus in occidua pte ab acroceraunis montibus incipit protendit qꝫ verſus oriētē vſqꝫ ad ambrachi
um ſinū ꝑ ſtadia mille trecēta ſeptētrionalē eiꝰ ptē ptholomeꝰ macedonie ꝯiūgi tradit. orientale acha
ie vſqꝫ ad oſtia fluminis acheloi. occidentale latꝰ ionico excipi pelago aſſerit. Strabo auſoniū hoc idē ma/
re appellauit. in epyro. xxiiij. fuiſſe gētes theopōpꝰ tradidit. celebratiſſime chaones ⁊ moloſi regnū qñqꝫ
tenuere priꝰ q̄dē chaones poſteriꝰ moloſi q̄ ꝑ regū cognationē ex eacidaꝝ ſanguine progeniti mirūimmo-
dū amplificati fuerūt. Penes q̄s dodone vetꝰ oraculū ⁊ nobile viguit. Orā huiꝰ terre maritimā felicē atqꝫ
vberē tradidere. multeqꝫ olim vrbes ⁊ oppida munitiſſima in epyro fuere. ſ; ꝓpter populoꝝ rebelliones q̄
bus cū romanis ꝯtenderūt prouīcia vaſtata ē. lxx. eñ epyrotaꝝ vrbes a paulo emilio imꝑatore funditus
euerſas eſſe auctor eſt polibius victis macedonibus ⁊ pſe rege ſupato. Ex q̄bꝰ maximū numerū viris mo
loſoꝝ extitiſſe ⁊ mortaliū centū ⁊ q̄nq̄ginta milia in ſeruitutē redacta. Pliniꝰ veronenſis hāc cladē macedo
nibus attribuit. duaſqꝫ vrbes ruine adiecit. credo qꝛ macedones epyrotarū imperiū obtinebāt. vtrāqꝫ gen
tem vno noīe pliniū ꝯphendiſſe. Apud epyrū actica pugna late memorabilis ꝯmiſſa eſt. in q̄ ceſar auguſtꝰ
marcū anthoniū nauali ꝑlio vicit ⁊ ſilꝰ egypti reginā cleopatrā. nā ⁊ ipa huic certamini pn̄s fuit. Ob quaꝫ
reꝫ victor auguſtꝰ in ambrachio ſinu vrbē ꝯdidit eiqꝫ vocabulū indidit nicopolim. i. victorie ciuitatē. am
brachij ſinus hoſtiū paulo q̄ꝫ ſtadia q̄tuor maiꝰ eſt. circuitꝰ ſtadia. ccc. amplectit. optīa oī eiꝰ ex pte ſtatio.
Ingredientibꝰ occurrebāt olī a dextra habitantes greci accarnones ⁊ appollinis citij tēplū quondā in tu/
mulo ad hoſtiū eminēs cui cāpus ſubiacuit lucūqꝫ habens in naualia. in q̄bus ceſar vnum viginti naues de
cimaꝝ noīe repoſuit. ab vno remoꝝ ordīe vſqꝫ ad deciremes adiūgens. Siniſtra v̄o nicopolis eſt ⁊ epyro/
taꝝ colonia. Caſſope nr̄a etas epyrū artō appellat. Circa littus eius paucis añ annis profectꝰ regie claſſis
noīe wilhelmꝰ marinꝰ triremes venetoꝝ inſecutꝰ ꝯphēdit atꝫ incēdit ī eodē littore apō acroceraunios mō
tes finiri hadrie nauigationē ioniuꝫ incipe pelagus Straboni viſum eſt. apud quē mare auſonium idē io
quod ionium eſſe apparet. cum Epyri oram auſonio ablui pelago affirmet.

De Albania

Que nūc albania dicit olī macedonie porcio fuit ad occidentē verſa in q̄ dirathiū ⁊ appoloniā fuiſſe ꝓ/
didimus nō incelebres priſco ſeculo ciuitates. Sermo gēti neqꝫ grecis neqꝫ illiricis notꝰ. Credimꝰ
hoc genꝰ hoīm ex albania quodā veniſſe q̄ vicina colchidi in aſiatica ſcithia memorat vt ſepe barbaraꝝ in
undatio nationū grecie atꝫ italie ꝓuīcias occupauit. In hac terra potēs camuſa fuit q̄ xp̄ianis pn̄tibꝰ ortꝰ
paꝝ tenax catholice fidie ad maomethis īſaniā decliauit. Sꝫ q̄ꝫleuiter xp̄m deſeruit tāfacile maomethis ſa
cra cōtempſit. redijt eñ ad paternā legē. ⁊ q̄ꝫuis vtrāqꝫ religionē ꝯtempſerit neutri fidꝰ xp̄ianꝰ tñ mori q̄ꝫ
turchꝰ maluit. Paulo poſt cōſtantinopolitanaꝫ cladē morbo extinctꝰ Georgiꝰ ſcāderbechꝰ eiꝰ hereditatē
accepit nobili loco natꝰ q̄ etatē pene omnē in armis ꝓ xp̄i noīe pugnando ꝯſumpſit. mltas ⁊ magnas tur
choꝝ turmas bello vicit ⁊ deleuit. ſoluſqꝫ quodammō regionē illam in euangelio xp̄i cōtinuit. q̄ꝫuis ho-
die hoſtili ferro petita magna ex pte deſerta ferat. Rex alfonſus ſepe milites in albaniaꝫ miſit ⁊ croyā vrbē
in ptātēꝫ acceptam a turchis defendit. Nepos ſcāderbechi ex fratre cū turchoꝝ parti fauēs inſidias patruo
moliret ab eo captus eſt ⁊ ad Alfonciū miſſus in carcerē coniectus eſt. Caliſtus q̄ꝫ romanꝰ pontifex auxi/
lia pecuniaria ſcāderbechio nō pauca miſit. Velona in albania nō magna ciuitas eſt in portu maris ſita q̄
breuiſſimus eſt in italia traiectus. hāc pazaietes primus ex turchis occupauit. rebellātem amurates recu/
perauit. neſcio quod malū minat ytalie.

De illiria

Poſt albaniā illirice ſequūt gētes ad occidentē ſeptentrionēqꝫ verſe. hoc genꝰ hoīm noſtra etas ſcla
uos appellat. ⁊ alij boſnēſes. alij dalmate. alij croaci hiſtri carniqꝫ nūcupāt. Boſnēſes ītrorſꝰ ad pā
noniā vergūt ſeptētrioni expoſiti. reliq̄ adiacētes mari ad timaui vſqꝫ fontes ꝓtendunt. hinc auſoniū illic
pannoniam intuentes. Timauus aūt in intimū adriatici maris ſinū excurrit. cuius fontem matrem appel
lari maris Srabo ꝓdidit. In boſna rex gētis ſteffanus noīe (ſic eñ reges ſuos appellare ꝯſueuere) q̄ꝫuis
xp̄i religionem ſectaretur. diu tñ baptiſmi ſacramento abſtinuit. ſed anno ſupiore vocato ad ſe Johāne car
dinali ſancti angeli cuius ſepe meminimus ab eo baptiſmatis vnda ꝑfuſus ⁊ ſacris noſtris rite iniciatis
turchis q̄bus cū federe iunctus erat bellū indixit. nunc paululū nutare affirmatur. In hac regione q̄ꝫpluri
mum heretici poſſunt. quos vocant manicheos peſſimū genus hominū. qui duo principia reꝝ ꝓdunt al/
terū bonoꝝ alterum maloꝝ. nec primatū romane eccīe tenent. nec xp̄m equalem cōſubſtantialemqꝫ patri eſ
ſe fatentur. hoꝝ cenobia in abditis ⁊ montiū conuallibus ſita feruntur. in quibus egrotantes matrone ſer
uientes ſanctis viris ſi euaſerint ad certum tempus deo vouent. reddite ſanitati permittentibus viris vota
perſoluunt. ꝓmiſcue inter monachos p̄finito tp̄e viuentes. hanc labem nulla ſedis apoſtolice decreta. nul
la xp̄ianoꝝ arma delere potuerunt. Sinit ad noſtrā exercitationē regnare hereticos deꝰ.

De Dalmacia

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

In dalmacia raguſeos magnis affecit cladib⁹ Steffan⁹ inter boſnēſes ⁊ dalmatas ducatū poſſidens ⁊ manicheoꝝ veneno infect⁹ q̄ ⁊ ſi xp̄ianos ꝑ inſidias captos ſepe turchis venūdauerit mittere tn̄ oratores romā ⁊ auxilia ſedis ap̄lice petere nō erubuit. ei⁹ belli ſumptus ex xp̄ianis petēs qd̄ geſſerat ī xp̄ianos nec defuere q̄ tā impijs verbis aures accomodarēt.

De Croacia

In croacia auſtral' mulier que nuptias comitis cū eēt inferiore ſanguine. moꝝ p̄ſtātia ⁊ forme elegantia meruit. dū laxādi animi gratia ex caſtello in caſtellū obeq̄tat ſubito turchoꝝ interuētu capta ⁊ apd̄ eos aliq̄ȝdiu detēta. impatiētia tandē mariti nō ꝑuo auro redēpta ē. Querat fortaſſis aliq̄s vbi nā liburniā dimiſerim⁹ quā ꝑmeaſſe anthenorē ytaliā petentē inſignis poeta cōmemorat. Cōfuſi ſunt ad modū ꝓuinciaꝝ fines nec expedire noua facile ē ne dū q̄s vetuſtiſſima poſſit abſoluere. Plini⁹ liburnie finē initiū eē dalmatie dixit ⁊ traguriū marmore natū. in ea eē ſalonā q̄ȝ coloniā que ab iadera. c. ⁊. xij. milib⁹ paſſuū abfuit. Jadera vo cētū. lx. a pola diſtare. ex quo fit vt inter croatinos ⁊ dalmatas liburni ſedes habuerūt. forſitan ⁊ croatini nouū gentis nomē liburnoꝝ loca inuaſerūt nobis hec indicaſſe ſufficiat. ſi q̄s cerciora deſiderat priſcos euoluat autores. Ptholome⁹ liburniā dalmatiā atȝ illiridē ſil' cōfudit. ⁊ illiridi q̄dē a ſeptētrionali plaga pannoniā occurrere dixit. ab ortu ſuperiorem myſiam. ab occaſu hiſtriam. a meridie macedoniam ⁊ adriaticum latus.

De hiſtria

Hiſtriā veteres ytalie ꝑtē tradiderūt in q̄ paretiū ⁊ pola ē ⁊ iuſtātinopol' quā caput hiſtrie vocāt incōueuienter. italie tn̄ iūgit' adriatico ſinu diſiecta ⁊ in peninſule modū circūdata mari q̄ cōtinenti applicat' a tergo. lapidea eſt ⁊ mōtana regio quā priſci albaniā vocauere. Plini⁹ hiſtriā adherere liburnie dixit Ex q̄ palā fit croatinos liburnoꝝ loco ſuccedere. Hiſtriā ab hiſtro amne dictā ferūt quē a danubio in adriam fluere falſo tradidere. cui errori ⁊ pōponi⁹ mella ⁊ nepos padiacola aures adhibuit. null⁹ em̄ ex danubio amnis in adriaticū effūdit' mare. Argonautaꝝ eos fabula decipit q̄s ꝑ hiſtrū ex mari pōtico in hiſtriā vectos memorie ꝓditū ē. ſ ꝯſtat eos ex hiſtro in ſauū aduerſo flumie nauigaſſe. deinde nauportū quē hodie labricū appellari putauerim. cui⁹ paludē lugeū ſtrabo appellat. Ex nauporto vo ꝑ mōtes humeris aduecta nauis in adriaticū ꝑuenit. Hiſtri hodie ſclaui ſunt q̄ꝝuis maritime vrbes italico ſmōe vtāt' vtriuſq; lingue peritiā habētes. ps ꝓuincie melior ea q̄ maritima venetoꝝ imꝑio ſubiecta ē. Mediterranea domus auſtrie poſſidet. Oppidū ſ. viti qd̄ ad flumē ticiū ſitū ē falſenes habēt. Ex q̄ loco ad aq̄legiā mille ſtadia eē Tudidan⁹ q̄ domuit hiſtros tradidit finē italie muſie flumini tradidere. In hac terra nihil etate nr̄a memoria dignū geſtū eē accepim⁹. q̄ꝝuis auſtrales ⁊ venetos magna de finib⁹ cōtentio agitauerit. ⁊ vtriuſq; partis ſubditi armis ꝯtēderit. ad q̄s lites ꝯponēdas nos aliq̄n ab impatore miſſi q̄ꝝuis inducias belli fecim⁹ et no uos termios ꝯſtituim⁹ vniuerſaȝ tn̄ litē amputare nequim⁹.

De Carnia nūc germanie ꝓuincia

Carni inter q̄s lapides enumerant' hiſtros ſequūt'. Sclaui tn̄ q̄ꝝ ſermo regionē obtinet carnos bifariam diuidūt duplicē carniolā eſſe dicētes. Alterā ſiccā ⁊ aq̄ꝝ indiguā in q̄ hiſtros ponūt ⁊ carſos. qui medios inter labacū ⁊ tergeſtū incolūt mōtes ⁊ ad tymanū vſq; ꝓferūt. Alterā irriguā in q̄ flumē ſauus oꝛtū hȝ ⁊ nauport⁹ q̄ labac⁹ hodie appellat' ⁊ alij q̄ꝝplures fluuij. In hac prouīcia dū frideric⁹ impator coronā regni theutonici apd̄ aquēſeȝ ciuitatē peteret vlric⁹ cilie comes ⁊ albert⁹ ip̄atoris frater cōiūctis virib⁹ labacū inſigne oppidū ex flumie cui adiacet dictū obſidiōe cinxere. diu machinis oīs generis oppugnauere ſed a friderici militibus non ſine clade repulſi ⁊ caſtris exuti diuitē ſuppellectilē ꝑdidere. hoc oppidū ſclaui ⁊ itali lublana vocat ex lugea palude ſumpto vocabulo.

De Carinthia nūc germanie prouincia

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

Corinthia montana ⁊ ipa regio carnis applicat̃ ad ortũ ac ſeptẽtrionẽ ſtirie iũcta. ad occaſum ⁊ meridiẽ
alpes. italas ⁊ forũ iulij cõtingit. multe in ea valles colleſqꝫ. feraces tritici. multi lacꝰ. multi amnes quo
rũ pcipuꝰ drauꝰ ꝗ ꝑ ſtiriã ac pannoniã in danubiũ fert̃ haud inferior ſauo. Imperiũ ꝓuincie auſtrales obti
nent ⁊ archiducẽ appellat cui ea regio paret. Quotiẽs nouꝰ pricеps reipublice gubernationẽ init ſolennita
tem nuſqꝫ alibi auditã obſeruãt. nõ lõge ab oppido ſancti viti in valle ſpacioſa vetuſte ciuitatis reliquie vi
ſunt̃ cuiꝰ nomẽ tpis aboleuit antiquitas. Iuxta in pratis late patẽtibꝰ marmoreꝰ lapis erectus ẽ. huc ruſti
cus aſcendit cui ꝑ ſucceſſionẽ ſtirpis id officiũ hereditario iure debet̃. a dextera bos macer nigri coloris aſtat
ad ſiniſtram pari macie deformis eq̃. freqũes circa eũ populꝰ ⁊ oĩs ruſtica turma. tũ pricеps ex aduerſa pra
torum pte ꝓcedit purpurati eiꝰ ꝓceres ambiũt vexillũ añ ipm ⁊ inſignia principatꝰ comes gorcye ꝗ palla
cij curã gerit. inter. xij. minora vexilla pcurrit. reliq̃ magiſtratꝰ ſequũt̃. nemo in eo comitatu nõ dignꝰ hono
re videt̃ niſi pricеps ꝑ ſe ipe ruſtici ſpeciẽ ferẽs. agreſt eivestis. agreſt pileꝰ. calcenſqꝫ ⁊ bacculꝰ in manu ge
ſtatus paſtorẽ oñdit. quẽ poſtqꝫ ruſticꝰ ex lapide venientẽ cõſpicatus eſt ſermone ſclauico (ſunt enĩ ipi corin
thiani ſclaui) quis hic ẽ inclamat cuiꝰ tã ſupbũ inceſſum video. reſpõdent circũſtantes principẽ terre aduen
tare. tũ ille iuſtus ne iudex ẽ ſalutẽ patrie querẽs. libere ꝯditionis. dignꝰ honore. eſt ne xpiane cultor fidei ⁊
defenſor. reſpondent oẽs eſt ⁊ erit. rurſus ille. quo me iure ab hac ſede dimoueat. At goricie comes. lx. dena
rijs abs te hic locꝰ emit̃. iumẽta hec tua erũt bouẽ atqꝫ equã oſtendẽs. veſtimẽta quoqꝫ pricipis ꝗ pauloañ
exuit accipies eritqꝫ domꝰ tua libera ⁊ abſqꝫ tributo. Quibꝰ dictis ruſticꝰ leui alapa principi data bonũ iu
dicẽ eſſe iubet ⁊ ſurgẽs iumentaqꝫ ſecũ adducẽs loco cedit. Pricеps vo cõſcẽſo lapide nudũ gladiũ manu vi
brãs ad omnẽ ſe partẽ cõuertit equũ iudiciũ populo ꝓmittẽs. ferũt ⁊ aquã frigidã ruſtico allatã pileo bibe-
re tanqꝫ vini vſum dãnet. Deinde ad ecciam ſolienſem ꝑgit ꝗ in ꝓpinquo tumulo ſita ẽ ſancti petri vocabu
lũ habens ⁊ olim põtificalis fuiſſe. vbi pactis ſacrificijs princeps ruſtica indumẽta deponit paludamẽtũqꝫ
induit. cõuiuatuſqꝫ ſplẽdide cũ procerıbꝰ in prata reuertit̃ ibiqꝫ pro tribunali ſedens ius petentibus dicit ⁊
feuda cõfert. Fama eſt anno. d. cc. nonageſimo poſt xpi ſaluatoris ortũ impante Carolo magno ducẽ gẽtis
Iguonẽ noĩe ingens cõuiuiũ prouĩcialibꝰ pparaſſe. ⁊ aggreſtibꝰ quidẽ ad cõſpectũ ſuũ intromiſſis in vaſis
aureis atꝫ argẽteis. nobilibꝰ vo ⁊ magnatibꝰ procul ab oculis collocatis fictilibꝰ miniſtrare iuſſiſſe. Inter
rogatus cur ita faceret reſpõdiſſe. nõ tã mũdos eſſe qui vrbes ⁊ alta palatia qꝫ qui agros ⁊ hũiles caſas co-
lerent. Ruſticis qui xpi euãgeliũ accepiſſent. baptiſmatis vnda purificatis cãdidas ⁊ nitidas eſſe aĩas. nobi
les ac potẽtes qui ſpurcicias ydoloꝝ ſequerent̃ ſordidas ac nigerrimas. ſe vo pro aĩaꝝ q̃litatibꝰ inſtruxiſſe
cõuiuiũ. Caſtigatos ea re nobiles cateruati ſacre baptiſmatis vndam querentes breui tempore ſub virgilio
et arnone iuuanienſibꝰ epis vniuerſos xpi fidẽ accepiſſe. Hinc honos inueſciẽdi pricipis ruſticitati ductꝰ.
Fuit aũt dux Corinthie venator imperij ad quẽ lites venatoꝝ oĩm deferebant̃. vocatꝰ in iudicio corã impa-
tore querelãtibꝰ nõ niſi ſclauonica lingua reſpondere tenebat̃. Multa huiꝰ prouĩcie fuiſſe ornamenta cõme
morãt. multa priuilegia. facile id creditu ẽ qñ impatorẽ lodouicũ eiꝰ terre ducatũ filio ſuo arnolfo primoge
nitꝰ cõtuliſſe nõ ambiguũ ẽ. Eſt ⁊ alia huius prouĩcie cõſuetudo in oppido quod Clagefurciũ appellant
cõtra fures duriſſima. Si quis in furti ſuſpitionẽ inciderit mox captus laqueo ſuſpenſus vitã finit. Sum-
pto ſupplitio pꝰ triduũ de ſuſpitiõe iudicãt. ſi reũ fuiſſe necatũ inueniũt pẽdere cadauer infame ſinunt donec
ſua ſponte cõſumptus decidit. Sin nõ depoſitũ in cimiterio cõdũt. iuſtũqꝫ funus e publico faciunt ⁊ aĩe gra
tas exequias. In hac prouincia comes gorcie vlricꝰ vir muliere corruptior impuberes filias media nocte ad
potũ ſurgere cõpulit icrepitãs ꝗ ſine ſiti ſomnũ agerent. cũ paſtoribꝰ ⁊ bubulcis ſepiꝰ qꝫ cũ nobilibus con
uerſatus ẽ. Senex ſup glaciẽ cũ pueris luſit. Inter vulgata ſtorta frequentiſſime lauit. raro in aula pranſus
eſt. ſolus cocũ adiens ofulas in ipa coquina vorauit. veſtes induit viles ac punctas. pectus nudũ ⁊ apertũ
oſtendit. oculi ſemper lacrimantes fuere. Quem cũ aliqñ ad ſe venientem Fridericus imperator ex feneſtra
intuitus eſſet me vocitãs. age inquit o Enea principem qui ad nos properat contemplare. Si quẽ mundio
rẽ pulchrioremqꝫ videris aliqñ effare. mihi cũ ſatis principem comitẽqꝫ conſideraſſem feda ruſticitas viſa
eſt que dominatũ aſſecuta egregium ſeruitio pmeret. Huic vxor natione vngara. forma preſtanti ⁊ audacia
pluſqꝫ virili vincula induit. mox vlrici comitis cilie auxilio liberatus vxorem domo pepulit. nec diu poſt vi
ta functus filios bone indolis adoleſcentes ⁊ matri qꝫ ſibi ſimiles reliquit heredes.

De ſtiria germanie prouincia

Stiria quã quõdã valeriã inuenimꝰ nũcupatã ad orientẽ pannonie iũgit̃. latꝰ eius ſeptẽtrionale auſtriã
reſpicit. ad occidentẽ ac meridiẽ carnis ⁊ corinthus occurrit. eodẽ qꝫ prouĩcia mõtana ẽ qꝫuis in oriẽ
tẽ porrecta planicies nõ ꝑuas habeat. Drauus ac mura inſignes fluuij terrã irrigãt. mura in drauum exone
rat̃. ille in danubiũ. Urbiũ populi plerũqꝫ teuthones ſclaui qui citra drauũ rura colũt. Imperium auſtralis
familie eſt in eo oppidũ vetus qđ ciliã vocãt nõnulli Sillateũ appellatũ quondã exiſtimãt ⁊ opus fuiſſe lucij
ſille. de q̃ re nobis nihil exploratũ ẽ. Multe ibi vetuſtatis reliquie viſunt̃ ⁊ romanoꝝ noĩa principũ ſepulcra
lia marmora referũt. In eo pfuit etate noſtro fridericꝰ comes. ꝗ cũ eẽt in libidinẽ ꝓniſſimꝰ ⁊ olĩ veronice cõ
cubine incẽſus amore legittimã cõiugẽ ex comitibus croacie natã ſua manu interemiſſet. cõcubinã vo pater
eius hermãnus vt ẽ potentũ iuſticia ⁊ in ꝓfluentẽ dimerſiſſet vxores paſſim maritis abſtulit. puellarũ gre-
ges in pallaciũ rapuit. ꝓuĩciales ꝑ mancipijs habuit. ecciarum bona diripuit. monetarum falſatores. vene
ficos. ariolos. nigromantes vndiqꝫ ad ſe conſciuit. Et qꝫuis anno iubilei iam nonagenarius indulgentia
rum cauſa Romam petiſſet reuerſus tamen nihilo melior viſus eſt. Interrogatus quid ſibi Roma profuiſ
ſet in priſtinos mores relapſo. Et calciator meus inquit ad conſuendas ocreas poſt viſam Romam redijt.
Huic vita fũctus Udalricus filius ſucceſſit. per cetera ſimilis ingenio. tantum ⁊ eloquentia maior. Quo
ſicut dictum eſt interfecto quatuor ⁊ viginti competitores hereditatis fuere. vt qui viuens vndiqꝫ bella cõci

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

uerat moriens q̄z ſeditiones excitaret. Sed optimates terre poſſeſſionē īpatori friderico tradendā cenſu
erunt ea lege vt cōpetitoribus ſcđm prouincie cōſuetudinē in iuditio reſponderēt. Relicta vlrici armis de/
fendere que poſſidebat decreuit. Fridericus manu potenti cū plura caſtella obtinuiſſet in cilia tādē recepꝰ
eſt. Arces loci tradēte iohāne vitonitio natione bohemo. qui cū fuiſſet magiſter militie comitis accepta ce
ſaris pecunia a ꝯiuge eius defecit. ſed mox penitentia ductus grande auſus ⁊ in expiabile facinus tanq̄ ſce
lus ſcelere redempturus imꝑatorē iā ſibi ſecuꝝ ⁊ cū paucis cilie morantem nocte cōcubia intercipe aggreſ-
ſus eſt. Corruptis nanq̄ opidanoꝝ pleriſq̄ qui ſibi aduenienti partem oppidi traderent. Hora cōſtituta
cum octingentis equitibus intromiſſus cūcta miſcere armis cepit. Affuit diuina pietas Friderico que illi
preter cōſuetudinē in arce ſupiore ⁊ humana ope munitiſſima ea nocte dormiendū ſuaſerat. proceres q̄ re-
manſerant in oppido capti omnes in quos ⁊ Johannes vnguadius cūctis ſtirienſibus opulentior cū Ge
orgio fratre abductus eſt. necnō Vlrico auſtrie cancellario. Qui eſſet epūs ⁊ ad ecclam confugiſſet parſuꝫ
eſt vſq̄ adeo apud hoīes noſtri ſeculi diuia ⁊ hūana iura perierunt. Traditori bohemo diuiti ſpolio locu
pletato nō defuerunt ex illo tpe adiutores. Fama eſt ea q̄celebris inter ſtirieſes nobilē quempiā fuiſſe cui
ſepe in animū ceciderat ⁊ ſeipſum laqueo ſuſpendere. id egre ferentem ex docto quodā viro remedium peti
uiſſe aduerſus eā temtatione. Conſiliū datū ꝓmiū vti ſacerdotē cōduceret. qui ſibi manente in arce quadā
ſolitaria ſingulis diebꝰ rem diuinā faceret. paruiſſe nobilē atq̄ in annum ferme cōtinuaſſe nulla ſuſpendē
di cogitatione interueniente. Poſtremo rogatū a ſacerdote vt pſbitero vicino q̄ dedicationē ecclie in proxi-
mo monte habiturus eſſet auxilio eſſe poſſet. licentiā dediſſe ꝓponentem in animo paulopoſt ſequi et ſacris
intereſſe. ſtetiſſe diu poſtea nunc vna nunc altera cauſa retentū. deniq̄z circa meridiē profectū agreſti cuidaꝫ
in nemore occurriſſe qui rem diuinā in monte peractam eſſe populumq̄z omnē abijſſe diceret. cōtriſtatum
eo nuncio nobilem infelicē ſe eſſe dicentē qui eo die ſacrū corpus xp̄i non vidiſſet. agreſtem conſolari cepiſ
ſe vēdituꝝ ſi vellet nobilis emere ꝓmiū quod intereſſendo diuinis meruiſſet. ſagūq̄z nobilis petiuiſſe pre
ciū noīe. venditione facta nobilem nihilominus montē aſcendiſſe atq̄z oraſſe in templo. reuerſus autem in
proxima arbore ſuſpenſum agreſtem inueniſſe. ſed poſtea diris cogitationibus haud quaq̄ vexatū fuiſſe
In hac prouincia decoctum ſal ad vicinas regiones importatur. Ea ⁊ ferri mineras locupletas habet. Et
argenti fodinas non ignobiles. Quis in curia principū argentum haud multum effundatur.

De auſtria germanorum celebri prouincia

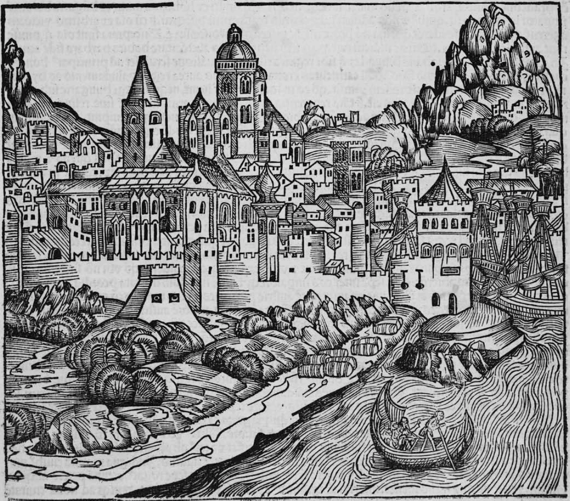

278

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

Auſtriam deſcribere hoc loco haud neceſſarium exiſtimamus. de qua ꝓpriam hiſtoriam edidimus. bre/
uibus tñ ſitus eius abſoluet᷑. hoc eñ tpe diuiſis eſſe terre limitibus. Auſtria olim pānonia ſuperior
dicta. ab oriente habet hungariā. ab occidende bauariā. ſeptentrionē eius bohemia ⁊ morauia terminant
ad auſtrum ṽo montes ſtirie qui longo tractu ab alpibus deriuant᷑. Latitudo eius triū aut paulominꝰ die
tarꝝ. Longitudo ṽo duplo maior. terra nobilis. aquis irrigua. vitibus cōſita. ligni copioſa. agro feraci. pi
ſcibus plena. vino adeo exuberat vt bohemis morauis ſchleſitis bauaris in dando vino ſatiſfaciat. exinde
ꝙ ꝗ̄maximas opes colligit. Danubiꝰ eā mediā ſecat fluuius omniū europe maximꝰ. Inter ꝑcipuas eius
ciuitates eſt Vienna panoniorꝝ maximū emporiū olim flauiū appellata ambitu murorꝝ duūꝫ miliū paſſuū
cingit᷑ foſſatis ꝓpugnaculis torribuſqꝫ ⁊ maximis ſuburbijs decorata. principū auſtrie ꝑcipua ⁊ digniſſi
ma ſedes. In ea ꝓuinciales poſt obitum alberti ceſaris friderico ſe cōmiſerunt ea lege. vt ſi maſculum pre
gnans regina pareret tutor eius eſſet. ſin feminā terre dn̄s. Nato vt p̄dictū ē ladiſlao tutelā eius Fridericꝰ
accepit. Milites qui ſub Alberto meruerāt cū ſtipendio ſe fraudatos dicerēt prouinciā latrocinijs ac incen
dijs vaſtauere. Eorꝝ vexatio. xl. milibus aureis a friderico redempta eſt. cū bohemis ⁊ hungaris excurſio
nibus in auſtriā facientibꝰ. Ex ſororibꝰ ladiſlai ſenior wilbelmo duci ſaxonie nupſit. Iohānes huniades
cū regni hungarie coronā a friderico fruſtra repetiſſet cū. xij. milibus equitū ingreſſus auſtriā omnē agrūꝫ
inter Viennam ⁊ ſtirie mōtes diripuit atꝫ incendit. Petentē ytaliā ceſarē rogauerūt auſtrales vti latiſlaū ꝗ
iā ꝓpe modū adoleuiſſet in paterna hereditate apud ſe dimitteret. reiecta petitiōe auctoribus duobꝰ vlrico
altero cilie comite altero eyzingero ſumptis armis rebellauere. Redeūtē ex ytalia fridericū apud nouā ciui
tatē obſidione cinxere. quibꝰ ⁊ heinricus roſenſis natiōe bohemꝰ cū ducētis eq̄tibꝰ ⁊ mille peditibus ſe
adiunxit. Et ꝗ̄uis a Nicolao pon. maxīo iuſſi eſſent ne tutelā ceſaris impedirent. Cōtemptis ap̄lice ſedis
mandatis ⁊ tāte maieſtatis auctoritate deriſa ſceleratū ꝓpoſitū tenuere. Docta eo tpe Viennēſis ſcola indo
ctā ſententiā protulit. que ꝑ ap̄los ad futurꝝ cōciliū interponēdū ſuſpendi poſſe romani p̄ſulis mādata re
ſcripſit. Ciuitas viennēſis ⁊ oīs auſtria ex eo tpe in armiſ fuit ſꝑ temeritate religionis penas pendēs. Ceſ
ſit furenti populo fridericꝰ puſillūqꝫ adhuc tenerē ea lege in manus comitis cilie tradidit vt ꝯuocatꝰ ad vr
bē viennā ꝯſanguineis vtriuſqꝫ ꝑtis ⁊ amicꝭ de tutela. de oppidis. deqꝫ ceterꝭ ꝯtētionibꝰ principū. ꝗ voca
ti ꝯueniſſet arbitriū diffinirēt. Ladiſlaus ſumma populorꝝ alacritate apud viennēſes exceptꝰ cūcta ex volū
tate comitis adminiſtrauit. Ad cōſtitutū ꝯcilij diē Lodouicꝰ bauarie ⁊ wilbelmꝰ ſaxonie duces. Albertꝰ
qꝫ brādeburgenſis Carolꝰ badēſis marchiones ꝯuenere. Cū multi ex bohemia multi ex būgaria barones
impator legatos miſit. quibꝰ ⁊ nos adiūcti fuimus. diu de iure ꝑtiū diſceptū. ſꝫ cū oīa ex arbitrio victoris
agerent᷑ nec leges defenderēt ꝗ̄ arma nō protexiſſent infectis rebꝰ diſceſſuꝫ ē. Diſceptata ſunt oīa ꝗ̄ ꝓmiſe
rant auſtrales impatori. dictū oē indictū fuit. neqꝫ lr̄is neqꝫ ſigillis auctoritate habita barbara fide actum
In eo ꝯuētu ladiſlaus iohānē huniadeꝫ ꝗ ſibi regnū a turchorꝝ inuaſione ſeruaſſet ad principatꝰ honorē
euexit. qui ſugeſto in magno foro apud carmelitas erecta ſede ſedens aurea regali paludamento ac dyade/
mate ornatus comitatū ei biſtricēſem ꝯmiſit. qꝺ eo in loco minime licuit. neqꝫ eñ regi hungarie ſub impe
rio romano maieſtatem gerere ius eſt. ſꝫ tāta reuerentia regū ꝗ̄ta eis ꝑ arma ſiue dat᷑ ſiue relinquit᷑. Co
mes cilie dū regē quolibet impellit ⁊ ad ſe cūcta rapiens Eyzingerū viennēſeſqꝫ ꝯtempnit. Concubinam
quā viro interfecto ſuſtulerat reginali pene honore dignat᷑. Ex fauore tandē regio cadit ⁊ annuēte eytzin
gero e curia pellit᷑. quē in exiliū ꝓficiſcentē ꝗ̄tuor tm̄ equites comitati ſunt. Alberto marchione branden/
burgenſi ne ꝑ ꝯtemptū a populo lapidaret᷑ ad portā vſqꝫ vrbis ſecuritatē p̄bente. Sed ꝗ̄ feda ⁊ miſera
bilis eius fuga. tā ſupbꝰ ⁊ fauorabilis eiꝰ redditꝰ fuit. Nā pꝰ annū cū iā ex bohemia rex rediſſet ſuadētibꝰ
primoribus auſtrie baronibꝰ reuocatus. cū mille equitibꝰ argento ⁊ auro fulgentibꝰ viennā repetit. cui ex
tra portas vrbis ⁊ rex ad mille ferme paſſus exijt obuiā. ⁊ oīs ferme nobilitas redeūti gratulata ē. Plebs
qꝫ ꝗ pauloan̄ lutū ac lapides in fugiētē iactare tentauit ſternere viā floribus ꝗ redeūti trāſitꝰ fuit minīe du
bitauit. vt ē in vtrāqꝫ partē in modica ſiue annuerit ſiue oderit. Mira rerꝝ mutatio ⁊ ludēti fortune iocꝰ. ey
tzingerꝰ extra gratiā regis factus in caſtella ſua recedēs impatori quē grauiter offenderat recontiliatus eſt
Nec diu poſtea adeo ſupbierāt ꝗ ladiſlai regis ꝑtes ſequebant᷑ vt noue ciuitatis ſuburbia in qua ceſare ab
ſente iacebat puerꝑa impatrix intrare p̄ſumpſerint ⁊ vrbē expugnare cōtenderīt. qꝺ vbi nō ſucceſſit exuſtꝭ
que obtinuerāt locis abierūt. Fuit ſepe inter eos impatorēqꝫ ⁊ regē incaſſum tractata ꝯcordia. neqꝫ eñ co
mes cilie dū vixit ex re ſua exiſtimauit vnanimes eē auſtrie principes At eo mortuo cū eytzingerꝰ ex bohe
mia miſſus ad ceſarē leges pacis vtriqꝫ gratas dixiſſet ⁊ iā ꝗ̄tura ꝓpe diē auſtria videret᷑ interitus regis
ſubito nunciatꝰ nō ſolū ꝯcordiā ꝑturbauit ſed magnā rerꝝ ⁊ reipublice xp̄iane ſalutarē exorientē ſpē pror
ſus abrupit. Auſtrales ⁊ a ceſare ⁊ alberto frē de tradēda gubernatiōe req̄ſiti prouīcialiū ꝯuentū habuere
in quo legati ceſaris ſeniori auſtrie principi (ſi erat impator) debere prouīciā dixere. Albertus ſuo ⁊ Sigiſ
mūdi patruelis noīe regie ꝑtē hereditatis expoſcens ſuaſqꝫ calamitates ⁊ inopias tāto ſanguini alienam
referēs ꝯmiſeratiōnē inducere conatꝰ ē. Cōuentꝰ rn̄ſio fuit facturos prouīciales qꝺ ius eq̄taſue dictaret.
pꝰ ꝗ̄ frēs inter ſe cōueniſſent. Interea latrones trāſdanubiū in auſtriā ad morauie flumīs ripā munitū lo
cū occupauere oēs circa regionē rapinis atꝫ incēdijs vexare ceperūt. aduerſus ꝗs profectꝰ albertꝰ latrones
vi cepit. interfectiſqꝫ pugnādo cōpluribꝰ ꝗ̄ngētos ⁊ ꝗ̄nquaginta captiuos aduxit. ex ꝗbus. lxxx. furca ſu
ſpēdit que res magnū ei apud auſtrales ⁊ nomē pepit ⁊ fauorē. Vlricꝰ ṽo eytzingerꝰ cū viſitato apud no
uā ciuitatē friderico impatore cuiꝰ ꝑti ſtudebat viennā repetiſſet vocatꝰ ab alberto nihil mali ſuſpicās fidē
ter eū adijt a ꝗ mox captꝰ in vincucula cōiectꝰ eſt ⁊ in priuato carcere clauſus. Indigna res viſa ciuibꝰ mur
murare dānare oēs factū nemo tm̄ auxiliū miſero ferre voluit. Impator ſepe rogatꝰ viennā petere aliꝗ̄diu
diſtulit. veritꝰ ne qua fraus ineſſet. interim Sigiſmūdꝰ ex atheſi viennā deſcēdit. deniqꝫ ad nouā ciuitatē

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

profectꝰ principatus inſignia ab impatore accipiens ꝓ veteri cōſuetudine in eius verba iurauit. in qua ſolennitate albertus affuit. qui paulo poſt cū ſigiſmūdo viennā repetijt ⁊ ambo aduerſus impatorem cōſpirātas auſtriā ſibi ſubigere conati ſunt. quoꝝ ſtudia ſentiens impator viennā petere ſtatuit ⁊ accerſito ludouico bauarie duce magni noīs principe eo ſe contulit impatrice ſequente. appropinquante vrbis populus obuiam prexit. Albertus vo ⁊ ſigiſmūdꝰ nobili comitatu extra vrbē impatorē ſalutauere. habebat albertꝰ tria circiter equitū milia in armis expedita q̄ nō longe a viēna in quodā tumulo impatori ſe oſtēdarūt magnūq₃ metū veniēti incuſſere. ſuſpitionem auxit albertus qui ſepe ad eos ꝓfectus ⁊ ſeorſum locutus inſidias apparaſſe ceſari videbat̄. Ferūt eiꝰ militie ducē alberto dixiſſe. facile ſi libet hodie vienne te dn̄m atq₃ auſtrie facio. nam q̄s ꝓhibet quo minus fridericū impatorē eiuſq₃ comites intercipiā. innue tm̄. ſoluta deinceps hereditatis queſtio erit. victori leges atq₃ hoīes fauēt. Subdubitaſſe albertū aliquātiſper. demumq₃ reſpōdiſſe poterā ignoſcere ſi qđ ais me ignorāte feciſſes at mādare turpia nō poſſū. poſtq₃ introgreſſi vrbē ſūt albertꝰ ⁊ ſigiſmūdꝰ in domo q̄ pragēſis appellat̄ ſimul habitauere. impator priuatas ciuium edes incoluit. arx prouīcialiū noīe cuſtodiebat̄. Cōſpirauere ſigiſmūdꝰ ⁊ albertꝰ eam nocte aggredi ⁊ irrūpe armataq₃ militū manu ingreſſi iter iureiurādo ſe obſtrinxere nō redituros domū niſi arcē intraſſent. Senſere ciues moxq₃ arma ſumētes p̄ſidiū in arce maiꝰ collocauere. inſtabat ciuile bellum ⁊ atrox pugna ꝓ arce nec dubiū videbat̄ q̄n magno ſuo malo principes cōmiſſuri p̄liū eſſent. Stetit diu res in ancipiti. ciuibus tueri arcē ſtabile propoſitū erat. ducibꝰ q̄ arcē intrare iuraſſēt turpe videbat̄. infecta re domū reuerti atq₃ vim inferre plenū piculi erat. Poſtremo ꝯuētū ē vt ingreſſi pricipes arcē paululū immorati potato vino exirēt atq₃ ita deluſa magis q̄₃ īpleta religio eſt. Poſtridie arx ꝯſenſu prouincialiū in tres partes diuiſa duas accepere albertus ⁊ ſigiſmundus reliquā impator. Delectiq₃ prouīciales ſunt q̄ lites fraternas dirimāt ⁊ ſumma illꝰ ptās data. ſ₃ graue iudiciū ꝯ potētes ē. Nobilitas ⁊ eccīaꝝ pncipes impatori fauētiores ſunt. plebei albertū p̄ferūt magno ſe iudice q̄ſq₃ tuet̄. Multa ſunt in hoc ceſare q̄ laudare poſſis. corpꝰ egregiū ⁊ ſpēs impatore digna. animꝰ ſedatꝰ ac trāquillꝰ. ingeniū pſpicax. memoria tenacior. religiōis ardēs zelꝰ. ingēs cupiditas pacis ⁊ ocij. Singularē virtutē in q̄uis hoīe diligit dignāq₃ p̄mio ducit. edificat ſplēdide. ortos tm̄ ⁊ gēmas plus equo admirat̄ ⁊ amat. ⁊ in rebꝰ gerēdis tardior ac remiſſior ē. tenacē pleriq₃ accuſauerūt et ad rē minꝰ attentū. id fecere proxi añceſſores ſigiſmūdꝰ ⁊ albertꝰ ceſares. q̄r prodigalitati cuiuſuis ꝯpata liberalitas videri auaricia pt. Ceterū fridericꝰ nec ſua profundit nec aliena diripit. vbis factiſq₃ tēperās. Albertꝰ frater eiꝰ longe diſſimilis. celer in aggrediēdis rebꝰ belli ⁊ glie appetēs. piculi cōtemptor audax. laboris patiēs. manu atq₃ ingenio promptꝰ. pecunias inter amicos partit̄ ac profundit. inter opes paup. in pauptate diues. nulliꝰ rei magis q̄₃ fame auarus.

De Morauia germanie prouincia

Procedēti p auſtriā in aq̄lonē morauī occurrunt gēs ferox ⁊ rapinaꝝ auida inter hūgaros bohemoſq₃ transdanubiū ſita. Hāc prouinciā euo noſtro Sigiſmūdus impator alberto genero ſuo. qui poſtea impauit dono dedit. Rebellātē ⁊ impata facere recuſantē albertꝰ magnis affecit cladibus. nā ſupra q̄ngentas villas vna excurſiōe ꝯbuſſit. mortales multos neci dedit. pecꝰ oē pene abegit. iugūq₃ ferre pfidā gentē coegit. In hac ꝓuincia ciuitates ⁊ opida romane eccīe ritū tenēt ⁊ catholice fidei cōſentiūt. Barones oēs ferme huſſitarū labe infecti ſunt. Hic cū verbū dei p̄dicaret Iohānes capiſtranꝰ ⁊ in errores huſſitaꝝ vehementiꝰ veheret̄ baronis nō parui noīs quē Czernahorā vocāt ſecuta ꝯuerſio. qui relicta priore pfidia cū duobꝰ milibꝰ ſubditoꝝ veritatem romane ſedis amplexꝰ eſt. Protbaſius filiꝰ eiꝰ doctrina ⁊ moribus clarus nō diu poſtea Olomucēſis eccīe pōtificatū obtinuit. Ea ē vnica ciuitas morauoꝝ ep̄alis. Regnū aliq̄n inter morauos fuit latiſſimū ac potētiſſimū. qđ vſq₃ ad filiū Snatocupi durauit. cuius fortunā in bohemica cōſcripſimꝰ hiſtoria. At cū filiꝰ ſuatocupi eccīaꝝ dei ſpernere cepit regnū gēti adēptū ē. qđ poſtea romani ceſares in bohemiā trāſtulerūt. In hac ꝓuincia cōplura ſunt oppida plena populo ⁊ opibꝰ abūdantia. inter q̄ Brunna principatū obtinet. znoyma ſigiſmūdi obitu memorabilis. hac nulli tranſitꝰ patet niſi armato potētioriq₃. latronibꝰ oēs additꝰ obſidentibꝰ. Sermo gēti mixtꝰ eſt theutonicꝰ ⁊ bohemicꝰ. ſupant tm̄ bohemi quoꝝ ē regionis imperiū. q̄ gētes olim morauiā incoluerint nō facile dixerim. q̄tū vo ex lectiōe ptolomei accipe licet martomāni ⁊ ſudini cadiq₃ morauiā ⁊ auſtriā q̄ trāſdanubiū iacet incoluiſſe vident̄.

De Sleſia germanie prouincia

Sleſia poſt morauiā ſequit̄ haud ignobilis prouincia quā fluuiꝰ odera plabit̄ inter oēs germanie nationes late cognitus. fontes eius hūgarie mōtibꝰ que Sleſie ad orientē iungūt̄ mare baltheū curſuꝝ terminat. Lōgitudo regionis circiter. lxxx. ſtadia. Caput gētis wratiſlauia ē ampliſſima ciuitas ad ripaꝝ odere ſitā priuatis ac publicis edificijs magnifice ornata. cuiꝰ ep̄atū maiores nr̄i aureū vocauere. Huſſitarū bella luteū reddidere. In hac vrbe regnāte apud bohemos wenceſlao orta ſeditiōe cōſules quoꝝ p̄ma ptās ē p feneſtras ex p̄torio in forū p̄cipitati gladijs ac lanceis irāte plebis excepti dirū ſpectaculū p̄buere. cuius rei auctores ſigiſmundus impator paucis poſt annis ſecuri pcuſſit. Duces Sleſie multi nūero inter quos paterna hereditas p capita diuidit̄ hinc ſciſſa multas in ptes prouīcia freq̄ntes calamitates incurrit. crebris expoſita latrocinijs. Inter hos duces vnū eſſe ferūt noīe bulconē quē apoliēſem appellāt. Qui glogouie reſidens delitijs ac voluptatibꝰ deditus vſq₃ adeo inſaniuit vt neq₃ inferos neq₃ ſupos eſſe diceret. aīaſq₃ cū corpibꝰ ſil̄ ꝓrſus interire putaret. Eccīaꝝ vel nūq₃ vel raro ingreſſus ē. Sacramētis xp̄ianis prorſus abſtinuit niſi q̄ abuſus mr̄imonio vxore q̄ ſibi ingrata eſſet relicta alterā ſupduxit. q̄ ne pellex appellari poſſit nō niſi p ſolennia mr̄imonij cōiūgi voluit. Sleſite ſub impio bohemoꝝ cōſtituti ſunt. nūc tm̄ impata facere detractāt. Georgiū nouū regē admittere recuſantes. wilhelmū ſaxonie ducē ſecuti. q̄ regnū bohemie ad ſe ptinere affirmat ꝓpter ꝯiugē q̄ latiſlai hungarie atq₃ bohemie regis ſoror fuit. Gladius eiꝰ litis arbiter erit. Sermo gentis maiori expte theutonicꝰ. q̄uis trāſoderā polonica lingua p̄ualet. Ob quā rem nō immerito quidam hoc in loco germanie terminū eſſe oderam putauere. q̄uis idem fluuiꝰ in ſeptentrionem vergens germanicas partes ripis ambobus alluit.

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

De Polonia ſaruiatica

Libet in hac parte germanie linq̄re fines ⁊ ad orientē ac ſeptētrionē ſarmaticas inuiſere gētes. Polonia vaſta regio ē q̄ Sleſie ad occidētē proxia. hūgaris. lituanis ac prutenis cōtermia. Hic cracouia ē p̄cipua regni ciuitas. in q̄ liberaliū arciū ſcola floret. Sbigneꝰ huic vrbi p̄fuit ep̄s lr̄aꝝ doctrina ⁊ morum ſuauitate inſignis. a quo plurimas accepimꝰ ep̄las multo ſale ⁊ romana elegātia ꝯditas. cui ob ſingulares virtutes romana eccīa inſignē cardīalatꝰ honoris rubentē pileū miſit. Ciuitates polonie p̄ter cracouiā paꝝ nitide ⁊ materia lignea ferme oēs domꝰ cōponūt pleraſq; luto liniūt. plana regio ⁊ nemoroſa eſt. potus gēti cereuiſia ē ex tritico atq; humulo facta. vini rariſſimꝰ vſus. nec vinee cultura cognita. ager cereris ferax. multa gēti armēta. multa feraꝝ venatio. equū ſilueſtrē p̄ter cornu ceruo ſimilē edūt. feras q̄z boues venāt̄ q̄s priſci vros vocauere. piſce ac volucribꝰ abūdāt. argēto atq; auro inops terra. vectigalia regi pua Regnū in q̄tuor ptes diuiſere maiores. has p circulū anni rex ambit. q̄libet ps tribꝰ mēſibꝰ regē ⁊ curiam paſcit. q̄bꝰ exactis ad alterā ptē fit trāſitꝰ. Statuta ſunt q̄ p̄ſtare prouīciales optet. ſi māſerit vltra p̄finituꝫ tp̄s rex ſuo viuere ſumptu cogit̄. Cū rex gētis patrū noſtroꝝ tēpeſtate obijſſet relicta filia wilhemus dux auſtrie ī mr̄imoniū eā accepit. illicq; reḡ p̄fectꝰ ē. Nō placuit polonis rex theutonicꝰ. Vlatiſlaū ex littuania vocauere eiectoq; wilhelmo cōiugē eiꝰ ⁊ regnū nouo regi tradidere. Gentilis fuerat vlatiſlaꝰ ⁊ ydola coluerat. ſed baptiſma cū regno ſuſcipe nō recuſauit. cōuerſus ad xp̄m religioſuꝫ ſe principē geſſit. multos ex lituanis ad euāgeliū traxit. pōtificales eccīas nōnullas erexit. ep̄os magno honore proſecutꝰ ē. inter eq̄tādū q̄tieſcūq; turres eccīaꝝ īnſpexit detracto pileo caput inclīauit. deū q̄ coleret̄ in eccīa veneratꝰ. Cū tartaris regni limites infeſtātibꝰ feliciter dimicauit. prutenos maximo bello vicit. de q̄ inter res prutenicas memorabimꝰ. Ex priore cōiuge prolē nō ſuſtulit cū q̄ mr̄imoniū haud legittimū fuit. ex ſc̄da iā ferme nonagenaria duo nati ſunt filij Vlatiſlaus ⁊ caſſimirꝰ. eo mortuo vlatiſlaꝰ regnū polonie accepit. Caſſimirꝰ lituanie ducatū cōſecutꝰ e. prior q̄z ad hūgarie regnū accerſitꝰ in bello turchoꝝ vt añ narratū ē cecidit. qua re cognita ſolliciti poloni ꝓceres d̄ ſucceſſore fridericū marchionē brādeburgēſē q̄ puericiā ī reḡ trāſegerat linguāq; gētis ⁊ mores tenebat vt regnū accipet rogarūt. reſpōſum datū ē Caſimirꝫ lituanie ducē q̄ frater eſſꝫ defuncti regis heredē extare ſciſcitari eius animū optere cui fraternū p̄nūcq; regnū cupiēti impedimētum afferre e dignitate ſua fridericꝰ nō duceret pari ex moderatiōe ⁊ albertus bauarie dux erga latiſlaū alberti filiū vſus ē q̄ bohemie regnū ſibi oblatū recuſauit. Fridericꝰ quoq; impator ⁊ ab hungaris ⁊ a bohemis ad hereditatē latiſlai vocatꝰ nūq; audire ſuſtinuit q̄ patrueli p̄iudiciū faceret. Ingēs laus n̄re etatis ⁊ magnū decus germanici nois. Q̄uis nō ambigo eſſe aliquos q̄ nō tā iuſticie q̄z ignauie tradūt alienis regnis quēpiā abſtinere. ego qd̄ recti ſpeciē hꝫ nō laudare nō poſſum. Caſimirꝰ aūt ⁊ ſi difficile a lituanis dimitteret̄ q̄ ſuū apud ſe principē retinere cupiebāt. in poloniā veniēs pacificā regni gubernatiōnē accepit. nec diu poſtea ſororē latiſlai regis duxit vxorē. multa ei aduerſus fratres theutonicos qui ſancte marie appellant̄ bella fuere. de quibus in rebus prutenicis referemus. Lituania

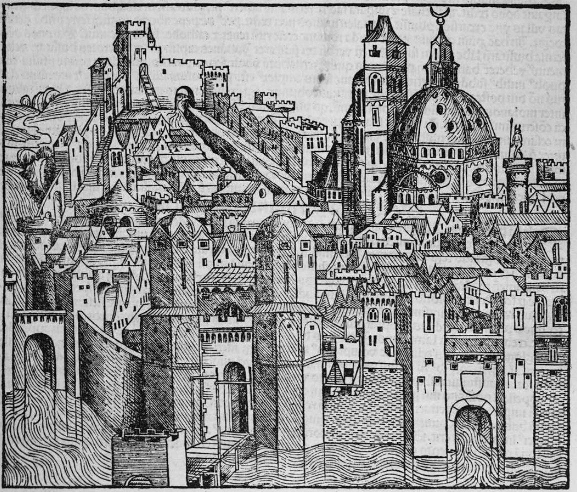

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

Lituania ⁊ ipſa late patēs regio polonis ad oriētē ꝯnexa ē paluſtris ferme oīs ⁊ nemoroſa. witoldꝰ hu-
ic ꝓfuit vlatiſlai frater. q̄ relicto idoloꝝ cultu cū regno polonie xp̄i ſacramentū accepit. Magnū witol-
di nomē ſua tēpeſtate fuit. quē ſubditi adeo timuerīt vt iuſſi laq̄o ſe ſuſpendere parere potiꝰ q̄ꝫ pricipis indi-
gnationem incidere voluerīt. Detractātes impiū inſutos vrſina pelle. viuētibꝰ vrſis q̄s eā ob cāꝫ nutriebat.
dilaniādos obiectauit. crudelibꝰ q̄ꝫ alijs affecit ſupplicijs. Eq̄tās arcū ſp̄ tēſum geſtauit. ſi quē ꝯſpicatus ē
aliter incedere q̄ꝫ voluit cōfeſti ſagitta ꝯfodit. multoſq̄ꝫ ꝑ ludū interemit ſanguinariꝰ carnifex. Ut eſſet inter
ppl̄ares ⁊ ip̄m p̄ncipē certū faciei diſcrimē radere barbā oībꝰ impauit. id vbi ſucceſſit. faciliꝰ eni͂ cernitis q̄ꝫ
barbe iacturā feratis. tōſus ip̄e mentuꝫ ⁊ caput ꝓdijt capitale intermīatꝰ ſuppliciuꝫ. Si q̄s ꝓuicialiuꝫ pilos
faciei capitiſue deponeret. Rex a ceſare ſigiſmundo lituanioꝝ appellatꝰ priꝰ obijt q̄ꝫ legati diadema ferētes
ſe ꝯuenirent. Succeſſor Sindrigal vrſaꝫ nutriuit q̄ ſueta ex manibꝰ eiꝰ panē accipe ſepe in ſiluas vagebať.
redeunti vſq̄ꝫ ad thalamuꝫ p̄ricipis oſtia queque patebāt ibi cōfricare ac pulſare pedibꝰ oſtiuꝫ cuꝫ fames af
fuit cōſueuit. cui p̄riceps aperiens cibuꝫ p̄buit. Cōſpirauere nobiles aliq̄t adoleſcētes aduerſus principem
atꝫ vrſe moduꝫ ſecute ſumpti armis cubiculi p̄ricipalis ianuā cōfricauere. credidit Sīdrigal vrſam adeē oſti
umq̄ꝫ apperuit ibiq̄ꝫ mor ab inſidiātibꝰ cōfoſſus interijt. Prouīcie deinde gubernatio ad caſimiruꝫ ꝑuenit
Ad lituanos eſtiuo t̄pe difficilis trāſitus eſt. paluſtribꝰ aq̄s cuncta ferme obſidentibꝰ. hyems p̄bet aditum
aſtrictis gelu lacunis. mercatores ſup̄ glaciē ac niuē iter faciunt. plurium dieꝝ cibaria in vehiculis ferentes.
nulla certa via meatꝰ (ſicuti in mari ſideꝝ) curſus oſtendit. rara inter lituauos oppida neq̄ꝫ frequentes villē
Opes apd̄ eos p̄cipue aīaliuꝫ pelles q̄bꝰ etas nr̄a zobellinos armelinoſq̄ꝫ noīa indidit. vſus pecunie ignotꝰ
locuꝫ eius pelles obtinēt. viliores cupri atꝫ argēti vices implent ꝓ auro ſignato p̄cioſores accipiunť. Ma
trōe nobiles publice ꝯcubinos habēt ꝑmittentibꝫ viri quos mr̄imonij adiutores vocāt. Uiri turpe ē ad le-
gittimā cōiugē pellicē adijcere. ſoluunť tn̄ facile mr̄imonia mutuo cōſenſu ⁊ iteꝝ atq̄ꝫ iteꝝ nubunt. multum
his cere ac mellis eſt. q̄d ſiluestres in ſiluis apes cōficiunt. vini rariſſimus vſus ⁊ panis nigerrimꝰ. Armēta
victuꝫ p̄bent multo lacte vtentibꝰ. Sermo genti ſclauonicꝰ eſt. latiſſima eni͂ eſt hec lig̃ua ⁊ in varias diuiſa
ſectas. Ex ſclauis eni͂ alij romanā ecc̄iaꝫ ſequunť vt dalmate. croatani. carni ac poloni. Alij grecoꝝ ſequun-
tur errores vt bulgari. rutheni ⁊ multi ex lituanis. Alij ꝓprias hereſes inuenere. vt bohemi. moraui. boſnē-
ſes. quoꝝ magna p̄s manicheoꝝ imitať inſaniā. Alij gentili adhuc cecitate tenenť. quēadmodū multi ex li-
tuanis ⁊ idola colētes. hoꝝ magna p̄s euo nr̄o ad xp̄m cōuerſa poſtq̄ꝫ vladiſlaꝰ in ea gente polonie regnuꝫ
accepit. Noui ego iheronimuꝫ pragēnſeꝫ ſacris lr̄is apprime eruditum vite mundicia ⁊ facundia ſingulari
claꝝ q̄ annis ſupra vigīti in heremo camaldulenſi in appēnino etruſco p̄n̄iaꝫ egit. hic oriēte apd̄ bohemos
huſſitaꝝ hereſi fugiens peſtifeꝝ virꝰ in poloniā trāſiuit. vbi accepti lr̄is a vlatiſlao rege cōmendaticijs p̄di-
caturꝰ euāgeliūꝫ xp̄i ad witolduꝫ p̄ricipeꝫ in lituaniā penetrauit multoſq̄ꝫ ppl̄os witoldi fauore fretꝰ ad ſa-
lutiferā dei nr̄i fideꝫ cōuertit. venitq̄ꝫ tandē ad ſinodū baſilienſem vocatꝰ a iuliano ſcti angeli cardiale. cuꝫ
de rebꝰ bohemicis agereť narrabat hic multa de lituanis q̄ pene incredibilia videbanť. Audiebam ego ex
alijs eiꝰ dicta nec mouebar vt crederē. libuit audire hoīem atꝫ ab eiꝰ ore relata cognoſcere. comites mei fue-
runt nicolaꝰ caſtellanꝰ qui tunc iuliani cardialis domuꝫ regebat. bartholomeꝰ lucemanꝰ archiep̄i mediola-
nenſis ſcriba ⁊ petrꝰ noxetanꝰ cardialis firmani ſecretariꝰ viri graues ⁊ docti hoīem in cella tranſrhenum
apd̄ carthuſienſes cōuenimꝰ. cuiꝰ hec narratio fuit. Primi quos adijt ex lituanis ſerpentes colebāt. p̄tfa-
milias ſuuꝫ quiſq̄ꝫ in angulo ſerpenteꝫ habuit cui cibuꝫ dedit ac ſacrificiuꝫ fecit in feno iacenti. hos iheroni-
mꝰ iuſſit oēs interfici ⁊ in foro adductos publice cremari. inter quos vnus inuentus eſt maior ceteris quē
ſepe admotuꝫ igni cōſumere nullo pacto valuit. Poſt hos genteꝫ repit q̄ ſacruꝫ colebat igneꝫ eumq̄ꝫ ꝑpetu-
um appellabat. ſacerdotes templi materiā ne deficeret miſtrabāt. hos ſuper vita egrotātiuꝫ amici cōſulebāt
Illi noctu ad igneꝫ accedebāt. mane v̄o ꝯſulētibꝰ r̄n̄ſa dātes vmbrā egroti ſe apd̄ ignē ſacrū vidiſſe aiebāt.
q̄ cuꝫ ſe caleſaceret ſigna vel morti vel vite oñdiſſe. victuruꝫ egrotuꝫ facies oñſa igni. ꝫ ſi dorſuꝫ oſtentaſſet
morituꝝ ꝓtendit. teſtari igr̄ ⁊ rebꝰ ſuis ꝯſulere ſuadebāt. Deluſioneꝫ hāc eſſe iheronimꝰ oñdit ⁊ ꝑſuaſo po-
pulo deleto tēplo ignem diſſipauit xp̄ianoſq̄ꝫ mores induxit. Profectꝰ introrſus aliā gentē repit q̄ ſolē cole-
bat ⁊ malleū ferreū rare magnitudis ſingl̄ari cultu venerabať. Interrogati ſacerdotes q̄d ea ſibi veneratio
vellet. r̄n̄derūt oli pluribꝰ mēſibꝰ nō fuiſſe viſum ſolē quē rex q̄dā potētiſſimꝰ captū ꝯcluſiſſet in carcere mu-
nitiſſime turris. gigātē deinde opē tuliſſe ſoli ingētiq̄ꝫ malleo ꝑfregiſſe turrī ſolēq̄ꝫ liberatū hoībꝰ reſtituiſſe
dignū itaq̄ꝫ veneratu inſtrmentū eē q̄ mortales lucē recepiſſent. Riſit eoꝝ ſimplicitatē iheronimꝰ inanēq̄ꝫ fa-
bulā eē moſtrauit. ſolē vero ⁊ lunā ⁊ ſtellas creaturas eē oñdit. q̄bꝰ maximꝰ deꝰ ornauit celos ⁊ ad vtilitateꝫ
hoīm ꝑpetuo iuſſit igne lucere. Poſtremo alios ppl̄os adijt q̄ ſacrā coluere ſiluā vt q̄ arbor ꝓcerior fuit eo
cultu digniorē putauere. Predicauit huic gēti pluribꝰ diebꝰ fidei nr̄e aperiēs ſacramēta. deniq̄ꝫ vt ſiluā ſuc-
cideret impauit. vbi ppl̄s cū ſecuribꝰ affuit nemo erat q̄ ſacrū lignū ferro ꝯtingere auderet. prior itaq̄ꝫ ihero-
nimꝰ aſſumpta bippeni excellētē quōdā arborē detrūcauit. tū ſecuta multitudo alacri certamie alij ferris alij
dolabri alij ſecuribꝰ ſiluā deijciebāt. ventū erat ad mediū nemoris ibi quercū vetuſtiſſimam ⁊ añ oēs arbo-
res religione ſacrā ⁊ quā potiſſime dei ſedē putabāt ꝑcutere aliq̄ꝫdiu nullꝰ p̄ſumpſit. poſtremo vt ē alter al-
tero audatior intrepidās q̄dā ſocios q̄ lignū inſenſatū ꝑcutere formidarēt eleuata bippenni magno ictu cuꝫ
arborē cedi arbitrareť tibiā ſuā ꝑcuſſit atꝫ i t rā ſemianimꝰ cecidit. attonita circa turba flere. ꝯq̄ri. iheronimū
accuſare q̄ ſacrā dei domū violare ſuaſiſſet neq̄ꝫ iā quiſq̄ꝫ erat qui ferrū exercere auderet. Tū iheronimꝰ illuſi-
ones demonū eē affirmās q̄ decepte plebis occulos faſcinarēt. ſurgere quē cecidiſſe vulneratū dixīmꝰ impe-
rauit ⁊ nulla in p̄te leſum oñdit. ⁊ mox ad arborē adacto ferro adiuuāte multitudine ingēs onꝰ cū mag̃ fra-
gore ꝓſtrauit totūq̄ꝫ nemꝰ ſuccidit. Erāt in ea regione plures ſilue pari religione ſacre ad q̄s dū iheronimꝰ
amputādas ꝑgit mulieꝝ ingēs numerꝰ plorās atq̄ꝫ eiulās vitoldū adijt ſacrū locū ſucciſum querit ⁊ domū
dei adēptā in q̄ diuinā opē petere cōſueſſent. inde pluuias. inde ſoles abſtinuiſſe. neſcire iā q̄ in loco deū q̄-
rant cui domiciliū abſtulerit. eē aliq̄s minores lucos in quis dij r̄n̄dere ſolebāt eos q̄ꝫ delere iheronimū vel-
le. qui noua q̄dā ſacramēta introducēs patrū morē extirpet. rogare igiť atꝫ obteſtari ne maioꝝ religionem
aufferri ſinat. ſequūť ⁊ viri ⁊ mulieres nec ſe ferre poſſe nouū cultū aſſerūt. relinq̄re potiꝰ terrā ⁊ patrios la-
res q̄ꝫ religionē a maioribꝰ acceptā dicūt. Motꝰ ea re vitoldꝰ veritusq̄ꝫ ppl̄oꝝ tumultū xp̄o potiꝰ q̄ꝫ ſibi dee

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

ſe plebē voluit reuocatiſqꝫ lr̄is q̄s p̄ſidibꝰ ꝓuinciaꝝ dederat. iubēs parere Iheronimo hoīeꝫ ex prouincia decedere. iuſſit hec nobis iheronimꝰ ꝯſtāti vultu nihil heſitās ac ꝑ iuramentū affirmauit. dignum fide ⁊ ꝗ̄uitas ſermonis ⁊ doctrina oñdit ⁊ viri religio. nos que accepimus immutata retulimꝰ veri ꝑiculuꝫ nō aſſuminus. ꝑſuaſi tñ ⁊ nos ⁊ comites ab eo receſſimus.

De Ruſſia

Rutheni quos appellāt croſſanos vt Strabo videt̄ lituanis cōtermī ſunt. gēs barbara incōpta. apud quā opulentē ecc̄iaꝫ obtinuit yſidoꝛꝰ cardīalis ſabinenſis. cuiꝰ ſupra mētionē fecimꝰ. In hac gente ciuitatē ꝑmaximā tradūt nogardiā appellatā. ad quā theutonici mercatores magno labore ꝑueniūt. magnas ibi opes fama eſt. ⁊ multū argenti pelleſqꝫ p̄cioſas vendētes atꝫ ementes. pōderato argento nō ſignato vtūtur. lapis in medio fori q̄dratus eſt quē q̄ aſcendere potuerit neqꝫ deiectus fuerit p̄ricipatū vrbis aſſequitur ꝓ ea re q̄ armis dimicauit ſepeqꝫ vna die plures aſcendiſſe ferunt ⁊ ꝑſepe ſeditiones in populo emerſere.

De liuonia nunc germanie prouincia

Liuonia deinde xp̄ianoꝝ vltīa prouinciaꝝ ad ſeptentrionē ruthenis iūgūtur. Tartari eā ſepe incurrunt. ⁊ in q̄ noſtra etate magnas acceperūt ſtrages. Frēs teuthonici qui b. marie vocātur hāc armis q̄ſiuere ⁊ xp̄i ſacra ſuſcipe coegerūt. cū eſſet antea gentilis ⁊ ydola coleret. Eā alluit ab occidente mare baltheum qd̄ pleriqꝫ veteruꝫ oceanuꝫ eſſe putauerunt. nōdum ſeptentrio vt hodie cōgnitꝰ grecis atꝫ italis fuit. xp̄iana religio hāc orbis ꝑtē nr̄o generi aperuit q̄ ferociſſimis gētibꝰ deterſa barbariā mitioris vite cultū oñdit. baltheus ſinus adeo late patet vt incōpte magnitudis apd̄ aliq̄s videat̄. Origo eiꝰ ex britanico mari ducitur. qd̄ germanicū appellari p̄t. nā ⁊ germanie magna ꝑtē alluit. Oſtiū eiꝰ in occidēti eſt nōlōge a cheronoſſo cimbrica quā daciā hodie vocāt. Excurrēs aūt in orientē in ſeptentrionē pandit̄ inſulaſqꝫ magnas ambit. Occidētale littꝰ noruegi occupāt. ad ſeptentrionē ſemiferos hoīes eſſe tradūt. cū q̄bꝰ nullū lingue ꝯmerciū nauigātes habēt ſignis tñ ⁊ nutibꝰ ꝯmutare merces ferunt̄. meridionale littꝰ ſaxonibus ⁊ prutenis traditur. orientale vt diximus liuones tenent.

De maſſagete

Inter liuoniā ⁊ pruſſiā paruā terrā eē ferūt vniꝰ ferme diei latā itinere ſ; lōgiſſimā a prutenis ad liuones quā maſſagete colūt gēs neqꝫ gētilis neqꝫ vere xp̄iana. polonoꝝ imꝑio parēs. atꝫ hinc regnū polonie ad mare ꝓtendit̄ ⁊ baltheū quē diximꝰ ſinū redeūti ex liuonia in germaniā ꝑ littus balthei maris.

Pruſſia nunc germanie prouincia

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

Poſt maſſagetas pruteni ſe obiciūt q̄ ripas vtraſqꝫ viſtule amnis accolūt. Is ē ſarmacie atꝫ germanie
terminꝰ. Qui exoriēs in mōtibꝰ q̄ poloniā hūgariāqꝫ dirimunt. ptē polonie irrigat. pruſſiaꝫ vero q̄ꝫ
lōga ē ꝑcurrit. ab oppido torni vſqꝫ dantiſcū q̄ in loco baltheū influit. Hūc fluuiū aliȷ̄ viſtulā vt diximus q̄
bus etatis nr̄e ſermo ꝯgruit. Aliȷ̄ iuſtulā. q̄dā inſtulā vocauere. qḋ vltra fluuiū ē ſarmatici iuris fuit. qḋ ci-
tra germanici. ad oriētē ac meridiē maſonite poloniqꝫ rura coluit. occidētē ſaxones occupāt. aq̄lonem bal-
thei maris excipit littus. frumēti ferax regio ē. aq̄s irrigua ⁊ plena colonis. multa ambicōſa oppida. mul-
ti maris ſimioſi reflexꝰ amenā efficiūt. pecoꝝ ingēs vis. multa venatio. piſcatio diues. Ulmerico olī hanc
terrā incoluiſſe iordanꝰ tradidit. q̄ tpe gothi ab inſula ſcandia incōtinētes deſcēdere. q̄ ꝑ inſtulā (vt ille ait)
vlmerigoꝝ terras inuaſerūt. Ptolomeꝰ aūt a maxobios ⁊ alaunos venedes ac ſitones penes iſtulā fluui-
um habitare affirmat. Barbara hec gēs ⁊ ydoloꝝ cultrix vſqꝫ ad fridericū imꝑatorem eiꝰ nois ſcḋm fuit.
Sub eiꝰ ꝟo imꝑio cū amiſiſſent xp̄iani tholomaidē ſirie ciuitatē frēs theutones q̄s ſctē Marie diximꝰ ap-
pellari inde fugati in germaniā rediere. viri nobiles ⁊ rei militaris periti q̄ ne ꝑ ociū marcerent fridericum
accedētes pruſſiā germanie cōterminā xp̄i cultū ſpernere dixerūt. Sepe illiꝰ gētis hoīes in ſaxones cete-
roſqꝫ vicinos excurrere. ingētē vim pecoꝝ atꝫ hoīm abigere. eē in aīo ſibi ꝯpeſcere barbarā gētem. annuat
tm̄ imꝑator ꝓuinciā q̄ꝫ frībus ꝑpetuo iure poſſidendā tradat ſi eā armis acq̄rāt. iā em̄ maſonite duces qui
ſe eius terre ⁊ dn̄os affirmabāt ius ſuū frībꝰ ceſſerāt. Grata oblatio friderico fuit q̄ collaudato ꝓpoſito q̄s
voluere frēs ſub aurea bulla lr̄as ꝯceſſit. Illi ſumptis armis breui tpe q̄cq̄d prutenici iuris citra viſtula fu-
it occupauere. Exin tranato fluuio vetuſtam ⁊ late patulam quercuꝫ in caſtelli modū erectis ꝓpugnaculis
iuxta ripā munierūt. vbi collato p̄ſidio vlteriores prutenos vexare ceperūt. pugnatū ē ſepe ꝓ quercu ⁊ in-
gētes paganoꝝ copie fugate ⁊ delete ſr̄. bellū plurimis annis ꝓductū ē. ad extremū fortuna fratrū ipio arri-
dens oēm eis pruſſiā ſubiecit. victe barbare nationes iugū ſubire. Ex illo tpe lingua theutonica introdu-
cta ē ⁊ cultꝰ xp̄i gētibꝰ imꝑatꝰ. Eccīe q̄ꝫ pōtificales erecte trās viſtelā pomeſaniēſis. culmēſis. ſambienſis
warmienſis. ad quā defuncto Frāciſco epō ꝑuitatē nr̄aꝫ poſtulauere canonici Calixtꝰ ſ. ponti. max. annuen-
te ſenatu ap̄lico comēdauit. Que vna ē illis in ꝑtibꝰ ſuo vtēs iure. nec ſubiecta fribꝰ. reliq̄s epōs religio-
nis habitu geſtare optet. Quo in loco munitā quercū fuiſſe diximꝰ. nobile oppidū exedificatū ē qḋ marie-
burgū vocāt. ⁊ arx nobilis atꝫ ampliſſima. Hic ſedes magni mgr̄i q̄ cūctis fribꝰ ꝑeſt pruſſiā incolētibus.
Sūt ⁊ aliȷ̄ duo in eadē religiōe mgr̄i. alter liuoniā regit. alter couētus alemanie gubernat. Theutones hu-
ius religionis inuētores fuere ac ꝓpterea nemo ad eā recipit̄ niſi theutonicꝰ nobilibus ortꝰ parētibꝰ ⁊ cui
ꝓpoſitū ſit ꝓ tuēdo xp̄i euāgelio aduerſus ſalutifere crucis inimicos armis depugnare. Ob eā rē veſtimen-
tis albis vtunt̄ nigra cruce inſuta. barbā oēs nutriūt exceptis q̄ in ſacris altaribꝰ ſeruiūt. ꝓ canonicis ho-
ris dn̄icā orōnē vſurpāt neqꝫ lr̄as diſcūt. magne his opes nec minor potētia q̄ꝫ regibꝰ. Sepe cū polonis
de regni militibꝰ receptis atꝫ illatis gladijs cōtendere nec totis viribꝰ belli fortunā experiri recuſarūt. Cū
vlatiſlao caſimiri q̄ mō regnat. patrē cōtraxerāt ambe ꝑtes validiſſimas atꝫ ingētas copias polonis litua-
ni ⁊ tartari iūcti erāt q̄s duxerat vitoldus. Theutonici frēs ex tota germania vires conſciuerāt. poſtq̄ꝫ ꝓpe
ad. xx. ferme ſtadia vterqꝫ cōſedit. exercitꝰ ſpe plenꝰ ⁊ impatiēs more prutenoꝝ magr̄ caduceatorē q̄ belluꝫ
regi denūciaret ⁊ duos enſes in q̄s ſtaret victoria miſit facta ꝑtāte vt quē vellet hoſtis eligeret. alterū ſibi
remitti iuſſit. Accepit vlatiſlaꝰ alacriter nunciū donatoqꝫ caduceatore ⁊ vuo retēto gladio remiſit alterum
mox iuſſi ſunt milites arma induere belliqꝫ ſignū datū. xl. milia eq̄tū in ambobꝰ caſtris fuiſſe ꝓditū inue-
nio. Vlatiſlaꝰ tartaros ⁊ lituanos primū inire certamē iuſſit ⁊ Polonis ſubſidiarias acies elegit. Contra
prutenus auxilia in poſtremis habuit florentem ordīs ſui militiā in exercitꝰ frōte collocauit. cōmiſſo p̄lio
inermes q̄dā tartari ⁊ lituani magna ſtrage ceſi ſunt vrgebat tū multitudo nec terga dare polonus metuēs
audebat. atrox pugna ſupra cadauera occiſoꝝ edebat̄. nec tā vulnerat prutenꝰ alacer q̄ꝫ excipe vulnꝰ tarta-
rꝰ videbat̄. Protractū ē diu certamē. ꝑacta ingēs occiſio lituani tartariqꝫ velut pecudes mactabant̄. ac cū
nouꝰ ſꝑ hoſtis emergeret defeſſi tāta cede ꝑacta theutones verſare ferrū vix poterāt ⁊ iā remiſſius pugna-
bāt. qḋ vbi vlatiſlaꝰ aīaduertit tū primū polonoꝝ aciē validā ac ferro rigētē immitit. fit ſubita irruptio in-
ſtaurat̄qꝫ p̄liū. nō tulere theutones recētis agmīs impetū. impar pugna recētis ac fatigati militis fuit. ori-
tur mox fuga ex ꝑte fratrū. ferit terga polonꝰ. Mgr̄ ordīs vbi ſuos cedere videt. nec iā vllā in auxilijs ſpeꝫ
eſſe aīaduertit collecta militū manu hoſti ſeſe obiectauit. occidit̄. fit fedior fuga. nec priꝰ theutonicꝰ fugere
q̄ꝫ polonꝰ ꝑſeq̄ deſiſtit. Perierūt in eo bello ex ꝑte fratrū multa hoīm milia. inter q̄s viri primariȷ̄ q̄s vocāt
ꝯmētatores equeſtri dignitate inſignes cū ip̄o mgr̄o circiter ſex cētos. nec polonis incruēta victoria ceſſit
tartaris ac lituanis magna ex ꝑte ceſis. bellū hoc anno decīo ⁊. cccc. ſupra mille geſtū ē pꝰ xp̄i ſaluatoris or-
tū. Pruſſia fortunā regis ſecuta oīs excepto burgomarie ad victorē defecit. Sꝫ interueniēte Sigiſmundo
ceſare pax inter frēs ⁊ polonū ꝯſtituta ē. ꝑcuſſūqꝫ fedꝰ pecunia polono data pruſſia reddita fratribꝰ. nec de-
inde vſqꝫ ad friderici tpa q̄ nūc imꝑat in poſſeſſione agri ſui turbata religio ē. Sub eiꝰ ꝟo impo cū popula-
res graue ſibi iugū fratrū exiſtimarēt fedꝰ inter ſe inire in hūc ferme modū vt. xvi. viri ſingulis annis certi-
in locis conuenirēt q̄ ꝓuincialiū q̄relas ad vſus fratrū audirēt nec ſinerēt quēpiā indigne vexari. Ex his q̄-
tuor ex religione viros aſſumi voluere. q̄tuor ex p̄latis eccīaꝝ. pariqꝫ numero ex nobilibꝰ ac ciuitatibꝰ hiſ-
qꝫ parere oē voluere. Per idē tp̄s diuiſa inter ſe religio fuit. aliȷ̄ magnū magiſtrū ſeq̄bant̄. aliȷ̄ q̄ſdā cōmē-
datores q̄ mgr̄i regimen improbabāt. Mgr̄ vt populares ſibi alliceret fedꝰ ipm incōſulto fratrū ꝯuētu ap-
probauit. Fridericꝰ q̄ꝫ impator eidē federi robur adiecit cautiōe tm̄ inſerta ne ꝑ ſuas lr̄as ius religiōis lede-
ret̄. mortuo deinde magiſtro q̄ fedꝰ accepat ⁊ altero in eiꝰ locū ſuffecto nicolaꝰ pon. max. legatū miſit q̄ ꝓ-
uinciā pruſſie inſpiceret. cognitoqꝫ reꝝ ſtatu q̄ꝫtū legatꝰ retulit populariū fedꝰ dānauit. vtqꝫ ab eo diſcedēter
anathema interminatꝰ impauit. q̄bꝰ ꝑtinaciꝰ in ſententia ꝑſeuerātibꝰ ex ꝯſenſu ꝑtiū lis ad Fridericū ceſa-
rē deducta ē. ad quē rurſus cā cognita dānato federe iuſſi pruteni ſunt ad obediētiā fratrū redire q̄ eā ꝓuin-
ciā e manibꝰ infideliū ſuis armis vēdicaſſent multoqꝫ ſanguīe coemiſſent. q̄ re ciuitatibꝰ nūciata mox ar-
ma in fratres ꝑplariter accepta ſunt. ex q̄bꝰ plures capti atꝫ occiſi. caſtella eoꝝ euerſa. arces a fundamentis
eiecte q̄nqꝫ ⁊ q̄nq̄ginta oppida in eā rebellionē cōſpirauere. Sꝫ cū nō ſatis rē ſuā cōtra religionē ſine externa
ope tutā putarēt Caſimirū regē polonie ſibi dn̄m aſciuere deuotū fribꝫ ſanguinē qui fortunam patris eius

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

expti fuiſſent. ille cū exercitu ꝓuĩciã ingreſſus dedētes ſeſe ciuitates in ꝑtātē accepit. cū ꝗ frēs diu varia victoria dimicarūt. plures fuere ꝯgreſſus. inter q̃s memorabilioꝝ ꝗ apud canicū oppidū hābitꝰ ē. xviij. milia polonoꝝ obſidionē in eo loco tenebāt. i q̃s etiā rex ip̃e caſimirꝰ fuit. oppūgnabatꝰ oppidū dies noctesq̃ machinis admotis. Rudolphꝰ pꝛīceps ſagane vnꝰ ex ſleſie ducibꝰ tūc religionis ductabat exercitū. ꝗ laturus obſeſſis opē cū ſeptē milibꝰ militū aggredi regē nō dubitauit. cōmiſſum ē p̄liū in ꝯſpectu oppidanoꝝ ſumma vtriq̃ ꝯtentiōe atq̃ ardore. ceſis hinc atq̃ inde cōpluribꝰ. cū ſuos referre pedē rudolphꝰ aīaduertit increpās ignauiā fugientiū intermiatuſq̃ necē aciē ſiſtit. ⁊ ꝓgreſſus in mediū cū recēti pugnatoꝝ manu acre certamē inſtaurat. hos ſternit. illos ꝯfodit. fit ſubita rerꝝ mutatio. vrgēte rudolpho cecidit polonꝰ. ruſuſq̃ caſimirꝰ retinet ſuos pugne ſeip̃m miſcet ⁊ tanq̃ ex integro ꝑtinaci ꝯtentiōe certatꝰ. occiditꝰ in pugna rudolphus. rex vo eq̃ deijcitꝰ. meliores ex vtraq̃ ꝑte occūbūt. Poſtremo ceſum credētes poloni ſuū regē deſperata victoria fugā arripiūt. rex ab amicis adiutꝰ vix ex clade ereptꝰ ē. Rudolphꝰ morte ſua victoria religioni peperit. Ex polonis ſupra ſex milia cecidiſſe ferunt. ex teuthonibꝰ q̃z nō pauci ꝑire. Poſt eā cladē res polonica nutare apud prutenos cepit eo inclinātibꝰ pp̄lis ꝗ belli fortuna cōuertitꝰ. ſtat tñ adhuc anceps exitꝰ et alterꝰ marti iudiciū moratꝰ. Fert inter hos frēs olī mortuo mgr̄o cū de ſucceſſore ageretꝰ vnū fuiſſe ꝗ rogatꝰ eligere quē putaret religioni vtiliorē ſeip̃m elegiſſe dicētē nolle deierare. ſcire ſe cogitatiōs ſuas. alioꝝ corda ignorare. ſi magiſtratꝰ ſibi cōmittatꝰ nō dubitare q̄n reipublice bene conſultū eat. motos eius verbis reliquos ad miniſtrationem illi crediſiſſe que ſaluberrima deinde fuit.

Saxonia magna germanie prouincia

Poſt prutenos ſaxonicū nomē icipit gēs valida ⁊ latiſſima cui ab occidēte weſera apō ātiq̃s viſtergꝰ fluuiꝰ ꝑ minū facꝰ pleriq̃ vſq̃ ad rhenū ꝓtēdi ſaxones arbitrati ſt. aq̄lonarē plagā dani obtinēt ⁊ mare baltheū. ad meridiē frācones. baioarij ⁊ bohemi ſiti ſt. oriētalē plagam ſleſite ſiꝰ ⁊ pruteni obtinēt. In his terminis icluſi ſt thurīgi. luſacij. pomeraniq̃ q̃s oēs ſaxonici iuris eē volūt. priores tñ thurīgos in ea ꝑra ꝯſediſſe q̃ ſaxones aiūt. hos em̄ grecā ſobolē eē affirmāt. re macedonie claſſibꝰ aduectā ꝗ thuringos multis bellis defatigatos paternis agris deiecerit qȯ mihi nō fit veriſimile. Eſt em̄ vetuſtiſſimū in germanica terra ſaxonicū nomē cuiꝰ oēs veteres meminere. thuringos nemo antiq̄ꝝ noīat ꝗ germanicas gētes enumerāt. In

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

aduentu primo francoꝝ ꝗ tpe valentiniani ceſaris germaniā intrauere thuringos noiari repio. Ob quaꝫ rē
male q̄drat hiſtoria veritati q̄ thuringos priores ſaxonibꝰ in germania fuiſſe ꝯtēdit. Fatebor tn̄ ſaxonie li-
mites aliq̄n minores fuiſſe aliq̄n maiores nā ſicut imperia ita ⁊ prouīciaꝝ limites ex pte variant. Carolus
magnꝰ ipator mlta cū ſaxonibꝰ bella geſſit priuſq̄ xpi cultū acciperēt eoſq̄ magnis afflixit cladibꝰ. Poſtq̄
vo deficiēte apd francos caroli magni genealogia romanū impiū ad teuthones orīētales rediJt. Saxonum
aucta dignitas ē. inter quos plures impatores fuere. ſingulari prudētia ⁊ reꝝ geſtaꝝ magnitudie clari. ma
xime vo tres ottones ꝗ ſibi inuicē ſucceſſere de romana eccia optime meriti quoꝝ virtute prolatos ſaxonie
fines minime dubitarim. Inter pomeranos ꝗ orientē ſaxonie incolūt oppida ſunt digna noie Viſmaria et
Sundis Griſuoldia Stetinū ⁊ Roſtochiū. in quo ſcola liberaliū artiū baud ꝯtēnēda. ⁊ hec q̄dē mari ꝓxi-
ma multis ac diuitibꝰ negotiatoribꝰ habitatū ē. ⁊ in mediterraneis caminū pōtificalis ciuitas. cuius dioce
ſis latiſſima eſt. nec minor magūtina credit. Epūs loci romano dūtaxat pſuli ſubeſt. Brādeburgēſes in du
as marchias diuidūt qꝝ altera vetꝰ altera noua vocat. veterē marchiā plabit albis fluuiꝰ. in cuius littore
Stendalū ē oppidū ⁊ gadelenū ⁊ ſoltuedelū ⁊ oſtroburgiū. Nouā marchiā interſecat fluuius odera baud
mlto inferior albi. In cuiꝰ rippa francfordia ē diues emporiū ⁊ lucenſis ciuitas. Sꝑredo quoq̄ fluuiꝰ eādē
ꝓuinciā irrigat equādꝰ. tiberi. berlinū in eiꝰ littore iacet. Eſt ⁊ aliud flumē bortellū nūcupatū qd Brādebur
giū ex quo marchia nomē bꝫ in duas ptes diuidit veterē ac nouā efficiēs. ibi epalis ſedes ē ⁊ marchionuꝫ
tribunal ad eiuſdē fluminis ripā. Auelburgiū quoq̄ ſitū ē pontificalis ciuitas. ⁊ circū nobile territorium.
cui prigenitza ē nomē multū refertū oppidis ⁊ marciali pplo plenū. Caput miſnenſiū ciuitas miſna ē vnde
nomē regioni datū ē. hāc quoq̄ albis alluit fluuiꝰ. hic valida arx ⁊ in ea cathedralis eccia. In hac quoq̄ ꝓ
uincia multa ſunt oppida marciali pplo plena. ⁊ martinopolis in honorē martis a veteribꝰ ꝯdita merſebur
giū hodie vocāt. Sitr lipzg vrbs diues mercatoꝝ emporiū ꝑclaroq̄ ſtudio inſignitū. In thuringia nobile
oppidū ⁊ caput gētis Herfordia magūtino pōtifici ſubiecta ſtudijs liberaliū arciū inſignis. Nuburgenſis
quoq̄ ciuitas duci ſaxonie parēs. hec oīa iure ſaxonū vtūt ⁊ lingua iſdē moribꝰ freti. Ceterū veri ſaxones
madeburgēſes nullo dubitāte habent. Bremēſes quoq̄. alberſtatēſes. bildeſinēſes. verdēſes. brūſuicēſes
bamburgēſes. luneburgēſes ⁊ lubicēſes. In madeburga archiepal ſedes habet. ⁊ in honorē ſcti mauricij
ex q̄drato lapide diues tēplū Ottonū nobile opꝰ ⁊ in eo ſcti Florēti corpꝰ. Credūt quoq̄ vnam e ſex ydrijs
ibi eē in qbꝰ vinū ex aq̄ factū a dn̄o ſaluatore euāgeliſtaꝝ tradit hiſtoria. hāc plebibꝰ oſtendūt materia mar
morea ē ac ꝑlucida vini capax q̄ꝫtū equꝰ ferre poſſit. Alterā ac minorē apud hildenīēſes eē affirmāt. Vexil-
lū quoq̄ ſancti mauricij hic quotānis oſtendit. magiſtratꝰ vrbis ius ciuile romanoꝝ abbreuiatū ⁊ ſaxoni
ca lingua cōſcriptū nō ſine reuerentia cuſtodit qd magni Caroli auctoritate firmatū tradūt. eoq̄ in deciſiōe
cāꝝ circū vicine gētes recurrūt. magna ⁊ venerabilis eaꝝ legū auctoritas habet. Bremēſes gl'iaꝫ ſuā ducūt
danoꝝ gentē ad xpm eē ꝯuerſam. Nō ē omittēdum quod de halberſtadio tradis. Hāc ciuitatē oltemia pla
bit fluuiꝰ. In medio vero tumulꝰ aſſurgit. in cuiꝰ cacumie planicies ē duorū ferme ſtadiorū cōtinēs lōgi-
tudinē. in cuiꝰ extremis angul' duo tēpla ſita ſunt. alterū pōtificale. alterūq̄ btē verginis appellāt. In me-
dio late patet forū magnificis canonicorū edibꝰ vndiq̄ cinctū. vrbs hec vocat quod ſub tumulo iacet ſub
urbiū appellāt. in mōte nulla laicorū habitatio. Carolꝰ magnꝰ huiꝰ eccie fundator habet. cuius feſtiuitas
quotannis celebrat. xij. hic dignitates. xxiiij. ꝑbende. Archidiaconatꝰ ſupra. xx. eſſe ferūtur. In hac eccia
ſingulis annis vnꝰ ex pplo deligitur quē peccatis grauioribꝰ inq̄natū putāt hūc veſte lugubri induūt ⁊ ob
uoluto capite prima ieiunij die ad ecciam ducūt indeq̄ pactis diuinis officijs eijciūt. Is ſingulis q̄drageſi
me diebꝰ nudis pedibus pambulat vrbeꝫ ⁊ eccias circuit neq̄ ingreditur neq̄ quemq̄ alloquitur: inuitatꝰ
a canonicis p vices qd apponit comedit. ſomnus ei poſt mediū noctis in plateis pmittit. Die iouis ſctā
poſt conſecrationē olei rurſus ad ecciam introducit ⁊ orōne facta a peccatis abſoluit. pecuniaſq̄ populus
ei offert ꝗ tn̄ eccie dimittunt. hunc adā vocant ⁊ omni crimie liberū putant. Circa alberſtadiū ager optimꝰ
ferax tritici. matureſcētibꝰ frugibꝰ culmoꝝ altitudine equo inſidentē hoīem ferunt excedere. Brunſuica
oppidū tota germania memorabile magnū ⁊ populoſum. munitū menibꝰ ac foſſatis. turres qꝫ ⁊ ꝓpugna-
cula excellūt. magnifice domꝰ. ꝑpolite platee. ampla ⁊ ornatiſſima templa. q̄nq̄ hic fora. q̄nq̄ ꝑtoria ⁊ to-
tidem cōſolatꝰ iura ciuibus dicūt. Hinc appellati duces brunſuicēſes ⁊ tota germania nobiliſſimi. ottonū
ſoboles. quoꝝ claritas cū potentia labente tpe defluit. Lubicenſiū ciuitas potentiſſima ē ſine cuiꝰ auxilio
vix vnq̄ dacie reges cōtinere ſuos ſubditos valuere. xij. viri reipublice pſunt quos cōſules appellāt. quo
rū ꝑpetua ptās ē. ⁊ i eq̄ſtri dignitate ꝯſtituti ſt. popularibꝰ niſi vocēt nulla de regimie vrbis cōſulēdi facul
tas. nec tn̄ huire plebs videt ſua cuiq̄ ſubſtātia tuta ē ⁊ libertas ſaluis legibꝰ vt velit viuere. equū iudiciū
cōſules agūt. ab his ceſar ſi exceſſerit appellat. Saxonie nr̄a etate duces habēt. fridericꝰ ⁊ wilhelmus
frēs quoꝝ alter electorē iperij gerit. alter regnū bohemie debitū ſibi aſſerit vt ſupra retulimꝰ. Fuit cū brūſui
cēſibꝰ de electoratu diſſenſio. ſigiſmūdꝰ impator litē diremit. ſentētia vt ſepe fit potētiori alluſit. Alter bo-
rū fratrū natu ſenior robuſtiſſimꝰ venator fuit. iunior alter belli appetēs ⁊ in armis exercitatꝰ. Crudelia in
ter eos diu bella exercuerūt hereditatis prīne cā. ⁊ q̄uis de pace ſepe mētio fieret īpediētibꝰ tn̄ appollonio
quē vice dn̄m appellāt ⁊ alijs pleriſq̄ potētibꝰ qbꝰ ea diſcordia q̄ſtui erat. fruſtra oēs tractatus abijt. Sꝫ
cū vaſtatis iā agris tota ꝓuīcia peſſum iret appollonꝰ vo fraternarū incēſor diſcordiarū p annū iubileū ro-
mam petiſſet rogauit fridericus germanum ſuū vt ad ſe lipzig veniret ſecū de pace acturus. annuit wilbel-
mus iter ingreſſo dixere conſiliarij paratas ſibi ⁊ qui cū eo irent inſidias eſſe caueret ne ſe pditum iret neue
ſuos ad necem traberet. Quibus ille at ego inquit libens moriar ſi vos prius necatos videro. qui frater-
nas contentiones alitis atq̄ ita locutus ſequi iuſſis qui ſe amarent vrgens calcaribus equum feſtino curſ-
ſu fratrem adijt. Quo cum ſemotis arbitris eueſtigio pacem compoſuit feduſq̄ pepigit. Magnus vir qui
ſe tam liberaliter in poteſtatem dederit hoſtis. Magnus ⁊ alter qui hoſtem ex fratre factum rurſus fratrem
atq̄ amicū reddiderit. Appollonius interim Roma reuerſus ⁊ qui cū eo ſentiebāt ex Thuringia plurima
oppida poſſidebāt. extermiati ſunt appollonꝰ in Coburga qd eſt frāconie oppidū aliq̄diu ſe defendit. Sꝫ

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

cū ſalutem in eo loco deſperaret nulliꝰ auxilio fretꝰ cū theſauris ſuis clā fugiēs ad bohemos migrauit. Ex illo tpe qetē habuere ſaxones ꝙuis bohemi caſtella q̄dā ab eis repetētes ſepe bellū minati fuerint. inducie in hāc vſqꝫ diē arma ꝑtinū tenuere. nūc maior lis oritura videt̃ qn̄ wilhelmꝰ regie ſororis maritꝰ ad bohemie regnū aſpirare fert̃ ꝙuis terre ꝓceres aliū regē ſibi aſſumpſerint. Libet hoc loco audax priuati hominis inſerere facinꝰ. Cōradꝰ de kauff nobili loco apud ſaxones natꝰ bellice rei ꝑitꝰ. manu ꝓmptꝰ ⁊ aīo imperterritꝰ cū ſe patria pulſum ⁊ pētna hereditate priuatū ꝑ iniuriā friderici ducis exiſtimaret ſcelꝰ ⁊ incredibili nr̄a etate ꝑpetrauit. Arx ē in miſna in alto mōte ⁊ in abruptis vndiqꝫ rupibꝰ ſita altenburgiū ꝓuinciales vocāt. ad radices mōtis opppidū egregiū munitū ⁊ pp̄lo plenū. iacet in arce duo friderici adoleſcētes Erneſtus ⁊ Albertꝰ educabant̃. huc cōradꝰ intēpeſta nocte magnis itineribꝰ cū paucis comitibꝰ ꝯtendit: et admotis ſcalis ꝓdente pedagogo arcē ingreſſus dormiētes adoleſcētulos in cubili ꝯꝓhendit intermiatuſqꝫ mortē ſi vocē emitterēt funibꝰ colligatos extraxit. haud dubiꝰ qn̄ ꝓductos in bohemiā magno p̄cio venderet. ſuaſqꝫ cōtumelias eo pacto magnifice vltꝰ videret̃. iā ſiluā hircīniā q̄ bohemiam a ſaxonia diuidit ingreſſus erat. iā ꝑiculū oē trāſmiſſum putabat. cū iunior captiuoꝝ labore ac fame deficiēs ⁊ qetā ſitꝰ ⁊ cibū popoſcit. cuiꝰ p̄cibꝰ cōmotꝰ p̄do ad carbonariū q̄ndā diuertit afferriqꝫ panē ⁊ ceruiſiā iuſſit. Interea apud altēburgiū cognita tāte rei nouitate clamor exorit̃ attoniti oppidiani raptim arma capeſcūt ⁊ p̄cioſam vēdicaturi p̄dā p̄cipiti curſu p̄donis veſtigia inſectant̃. ſiluā ingreſſis fortuna blandit̃. q̄ inter multos tramites eū teneri ſuaſit q̄ recta duxit ad carbonariū ibi cōradꝰ dū puero cibū miniſtrat ex improuiſo capitur ⁊ oblatꝰ ꝑncipi audaciſſimi ſcelerꝭ capite penas ſoluit. Fridericꝰ eodē pene nūcio q̄ captos atꝫ abductos filios audiuerat recuperatos ⁊ ad domū reductos didicit. Saxonie ducibꝰ parua ve ſaxonie portio paret

Sūt eīn in ea ꝓuincia multi aliȷ̄ principes. multe ciuitates q̄ vocant̃ imꝑiales. multi epi ꝓꝑriū territoriū hn̄tes. Miſna vero ⁊ thuringie maior ps ⁊ lauſacie ⁊ franconie pleriqꝫ oppida his ducibꝰ paret. Ius aūt eligendi romanū imꝑatorē ſaxonie ducibus ex ꝑuo q̄dā p̄ncipatu cōpetere aſſerūt inter miſnā ſleſiāqꝫ iacēte. cuiꝰ caput oppidū ē wittēberg vulgariter. id ē mōs albꝰ. In ſaxonia argēti mineras apud Goſlariā otto primꝰ imꝑator inuenit q̄ꝝ magni fuerūt redditꝰ. ibi ⁊ palaciū nobilis opis edificatū. hꝫ ⁊ fōtes amaros ſaxonia ex q̄bꝰ ſal coquit̃ albū q̄d ad vicinas gētes defert̃. Saline vberrime atꝫ ditiſſime apud luneburgiū habent̃ ex q̄bꝰ multi monaſterioꝝ abbates ⁊ multi eccīaꝝ p̄lati vitā ducere cōſueuerūt. Fuit enim queſtꝰ ſalis vberrimꝰ has ſaliuas luneburgēſes violēter vſurpauere. Ob quā rē ⁊ a nicolao po. maxi. ⁊ a friderico imꝑatore auguſto dānati ſunt. Cōſolatꝰ qui eiꝰ rei auctor habebat̃ auctoritate ap̄lica deiectus ē. Sꝫ fauore Bernhardi ducis brunſuicēſis pauloпoſtea in priſtinū ſtatū rediȷ̄t. ⁊ q̄ nouiter cōſulatum adierant in carcerē cōȷ̄ciunt̃. ciuitati rebelli ⁊ eccīaſticoꝝ bonoꝝ rapaci ſacris interdictū ē. nō tamē deſunt qui rem diuinā apud eos faciāt. Tantus eſt euo nr̄o ⁊ in populo ⁊ in clero auctoritatis eccīaſtice contemptus Eſt in marchia brandeburgēſi nō magni noīs ciuitas aquis circūdata quā hauelburg vocant. in eius dyoceſis loco aſpero ⁊ deſerto paruū oppidū ē noīe welſnach. hic tres hoſtie habent̃ ex quis cruorē ſua ſponte manaſſe tradunt. Ob eā rem magnus populoꝝ concurſus eſt ⁊ nautaꝝ vota hic ſoluunt̃. Vulgo locuꝫ ad ſanctū cruorē vocant. Exceſſimus ſcribendi modū ſaxonie ciuitates noīatim cōmemorantes. id fecimꝰ quia veteres ſcriptores parciſſime de germania locuti ſunt ⁊ tanqꝫ extra orbem ea natio iaceret. ſomniantes quodāmodo res germanicas attingunt. ob eā rem dabit̃ mihi venia fortaſſe ⁊ aliquis gracia habebit ſi germanicas diſtribuentes prouincias vt res oculis ſubȷ̄ciamꝰ paulo ꝓlixiores fuerimꝰ propoſiti noſtri metas egreſſi.

De dania vel dacia

Hoc loco qm̄ ſaxonie dania iūgit̃. Priuſqꝫ germanie reliqs ꝑtes abſoluo de ip̄o danie regno viciniſqꝫ regionibꝰ in aq̄lonē verſis aliq̄ referre inſtitui nō indigna cognitu. tria ſunt in ſeptētrionē vergētia regna ſibiīnuicē coherentia. danoꝝ q̄d hodie daciā appellāt. ſuecioꝝ ⁊ noruegioꝝ. Dania ſiue dacia dicere volumꝰ ꝯſuetudini ſeruientes germanie portio ē cheroneſi habēs formā. hāc quodā cimbri habuere vn̄ illa inundatio barbaroꝝ emerſit quā mariꝰ arpinas italiā petentē ac res romanas euertere minitantez ad internitionē deleuit. Poſſidoniꝰ (vt Strabo refert) ꝯiecturā facit. q̄d cymbri latrocinādo in certis errabundi ſedibus ad paludē vſqꝫ meothym militiā agitarit. ab eis eīn cymeriū vocari boſphoꝝ arbitrabatur quaſi cymbricū cū grecoꝝ lingua cymereos cymbros nominent.

De Suecia

Suecia cincta vndiqꝫ mari plures cōtinet inſulas. in q̄s eſt ſcandania apud veteres late memorabilis hinc quoqꝫ populoꝝ innumerabilis multitudo egreſſa omnē olim europam armoꝝ turbine ac ꝓcella inuoluit. nā gothas qui hunos bello vincere pannoniā. miſiā. macedoniā ⁊ omnē illiridem occupauere. germaniam ytaliam ⁊ galliam vaſtauere ⁊ demū in hiſpania conſedere hinc fuit origo.

De Noruegia

Noruegia q̄ de ip̄o ſeptentrione ſortita eſt nomen cōtinenti ꝑ ruthenos iungit̃ ⁊ in arcton protenſa incognite terre ſeu ſtricto glacie occeano vt pleriqꝫ fabulant̃ cōtermina eſt. ad orientis partem ac meridiem baltheo mari alluit̃. ad occidentē brittannicus finit occeanus. Daciā theutones hodie danoꝝ appellant marchiā. cuius lingua germanis incognita ē. Ex noruegia veniſſe putant qui cimbroꝝ occupauerint loca. In hac terra patrū noſtroꝝ memoria voldimarꝰ regnauit in ſuecia. magnus aq̄nus ī noruegia quē ferunt diuinū fuiſſe hominē miro prouincialiū amore atꝫ obſequio cultum. huic cōiunx margaretha fuit. Voldimari filia ex qua natus olaus patri ſuccedens breui tpe vita functus regnū matri reliquit. ea ⁊ paternū adepta ē extincto voldimaro. At magno in ſuetia hoīez exuēte albertꝰ dux naupolenſis vocatū pp̄li dyadema ſuſcepit. Qui dn̄atū vicine femine cōtemnēs bello daciā noruegiamqꝫ laceſſere cepit. occurrit ei magraretha coactis copȷ̄s ī campis late patētibꝰ pugnatū ē tanqꝫ ip̄a viri femie animū induiſſet. victꝰ albertus captuſqꝫ ⁊ in triūphū ductus regnū amiſit. dimiſſus tande infame ſeniū in p̄na domo finiuit. margaretha clariſſima mulier tribꝰ imꝑauit annis ad ſenectutē vſqꝫ magnifice ⁊ religioſe ſubditos gubernauit. Demū ſenio cōfecta cū tm̄ ꝑ ſe ferre neq̄ret imꝑiū heinricū pomeranie ducē q̄tuor ⁊ decē annos natum ſibi filiū adoptauit regnaqꝫ illi cōmiſit. ⁊ philippā regis anglie filiā dedit vxorē. Is cū cōiuge ſine prole

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

defuncta) nubere vlterius nollet. tamq̄z q̄nq̄z ꝛ q̄nquagīta regnaſſet annos. ad extremū ſub impio friderici
pplari tumultu ex regio ſolo deturbat⁹ eſt. Et xp̄ofer⁹ bauarie dux ſibi ex ſorore nepos in ei⁹ locuz ſuffectus
q̄ auūculū ſuuz. x. annis q̄bus ipe regnauit in inſula gotbica regnare pmiſit. Xp̄ofero aūt ex hūanis abeun-
te. dacie ac norwegie coronā criſtigerus accepit. Sueci vo in electione regis diſcordantes alij carolum eque-
ſtri dignitate inſignē. alij canutū ei⁹ fratrē natu minorē regno pficiunt. Pendente adhuc electionis nego-
tio carolus immiſſis militibus ſcoltonie qd̄ hodie ſcockbalm oppidū clam occupat. in q̄ regia ſedes habet.
Canutus p amicos arcē inuadit. hinc bellū inter fratres ortū ꝛ pugna diu anceps. occiſis vtrumq̄z plurib⁹
ea demū lege inducie pacte vt poteſtas eligendi regē excluſa nobilitate plebi fieret. in qua cū carolus gratio-
ſior eſſet maieſtas regni ad eum defert. Canut⁹ priuatā vitā degit. Carolus vo nouo regno tumidus atq̄z in-
ſolens armatis nauibus heinricū etatē confectū. nulli noxiū ſibi ipi viuentē e gotbia ppulſauit. qui etiam
hodie in hūanis agens apud pomeranos (vnde illi origo fuit) puo contentus vitā agere fert. Q̄z ſint incerta
mortalia ꝛ q̄tinuida ſuo exemplo docent. qui tribus potentiſſimis regnis exutus nec paruam inſulam in q̄
decem annis delituerat vſq̄z ad mortem retinere potuit. etate pleniſſimus. Sed neq̄z carolo ſcelera ſua im-
punita fuere. qui dum xp̄i eccl̄ias pſequit. religionem comtemnit. ſacerdotes diſpoliat. feſtos dies obſerua
re prohibet. iura diuina ꝛ humana a Johanne benedicti filio vſalenſium pſulem viro cordato ꝛ impigro.
a quo nobilitas regni excitata eſt magno p̄lio ſupatus ac regno ppulſus in parua inſula nonlonge ab oſtio
viſtele ppe pruſſiam exilium agit. Criſtigerus in locum eius aſſumptus pietate ac iuſticia melior. Iterum
tria regna noſtro tpe in vnum redegit. cui ꝛ gotbia paret. gotboꝝ quondā ſedes ꝛ patria.

Bohemia

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

283

Bohomoꝝ mō res geſtas attingere ac ſitū referre locoꝝ ratio exigeret. Bohemia eñ intra limites ger
manie incluſa tota aquilonibꝰ expoſita ē habēs ad oriētē morauos ⁊ ſleſitaꝝ ptē. ad aquilonē ſaxo
nes ⁊ miſnēſes. ad occidētē agrū noricū. ad meridiē auſtriā ⁊ bauariā vndiqꝫ germanie pplis cīcta. Latitu
do lōgitudoqꝫ eiꝰ pene par triū fortaſſe dietarū. ſilua hercinia vniuerſam cingit. albis vero ꝑclarior eius am
nis eā mediā irrigat. alioſqꝫ nō pui nois fluuios excipiens vt multauiā que pene pragam mediam ſcīdit. tā
dē ꝑ ꝯualles ⁊ abrupta motiū nemoroſoſqꝫ ſaltꝰ hercinie ſilue ꝑceps labit̃ ꝑ miſnenſeȝ ꝓuīciā fluēs prope
hābūrg vrbē ſaxonie in germanicū mare abſorbet̃. Oppida regni memorabilia ſunt. Praga regū bohe
mie digniſſima ſedes. cadanū. bruxia. ſchlackēwerdū. cui iānū cupri argētiqꝫ mineris celebratiſſimū. regio
ꝓrſus frigida. armētis tñ feris ⁊ piſcibꝰ habūdās. ager ei optimꝰ. frumēti ⁊ ordei feraciſſimꝰ. multa apud
eos etate nr̃a memoratu digna emerſerūt. multa ꝑlia geſta ſunt. multꝰ ſanguis effuſus. delete fūditus ciuita
tes. ſpreta ⁊ ꝯculcata religio. exorta ē huſſitaꝝ hereſis. adamitaꝝ pullulauit inſania. debachati ſunt thabo
ritarum ⁊ orphanoꝝ exercitꝰ. duo fulmīa belli zyſka ⁊ ꝓcopiꝰ ꝓuīciā ex arbitrio ſuo diripuē. iohēs ⁊ ihe
ronimꝰ qui pplm̃ decepere in ꝯſtātiēſi magͦ ſinodo demū ꝯbuſti. Jacobellꝰ cōradꝰ rokazana ⁊ petrꝰ angli
cus euāgeliȷ̃ corruptores tāqꝫ mgr̄i veritatis hīti. q̃tuor reges extirpare peſtiferū virꝰ nō potuere. vēceſlaꝰ
ſigiſmūdꝰ albertꝰ ⁊ latiſlaꝰ qui apō eos veneno extictꝰ creditꝰ ē. Poſtremo georgiꝰ rex creatꝰ ē qui huſſita
rū labe infectꝰ putat̃ magnꝰ vir. alioquin ⁊ in rebꝰ bellicis clarꝰ. ſ; oīa hec in hiſtoria que de bohemicꝭ hiȷs
rebꝰ edidimꝰ ꝯſcripta ſunt. ibiqꝫ de ſitu regiōis ⁊ gētis moribꝰ ꝓ captu nr̄o mētionē fecimꝰ. inde igit̃ aſſu
mēdū erit q̃cquid huic opi de rebꝰ bohemicꝭ deeē videbit̃. nos ceptū ſequētes iter inferioris germanie pro
uincias. deinde ad ſupiores reuertemur ptes.

De phriſia ꝓuīcia germanie

Phriſones ad occeanū ſiti ab oriēte ſaxoniā cōtigūt. ad meridiē weſtualos. ad occidētē traiectenſiū terre
iūgūt̃ q̃ꝗꝫ ⁊ ipos traiectēſes pleriqꝫ phriſones eē volūt. Inter q̃s ottonē inuenio phriſingenſis eccie
ꝑſulē q̄ res germanicas haud impite ſcripſit. Albertꝰ eps magūtiꝰ qui fuldenſe mōaſteriū erexit. cū religi
onē xp̄i ꝑſuadere phriſis niteret̃ ab eis interfectꝰ ⁊ martirio coronatꝰ ē. Gēs eadē ferox. armis exercitata.
robuſti ⁊ ꝓceri corporꝭ. ſecuri ⁊ intrepidi animi. liberā ſe eſſe gl̃iat̃. q̃uis philippꝰ burgūdie pri ceps eiꝰ ſe
terre dn̄m vocet. Reuera phriſia libera ē ſuis vtens moribꝰ. exterꝭ nec parere ſuſtinet nec dn̄ari cupit. haud
inuitꝰ phriſo pro libertate mortē appetit. dignitas i hac gēte militarꝭ inuiſa. Sublimē virū q̄ ſe ceterꝭ effert
nō ferūt. mgr̃atꝰ ānuos eligūt qui rēpublicā eq̄ iure diſponāt. Femīaꝝ impudicitiā ſeuerꝰ puniūt. Sacerdo
tes ne alia cubilia polluāt ſine cōiuge nō facile admittūt. vix eñ cōtinere hoīeȝ poſſe ⁊ ſup naturā arbitrāt̃
In pecoribꝰ oīs eoꝝ ſuba eſt. ager planꝰ ac paluſtris eſt multo gramie fecūdꝰ. ligno caret bitumioſo ceſp ite
⁊ ſicco ſtercore boū ignes fouent. Ex hac gente tradit corneliꝰ tacitꝰ impante nerone duos legatos romā ve
niſſe veritū ⁊ malorogē qui pōpey theatrū intrātes cū vidiſſēt q̃ſdā cultu externo inter ſenatores ſedere ⁊ i
tellexiſſent id honorꝭ eaꝝ gentiū legatꝭ dari q̄ ꝟtute ⁊ amicicia romana ꝑcellerent nullos mortaliū aut armis
aut fide añ germanos eſſe exclamauerunt ac digredientes inter p̄res ꝯſedere ob quā rem ambos nero ciui
tati donauit

De holandia prouincia inferioris germanie

Holādia quoqꝫ ꝓuīcia germanie ad ſeptentrionē occeano alluit̃ mari. qd̄ reliquū ē rheni fluminis bra
chia intercipiūt inſulāqꝫ cōficiūt. paluſtris paſcuoſa. pluribꝰ ſtagnis ac marꝭ interfuſa finibꝰ. nec deſt̃
qui traiectū nobilē vrbē in holādia ſitā dicāt. nobis haud alienum eſſe videt̃. Aliq̄ñ friſei traiectenſ̃. aliq̄ñ
holādie traditos eſſe vt ſepe regionū termios dn̄antiū impia mutāt. nr̃a quidē etate neqꝫ friſie neqꝫ holan
die dant̃. Pricipatꝰ eccie traiectenſis impatori tm̄ ſubȷ̃cit̃ latāqꝫ poſſidet terrā diuerſis meatibꝰ rheni itē
cluſaȝ. cui ab oriente phriſȷ̃ a meridie weſtuali iūgūtur. Holādia ſeptentrionē excipit. ab occidente ducatꝰ
gelrie. de quo ſuo loco dicemꝰ rheno flumie diſtiguitur. Impitiſſime vo ne dicaȝ faſiſſime nōnulli etate nr̃a
traiectū gallice natōis ciuitatē eſſe dixeſt. Cū de pōtificꝭ ageretur electiōe. nā quo pacto traiectū gallie dabi
mus trās duo rheni brachia ſitū. Qui ⁊ qui cis rhenū habitāt colonienſes. cliuenſeſqꝫ cōſtat eſſe germanoſ
Traiectenſiū quippe ſitus. mos ſermoqꝫ germanicꝰ eſt. Traiectū diues ⁊ ppl̄oſa ciuitas eſt. eps vrbis. xl.
milia pūgnatoꝝ ſi q̄ñ neceſſitas ingruit educit ad bellū. Forma virꝭ ac mulieribꝰ egregia. ab exteroꝝ incurſu
et aq̄ꝝ inundatiōe ⁊ ꝓpria ꝟtute defendūtur. Potꝰ genti ceruiſia. vinū mercatores afferunt. In hac ciuitate
memoria nr̃a multe ſeditiōes fuere. cū epm̄ vni pti acceptū altera recuſaret. Deſiderius aliq̃ꝫdiu epatū quie
tem tenuit. deiñ a ciuibꝰ eiectus romani pōtificꝭ ⁊ vicinoꝝ pricipū aduerſus rebelles ſubditos auxilia iplo
rauit. illi diefoldiū quendā ꝯ ius phaſqꝫ ſibi ꝑſulē aſſumpſere. Martinꝰ pō. max. anathema i eos promulga
uit. ꝯtēpſere ecciaȝ obſtinati hoīes. expiri optuit arma. ingētes burgūdoꝝ ducꝭ vicinorūqꝫ pricipū copie ad
uerſus traiectenſes ducte infeliciter pugnauere. victor cōtumax ppl̄s. vȷ̃. annis eccie mādata ꝯtēpſit. deſide
riꝰ in exilio obȷ̃t. Canonici qui propter eū patria pulſi fuerāt waltranū morſenſeȝ archiepi colonienſis ger
manū ſucceſſorē eligūt. Agitata eſt in cōcilio Baſilieñ. cā. cōfirmata electio. iteꝝ dānata in cōcilio traiecten
ſiū rebellio. iteꝝ fruſtra pugnatū. Poſtremo miſſus ab eugenio legatus iohēs ceſarienſis eps qui poſtea ad
cardialatu s honorē vocatus morinenſis appellatus cū retuliſſet vnicā pacande prouincie viā eſſe diefoldio
ignoſci eiqꝫ gentis ꝑſulatum cōmitti excluſo waltranio rebelli populo ſatiſfactuȝ eſt pulchre ſane nulle vicꝭ
leges fauent ſacroſqꝫ canones potentia vincit. Voluerunt caliſti quoqꝫ impiū eludere traiecteñ. qui mortuo
diefoldo epm̄ ab eo datū recipe recuſarūt. ſ; aparitibus philippi burgundie ⁊ potentia territi ⁊ primis co
natibus infeliciter niſi furore depoſito paruerunt.

De Selandia prouincia inferioris germanie

Ultimi germanoꝝ ad ſeptētrionē ⁊ occidētē verſi Selandini ſunt inſulares ppl̄i rheni oſtȷ̃s obiecti. In
ter quos ꝑcipue mitelburgēſes habentur. Ea ciuitas eſt egregie munita. diues opū. negociationeqꝫ
maxime accomoda. cuius haud paruam partem anno ſupiore incendium aſſumpſiſſe relatum eſt. Incuria
ciuiū id eueniſſe conſtat. q̃ꝗꝫ pleraqꝫ miracula referuntur que pretereo quia non ſatis digno teſtimonio cō
probantur. Eſt ⁊ Brielum oppidum nō ignobile aquis circūdatum. in quo etiam multi mercatores naui
bus applicant. Nō tranſibo nunc rhenum germanicas que ibi habitant gentes cōmemoraturus. Dabitur
ſuo loco de his quoqꝫ dicendi facultas. proſequar veteris ac certe germanie populos. ⁊ qui iunguntur vel
traiectenſibus vel phriſȷ̃s ad meridiem expediam.

De weſtualia germanie prouincia

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

Weſtualia germānie prouincia

Weſtualia rheno fluuio ab occidēti claudit. viſurgo ab oriēte quā veſerā hodie vocant. a ſeptentrione phriſiā hꝫ ꝛ traiectēſiū terrā. meridiē haſſie mōtes excipiūt q̄s anobos pholomeꝰ appellare videt. ex quibꝰ amaſis fluuiꝰ orit q̄ Padeburnā ꝛ monaſteriū nō ignobiles ciuitates alluēs. mediā ferme ꝓuinciā interſecat ꝛ ꝑ phriſiā defluēs fert in mare. Salas q̄ꝫ fluuiꝰ weſtualiā irrigat. inter quē ꝛ rhenū cū druſus germāicꝰ belligeraret domitꝭ hoſtibꝰ victor appetijt. Quō aūt cultores huiꝰ terre vocauit antiq̄tas difficile dictu ē diſcordantibꝰ auctoribꝰ. Strabo vicinos rheni accolas hoc loco ſugambros appellare videt. q̄ duce melone cū romanis bella geſſere. victiq̄ꝫ datis obſidibꝰ pacē obtinuere. Quis calcata fide ꝛ ꝓditꝭ obſidibꝰ rebellarūt. Pholomeꝰ q̄ꝫ a pte ſeptētrionali germanie circa rhenū fluuiū Buſſatores habitare tradit ꝑuos appellatos ſiccābros. o quenos ꝛ lōgobardos inuenio apud Strabonē circa amaſim fluuiū bruteros habitaſſe q̄s druſus nauali bello ſupauit. Bruteros aūt bello victos ab auſtro in aquilonē ꝛ occeanū dilapſos. Ob quā rē cōiecturā cape poſſumꝰ hos eē q̄ hodie pruteni appellant aq̄lonares ꝑpli de q̄bꝰ ſupra diximꝰ. facile nāq̄ꝫ bruteros in prutenos ſermo ꝯuertit. Carolꝰ magnus multa cū weſtualis geſſit ꝑlia eoſq̄ꝫ magnis afflixit cladibꝰ coegitq̄ꝫ xpī religionē amplecti relicto ydoloꝝ cultu. quā cū ſepiꝰ abnegaſſēt nec iuſiurādū aduerterētvt metu pene rebelligionē cōpeſcerēt occultos ꝯſtituit iudices q̄bꝰ ptātē dedit vt q̄ꝫ primū deieraſſe aliquē cōperiſſent aut fregiſſe fidē aut aliq̄d aliud flagiciū cōmiſiſſe mox illū ſupplicio afficerent vbi primū cōprehēdi poſſet nulla citatione ꝑuia aut defenſione ꝑmiſſa. elegit eīn viros graues ꝛ recti amantes quos plectere innocentes haud veriſimile ſint. Terruit ea res weſtualos ac demū in fide continuit. cum ſepe in nemoribus ꝛ proceres ꝛ mediocres viri laqueo ſuſpenſi inuenirent nulla accuſationi prius audita. Querentibus tamen cauſam cōſtabat fregiſſe fidem. aut magnū aliquod ſcelus cōmiſiſſe qui necati reperiebantur. Id iudicium ad noſtram vſq̄ꝫ durat etatem vocaturq̄ꝫ vetitum. qui ei preſunt ſcabini appellantur, quorū ea preſumptio eſt vt per totam Germaniā iuriſditionē extendere velint. Secretos habent

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

ritus ꝛ archana quedã quib⁹ malefactores iudicãt ea nodũ quiſq̃ꝫ reptus q̃ vel p̃cio vel metu reuelauerit
Jpſoꝝ q̃ꝫ ſcabinoꝝ mag̃ ps occulta ẽ q̃ p prouĩcias diſcurrẽtes crimĩoſos notãt ꝛ referẽtes iudicio accuſãt
probantq̃ꝫ vt eis mos ẽ. dãnatiq̃ꝫ deſcribũt in libro ꝛ minoribus ſcabinis ꝯmittit executio. reus igna-
rus ſue dãnationis vbicũq̃ꝫ reptus fuerit ſupplitio afficit. Degenerauit aũt hoc iudiciũ. nã ꝛ viles aliq̃
pſone admittũt ꝛ ciuilia negotia tractare audẽt. quibus erat ſolũ de criminalib⁹ ꝯmiſſa ptãs. Jn hac pro-
uĩcia nr̃o tp̃e ſuſatenſes ab eccia colonienſi deſtiuere. nec diutino vexati bello multiſq̃ꝫ cladibus affecti ꝛ
obſeſſione ꝯtinaciſſima oppugnati ad obedientiã redire. cui⁹ rei cauſa ꝛ theodric⁹ colonienſis antiſtes. q̃
weſtualoꝝ pĩceps habet. Et iohãnes dux cleueſis nõ paruis inter ſe odijs cõtendere. Cũ ſuſateſes ad cli
ueſium opes cõfugiſſent colonieſes ſaxonie duces ꝛ nõ paruã bohemoꝝ manũ in auxiliũ accepiſſet. Apud
monaſteriũ q̃ꝫ eiuſdẽ prouĩcie ciuitatẽ ꝓpter ecciaꝫ quã walrami⁹ theodrici frater ſibi debitaꝫ exiſtimabat
acriter dimicatũ ẽ. in quo bello multis hoſtiũ ceſis vn⁹ ex principib⁹ brunſuiceſib⁹ q̃ dux copiaꝝ fuit inter
ceptus ꝛ in ptãteꝫ colonieſis antiſtitis fact⁹. Eſt aũt weſtualia regio admodũ frigida neq̃ꝫ frumẽti habun-
dans. pane vtunt nigro. ceruiſia potus. vinũ q̃d rheno vehit magno emit p̃cio. opulẽti tñ eo vtunt idq̃ꝫ
raro. populus marcialis ẽ ꝛ ingenioſus. de q̃ ꝓuerbiũ eſſe dicũt vicioſos ꝛ fallaces weſtualia facili⁹ q̃ꝫ ſtul
tos gignere. Hic q̃ꝫ theodrici mentio incidit nõ ẽ abſre pauca de eo referre. cui inter viros illuſtres noſtri
ſeculi nemo locũ negauerit. Origo ei⁹ ex familia morſneſi apud germanos principes honoratiſſima fuit.
Tres fratres habuit qui oẽs ſupra ſexageſimũ annũ vixere. Henricus natu maioꝛ paternũ principatũ gu
bernauit. Johãnes monaſterieſem ecciam multis annis vſq̃ꝫ ad exitũ vite ſue ſumma cũ laude adminiſtra
uit. Ualranius ꝛ ad traiaceſem ecciaꝫ ꝛ ad monaſterienſem defũcto frẽ nequaq̃ꝫ aſpirauit. q̃uis ad traiectã
cõcilij baſilienſis fauore ꝛ ad monaſterieſem nicolai põtificis inſtitutione vteret. Theodric⁹ ip̃e cũ bono-
nie iuri põtificio operã daret a Johãne. xxiij. ſummo pon. colonieſem ecciaꝫ obtinuit. cui iã ſex ꝛ. l. annos
nõ ſine plebis ac nobilitatis magno fauore p̃fuit. q̃ ꝛ ſi plurima ꝓ defenſione eccie ſue vario euentu bella
geſſit in quis mõ ſtrennui militis. mõ fortiſſimi ducis officiũ impleuit. nunq̃ꝫ tñ domi aut ſacerdotalia mu
nia aut ciuilẽ adminiſtrationẽ neglexit. corpe pulchro ꝛ ſupra ꝯmunẽ ſtaturã eminenti. aĩo magno ꝛ pli-
berali. cui⁹ pallaciũ illuſtrib⁹ ſp̃ patuit hoſpitib⁹.

Haſſia germanie ꝓuincia

Inter weſtualos ac francones haſſia iacet mõtana regio q̃ a rheno in ſeptentrionẽ porrecta thuringie iũ
git. princeps gẽtis lãtgrauius etate nr̃a ad impiũ vocat⁹. imparẽ ſe eſſe dixit q̃ tante rei molẽ ſuſtine-
re poſſet. maluitq̃ꝫ paruo impio parentib⁹ ſibi relicto vtiliter p̃eſſe. q̃ꝫ magnũ accipiẽs diſſipare. id quoq̃ꝫ
ſibi obſtare ad rẽ xp̃ianã gerendã dixit. q2 lr̃as ignoraret. Fuit tñ legũ cultoꝛ. q̃s ſibi patrio ſermone expo
ni iuſſit. Quotiẽs corã eo cã ventilata ẽ nec vnq̃ꝫ comptus eſt iniquã tuliſſe ſententiã. Hic cũ reformatur⁹
monaſteriũ q̃dã ſue ditionis ingredit ꝛ inuitatus cũ monachis edit venenũ pro cibo inter edendũ ſum-
pſiſſe creditus eſt. nam ꝛ ip̃e ꝛ abbas qui reformationem petierat paulopoſt extincti fuerunt.

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

Franconia germanie ſuperioris prouincia

Franconia ⁊ huic ſuccedit nobilis ſane ꝓuincia admodũ potẽs ab incolatu francorũ ſic appellata. Franci q̃dẽ troiani ab origie fuerũt. q̄ deleto Ilio duce Priami magni pami ex ſorore nepote ꝑ pontũ euxinũ ⁊ meothidas paludes in ſcithiã ꝑuenerunt. ibiq3 ciuitatẽ edificarũt quã vocauere Sicambriã. ex q̃ dicti ſicambri. Cõſtat em̃ pꝰ euictã inceſamq3 troiã q̄ ſupfuerũt excidio in turmas tres diuiſos in exiliũ ꝓfugiſſe. ⁊ alios q̃dẽ Enea duce italiã petiuiſſe a quibꝰ albani ꝓdierũt. ⁊ deinde romã qui orbis impio potiti ſũt. Alij ſub Anthenore ꝑ medios achiuos elapſi illiricos penetrauere ſinꝰ ⁊ regna liburnorũ ad intimũ adriaticũ pelagus acceſſere vrbẽq3 cõdidere patauinã vbi ſepultũ Anthenorẽ tradũt. qui eneciũ fugas ſecũ duxit a quibus poſtea dicti veneti q̃rũ eſt hodie ingens ptãs terra mariq3. Tercij vt diximus in ſcithiã penitrarũt. quo in loco in magnã gentẽ coaluerũt. Cũq3 ſcitharũ multi romano impio ſubiecti eſſent ⁊ ipi quoq3 tributa penderũt. mãſerũt fectigales vſq3 ad tpa valentiniani ceſaris. quo impante alani vexare impiũ ceperũt. impator ṽo propoſito edicto libertatẽ in decenniũ eis promiſit qui alanorũ ferocitatẽ cõpeſceret. allecto eo p̃mio Sycãbri arma ſuſceperũt alanoſq3 bello victos deleuere. Ob quã rẽ libertati in decenniũ ab impatore donati ſunt ⁊ mutato noĩe franci appellati. qđ actica lingua ſiue feroces ſiue nobiles ſonat. Itali francos nobiles liberos vocãt. Exacto decennio cũ romani ſolita tributa repeterẽt frãci ob ipã3 libertatẽ effrenes facti parere recuſarũt. Pricipes eo tpe francis fuere priamꝰ ⁊ anthenor antiqui nois ac ṽtutꝭ quibus copias ductãtibus p̃liũ cũ romanis cõſertũ eſt. in quo priamꝰ ipe cũ fortiſſimis ſue gentis cecidit. qui cladi ſupfuerũt ex ſcithia digreſſi ſunt ⁊ i germaniã profecti in ꝑtibꝰ thuringie cõſederũt cũ pricipibꝰ ſuis priami ⁊ anthenoris filijs marcomede ſc3 ⁊ ſimone. Symo ſine liberis deceſſit. Marcomede filiꝰ fuit foramũdꝰ quẽ ſibi frãcij regẽ creauere. ⁊ hic p̃mꝰ inter frãcos regnauit. Huic fuit filiꝰ clodoveꝰ crinitꝰ a quo frãcorũ reges criniti ſunt appellati. ꝑ idẽ3 tempus gothi qui iã vrbem romam irruperãt vltra ligerũ fluuiũ in gallia ſedeſ inuaſerũt. Burgundiones quoq3 iuxta rhodanu3 habitabãt. qui ⁊ ipi paulo plꝰ reges hr̃e ceperunt. Fran

285

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

et vo trāſmiſſo rheno romanos q̄ ea loca tenebāt fugarūt paulatiqꝫ aucti potētia magūtiā. treuerī. agrip-
pinā hodie coloniā ſup rheno fluuio. tornacū. cameracū. remos. ſueſonā. aurelianū īuaſere. ita vt ab aq̄tania
vſqꝫ ad bauariā imꝑiū extenderēt. Clodeueo aūt mortuo meroneꝰ ſucceſſit filiꝰ a q̄ frāci meroringi dicti ſūt.
Poſt meroneū hildericꝰ regnū adeptꝰ. dū luxurioſe viueret a ſuis pulſus ē: Egidio romano in eiꝰ locū ſuffe
cto. Hildericꝰ regno p̄uatꝰ ad Biſinū thurigie regē ꝯfugit. cuiꝰ ꝯiugē ꝑ adulteriū polluit. pꝰ octo aūt an-
nos reuocatꝰ aggrippinā inuadēs eiectis inde romanis magni regni ſui ꝑtē recupauit. Mortuo aūt egidio
filiꝰ eius Siagriꝰ in ciuitate ſueſona regnauit. Biſina aūt regina cū accepiſſet hildericū regnū recupaſſe re-
licto viro ad eū ꝯfugit a q̄ recepta ⁊ ꝓ ꝯiuge habita Clodoueū ei pepit q̄ poſtea regnū adeptꝰ p̄mꝰ francoꝝ
regū xp̄i religionē accepit. a btō remigio baptizatꝰ. Illō aūt vitate caret qd̄ pleriqꝫ tradūt agrippinā ab in-
colatu francoꝝ vocatā coloniā. nā p̄uſqꝫ frāci germaniā intrarēt colonia romanoꝝ appellata ē a claudio ceſa
re ꝯdita ⁊ ab eiꝰ cōiuge agrippina nūcupata. Fuerūt inter clodoueū ⁊ ſyagriū aliq̄ bella. poſtremo victꝰ ſya-
grius ad alaricū gothoꝝ regē cōfugit q̄ nonꝰ a magno alarico regnabat. Repoſcit a Clodoueo ſyagriꝰ atꝫ
obtētꝰ occidit. Romani q̄ꝫ reliq̄ ꝑ galliā habitātes extermināt. Clodoueus alemaniā ſibi ſubegit. Gothis
q̄ꝫ ⁊ aq̄tanis bellū indixit eoſqꝫ ſupauit. occiſo alarico rege. fert cū ad bellū ꝓgrederet ſi victor euaderet e-
quū btō martino vouiſſe. q̄. xij. ⁊ centū annos an̄ id tp̄s vita exceſſerat. victoria potitꝰ equū tradidiſſe eūqꝫ
centū ſolidis redimere voluiſſe. Stetiſſe equū immobilē donec p̄ciū duplicaret. q̄ ex re dixiſe regē fert. mar
tinū bonū auxiliatorē. eſſe negotiatorē carū. Hic clodoueꝰ vxorē duxit Glodoſindā filiā regis burgūdionū
q̄ cū eēt xp̄iana aduc ei pagano iūcta ē. magniſqꝫ p̄cibus virū rogabat vt baptizaret. natoſqꝫ filios clanculū
baptizabat. Eā aūt q̄ Clodoueū xp̄ianū fecit eē fert. q̄ cū pugnaret ꝯ ſueuos ⁊ pene victꝰ eſſet votū vouit
xp̄ianū ſe futurū ſi ex ꝑlijs euaderet. ob quā rē mutata fortuna ex victo victor factꝰ. ſubactis ſueuis xp̄iane re-
ligioni ſe tradidit. cuiꝰ poſteri in francia vſqꝫ ad pipinū nauū patrē Caroli magni regnauerūt. Tūc vo hilde
rico ſcd̄o ꝑ ignauiā regnū adeptꝰ ē. Detōſo em̄ eo ⁊ in monaſterio retruſo pipinꝰ regnū accepit. Erāt tūc in
frācia maiores domos q̄ regnū gubernāt. Anno dn̄i ſeptīgētesimo mortuo Dagoberto minore frācoꝝ rege
filiꝰ eiꝰ puulꝰ ī tutela pipini groſſi quē alij auſgigi filiū dicūt in tutela fuit ⁊ ꝑ īſidias perijt. Tūc griwaldꝰ fi
liꝰ legittimꝰ pipini groſſi regnū vſurpās a ꝯſanguineis Dagoberti regis defuncti captꝰ ī cuſtodia obijt. Per
idem tp̄s galli q̄ inter ſeq̄nā ⁊ ligerim fluuiū habitabāt aduerſus frācos bella mouere ⁊ vſqꝫ magūtiā excur
rentes eā ciuitatē obſederūt. Frāci rege carētes Carolū martellū ad regnū ſublimare voluerūt q̄ regnū rennu
ens ducatū accepit galloſqꝫ bello repſſit. Prouīciā vo inter ligerim ⁊ ſeq̄nā q̄ nunc gandina vocabatur a ſe
carlingā vocari iuſſit. qd̄ poſtea apd̄ teuthonicos diu ſeruatū ē. Hic Carolꝰ ex alpheida nobili cōcubina pi
pini groſſi filiꝰ fuit inclitꝰ vir ⁊ bello potēs. q̄ multa ſarracenoꝝ milia gladio interemit ⁊ pr̄ fuit pipini na-
ui q̄ carolū magnū genuit imꝑatorē toti orbi cognitū ex cōiuge Berta quā duxit ex grecia. Hoc ergo frāco-
rū genꝰ cū ex ſcithia in germaniā veniſſet ibiqꝫ diu cōſediſſet germanicū effectū ē. ⁊ terrā ipā p̄mo habita
uit a ſe franciā appellauit. Verū cū creſceret imꝑiū ita vt frācia aucta eſt adeo vt tota gallia ferme ⁊ magna
germanie ꝑs a mōtibus pirheneis vſqꝫ ad pānonie termīos francia diceret. nā q̄cquid frācis ſuberat fran
cia vocabat. ⁊ in duas ꝑtes diuiſa fuit. nā qd̄ ē gallie occidētalis frācia dicebat. qd̄ ē germanie francia di-
cebat orietalis. Et germaniā q̄dē eatenus extenderūt q̄tenus ſermo germanicus ꝓtendit. nā q̄cquid eſt ci
tra rhenū teuthonice lingue ad frāciā orietalē ꝑtinuit. Hec gēs ſub carolo magno romanū imꝑiū meruit qui
afflictā longobardico bello ſedē ap̄licā cōſolatꝰ ē. Carolꝰ em̄ q̄uis gallice potiret imꝑio germanꝰ tn̄ fuit. ī
germania natꝰ alituſqꝫ. Cuiꝰ ſedes plerūqꝫ ī aq̄ſgrano fuit q̄ ciuitas theutonica ē. ibi pallatiū eiꝰ ⁊ caput oīū
dit. Eius poſteri imꝑiū tenētes in gallia ⁊ germania regnauerunt. Deficiēte aūt maſculina linea imꝑiū ad
germanos id ē ad frācas orietales redijt. inter q̄s p̄mus habitꝰ ē otto. Eſt aūt imꝑiū apd̄ germanos nō eo
mō vt nemo īꝑare poſſit niſi germanꝰ ſꝫ q̄m eligēdi īꝑatorē auctas germaīs tradita ē. Plerūqꝫ germanꝰ eligi
tur. Eā ob cauſā cū vacaſſet imꝑiū ꝑ obitū lodouici boſonis filij germani q̄ꝝ ea ꝑtās germanū elegerunt ⁊
francū ex orietali frācia. Hec p̄miſiſſe volumꝰ q̄m de frāconia ſermo incidit. ſunt eteni multi q̄ frācos eos
ſolūmō eē volūt qui circa pariſiꝰ habitāt ⁊ illis datū imꝑiū eē volūt q̄s rectiꝰ frācigenas quis appellauerit
Franconia vo vt nr̄a etate recipit a meridie ſueuis ⁊ baiorarijs iūgit. ab occaſu rheno. ab ortu bohemos ⁊
thuringos. ſeptētrionē idē thurigi baſſiqꝫ excipiūt. Prouīciā ꝑlabit haud ignobilis amnis quē moganū
vocāt. Pholomeꝰ hūc fluuiū menū appellare videt q̄ ſupiores germanos ab inferiorībꝰ eūdē diuidere affir
mat. neqꝫ aliꝰ fluuiꝰ ē q̄ eā diuiſionē aptius q̄ꝫ moganꝰ efficere poſſit. Et hodie q̄dē inferiores germani vſqꝫ
ad magūtiā ꝓcedūt. abinde ſupiores vocāt. Moganꝰ vo ex motibꝰ bohemie ortꝰ in regiōe magūtie in rhe
nū exonerat. Ob quā rē nō defuerūt q̄ maguntiā mogūciā a mogano fluuio dici crederēt. Perlabit idē flu-
uiꝰ nō paucas ciuiates. q̄ꝝ illuſtriores ſunt Herbipolis ⁊ Frāfordia. In Herbipoli nobilis ep̄i ſedes ē. qui
et franconū dux habet. ⁊ cū rē diuinā facit gladiū in altari nudū an̄ ſe hꝫ. In frāconia nobile emporiū ē ī q̄
ſupi cū inferis germani ꝯueniūt bis ſingulis annis. Ibi q̄ꝫ imꝑator eligit ex veteri cōſuetudine. Ob quā
rē palā ē imꝑiū datū eē germanis q̄n inter eos eligit ⁊ coronat ⁊ ſic demū ad culmē glīe. rome q̄ꝫ diadema
ſuſcipit. Et ī franconia nobilis ecc̄ia bābergēſis ad amnē regnicium ſita. quam fundauit heinricꝰ ſcōs
imꝑator. quē accole religioſe colūt ⁊ ſcm̄ habēt. ibi q̄ꝫ Berēgariꝰ ſepultꝰ ē q̄ regnū italie vſurpauit ⁊ ab ot
tone p̄mo captꝰ in germaniā ductꝰ illic exulās obijt. Supra ciuitatem in edito mōte arx ē natura ⁊ arte mu
nita in q̄ nos aliq̄n cū ep̄o loci prādiū fecimꝰ. Albertꝰ nobiliſſimꝰ francoꝝ comes ⁊ ottonis ſaxonie ducis
ex filia nepos. cū cōradū comitē occidiſſet. q̄ lodouici regis fuiſſe filiꝰ dicebat in hāc ſe arcē ꝯtulit ⁊ aliquā
diu regis obſidionē ꝑtulit. difficilis expugnatio loci videbat. Ob quā rē ad dolos recurſum ē. Otto ep̄us
magūtinꝰ miniſter ſceleris inuētus ē q̄ ꝓfectꝰ ad albertū litis arbitrū ſe dixit rogauitqꝫ albertū ad imꝑatorē
in caſtra deſcenderet. quia vel pacē ei daret vel in arcē reduceret incolumē. credidit albertus accepta iuſiurā

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

di religione ottonem ſecutus eſt. vix arcem egreſſi erant cum otto vereor inquit ne diu apud imꝑatorem mo
rari oporteat vtilius fortaſſe conſilium erat prius ſumpſiſſe cibum. Laudauit albertus verba pſulis ⁊ in ca
ſtellum rediens ottoni prandium dedit. quo ſumpto ad imꝑatorem cum eo ꝑrexit vbi mox captus eſt ⁊ ca-
pitali ſententia damnatus. cui archiepi̅ fidem imploranti. reſpondit parum religioſus pontifex ſe fidei ſatiſ
feciſſe qui ſemel reduxiſſet incolumem cu̅ ad prandium introiuit. bis reducere non ꝓmiſiſſet. infelix albertꝰ
gladio obtruncatus eſt. Melius romani qui pari fraude vſi vnu̅ ex captiuis ab hanibale romam miſſis vin
ctu̅ remiſere. Fraus em̅ vt inquit maximus orator aſtringit ꝑiuru̅ non ſoluit. Predia que albertus habuit
eccleſie bambergenſi poſtea ceſſerunt. Eſt aute̅ Franconia partim plana partim montoſa. montes ipi̅ haud
difficiles ſunt. ager non admodum pinguis. nam pleru̅qꝫ arenoſus eſt. multis in locis conſiti colles vineis
gratum ꝓducunt vinum. maxime v̊o apud Herbipolim. multe ſilue ⁊ multa venatio ineſt. Terra in mltos
partita eſt dominos. Quis Herbipolenſem duce̅ franconie dicant vt ante relatum eſt. Magu̅tina eccl̅ia ⁊ ba̅
bergenſis plura obtinent loca. Palentinus q̊ꝫ comes haud parua̅ occupat partem. Marchiones brande-
burge̅ſes tanqꝫ burggrauij nurmbergenſes potentes in ea ſunt. multe ꝑterea ciuitates imꝑiales apud fran
cones florent. De Nurmberga dubiu̅ eſt franconie an bauarie cedat ipm̅ nome̅ indicat. ad baioarios vr-
bem pertinere. normberga em̅ noricu̅ montem ſignificat. ob qua̅ rem patet noricorum ciuitate̅ fuiſſe. noric[is]
au̅t baioarij ſucceſſiſſe. ⁊ nunc ea portio terre baioarie que inter danubiu̅ ⁊ normbergam iacet noricu̅ appel
lat̄. Ciuitas tamen in ꝑrochia bambergenſi eſt que ad francones ꝑtinet. Ipi̅ normbergenſes nec baioari-
os nec francones videri volunt ſ terciu̅ quodda̅ ſeꝑatum genus. Urbs ea nobilis magnificis opibus pub
licis ac priuatis ornata. Amne pegnicio interlabit̄. in agro ſterili ⁊ arenoſa condita atqꝫ ob eam rem indu-
ſtrioſo pplo. omnes em̅ aut opifices ſunt aut negociatores. hinc multe illis diuitie ⁊ magnum in germania
nomen. Aptiſſima imꝑatorꝝ ſedes. libera vrbs ⁊ in medio ferme germanie ſita. Inter bambergam ⁊ norm-
bergam Forchem iacet famoſum niueo pane oppidu̅. Incole patria̅ fuiſſe pilati falſo putant. In hac pro
uincia Fridericus marchio brandeburgen̄. potentiſſimus fuit imꝑatori ſigiſmundo inter caros amicos ha
bitus. Et q̄tuor filij fuerunt Johannes Fridericus Abertus ⁊ alter fridericus. Johanni qui primogenituſ
eſſet electoratus imperij debebat̄. ſ iudiciu̅ patris fridericum ꝑtulit qui ſcd̅o genitus erat ⁊ aptior ad obeu̅
da imperij munera videbatur. Priꝰ itaqꝫ q̄ȝ moreret̄ hereditatem ſuam inter filios diuiſit. Fridericum ele
ctorem i̅ſtituit. neqꝫ male iudicauit. nam fridericus inter principes germanie ſapientia clarus habitus eſt.
cuius conſilio multe ꝓuincie pacate ſunt. Juſti quoqꝫ atqꝫ honeſti tenax habet̄. Qui cum poſſet regnu̅ po
lonie ꝯſequi ꝑ electionem baronum recuſauit vt ante diximus. ne vero heredi iniuriaꝫ faceret. Abertus v̊o
germanus eius cu̅ normbergenſibus bellum intuliſſet omnes ferme teutonici principes ad ſe traxit. Comi
tes vero normbergenſibus ſuppecias miſere. Graue id ⁊ diuturnu̅ bellum fuit. in quo tot potentie concur-
rentes infenſiſſimis odijs biennio certauere. noue̅ ꝑlia co̅miſſa feruntur. Ex quibus octo victor Albertus
confecit. in vno tamen victus ſuccubuit. neqꝫ de pace ꝯuenit niſi poſtq̄ȝ exuſtis agris. attritis villis. abact[is]
pecoribus. ruriculis interfectis. co̅meatus ⁊ pecunie contendentibus defuere. tu̅ quoqꝫ pax ex alberti ſente
tia magis dicta. Hic albertus ab ipa pueritia ac teneris (vt aiunt) vnguiculis educatus. in armis pluribus
interfuit ꝑlijs q̄ȝ alij ſui temporis duces aut viderint aut legerit. Militauit in polonia. pugnauit in ſleſia. ca
ſtra poſuit in pruſſia. hoſtes in bohemia fudit. ſtipendia in auſtria fecit. predas ex hungaria tulit. nullus in
germanie terre angulus quem non calcarit. armatus duxit exercitus innumerabiles. ꝓſtrauit ferociſſimos
hoſtes. expugnauit munitiſſimas vrbes. in congreſſibus pugna prior inijt. victor e ꝑlio exceſſit. vltimus in
expugnatione oppidorꝝ. ſepe murꝝ primus aſcendit. ad ſingulare certamen crebris vicibus inuitatus nunq̄ȝ
detrectauit. neqꝫ vnq̄ȝ non ſtrauit hoſtem. In militaribus ludis quibus haſta contenditur vnus omnium re
pertus eſt. qui nunq̄ȝ equo deiectus ſit. ⁊ in omnes in ſe currentes deiecit. Ex torneamentis nunq̄ȝ no̅ victor
exiuit. Septies ac decies ſolo tectus clipeo ac galea cetera nudus vt eſt apud theutonicos duelli quedaꝫ ſpe
cies in ꝓuocatores ꝑiter armatos la̅cea acuta cucurrerit. nullo vnq̄ȝ da̅no affectus. cum aduerſarios ipe nu̅
q̄ȝ non equo deturbauerit. Quibus ex rebus non iniuria teuthonicus achilles appellatus eſt. In quo no̅ ſo
lum militares artes ⁊ imꝑatorie virtutes ſingulari quadam gracia reluxere. ſ nobilitas quoqꝫ generis. pro
certaſq̄ȝ corporis. ac venuſtas ⁊ viriu̅ robur. ac facu̅dia lingue admirabilem ac pene diuinum reddidere.

De Bauaria ſuperioris germanie ꝓuincia

286

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

Bauaria ad ortū eſtiuū ac meridie ꝑtē frāconie ꝓximat. ea quoqꝫ ꝑlata ⁊ diues terra eſt. cui ad meridiē
alpes italie iūgūť. ſueui ad occidentē eiꝰ ſolē recipiūt. Auſtrales ac bohemi oriētē. Danubiꝰ mediam
ferme ꝑlabiť. Inter auſtriā ⁊ bauariā aliȷ̄ yſarā aliȷ̄ enū terminū poſuere. Sueuos a bauariȷ̄s lycꝰ diſtermi-
nat amnis. Hāc olī regionē norici tenuere. cuiꝰ adhuc porcio media inter ratiſponā ⁊ nurmbergā trās danu
biū ſita (vt añ diximꝰ) noricū appellāt. Baioariȷ̄ aūt vñ dicti ſint ⁊ vñ originē traxerint nō facile dixerī verū
cū reperiar vetuſtiſſimos codices baioariā appellare quā moderni bauariā dicūt nō difficile trahor vt boio
arios a bois dictos. ⁊ gallicā olī fuiſſe gentē Huic opinioni ſtrabo ꝗnto ꝯmētatorio vires adhibet ita inꝗ
ens. Priſcis igiť vt dixi tꝑib⁹ plurime galloꝝ gētes fluuiū incolebāt de pado loquiť. e quibꝰ ampliſſimi fu
erant boi inſubres. ⁊ ꝙ olī cū geſatis ſenones romana ꝑ impetū potiti ſunt vrbe. hos romani poſterioribus
annis funditꝰ deletos ꝑdiderūt. boios vō e finibꝰ eiecerūt. inde migrātes circūadiacentes hiſtro locos cum
thauriſtis habitarūt. bellū aſſidue ꝯtra dacos agētes. Cōſtat igiť boios in pannoniā ꝯſediſſe. quo ex loco
facile ſucceſſu tꝑis in noricū cōterminā regionē migrare potuerūt. Idē ꝗꝫ Strabo locū ꝙ mō ꝯſtātinēſis vo
cať deſignās paululū ab eo diſtare rhetos ait. ampliꝰ helnecios vindelicos. pꝰ vindelicos aūt deſertā boio
rū regionē eſſe affirmat vſqꝫ pannonios. Ob quā rē ſatis iudicat boioarioꝝ terrā a bois cultā fuiſſe. Idem
Strabo germaniā deſcribēs boios priꝰ hirciniā habitaſſe ſiluā aſſerit. ⁊ cymbros agmine facto eoꝝ inuaſiſ
ſe locū atꝫ a bois reiectos fuiſſe. Itaqꝫ ſatis ꝑſuaſum eſſe ꝑt boioaricū nomē ex bois deſcēdere. Ager em̄ eoꝝ
trans danubiū hirciniā ſiluā nō parua ex parte occupat. Ea nūc germanica gens ē ſermone vtens theutoni
co. neqꝫ deſerta regio vt Strabo tradit quo ſuo fortaſſe tꝑe fuit. nunc cultiſſima eſt. magnas atꝫ ambicioſas
ciuitates habens ⁊ oppida nobiliſſima. quoꝝ ſplendore neſcimus tota europa que vincere poſſint. Ponti
ficales vrbes in ea ꝗnqꝫ ſunt. ꝗꝝ vna metropolica ē. Saltzburgā vocāt ex flumīe ſaltza cui adiacet. veteres
ſuuaniā vocauere. In baioaria lodouicꝰ lodouici filiꝰ gibbo ⁊ ſtruma deformis. Impia cōtra patrē bella ſu
cepit. venerandū ꝗꝫ ſenē ⁊ auctoritate inſignē. ꝙ quōdā regnū francie gubernaſſet in arce munitiſſima obſe
dit. ſꝫ ſupis vitionē tāti ſceleris petētibꝰ priꝰ febre ꝑcuſſus occubuit. ꝗꝫ pr̄is animū in ſuā traheret ſententiā

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

Ille in ꝑtātē heinrici eiuſdē familie duc| poſtea fact⁹ breui tꝑe vitā finiuit. nec heinric⁹ diu ſupuixit. Qui cū
ꝓhibuiſſet ſbditos in anno iubileo romā petere verit⁹ ne ꝓuincia pecunia exhaurireť eodē anno ad pñes ſu
os addit⁹ ē. Succeſſit ei lodouic⁹ fili⁹ ex ſorore alberti ceſaris nat⁹ magni animi adoleſcēs. glie cupid⁹ ⁊ pe
cuniaꝝ cōtemptor. q̄ iudeos oēs publice poſit| edictis e ſuis dominijs extermiauit. Vxorē de ſaxonia duxit
neptē Friderici ceſaris. multas germanie lites auctoritate ſua cōpoſuit. q̄uis ſepe multū conat⁹ reconciliari
ceſari ladiſlaū regē nequerit. Albert⁹ eiuſdē terre ac familie pꝛiceps poſtq̄ꝫ pr̄ ei⁹ arneſtus puellā balnei cu
ſtodē a b eo ꝑdite amatā ⁊ in ſpē matrimonij ſuſceptā apud ſtrauburgā danubij fluētis demerſit. cū diu vitā
in merore pegiſſet. tandē luctu pacto vxorē ex domo brūſuiceñ. duxiſſet. ex q̄ ſobolē pulcerrimā ſuſtulit. ſub
impio friderici podagra laborās. ſepoſitis ceteris curis ſectat⁹ muſicā aſſiduis cātibus ac ſonis animū oble
lectauit. ⁊ venationi opam dedit. In ſaltzburga quā metropolicā in baioaria ſedeꝫ obtinere dixim⁹ tres ar-
chiepi fuere quoꝝ vltim⁹ ſigiſmūdus noīe dū ſciſmatis ꝓcella deſeuit. cū adhuc eſſet ꝑpoſit⁹ romanā ecciaꝫ
magnifice iuuit. Ḟ archieps a nicolao pon. creatus lr̄as aplicas q̄bus cēſura in auſtrales impatori rebelles
ſubminabať in eccia ſua publicari nō ſinit ſiue metu potentie illoꝝ ſiue ꝙ anathemate ſuſpenſo paceꝫ meli⁹
inueniri putauit. ad quā cōponēdam ⁊ ipē deſcēdens in auſtriā non paruam operam impendit.

De Rhenenſibus germanie ſuperioris populis

Circa Rhenū q̄ flos germanie nr̄o tꝑe viſiť inter theodricū magūtineñ. eccie ꝑſulē ⁊ lodouicū comiteꝫ
palatinū rheni crebre diſſenſiones fuere ⁊ ſepi⁹ ad arma ventū ē. totaq̄ꝫ circūregio rapinis atꝫ incēdijs
vaſtata. Cū magūtino marchiones badēſes ac brādeburgenſes opē ferrēt. Palatino iacob⁹ treuereñ. anti
ſtes ⁊ nōnulle ciuitates aſſiſterēt. mortuo lodouico palatino. q̄ relictā lodouici regis ſicilie vxorē duxerat. fi
liū ex ea natū infantē adhuc Fridericus frater ei⁹ cōſentiētib⁹ terre optimatib⁹ arrogauit. gubernationē ꝓ
uincie tanq̄ꝫ dn̄s accepit. Electorē imperij ſe dixit. celibatū. i. ſine vxore eſſe imꝑpetuū promiſit. ne arroga-
to filio vxorē ducēs ꝑiudiciū faceret. Rogat⁹ nicola. pon. q̄ntus id gen⁹ adoptionis cōfirmauit. Recuſauiť
frideric⁹ impator ſepe multū req̄ſitus. In ſueuia albertus friderici frater impatoris cū pluribus ciuitatibus
variante victoria bellū geſſit. ab vlmenſibus cōitatū rotemburgeñ. litigando ꝑ ſniaꝫ obtinuit. In marchio-
natu badēſi pꝛiceps Jacob⁹ iuſticie ac prudētie fama inter germanos clariſſimus. cū ſibi ad humanā felicita
tē ſolā lr̄aꝝ periciā deeſſe augereť. quos ex cōiuge legittima liberos ſuſtulit ediſcere lr̄as ꝯpulit. Inter quos
diuiſo patrimonio cū carolo primogenito ſinglaris induſtrie iuueni impatoris friderici ſororē matrimonio
collocaſſet plenus annis haud inuitus e vita deceſſit.

De thirolenſibus populis germanie

Tirolēſes q̄ valles eni flumis ⁊ atheſis incolūt. cū ſigiſmūdū pꝛicipē ſuū in tutela Friderici ceſaris ex-
ſtentē iā gratia diuſculū ad ſe remitti fruſtra petiuiſſent ſumpt| armis ꝑfectos prouīcie q̄s ceſar inſtitu
erat deiecerūt. ⁊ cū tridentini iuſſu epi cuius erant ſubditi in fide ceſaris ꝑſeuerarēt cū exercitu eo ꝑuenere ci
uitatēq̄ꝫ metu ꝑculſam proditione ceperunt ⁊ arcē obſidione fatigatam ad deditionē cōpulere. ex impactiōi
bus cum ce ſare conueniētes minori q̄ꝫ crediderant felicitate ſuū dn̄m obtinuere.

De Suitenſibus populis germanie

Suitenſes mōtani ⁊ feroces ppl̄i. cū thuricēſes ex federe qđ cū eis pepigerāt deſtituiſſent. cōpato exerci-
tu in eoꝝ agrū cuncta vaſtātes exiere: q̄bus cū thuricēſes ꝑlio congredi ꝑſumpſiſſent vſq̄ꝫ ad interniti
onē ceſi ſunt. tātaq̄ꝫ Suitenſiū inuictos hoſtes crudelitas ac rabies fuit vt eo ipō i loco parte victorie epulā
tes congeſtis necatoꝝ corporibus ⁊ menſalia ⁊ ſedilia ex illis apparauerint ⁊ aperiētes hoſtiū cadauera cru
orem biberint. corda dentibus laniauerunt.

De Alſacia alias heluetia populis germanie

In alzacia cui quōdā heluetia nomē fuit tūc gallici nūc germanici iuris prouīcia. Cū lodouic⁹ delphinus
vienneñ in agrū baſiliēſem omnē ferme militiā gallicā eduxiſſet ingētēq̄ꝫ metū baſilienſib⁹ incuſſiſſet.
Suiteñ. ex federe ſocie ciuitati q̄tuor milia militū letiſſime iuuētutis auxilio miſere. q̄s cū delphin⁹ appropi
quare aīaduertiſſet mediū inter baſileā ⁊ Suiteñ. cū toto exercitu ſe oppoſuit. nec detrectauere illi certameꝫ
q̄uis pedib⁹ pugnaturi. xxx miliū eq̄tū ſtare cōtra ſe aciē cernerēt. pugnatū ē ſummis vtriq̄ꝫ viribus. Ad
extremū nō tā victi q̄ꝫ vīcendo feſſi Suiteñ. nimis audaces ꝑſumpti facinoribus penas dedere. naꝫ paucis
fuga dilapſis obtrūcati oēs in cāpo iacuere. Rar⁹ tn̄ ex Suitēſib⁹ inultus interijt. Ex quibus plures gal-
loꝝ reperti ſunt qui lanceis Suitenſium perforati ad obtruncandū hoſtem per medias haſtas dilapſi vin
dictam accepti vulneris expetiere.

De Sabaudia

Amedeus in Sabaudia dux ꝑm⁹ eius gētis cū annis ferme. xl. p⁹ pr̄is obitū ꝓuicie gubernacula tenu
iſſet ⁊ admirādus aucto paterno impio. porta vndiq̄ꝫ pace formidāduſq̄ꝫ cumulat| opib⁹ ſapia vicinis
ppl̄is ac ꝑncipib⁹ videreť. ac demū relictis ꝑncipat⁹ glie faſcib⁹ in heremū ſe recepiſſet ⁊ ſumpta penula ac
retorto baculo cū ſex viris equeſtris ordinis etate etiā ꝓuectis mōo ⁊ pōpis ei⁹ renūciaſſet. Ad extremū ſū-
mi pōtificatus honorē ex baſilieñ. ꝯgregatiōe ſibi delatū in eccie diuiſiōe ſupis parū fauētibus accepit. haſ
bā totōdit quā ꝓmiſſam nutriuerat. ducatū ꝑmogenito ſuo tradidit. ecciaſticas cerimonias ⁊ orādi moreꝫ
repēte didicit. ſtipatuſq̄ꝫ magna nobiliū caterua ⁊ illuſtri comitatu circūdatus baſileā prexit. vbi ab his q̄
generale ꝯciliū facere arbitrabanť in maxia ppl̄i multitudīe q̄ vndiq̄ꝫ ad ſpectaculū tante rei ꝯfluxerat inter
duos filios egregia facie adoleſcētes. alterū ſubaudie ducē. alterū gebennaꝝ comitē ſolennib⁹ pro more ſeꝫ
uatis tāq̄ꝫ romane ꝑſul eccie coronat⁹ ē. Celebrauit ſepe diuina. bn̄dixit plebibus. officia curie ordiauit. car-
dinales doctrina ⁊ auctoritate ꝑſtantes aſſumpſit. Fuerūt ei cū rege francie carolo. cū alphōſo rege arogo-

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

num(qui tn̄ hoſtis Eugenij ppe fuit)cū philippo duce mediolani cū plurib⁹ alijs de recipienda auctoritate
tractat⁹. qui oēs incaſſum abiere. Fuit ⁊ frideric⁹ imꝑator apd̄ eū in baſilea ſed clā nocte intēpeſta abijt. reue
rentiā ei tanq̄ꝫ vicario iheſu xp̄i ſubditi ei⁹ tantū ⁊ ſuitēſes populi ⁊ baſilienſes ⁊ argentinēſes ⁊ qui alber-
to parebant bauarie duci ꝓbuerunt. Fuit eīn magna ſpes obtinēde germanie cū ſex ꝑncipes electores in eaꝫ
ſententiam fedus iniſſent vt niſi eugenius poſtulatis eoꝝ annueret. Poſtulabāt aūt prorſus res negandas
in amedei quē felicē virū appellabant obedientiā tranſirent. Sꝫ cū illoꝝ conſilia frideric⁹ ꝑuertiſſet ⁊ qui ſb
noīe ſinodi baſilee degebāt abire iuſſiſſet deſperato meliori ſucceſſu interueniēte ꝑ legatos ſuos carolo frācie
rege eccīe pacē dedit. Et nicolao pon. max. recōciliat⁹ relicto noīe pape cardialat⁹ honorē retinuit. i q̄ paulo
poſtea n̄ ſine boni viri opiniōe deceſſit. Felix pn̄ceps ⁊ nimiū felix ſi ſeniū ſuū eccīaſtic] titulis n̄ fedaſſet. Bo
lomeri⁹ qui eius quōdā ⁊ pn̄m⁹ ⁊ dilectiſſim⁹ cōſilioꝝ pn̄ceps fuerat, ingēteſq̄ꝫ opes apd̄ eū cumulauerat.
cū nobilitatis odiū incidiſſet proditionis reus factus mortis ſententiā tulit ⁊ in lacū lemnanū circa gebennā
ꝓcipitatus magno ſaxo ad collū ſuſpenſo demerſus ē. Nobilitas exinde noui ducis indignationem ſubiēs
ad regē francie cōfugit. cui⁹ opibus adiuta in patriā redijt. Johānes ſegobienſis homo hiſpan⁹ morib⁹ ⁊
doctrina illuſtris. q̄ cū ſummos theologie ꝓceptores doctrina equaret ab amadeo dū ſe papā dixit cardiala-
tus eminentiā accepat ⁊ deinde vnioni conſentiens a nicolao pon. max. cardialatus demiſſo titulo ceſarienſi
eccīe ꝓfectus fuerat. in altiſſimis reconditus montibus ꝑuo monaſteriolo ꝯtentus. Vocatis ex hiſpania le-
gis arabice mḡris librū quē vocant alchoranū ⁊ in quo maometis pſeudo prophete. nō tā miſteria q̄ꝫ deli-
ramenta continent̄ in noſtrā linguā de nouo conuertit. ⁊ mendacia eius veris ac viuis rōnibus ⁊ argumen-
tis exploſit. In Arelato ad ſepulchrū lodouici cardinalis ſctē cecilie eius vrbi ep̄o quē baſilee in conſenſu
patrū ꝓſidentē vidimus magna miraculoꝝ opinio orta ē ⁊ inualidoꝝ frequens cōcurſus ſpe ſanitatis factus
Johannes comes armeniaci inceſto ſororis amore ꝑculſus nuptias eius temptare conatus haud indignus
exiſtimatus eſt quē paterna hereditate carolus rex francie armis eijceret.

Additio

Promiſit pius eneas multaꝝ rerum doctrina illuſtriſſim⁹ in exordio hui⁹ oꝑis ſe in lucē ponere res europe-
as. Cūq̄ꝫ dirimendas ſuis limitib⁹ germanie terras abſoluere nitit̄ ipſius germanie ſuperioris ⁊ inferioris
florē omiſit. Nihil eīn de ſueuoꝝ antiquiſſimis germanie populis ſcripſit quos ſtrabo iuliuſq̄ꝫ ceſar in ſuis
ꝯmētarijs in re bellica miris extollit laudib⁹. quoꝝ terra hodie multis eccleſijs pōtificalib⁹ celebratiſſimiſ-
q̄ꝫ vrbibus ē referta. multi in ea amnes clariſſimi. licus. nectarus. argos. fonteſq̄ꝫ danubij. Terra ferax triti
tici. vinetis ditiſſima. ingenioſiſſimo marcialiq̄ꝫ pplo exuberans. Omiſit itē vtraſq̄ꝫ rippas rheni a fontib⁹
ſuis vſq̄ꝫ ad coloniā agrippinā verſus rippas inq̄ꝫ oī ex parte vtrinq̄ꝫ habitatas. maximis pontificaliū vr-
bium imperialiūq̄ꝫ ⁊ principū oppidis habitatas. vbi terra vberi gleba referta. frumentū. triticū ⁊ multorū
fructuū fecūdiſſima. vino adeo exuberat vt cūcta peue interranea. germania etiā inferior ⁊ totus pene occi-
dentalis ſeptentrio rhenēſi vino ſe reficiat. Pōtificales vrbes ſunt Conſtantia celebratiſſimo martini q̄n
ti concilio illuſtrata. baſilea. argentina. ſpira. wurmatia. quos olim vangiones magūtia. cōfluentia omnes
ciuitates celebratiſſime antemuralibus. pinnis. foſſatis. propugnaculis ſuꝑbe. pplus hūaniſſim⁹ ꝑtim ſua
vberi terra. ꝑtim negociationibus. Nobilitas v̄o venationib⁹ intenta. in delitijs ⁊ voluptate maiorem vite
partē agit. Preterijt v̄o eā alemanie ꝑtem quā limagus fluuius vulgo lintmag dictus. a quo alemanie pro
prie dicti. cuius fontes in montibus alpiū glareſijs lacuꝫ turicenſem influunt. in rhenūq̄ꝫ exonerant. Terra
hec non ſolum limago ymmo alijs celebratiſſimis fluuijs vt ruſſa. aro irrigat̄. Oppidis caſtelliſq̄ꝫ fortiſſi-
mis exuberans. quaꝝ berna. lucerna. duregum. ſolitor ꝓcipuas credimus. bellicoſiſſimi⁹ popul⁹ quem ho
die ligam ſuitenſium vocant. que terrori eſt vniuerſis circumiacentibus regnis. Breuiq̄ꝫ ſuū impiū mirum
immodū dilatauit. Omiſit item flandriā. hannoniā. brabāciā terras diuiciaꝝ negociationūq̄ꝫ celebritate ꝑ
ſpicuas. In quib⁹ brugis. gandauū. mechlinia. antwerpia. que licet olim gallie belgice adnumerate ſint.
tamen germanoꝝ impio dilatato. omnes germanica lingua loquuntur. ꝑpter viciniū ceteris linguis etiam
perite. quod ſi cuncta ſuperioris inferioriſq̄ꝫ germanie famoſiora loca deſcribere niterer magnitudine oꝑeſ
legentibus tedio afficerer. quapropter breuitati inſiſtens ſtudioſo cuiq̄ꝫ que animum ſuum oblectant legen
da cōmitto.

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

In regno ipſo francie qꝺ etate nr̄a Joāna vgo lothorigien̄. diuinitꝰ vt credit admonita virilibꝰ idumētis
armis iduta gallicas ducēs acies ex anglicoꝝ manibꝰ magna ex pte mirabile dictu. prima inter primos
pūgnās eripuit. Cū iā philippꝰ burgūdie dux pn̄e nec iniuria remiſſa relictis anglis ad francos defeciſſet
ingētes inter carolū regē ⁊ filiū eiꝰ lodouicū delphinū viennenſem cōtentiōes atq inimicitie ſuccreuerūt. Ca
rolus andagouenſis eo tpe delphini auūculꝰ apud regē plurimum poterat. cuius potentiam cum iohannes
aluernie dux ferre non poſſet. Borbonij quoqꝫ princeps ⁊ frater eius ſpurius andagouenſem gubernatio
nē egris aīs intuerent. delphino vt a p̄re diſcederet ſuaſerūt. ſic em̄ fieri poſſe vt rex deſiderio filij carolū a ſe
reijceret regnūqꝫ qꝺ in eiꝰ manibꝰ paſſim ire videbat meliori cōſilio regeret. Quibꝰ ꝑmotꝰ delphinꝰ inſa
lutato p̄re ad niuernēſes deceſſit. qua re cōpta rex cōpato raptim exercitu in alanconiuꝫ duxit. ⁊ expugnatis
nō magno negocio pleriſqꝫ munitionibus ducē in deditione accepit. Exinde contra filiū profectus. verum ci
uitates mineruie delphinū aduerſus p̄ris imperiū tueri nō auderent eūvt a ſe abiret rogauerunt. ille in bor
boniū ſe recepit. nec diu poſt metuēs borbonij regis irā filiū patri cōciliauit. Que res fratri ſuo ſpurio haud
bene ceſſit. nā is paruo poſt tpe captꝰ in ꝓfluentē demerſus. violati paterni iuris in filiū penas dedit. In
teriecta deinde nō lōga tp̄is mora renatus e regno ſicilie ꝓpulſatus filiā ſuā heinrico regi anglie in matri
moniū collocauit. Haud abnuēte frācoꝝ rege q̄ ex eo ꝯiugio iducias belli ſibi ac reḡ ſuo ſalutares cū anglic
pluriū annoꝝ obtinuit. Quibꝰ cōcluſis ſecurꝰ iā domi rex vt franciā militaribꝰ ſpolijs atq incendijs diu agi
tatā tātiſp ſineret q̄eſcere. Delphinū cū maḡ pte copiaꝝ in heluecios. i. ſuitēſes ⁊ baſiliēſes qꝺ ſupra ē relatū
dimiſit. ipe cū reliq̄ exercitu in lothorigios ꝓfectꝰ metēſeꝫ tullēſemqꝫ agrū vexauit. oppidūqꝫ nō pui momē
ti quod ſpinale vocant dedentibꝰ oppidanis ab ecc̄ia metenſi abſtulit. Exinde franciſcus aragonēſis capto
furtim oppido toſorſi quod in normannia ſitum in poteſtate ducis brittannie fuit. duoꝝ potentiſſimorū frā
cie atq anglie interrumpiſſe pacē viſus eſt. De qua re miſſis vltro citroqꝫ legationibꝰ contenditur. Flothe
tus non paruis equitibus a rege francie profectus quadrigas feno oneratas in quo milites armati laterent
per pontem arcis quo Sequana fluuius iungitur. Qui Normannos a Francia dirimit. edoctos ruſti-

188

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

cos educere iubet atꝫ in medio pōtis porteq̄ arcis ſubſiſtere. ipeq̄ inſidijs cū cohortibꝰ ſignū expectauit. q̄
recepto cū milites e feno dilapſi portā inuaſiſſent trucidatꝭ cuſtodibꝰ tādiu locū tenuere donec Flothetꝰ ad/
uolis ⁊ pōtē ⁊ arcē in ꝑtātē recepit. cuiꝰ rei ꝑcepto nūcio ⁊ rex ipē ꝑ eūdē pōtē in normāniā copias traiecit
et ex alia ꝑte Frāciſcus brittānie ꝑnceps exercitū duxit. Dux ſomerceti eā prouīciā pro rege anglie cū imꝑio
tenebat. q̄ poſtq̄ tāti belli molē in ſe verti ꝯgnouit. Talbotē copiaꝝ ducē fama claꝝ in rebꝰ geſtis inſignem
rothomagi apd̄ ſe eē iuſſit ſperās eiꝰ cōſilio ⁊ armis ciuitatē eiꝰ nutare. aīos aduerterat in fide ꝯtinere. ſ; fru
ſtra eiꝰ conſiliū fuit. nā rothomagēſes poſtq̄ regē appropīquare didicerūt miſſis ad eū legatis ſuā ac fortu
naꝝ ſnīaꝝ pacti ſalutē exercitū intra vrbē recipe ⁊ impata facere promiſerūt. q̄bus a rege collaudatis ⁊ domū
cū ꝑſidio militū miſſis vrbs regi dedita ē. Talbotꝰ cū duce ſuiſq̄ oībus in arcē ſeſe recepit. q̄ cū oppugnari
cepta eſſet interuētu renati regis vt agnitis q̄ in normānia retinebāt oppidis excederēt. Dux ac Talbotꝰ cū
ſuis liberi eſſent. ſ; cū ꝑfecti oppidoꝝ nō parerēt dux ſomerſeti dimiſſis in arce talboto ⁊ duobꝰ ꝑuignis ſu
is clā receſſit in angliā. arx poſtea dedita ē ⁊ ꝑuigni ducis cū talboto in ꝑtātē regis facti ſunt. Talbotꝰ vo cū
eſſet clara apd̄ oēs fama quā nō malis actibꝰ ſ; robore corꝑis ⁊ ingenij dexteritate in apto marte q̄ſiuiſſet.
data fide qd̄ aduerſus frācos deinceps arma nō gereret libere dimiſſus ē. Hic anno iubilei indulgētie cā ro-
mā venit vt q̄dā putāt abſolutionē q̄ſiturꝰ. eiꝰ promiſſi qd̄ regi frācie fecerat mihi hoc minime cōꝑtū ē. Illd̄
ꝯſtat talbotū cū in angliā rediſſet iāq̄ rex francie euicta oī normānia burdegalem q̄ꝫ armis ſubegiſſet a rege
ſuo nō ſine magnis copijs in vaſconiā cū imꝑio miſſum ⁊ burdegalē recuꝑaſſe ⁊ alia pleraq̄ caſtella q̄ ab i-
ꝑio anglicano deſciuerāt ꝑtim vi expugnaſſe ꝑtim deditiōe volūtaria recepiſſe. id vbi rex francie reſciuiſſet
e veſtigio duos exercitꝰ iſtruxit q̄ꝝ alteꝝ (cuiꝰ ꝑfectꝰ erat gener ſuꝰ comes clarimōtis ac ducꝭ Borbonij filiꝰ)
cū. xv. milibꝰ pugnatoꝝ in q̄s totiꝰ militie robur fuerit ad vrbē burdegalē recto itinere cōtendere iuſſit. Al
terū quē ipē ductauit ex purpuratꝭ ſuis conſcripſit. quibꝰ ⁊ comes de ſcampis annumeratꝰ ē. quē electi iu-
uenes. d. ccc. eq̄tes ex brittānia ſeq̄bant͛. iuſſit ⁊ hūc exercitū retento apud ſe comite rex ꝑire. q̄ cū ſeptem (vt
aiūt) leucis a burdegala cōſtituiſſent ꝑuū qd̄dā caſtellū oppugnare ceperūt. Turri q̄dā inter burdegalā ⁊ ca
ſtellū ipm̄ occupata ac ſagittarioꝝ ꝑſidio munita. Talbotꝰ vo poſtq̄ ſibi cū duobꝰ exercitibꝰ pugnādū eē
intellexit. eū ꝑus aggrediendū cēſuit quē minori negocio ſuꝑari poſſe cōfidebat. Egreſſus igit͛ cuꝫ robore
ſui exercitus iā veſꝑi ad turrī quā diximꝰ occupatā ꝑuenit. q̄ ꝑmo impetu expugnata ſagittarios oēs ibi ca
ptos circiter q̄ngētos interemit. Exin mane ꝓfectꝰ cū accepiſſ; regiū exercitū fugā pare. veritꝰ tāq̄ ſibi e ma
nibus ꝑda elaberet͛ iuſſis alijs ſeq̄ cū q̄ngētis galeatis militibꝰ. d. ccc. ſagittarijs ꝓpere in hoſtes aduolās
tumultuariū ꝑliū inijt. Cōſultauerāt aliq̄diu inter ſe hoſtes an retro pedē fugiēdo referrēt. ſ; pudore ꝓpin/
qui regis expiri belli fortunā decreuerāt. Erāt eis. ccc. circier tormēta enea q̄ curribꝰ aduexerāt ea ꝑte ꝑ quā
talbotꝰ vēturꝰ erat oppoſuerūt. multas ꝑterea machinas hinc atꝫ inde collocauerūt q̄bꝰ ignari hoſtes cōfi/
ci poſſet. vt ergo fures talboti miles itinere qd̄ vnū patebat in caſtra hoſtiū neſcius machinaꝝ ꝓcurrit. dato
tormētis igne ꝑmo cōgreſſu. ccc. ferme milites ictu lapidū ex anglicis periere. qd̄ vbi talbotꝰ aīaduertit fili
um q̄ ſe ſeq̄bat͛ vt abiret ⁊ ad meliora tꝑa ſe reſeruaret admonuit. At cū filiꝰ diceret nō eē ſibi ex eo ꝑlio fu-
giendū in q̄ pr̄ ꝑl atirꝰ eēt. Ego inq̄t fili multis rebꝰ clariſſime geſtis nec mori ſine glīa nec fugere ſine dede
core poſſuꝫ. te nūc militare incipiētē nec fuga infamē. nec mors claꝝ faciet. ſed cū filiū plꝰ pietas q̄ꝫ eū cōmo
nitio ꝑrīa moueret cohortatis ſocijs vt forti aīo pugnā reintegrarēt. reſtitutiōe ſuoꝝ facta in hoſtes. q̄ nūq̄
munitiones caſtroꝝ exire ꝑſumpſerāt audacibꝰ inuectꝰ aīs haud ꝑuā illoꝝ ſtragē edidit. ſed cū hoſtes ꝑti lo
co. ꝑti tormētis ac numero militū ſuꝑiores eſſent ⁊ iā crus talboto lapis e tormēto miſſus arripuiſſet. ceſis
ex maiori ꝑte ſuis. ⁊ ipē tandē cū duobꝰ filijs. altero legittimo. altero extra matrimoniū nato ⁊ vno genero
ꝓcūbens cecidit. Hic pꝰ tot ſumptas ex hoſte victorias clariſſimi viri exitꝰ fuit. quē britonū potiſſimū con
ſtātia ⁊ audacia proſtrauit. Burdegala iteꝝ in ꝑtāte regis facta ē britānie ducē eiꝰ germanū q̄ nūc reꝝ potit͛
cū diu ſobole caruiſſet votū vouiſſe ferūt liberos ſi ſibi ſuperi darēt. priores duos. alteꝝ mioꝝ. alteꝝ ꝑdica/
toꝝ religioni cōſecratuꝝ. Exin voti cōpotē primū q̄ ſibi natꝰ ē frāciſcū appellauit. ſcd̄m dominicū. Natꝰ ē ei
et terciꝰ filiꝰ quē in angliā nutriēdū miſit. Is eū mortuo pr̄e in brittāniā frāciſco regnāte rediſſ; ab eo captꝰ
⁊ in carcere necatꝰ ē fame. ⁊ cū neci traderet͛ impietatē fratris accuſandus. q̄ nō cōtentꝰ regnū ſibi debitū oc
cupaſſe ſed aīam q̄ꝫ ſibi nepharius auferret. franciſcū coram diuino iudicio de paricidio rn̄ſuꝝ infra annū ci
taſſe. ob quā rē cū infra ꝑfinitū tꝑs frāciſcꝰ idropiſi laborās obiiſſet. vt ē religioſa galloꝝ natio correctū cū di
uina cēſura vulto creditū ē. Dominicꝰ ei ſucceſſit. q̄ cū hoc anno ſine liberis deceſſiſſet Arturū francoꝝ mili/
tie pricipē patruū ſuum ſucceſſorem habuit non minus prudētia q̄ꝫ armis grauem. Carolus dux aurelianē
ſis q̄ magno quodā ꝑlio ab anglicis captꝰ fuerat iā ſenex in patriā dimiſſus. Defuncto philippo maria me
diolanēſi ducatꝰ tā q̄ꝫ ex ſucceſſione debiti ſeſe titulis ornauit. In flandria gaudaueñ. aduerſus philippum
burgūdie ducē rebellātē pluribꝰ ꝑlijs victi. Ad extremū ſupra. xx. milibꝰ ciuiū vna pugna amiſſis. confeſſi
errorē philippo manꝰ dedere legeſq̄ victoris acceperūt. Idē philippꝰ ⁊ oppidū luceburgeñ. maximū ac mu
nitiſſimū. qd̄ in ſaxonū ꝑtātē dotis noīe venerat nō ſine indignatiōe latiſlai regis armis accepit. Delphinꝰ
wiēnēſis cū mulierē quādā noīe agnetā forma ꝑſtantē ac patri dilectā occidere tēptaſſet iterū regis odiū in
currit. Cūq̄ nuſq̄ alibi ſe tutū arbitraret͛ ad florētes philippi opes cōfugiēs. vt primū cōuēit miſerere mei
cōſanguinee inq̄t q̄ ſine terra ſum filiꝰ regis. ad quē philippꝰ. Dū terra mihi ē caue ne te ſine terra dixeris.
nā q̄ mihi prouīcie parēt eedē tue ſunt. nec tibi minꝰ q̄ꝫ mihi obediant. Volo poſt hec ⁊ brabancie oppida
florētiſſima ⁊ ambicioſas flandrie ciuitates oñdit dn̄m eū ⁊ principē in conſpectu ſuo appellari iubēs. Vē
tū modo ē in eū locū de quo breuiſſimus ē in angliā traiectus. neq̄ eīn plus q̄ꝫ. xxx. milibus paſſuū id mare
latū ē quod flandriā ⁊ angliā interluit. Abſolutis gallie rebus haud incōueniēs fuit tranſmiſſo pelago An
glie rebus cui quōdā britānie nomē fuit q̄ꝫ breuiſſime mutationes ſub friderico factas cōmemorari.

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

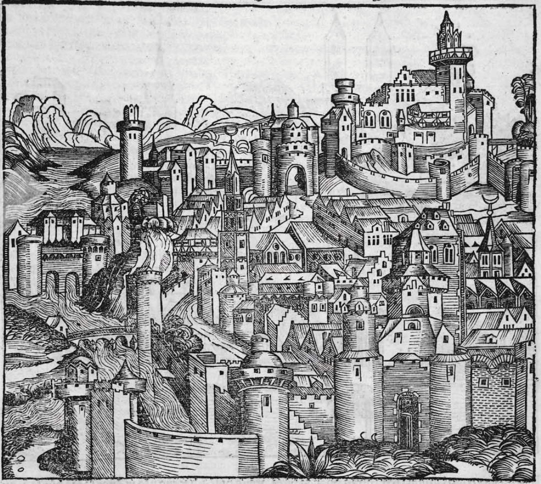

In anglia quã tũ albion tũ britãniã veteres vocauere. Rex heinricꝰ ſolitudis ac ocij cupidus alieno magis q̃ȝ ſuo iudicio regnũ gubernauit. potẽs apd̃ eũ in primis auditꝰ dux ſoffulti fuit. q̃ leges ꝓ ſuo arbitratu et pplis ⁊ prĩcipibꝰ dixit. ſ; cũ res anglica apud frãcos minui cepiſſet ⁊ iã impiũ gallicũ in priſtinã gliam emergeret. dux eboracẽſis coactꝭ nõ puis copijs nec paucꝭ ſtipatꝰ baronibꝰ lundonias venit regꝭ ꝯſiliuz mutaturꝰ atȝ vt ipe dicebat regꝭ ⁊ regni ſaluti cõſultãs. nõ expectauit eiꝰ aduẽtũ ſoffulti ſ; nauigio rapti correpto ꝑ themiſiã fluuiũ ſaluti ſue fuga cõſulere adorſus ẽ. ſ; deſtinatã q̃s mortẽ fugiat. miſſi q̃ eũ cõprehẽderẽt ꝑ cõpẽdia itinerꝝ curſuz eiꝰ ꝓuenire. ipmq; mox interemptũ in prora nauis q̃ vehebat̃ obtrũcauerũt. dux q̃ȝ ſomerſeti q̃ ꝑdita normãnia in angliã remeauerat potẽſq; apd̃ regẽ credebat̃. in carcerẽ cõiectꝰ ẽ. nobiles viri q̃ȝplures necati. nec ſacerdotio ꝑ̃ditꝭ parſuz ẽ. Inter q̃s ⁊ amicꝰ nr̃ adã molynes ſecreti regꝭ ſignaculi cuſtos ⁊ lrãꝝ cultor amiſſo capite trũcatꝰ iacuit. nec diu poſtea cũ dux eboracẽſis domũ rediſſet ſomerſeti princeps e carcere miſſus ꝑmittẽte rege gubernare regnũ cepit. q̃ res ſupme ſibi cladis cã fuit. Irritatꝰ em̃ ob eã cãz prĩceps eboracẽſis cũ maioribꝰ copijs q̃ȝ priꝰ lũdonias ꝓperauit. cui cũ rex obuiã vna cũ duce ſomerſeti exiuiſſet putãs illũ aut vboꝝ lenocinio placare aut regie maieſtatꝭ auctoritate deterrere. nihil ꝓfecit. Ebrocẽſis eq; cũ eſſet lõge potẽtior iuſſo rege vt in partẽ ſe reciperet in ſomerſeti ducẽ ac eiꝰ equitatũ irrupit eumq; mox captũ trũcato capite interfecit.

De Scocia

Scocia eiꝰ inſule in quo ẽ anglia ſupma portio ẽ in aq̃lonẽ vſa. flumibꝰ haud magnis ⁊ mõte quodã ab anglia diſcreta. Hic nos brumali tpe fuimꝰ cũ ſol pauloamplꝰ q̃ȝ tris horis terrã illũiaret. Iacobꝰ eo tpe regnabat q̃dratꝰ ⁊ multo abdomine grauis. q̃ cũ olĩ in anglia captꝰ. xi. annis in cuſtodia fuiſſ;. ac dimiſſus tãdẽ ſuſcepta ex ãglicꝭ cõiuge domũ reuerſus plures regulos gladio ꝑcuſſiſſ;. ⁊ ipe tãdẽ a ſuis domeſticis interfectꝰ ẽ. Inter q̃s vltiõe pacta filiꝰ eiꝰ regnũ ſuſcepit. Audiueramꝰ nos olĩ arborẽ eẽ in ſcocia q̃ ſupra ripã flumis enata fructꝰ ꝓduceret anetaꝝ formã hñtes ⁊ eos q̃dẽ cũ maturitati proximi eſſet ſponte ſua decidere. alios in terrã. aliã in aquã. ⁊ in terra deiectos putreſcere. in aquã vo dimerſos mox aĩatos enatare ſub aq̃s ⁊ in aera plumis pẽniſq; eueſtigio euolare. De q̃ re cũ auidꝰ iueſtigaremꝰ didicimꝰ miracula ſp remotiꝰ fugere famoſamq; arborẽ nõ in ſcocia ſ; apd̃ olchades inſulas inueniri. Illd̃ tñ nobis in ſcocia miraculũ p̃ſentatũ ẽ. nã paupes pene nudos ad eccĩasꝭ mendicantes acceptꝭ lapidibus elemoſine gr̃a datis letos abijſſe conſpeximus. Id genus lapidis ſiue ſulphurea ſiue alia pinguis materia ꝑ̃ditum pro ligno quo regio nuda eſt comburitur.

De Hibernia

Hibernia nunc nobis abſoluẽda ẽ que puo a brittannia diſiuncta freto. partiȝ libera. ſcotorum amicitia ſocietateq; gaudet. partim anglicano paret imperio. Sȝ qm̃ nihil dignũ memoria per hoc tempus de quo ſcriptio eſt geſtum accepimus ad res hiſpanicas feſtinamus.

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

Hiſpania regio latiſſima terra optīs ꝯpanda viris. armis potēs. hec euo nr̄o in q̄nqꝫ reges diuiſa ē. primū ac maximū caſtelle regē appellāt. ꝓximū ei aragonū. Tercio loco portuſgalleſez. Quarto nauerre Quīto regnū granate qḋ ab euāgelio xp̄i alienū ē de ritu machonieti. Ultimū ponūt in caſtella p̄nobili ac late dn̄anti regno. cuiꝰ reges gothoꝝ ſanguine creti nūq̄ꝫ genꝰ variāt. Aluariꝰ de luna natione aragoneñ. nobili genere q̄uis extra mr̄imoniū natꝰ cū oli iohāni regi adeo inſinuaſſet vt vnꝰ oīm regni regiſqꝫ potēs videret. iohānēqꝫ nauerrē regē ⁊ heinricū mgr̄m militie ſcti Jacobi potētia ſua opprimere ac regnū gubernare conatꝰ armis deturbaſſet. Poſtea tn̄ aduerſante ſibi regina redeūtibꝰ illis ⁊ regē in ptāte ſuā recipiētibꝰ e curia pulſus. in poſſeſſionibꝰ ſuis aliq̄ꝫdiu priuatꝰ vixit. Felix ſi ꝯceſſo frui ocio nouiſſet. ꝟ nulla ē regno deiectis q̄es. Dū ergo ſublimē locū (de q̄ rurſus maiori cū ruina p̄cipitaret) vēdicare conaṫ regi clā ſuadet vti p̱ ſpeciē venationis in ſaltꝰ ſibi ꝓpinq̄ores egrediaṫ ſe cū potēti manu futurū obuiā. nec dubiū q̄n regni optimates libertatē regi afferant. nō fuit difficilis p̄ſuaſio. rex cū paucis egreſſus paꝝ cuſtoditꝰ. nā aluari iam pene nomē extīctū erit vbi ad inſidiaꝝ p̱uenit locū mox clamore edito aluarꝰ inter dilectos exultans milites liberꝝ regē ſaluare dixit eūqꝫ ſecū abduxit. Quare vulgata ꝯfeſtim mira innouatio regni facta ē ⁊ iteꝝ ad aluaꝝ regni gubernatio deuoluta. Nec diu pꝰ cū eiſdē iohāne atꝫ heinrico atrox p̄liū ꝯmiſſum ē in quo pluresꝫ vtriqꝫ cecidere. victoria penes aluaꝝ fuit. Heinricꝰ nō multis pꝰ diebꝰ ex vulnere manꝰ qḋ in ea pugna accepat mortē obijt. Mgr̄atū eiꝰ aluarꝰ obtinuit. ⁊ aliq̄ꝫdiu poſtea regꝫ pr̄ ⁊ regni moderator ē habitꝰ. ad extremū tn̄ potētū inuidia ſuccubuit. nā cū nobilē quēpiā iuſſu regis ingrata ſibi q̄dā renunciātē e feneſtra ſue domꝰ p̄cipitari iuſſiſſet mox captꝰ ⁊ in medio foro capitali ſn̄ia dānatꝰ nō tn̄ ignauꝰ occubuit. ꝟ numeratis ſuis in regē regnūq̄ꝫ meritis. nō lacrimās aut eiulās ꝟ alacri vultu ⁊ q̄ſi ad epulas inuitatꝰ ceruice gladio p̄buit. vir alti ſpūs nō minꝰ domi q̄ꝫ belli clarꝰ ⁊ cui ſp̱ mag̃ in mēte ſederunt. Johānes deiñ aliquot annos p̱ ſe regnū admīſtrauit. quo vita functo filꝰ eiꝰ heinricꝰ regnū accepit. adoleſcēs aīo plenꝰ ⁊ recti cupidꝰ. q̄ relicta priori ꝯiuge alterā ex portugalia duxit impatricis ſororē ⁊ in regnū granate cū exercitu ꝓfectꝰ magnā hoſtilis terre p̱tē diripuit atꝫ p̱triuit. Johānes cardīalis hoſtiēſis ſumma vir integritate ⁊ ſcīa iuris eminēſ cui iuuenis in dictādis ep̄lis ſeruiui ſenio ꝯfectꝰ in eo regno. vn̄ illi origo erat aīam deo reddidit. In regno nauarie ⁊ filꝰ in patrē ⁊ pr̄ in filiū arma ſuſcepit. filiuſq̄ꝫ tādē regno pulſus ad alfonſuꝫ patruū aragonū ſicilieq̄ꝫ regē (pagratꝰ priꝰ gallia) ꝯfugit. Nūc lodouicꝰ mōteſie mgr̄ ⁊ iohānes diſcretanus viri p̄ſtabiles ab Alfonſo miſſi recōciliari pr̄i filiū ſtudēt. Joanna regis alfonſi ⁊ ſoror ⁊ cōiūx abſente viro multis ānis aragonū ⁊ valētie regnis tot potētibꝰ ciuitatibꝰ ⁊ nobiliſſimis p̄icipibꝰ iura dixit caſta ⁊ ſctā mulier ⁊ digna que ꝓlē pepiſſet alfonſo. Anno aūt ab incarnatiōe dn̄i. 1 4 9 1. totū regnū betice qḋ hodie granata vocitaṫ victꝫ barbaris regeq̄ꝫ eoꝝ capto. ciuitateqꝫ granata populoſiſſima armis fameqꝫ duriſſimaqꝫ obſeſſiōe obtenta. a xp̄ianis crucem dn̄i adorantibus pacifice hodie poſſideṫ.

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

Portugalia

In portugalia petrus agnomine infans. ſic em̄ filij regis anteq̄ȝ regnant appellant. magni nominis prin
ceps qui totam ferme europam peragrauerat ſue virtutis documenta demonſtrans. Cum regnum tuto
rio nomīe aliq̄ȝdiu ſumma cum laude adminiſtraſſet nec minore fide alphonſo ex fratre nepoti ſimul ⁊ gene
ro ſuo reſtituiſſet. tandē ſubrotis vtrimq̄ȝ diſſenſionibus cum odio creſcente ad p̄lium ventum eſſet ſagitta in
incertū miſſa tranſfixus interijt. vir magnoꝝ operū. Et qui olim ſub ceſare ſigiſmundo ſtipendia faciens nō
paruā ſibi gloriam in turchos pugnando parauerat. Alfonſus exinde manſuetiſſimus princeps alti cordis
et prudentia ſingulari p̄ditus neq̄ȝ eū vnq̄ȝ regius portugalia ſanguis deriuatus eſt. poſt hec regnum quie
te tenuit. cui cū obijſſet dilectiſſima ↄiunx. eademq̄ȝ ſoror patruelis vt aliam ſupduceret ſuaderi non potuit.
ſed omnis eius cura eo conuerſa eſt vt aliquid agat quod ſibi laudem ⁊ xp̄iane religioni fructū pariat. Qua
propter inuitatis regni proceribus ſuſcepto publice crucis ſigno claſſem in turchos ⁊ expeditionem p̄miſit
Annis vo ſequentibus heinricus infans videns regni portigalie fines paruis limitib⁹ contineri cupiēs re
gnū āpliare occeanū hiſpanicū ſūmis virib⁹ igredit̄ ſuaſu ⁊ doctrina coſmogr aphoꝝ ſit⁹ terre ⁊ mari noſcē
ciū. inuētiſq̄ȝ multis ⁊ varijs inſulis ab hoib⁹ nūq̄ȝ habitati. Inter ceteras p̄clarā inſulā nō ſine ſuoꝝ letitia
adnauigat. nō tamen hominib⁹ habitatā ſed fontibus irriguam pingui gleba refertam nemoroſam. incolē-
dis homib⁹ aptā. ad quā diuerſa hominū genera colendā īmiſit. Inter tm̄ ceteros fruct⁹ aptiſſima ē ad pere
andū zuccaꝝ. qd̄ tanto fenore ibi nūc cōficit̄ vt vniuerſa europa zuccaro pl⁹ ſolito habūdet. nomē inſule ma

290

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

dera eſt. inde zuccarũ de madera. Inuenit ꝛ alias inſulas ꝗplures q̃s habitari baptizariq́ꝫ noibus fecit vt
inſulã ſcti Georij fayal de pico q̃rũ vnã hoibus almanis ex flandria habitandã conceſſit. feracẽ tritici. An/
nis vo poſterioribus vt anno dñi. 1 4 8 3. iohãnes ſcõs portugalie rex altiſſimi vir cordis certas galeas ol/
bus ad victũ neceſſarijs inſtruxit easq́ꝫ vltra colũnas herculis ad meridiẽ verſus ethiopiã inueſtigaturos
miſit. Prefecit aũt his patronos duos Jacobũ canũ portugalenſem ꝛ martinũ bohemũ hominẽ germa-
nũ ex nurmberga ſupioris germanie de bona bohemorũ familia natũ. hoiem inq̃ꝫ in cognoſcendo ſitu ter/
re peritiſſimũ mariſq́ꝫ pacientiſſimũ. Quiq́ꝫ pholomei lõgitudines ꝛ latitudines in occidente ad vnguẽ ex
perimẽto. lõgeuaq́ꝫ nauigatione nouit. Hij duo bono deorũ auſpicio mare meridionale ſultantes a littore
nõ longe euagantes ſupato circulo eq̃noxiali in alterũ orbem excepti ſunt. vbi ipis ſtantibus orientẽ verſus
vmbra ad meridiẽ, ꝛ dextrã proiciebaꝫ. Aperuere igiꝫ ſua induſtria aliũ orbem hacten⁹ nobis incognitũ ꝛ
multis annis a nullis q̃ꝫ ianuenſibus licet fruſtra temptatũ. Peracta aũt hmõi nauigatione viceſimo ſexto
menſe reuerſi ſunt portugaliã pluribus ob calidiſſimi aeris patientiã mortuis. Inſignũ aũt portauere pip
grana padiſi. multaq́ꝫ alia q̃ longũ eſſet recenſere. Aperto illo orbe magna piperis q̃titas flandriã verſus
vehiꝫ. ꝛ licet nõ ſit adeo rugoſum vt oriẽtale tñ acumen formã ꝛ oĩa vt verũ pip p̃ ſe fert. Multa ea de re ſcri
benda forent q̃ ne tedij agrauar bono reſpectu omiſi.

Italia

Ultimis europe finibus pagratis ꝛ q̃tũ ꝑpoſiti noſtri fuit ſeptẽtrione decurſo in patriã tandẽ reuerſus
nouitates italie cũ iã referende occurrãt. ab ea nimirũ vrbe incipiendũ eſſe arbitror cuius creberrimas
mutationes ꝛ oriens ſimul ꝛ occidens admiraꝫ. Ea eſt genua ligurũ dña ac regina q̃ ciuilibus agitata di/
ſcordijs memoria nr̃a impiũ maris amiſit. In ea cũ excluſo philippo maria mediolanenſiũ duce eius p̃tore
opicio elzaco necato auctore franciſco ſpinula. viij. libertatis capitanei creati eſſent. eiſq́ꝫ paulopoſt ſubla-
ta libertate exactis Suardus Smarde⁹ ducatũ accepiſſet annos ſupra. lxx. natus auctore thoma frigoſo q̃
ꝛ ipe olim añ philippi dominiũ ducali honore funct⁹ fuerat. Cũ hõ grãdeu⁹ ad gubernationẽ inutil' videreꝫ

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

vix ſeptem diebus permiſſus ē thoma eiꝰ honorem ſurripiente quē cum q̄tuor gubernaſſet annis germa-
nus eius baptiſta ad. xvj. circiter horas regno expulit. Nā thomas reſumptis viribꝰ ꝯfeſtim fratrem pa-
latio deturbauit. tres annos poſtea. ⁊ nōnullis mēſibus vrbem regens. donec auctore iohāne antonio fli
ſco iterꝝ ciuitas libertatē aſſeruit. Delectis deinde. viij. capitaneis priori ex more rempublicā adminiſtratu/
ros qui thomā frigoſum in carcerē ꝯiecerūt. cū iam ter pr̄ie ſue ducē geſſiſſet. Horꝝ pricepṡ fuere iohānes
anthonius quē prenominauimꝰ miles equeſtris ordinis. ⁊ raphael adornus iuris interpres. ſ; hec quo-
qꝫ paucorū menſiū libertas fuit cū raphaeli: nō tam capitanei q̄ꝫ ducis nomē placeret. Is em̄ gētilibus ac
ſpinularū primoribꝰ in ſuā ſentētiā tractis. collegas ſuos ingr̄atu abdicauit. ducaleſqꝫ faſces aſſumpſit. q̄-
bus paulo ſupra duos ānos ēvſus a barnaba gētili ⁊ patruele ſuo a republica deiectus. Barnaba vō nō/
dum menſe toto principatu potitū. Janus frigoſiꝰ iohāne anthonia fliſco ⁊ aurianis fauētibus regno pe/
pulit. Qui paulopoſt anthonio ꝓ ſuſcepto bn̄ficio necem pauit interpoſito Johāne philippo eiꝰ gentili q̄
eū percuteret qui ⁊ caſtella defuncti cōdonauit. Jano vō cum rexiſſet annis pauloamplius duobꝰ in magi
ſtratu fatis functo frater eius ludouicus ſucceſſit. qui a petro patruele ſuo e dignitatis culmīe deiectus eſt.
Is ē petrus frigoſus qui mō regnat multa vi animi ⁊ corꝑis. Sed ⁊ optimatibus ciuitatis ⁊ omni ferme
nobilitati odio habitꝰ. qui ⁊ gētilem ⁊ patruelē ſuū nicolaū frigoſum. honeſtis moribꝰ preditū. ⁊ philo-
ſophie ſtudij inſignē ob ſuſpitōem affectati dominij vocatū a ſe ⁊ pallaciū pr̄is ꝑcuſſoribꝰ interemit. Hunc
cū regnaſſet annis q̄tuor. tam ſue q̄ꝫ aliarꝝ nobiliū familiarū ꝑnceps. vrbe deiecerūt ludouico patruele ſuo
quē ipē antea depoſuerat in eiꝰ locū ſuffecto. qui cū ſe parꝝ gratum magnatibus eē intellexiſſet. eūdem pe-
trū quē regno deturbauerat in auxiliū accerſiuit. ille tercia poſt exiliū die reuerſus. ⁊ patruelē ducatu amo/
nit. ⁊ om̄es aduerſarios vrbe pepulit. Quorꝝ pricipes ad florentes alphonſi aragonū ⁊ ſicilie regis opes
cōuerſi magnā ⁊ formidabilem claſſem ab eo impetrauerūt. cum q̄ iam ferme duobꝰ annis terra mariqꝫ ge
nuam oppreſſerūt. ventum ē ſepe ad menia ciuitatis ⁊ aliq̄n intra ipa ſuburbana pugnatū. hoc aūt āno cū
ſigno dato. ⁊ in ipo portu pro menibus vrbis vndiqꝫ pugnaret. Ingreſſi ſunt aroganenſes duceſqꝫ mili/
tes. ad magnā vrbis ꝑtem vagauerūt paſſim cedibus. paſſim rapinis ciuitatē fedantes. Sed affuit preſto
cum delecta iuuētute petrus qui fugientes ſuos ſiſtere cōpulit. ⁊ in aroganēſes dilapſus. ingēte edita ſtra
ge vrbem iam pene raptā recuꝑauit. actum tn̄ de eo fuerat ſi portā quā ceperant hoſtes ita cōmuniſſent. ne
recludi ſuꝑne potuiſſet. ⁊ aditū ſequentibꝰ naualibus ſocijs patentē retinuiſſent. Nūc ambe partes q̄ſi ex
integro ad bellū ſe parant. Cuius fama eſt. petrū animo fractum. gallorꝝ opes implorare eorū regi pr̄ie ſue
principatū quē retinere nō pōt pecunia venditurꝝ. Apud inſubres vrbēqꝫ toto famoſaꝫ orbe mediolanū
philippus maria dux gentis qui genuā ditioni ſue q̄ndā ſbegerat. amedei ſubaudie ducis filiā mr̄imonio
ſibi ꝯiunxerat alphonſum potentiſſimū regē cū duobꝰ fratribus. altero rege nauarie. altero militie compe
ſtelano mgr̄o. multiſqꝫ regulis naualí prelio captū victum a ianuenſibus ⁊ ſibi a iacobo ſpinola ianuenſiū
tunc ꝑfecto oblatum ⁊ ad ſe vſqꝫ deductū. inſolita vſus liberalitate. magnificentiſſime donatū libertati di/
miſerat. Sigiſmundū ceſarē romā petentē. cū mediolani ageret viſitare ꝯtēpſerat bononiā forliuiū ymolā
e manibꝰ tyrānorū armis ereptā ſacro ſancte ro. eccie reſtituerat atrocem ſuitenſiū gentem bello domuerat.
De florentinis ac venetis per ſuos duces ſepius triūphauerat totamqꝫ quōdaꝫ ytaliā tremefecerat iam re
cedente fortuna perdita genua nicolao picinio in quo maxime fidebat defuncto exercitu ſuo ad caſale ma-
ius iuxta flumē padum duce micheleto cōtimola ab hoſtibꝰ prelio fuſo. ⁊ caſtris exuto. magno numero eq̄
tum peditūqꝫ capta. eo deductꝰ erat. vt nō mō venetis. ſ; oībus per circuitū ppl̄is ac principibꝰ cōtemptui
eſſet. Et veneti quidē abdua flumine trāmiſſo. in agro mediolanenſi caſtrametati. tm̄ ei terrorꝫ incuſſere.
vt de relinquendo imperio cogitauerit. q̄ſiuit vltra ⁊ citra mōtes auxilia regū. Sed quē fortunatū atqꝫ ho
ſtibus inſultātem om̄es honore ac fauore dignū exiſtimauere. Idem in calamitate cōſtitutus ab om̄ibus
tanq̄ꝫ odio dignus relictus ē. vnus tn̄ oīm alphonſus accepti bn̄ficij memor ad opem ferendā ſeſe accinxit
Sed dum ſerius iter agit interim philippus primū aduerſam valitudinē oculis captus incidit. Deinde ex
ipa arce hoſtium armorū fragore audito vehemēter cōmotus vite tedio ſimul ⁊ languore mortē obijt. ipo
alphonſo herede inſtituto. Fuit aūt philippus ingenti corꝑe. ⁊ in iuuētute macer. in ſenio pinguiſſimꝰ de/
formi facie ac terribili. inſtabilibꝰ ac pregrādibus oculis. ingenio ꝑacri ⁊ callido. in largiēdo ꝓfuſus. in ꝑ
cendo facilis. in adeundo difficilis. ac vbi in colloquiū veniſſet mitis ac placidus. cultus corꝑis ac mūdi-
ciarū oīſqꝫ lenocinij negligens. venādi cupidus equorꝫ ſtudioſus. ceterū quietis impatiēs. atqꝫ imperi-
tandi auidus. in pace bellum. in bello pacem q̄ſiuit. ſimulādi atqꝫ diſſimulandi egregius artifex in milites
q̄ꝫ in ciues indulgentior raro in publicū prodijt. delatoribꝰ facile credidit in ſuſpitōnes adeo pronus vt ſe
pe fidiſſimos a ſe amicos leuiſſimis de cauſis alienauerit. pullis indutos veſtibꝰ egre de ſe venire permiſit.
Sermonē de morte audiuit inuitus tonitrua ac fulmina mirūimmodū expauit. tabifica lue ꝑcuſſos ex vr-
bibus migrare in agros iuſſit eorūqꝫ domos incendio tolli. q̄ cura innumerabilē illū mediolani populum
multis annis intactū quodāmō ab ea peſte ꝑuauit. Hinc cū vita deceſſiſſꝫ. funus nec tanto principe dignū
nec ſuis maioribus ductum ē. nec ſepulcri decus additū. Populus cognita ducis morte ī libertatē ſeſe ꝓ-
clamauit. xij. viris electis. qui rempublicā admīſtrarent. Caſtrum porte iouis inſtar excellētiſſime regie ca
ptum ac dirutum eſt. ⁊ teſtamētum philippi dilaniatū ad dominiū mediolanenſe multi aſpirauere. Sed q̄
coloratis vterētur titulis q̄tuor tm̄ fuere. Fridericus imꝑator deuolutū ad ſe principatū philippo. ſine libe
ris legitimis vita ſubtracto cōtendebat. Alphonſus teſtamēto hereditatem petebat. Carolus dux aurelia
nēſis ex ſanguine vicecomitū natus ab inteſtato id ſibi deberi aiebat. Franciſcus ſforcias vicecomes con
iugem ſuā q̄ philippi filia fuerat hereditatē pr̄is ſuſcipiendā affirmabat. Audite ſunt legatōnes oīm in ſe-
natu mediolenſi. quorꝝ aliq̄ ſermone directo dominiū petiere. aliq̄ per ſimulationē oblati ꝯ venetos auxilij

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

inſinuare ſe pplo. atq3 ide paulatim vendicare dñium ſatagebat. Sz ciuitati q̄ iam libertate gaudebat. τ iperādi cupiditate. demortui pricipis militiā ↄduxiſſ3. nulla ↄditio placuit. q̄ iugū quis pacto i capita ciuium videref inferre. Obtulit tñ impatori cenſu3 q̄tannis aureū poculu3. ſi libera ſuis legibus dimitteretur. Dilaniabat in terra vndiq3 philippi hereditas. veneti placentiā cremam laudā occupauere. τ mlta p̄terea miora oppida. dux ſubaudie ludouic⁹ valētiā τ cōfluentiā inuaſit. aſtenſes ad duce aurelianēſem carolu3 defecere. qui ſuſcept] a rege frācie nō paruis auxilijs alexandrinoꝝ agros vexare ceperunt. Papienſes inteſtinis. agitati diſcordijs. diu ancipites fuere. quib⁹ potiſſimu3 ſe īgereſt. Nouarieſes comani. alexandrini. ac Terdonenſes mediolaneſiū impiu3 ſbiere parmenſes i ſocietatē quodāmō recepti ſunt. Franciſcus Sforcia p idē tps in piceno agebat. Quis maiore puincie eius ptem iam amiſiſſ3 cū philippus nō multo añq3 moreref ſibi p cōes amicos recōciliata vt ad ſe rediret in venetos pugnatur⁹ acceſſiuerat rogato alfonſo rege vt. lxx. milia auri numū ſuo noīe nūeraret. quo facto iā pactis at3 inſtructis copijs itineri ſe accinxerat. cu3 mors philippi enūciata. cū qui longo tpe. ad mediolaneſes opes inhyaſſet. magis ac magis ſperare cōpulit. Quē vt longobardiā primū igreſſus eſt mediolaneſes incerti. quo mens ei⁹ inclinaret. ne vl' p ipm vl' ↄiunctus venet] ſuis cept] obuiā iret. Miſſis oratoribus oblatis non puis ſtipendijs cōduxere moxq3 duce ſui exercitus factus vt placētiā oībus copijs obdſideret impauerūt ipe dicto parens dū ad placentiā i obſidione ſedet papienſes qui iam mediolaneſe impiū tanq3 faſtidioſum τ inſolēs detractarant. ſeſe ſibi dedentes accepit q̄ res mediolaneſiū aīos haud mediocriter ↄturbauit. qui p ↄuentiones ihibitu3 frāciſco dicebāt nulla3 ex vrbibus q̄s olim philippus tenuiſſet occupare. Frāciſcus vo nō ſe occupaſſe. ſ3 dedentē τ vltro ſe offerentē ciuitatē accepiſſe aiebat. at mēdiolaneſes cū eius potentiā vererenf diſſimulandū potius ſtatuere. Ille ↄtinuata apud placentiā obſidione. Tandē ſumma vi oppugnare adorſus vrbem. Quis magna τ forti militū manu munitā armis tñ expugnauit τ diripuit. Mediolanenſe regimen p id tps penes nobiles fuit. τ apud eos qui philippi quondā ↄſiliū direxere. ita res proſpere ſapientū ducta cedebāt. τ iam nō parua galloꝝ manus nā circiter tria milia equitu3 delecti roboris q̄ alpes tranſierat apud alexandriā ↄfligata deletaq3 fuerat. Et veneti apud caragium magno p̄lio ſupati. oēs pene copias amiſerāt τ lauda ab eoꝝ imperio erepta in ptātem mediolanenſiū redierat. Cū franciſcus Sforcia ad ifeſtandu3 brixienſes miſſus. ſiue qd̄ pncipatū mediolanenſe3. cuius opioem iā pridē finxerat. alio mō ↄſequi nō poſſe ſperabat. ſiue qꝛ mediolaneſes cū venet] amiciciā ſocietateq3 clam ſe q̄rētes. Ne ſolus vtriuſq3 ppl'i pda relinqref. ↄuenientdos cēſuit. prio2 cu3 venet] fedus inijt. i quo cu3 mlta hic at3 inde promiſſa eſſent. illud inter cetera cōuenit vt ad vrbe3 mediolani ditioneq3 eius obtinendā franciſco cū copijs ↄficiſcenti ſenatus venetus in pecunijs τ armis auxilio eſſet q̄ re firmata. mox in mediolanenſem duxit. Militabant eo tpe apud mediolaneſem braccianī. qui cum ludouicū de werme. ac nōnullas alias franciſci copias apud modoeciā r adiſſent. tandē relict] mediolanenſibus ad eū defecere. Franciſcus filia3 ſua3 iacobo picenino vxorē deſpōdit carolus vo ganzaga haud ignot⁹. copiaꝝ ductor. qui paulo añ a mediolanenſibus deficiens ad frāciſcū venerat. poſtq3 deſtos eoſde3 mediolanenſes τ ſine vllo duce relictos aiaduertit. ite3 ad mediolanenſes relicto frāciſco trāſiuit. Erat hic vaſto corpe. forma pene giganthea. viribus vo q̄ magnitudini rñderent dicendi copia clarus lr̄is grec] ac latinis īſtructus ſ3 aīo inconſtanti. τ ingenio ad oīe facinus ſiue honeſtū ſiue nephariū pato. Cui nō parua ſpes fuit oppreſſa. mediolana libertate dñiu3 vrbis arripe. ſ3 fortuna iā mediolanenſibus nouercāte placentini terdonenſes nouarienſeſq3 ab eis deficientes franciſci pſidia receperūt alexandrini cū nullā i eis ſpem ſitā eſſe ↄtuerenf wilbelmi mōtiſſerrati pncipis fratris impio ſe ↄmiſerūt. Reſpublica medio tpe ex nobilitate in plebe3 defluxerāt. lectiq3 viri. xij. qui vrbi de more peſſent. ex fece pplari igbiles at3 ignaui mgratū gerebāt. hij cū nobilitatē(quā mult] modis offenderant) ſuſpectā hrēnt ne cū frāciſco ſentirent. Suadente gantzaga. q̄ eam via3 ad pncipatū vrbis arripiendū cōmodiſſimā exiſtimauit. primarios ciues genere nobiles τ opibus habūdantes. raptim interceptos p noctes obtrūcauere ac deide in foro plebi ſpectaclm obiecerūt. iter quos iacobinus baſſius τ gregorius adoleſcens placidis moribus τ lr̄is eruditus. τ nob amicicia ↄiūctus. ↄrſus inocens ſupinus trūcatuſq3 iacuit. Ne diu poſt iohannes caynū venerandū ſene3 τ filiū ei⁹ franciſcū egregia forma iuuenem nō alio crimie irreticos. niſi qd̄ blance marie franciſci cōiugi ſanguie iūcti erāt. crudelibus affectos cruciatib⁹ necauere. Exin gregori⁹ lamprinarius iur] iterpres. ſb ſpe legatōis tanq3 ad ipatorē mitteref i modoecia captus at3 iterfetus eſt magnus libtat] aſſertor. Et qui teſtm oli philippi pplari fauens regimini laniaſſet. Nec theodoro boſſio admodū i citate grancoſo potenti pepcert. quā cū diu i vincul' tenuiſſent. tandē iteremerūt. Galeotus quoq3 tuſcanus τ ipe natu nobil' at3 opulentus ciuis itercíſus occubuit. Quibus ex rebus cū iam nulla libtat] forma relicta eſſet. τ. xij. viri auſu tyrānico vrbe3 cedibus ac rapinis fedarent. ſucceſſoꝝq3 comicia phibentes. iuito pplo ſibi ipis iperiū ↄrogarent. Cōmota deniq3 at3 icenſa citas correptis armis. nouo mgratu ex nobilitate creato. tyrānos e republica eiectos i carcerem ↄiecit. at cum neq3 ſ3 mō reſpirare ppl's poſſet. Na3 pdit] oībus. excepta citate comenſi ac parmenſi. q̄ in officō ad vltim pſiſtebant. Franciſcus dura obſidione ciuitatē ꝑmebat. Ite3 plebs incenſa nobilitatē e palacio pepulit. Tyrannos dempt] vinclis taq3 libtat] amatores. τ optie de republica meritos in priorem locum reſtituit. Illi ad priores artes reuerſi. cu3 ſatellites magno nūero aſſumpſiſſent mltaq3 ſuadente carolo ſpolia perpetrarēt. nobilitatemq3 ↄrſus opprimerent nō tñ ei via3 ad iuadendu3 pricipatu3 ꝑmiſere. Qd̄ cu3 ipe aīaduertiſſ3. τ iam ſibi periculoſa3 apud mediolanenſes mora3 itellexiſſ3. per internuncios franciſco recōciliat⁹. ac magnis allect] ꝑmijs laudam illi ↄdidit. Tercōq3 iam fide3 fallens. nō ſine magno mediolaneſiu3 damno ac pleb ↄſternatōne ad eu3 trāſiuit. nō tñ defuit tyrannis aīm⁹ q̄n poſtulat] vndiq3 ſbſidijs franciſci iugu3 iā ꝑpe ceruicibus imminens excutere conarenf. Sz cu3 alios fruſtra rogaſſent. venetos tāde3 ne ſe dereliq̄rent peruicerunt. Nam neq3 ill' ex vſu videbaf franciſcu3 etate florentem rei bellice pitiſſimu3. cuius ia3 vires at3 arma non ſine graui iactura ſenſiſſent. eo potiri iprio quo ſuo portandu3 videref. Percuſſerūt igif veneti fedus cu3 mediolanenſibus. legeſq3 q̄s tō citerio2 gallia ſeq̄ deberet ſcripſerūt. mandantes Sforce

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

vt certis cõtentꝰ vrbibꝰ ac termiſ mediolanẽſes in pace dimitteret. Jlle haud ignarus ſe breui ꝑituꝝ vbi
venetis paruiſſet. imperiũ eoꝝ ꝯtẽpſit. Et q̃uis debitus oĩbus videret̃. nã ſoli florẽtini. ⁊ hij quidẽ parce
opam ferebãt. Jn obſidione tñ perſeuerare decreuit. iam mortuo frãciſco pycinino frater eiꝰ iacobꝰ cũ bra
chianis ad venetos trãſierat. Jam leonardus venereus a ſenatu veneto miſſus mediolanũ ingreſſus au-
xilia ⁊ comeatꝰ. magnã copiã. q̃bus ciuitas indigebat ꝓpe diẽ affore pollicebat̃. Erat ⁊ in exercitu ⁊ in ci-
uitate ſumma oĩm reꝝ indigentia. Jta vt dubiũ videri poſſet. an obſidẽs frãciſcus. an obſeſſus dici debe-
ret. Vix ei bis mille eq̃ ſuperãt q̃ ferre inſeſſorẽ poſſent. ⁊ milites ſtipẽdio fraudati ꝓ cibis ſeſe armis exu
erũt. Neq̃ cũ frãciſco argentũ erat. quo ſtipẽ dare militi poſſet. Sꝫ inter ſpem metũq̃ dubiꝰ. obſidionẽ de
die in diẽ ṽba pro factis oſtentans ꝑducebat. Jn ciuitate vere cũ iam frumentũ abſumptũ eſſet. nec aliud
edulij genus reſtaret. ⁊ iam canes. equi ceteraq̃ id generis aĩalia mãderent̃. nec ferre amplius famẽ multitu-
do poſſet. collecti in vnũ apud portã vercellinã. correptis armis in foꝝ ꝓrumpũt. obuiũq̃ leonhardꝫ ve-
netoꝝ legatũ gladijs cõfodiũt ac diſcerpũt. Exin palatiũ fuſis tyrannoꝝ ſatellitibꝰ aggrediũt̃. quo ſine re-
ſiſtentia occupato. quos inuenere tyrãnos in vincula ꝯiecerũt. Exiñ miſſis ad frãciſcũ legatis principatum
ei ciuitatis obtulerũt. q̃ mox ingreſſus dñium vrbis accepit. Et deinde nõ m̃ltis interiectis diebꝰ. cũ liberis
⁊ cõiuge reuerſus. ducalibus inſignibꝰ exornatꝰ. in triũphantis modũ vrbẽ intrauit. q̃ cũ iaꝫ comũ parmã-
q̃ in deditõem accepiſſet wilhelmoq̃ mõte ferratenſi alexandriã emiſſet. non paruũ deinde bellũ cũ vene-
tis ⁊ alfonſo rege diutius geſſit. Jn quo cũ acrius premeret̃ neq̃ eñ tante potẽtie par eſſe poterat. Rena
tum regẽ fortiſſimis eq̃tũ cohortibꝰ cinctũ ex vlteriori gallia. magnis ſtipẽdijs ac ꝓmiſſis allectꝫ. i auxi
liũ accerſiuit. q̃ cũ ſupatis mõtibꝰ in ytaliã deſcẽdiſſet. ac wilhelmũ e monte ferrato arma ponere ꝑ amici-
ciam ac neceſſitudinẽ cõpuliſſet. ⁊ iam caſtra ſua frãciſci caſtris ꝯiũgens. i hoſtilẽ agrũ deſcendiſſet expu-
gnatis raptim nõnullis caſtellis more gallico. mortales oẽs i eis cõprehẽſos trucidaſſet. Tantus mox
terror venetos inuaſit vt iã caſtra caſtris ꝯferre ampliꝰ nullo pacto p̃ſumerẽt. nec iam retinere poſſe Brixiã
⁊ ꝑgamũ agris amiſſis ꝯfiderẽt. Cũq̃ thurcoꝝ bellũ res eoꝝ maritimas infeſtaret repẽte p̃ter oĩm opini-
onẽ pax q̃ diu in ſenatu ap̃lico fuerat agitata. deniq̃ apud laudã interuẽtu cuiuſdã icogniti. ſ ꝓbate ⁊ in-
tegre vite monachi. inter venetos ⁊ ip̃m frãciſcũ clam rege facta ẽ. Que res vt regi moleſta. ita frãciſco vti
lis ⁊ venetis neceſſaria fuit. Arcẽ deinde mediolani inſaniẽtis pp̃li furore dirutã frãciſcus breui reſtaurauit
mira fortune. ſiue cũcta regẽtis dei ꝓuidẽtia nobile ac magnificũ opꝰ hiſdẽ manibꝰ ſbito refectũ ẽ. q̃bꝰ fue
rat pauloañ reiectũ. Franciſcus philelphꝰ nobil' ſatyraꝝ ſcriptor ꝑ idẽ tp̃s ad heroicũ carmen ꝯuerſus res
Sforcie ſcribere cepit. Leodriſiꝰ trebellꝰ ſoluta orõne ac metro clarꝰ hr̃i cepit. Apd̃ venetos terra mari
q̃ potẽtiſſimos. q̃ nomẽ ytalicũ apud barbaras natões lõge lateq̃ claꝝ fecerat. filius foſcari ducis. veluti
q̃ppiã i rempublicã machinatꝰ eẽt in exiliũ actꝰ. deinde reuocatꝰ ⁊ iterũ i ſuſpitõem criminis adductꝰ ⁊ cru-
deliſſime tortꝰ. cũ nihil mali ꝯfiteret̃ relegatꝰ i peloponeſſuꝫ miſerã ibi vitã finiuit. Gener eiuſdẽ ducis an-
dreas donatꝰ dum Cretã inſulã ꝓ veneto iperio gubnabat dux iſule appellꝰ. reuocatꝰ domũ honore p̃ua
tur. ⁊ magna mulctatꝰ pecunia i exiliũ mittit̃. Armilaus iter venetos dignitate ⁊ auc̃te potẽs dux ex con-
cilio ad mediã noctẽ domũ reuertit̃. baculo trãſfoſſus occidit̃. nec q̃ tantũ ſcelus patrauerit inuẽtus ẽ. q̃-
uis filio ducis id crimini dederint. Franciſcꝰ barbarus ſtudijs humanitatis excellẽs. editis nõ paucis neq̃ il-
laudatis opuſculis. ſenio ꝯfectꝰ nõ ſine celebri noĩe vita deceſſit. Jmꝑator fridericꝰ cũ romã rediens eo
ſe cũ ꝯiuge ⁊ rege hũgarie ladiſlao. totoq̃ comitatu recepiſſet. libẽter ⁊ amice viſus. incredibilibꝰ honori
bus tumulatꝰ eſt. Frãciſcus dux gẽtis. q̃ ãnos. v. ⁊. xxx. ſumma cũ laude ciuitatẽ rexerat philippo medio-
lanẽſium duci brixiã bergamũq̃ ademerat. copias eiꝰ plibus locis fuderat. Franciſcũ carmiolã claꝝ ducem
copiaꝝ de ꝓditõne ſuſpectꝫ ſecuri ꝑcuſſerat. Marſiliũ carrariũ cuiꝰ maiores diu patauiũ ꝑ tyrãnidem te-
nuiſſent. dux p̃nam hereditatẽ vendicare conat̃ interceptꝫ necauerat. pacẽ cuꝫ thurcis nõ tam honeſtã q̃
neceſſariã fecerãt. Jmꝑiũq̃ venetꝫ terra mariq̃ lõge ampliauerat. gubnatõni tandẽ cedere cõpulſus eſt
tanq̃ p̃ ſenio reipublice videret̃ inutil'. Jlle hmõi ꝯtumelia affectus ingrate p̃rie aſpectꝫ nõ ferẽs. eamq̃
vitã recuſans. q̃ careret ip̃o e publico palatio in priuatã domũ ſe recepit vbi cuꝫ principatꝫ ſuis ciuibus
reddidiſſet. egrã q̃ꝫ ꝯfeſtim aĩam nature reſtituit. Cuiꝰ caſum tanq̃ p̃uidiſſet baptiſta piaſius cremonẽſis
aſtronimꝰ pluribus antea mẽſibꝰ p̃dixerat. Erat autẽ frãciſcꝰ cum moreret̃ nõ lõge ab anno ſue vite nona
geſimo. venerabilis ſenex p̃cipua corpis maieſtate decorus. memor oĩm q̃ poſt infantiam aut vidiſſet aut
audiſſet. facundia copioſa ⁊ ingenio ꝓmpto. ac ope impiger ac dexterrimo. q̃ moderare frena ſenatꝰ optĩe
noſſet. Eiꝰ p̃r in egipto negociatꝰ. cuꝫ ꝓpham regiõis illius quẽpiã de futuris iterrogaret. Rñſum ab il-
lo accepit. filiuꝫ ſibi eẽ. q̃ aliq̃ñ ſue ciuitatis p̃ncipatꝫ aſſeq̃ret̃. Frãciſco ſuffectꝰ paſcal' vir ſingulari prudẽ
tia ⁊ moribꝰ humaniſſimꝰ. cuiꝰ ducatꝫ nulla putãt bella ſuſceptuꝝ. niſi v̄l neceſſaria v̄l ad moduꝫ g̃lioſa.

Ludouicus marchio mantuanꝰ iter principes nr̃i ſeculi. fame nõ mediocris. lr̃is eruditꝰ. ⁊ rebꝰ militari
bus exercitatꝰ. Jn eo bello q̃d veneti cuꝫ frãciſco Sforcia poſt dñium mediolani ab eo captꝫ geſſere. par
tes illiꝰ ſecutꝰ. magnuꝫ momẽtuꝫ rebꝰ eiꝰ acceſſit. Carolꝰ frater eiꝰ q̃ fidẽ frãciſco fefellerat i vincula conie-
ctus. ſꝫ eiꝰ fideiuſſione dimiſſus. cuꝫ neq̃ ſic ꝓmiſſioni ſue ſatiſfaceret oĩbꝰ q̃ i mãtuano agro tenebat op
pidis priuatꝰ ẽ. Sꝫ cuꝫ ſtipẽdia venetis faceret. nõ ꝑuas eoruꝫ copias i mãtuanã duxit. vbi vaſtatis late
atq̃ incenſis agris cuꝫ fortuna p̃ncipiuꝫ eiꝰ belli ſecunduꝫ feciſſet. ⁊ iã mãtuani metu ꝑculſi. rebꝰ ſuis dif-
fidere viderent̃. Ludouicꝰ accerſitis ex mediolano auxilijs. milites ſuos i aciẽ ꝓducẽs. fratri copiã pugne
fecit. nec ille certamẽ detrectauit. Cõmiſſum ẽ atrox p̃liũ i q̃ duo frẽs ãbo etate florentes. ãbo rei militaris
p̃iti. ãbo corpis atꝫ aĩ viribꝰ p̃ſtantes. de g̃lia. de ip̃o. de vita. ſummis conatibus cõtẽdere. Deniq̃ victor
ludouicꝰ fuſo fugatoq̃ꝫ carolo. oẽs eius copiarũ duces. ac p̃mores eq̃tũ ceꝰ. plibꝰ interceptis ille deĩde p̃ria
extorris atꝫ egenus morbo ꝯfectus interijt. Apud ferrariã mortuo nicolao Eſtenſe p̃ncipe. oĩm nr̃i ſeculi

292

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

Fortunatiſſimo. niſi cõiugis adulteriũ ⁊ i ea ⁊ i filio dilectiſſimo. vendicare olim coactus fuiſſet leonellus
dñatũ ſuſcepit. princeps pacific⁹. lrarũ ꝑitus. ⁊ muſice cultor. ꝗ decedẽte borſi⁹ frater ei⁹. ⁊ ipi nicolao fi-
lius ex cõcubina pholomea ſeneſi ad pricipatũ vocat⁹ ẽ egregia forma iuuenis ⁊ i armis cũ laude vſatus.
dicẽdi ⁊ agendi ꝑitus. ꝗ cũ ceſarẽ friderici romã petentẽ ⁊ inde reuerſuz magnificentiſſime accepiſſet. ſup
mutinã ⁊ regiũ ducatus honorẽ accepit. primuſq; oim i eſtenſi familia dux appellat⁹ ẽ. Eugeni⁹ pontifex
dũ ferrarie cũ grecis cõciliũ ageret hugo ſeneſis ꝗ ꝑ idẽ tps medicoruz priceps hit⁹ eſt. oẽs ꝗ ex grec| ſtu-
dioſi phie eo ꝯueniſſe crediti ſunt apud ſe inuitauit. quos cũ oppipare magnificeq; pauiſſet. finito pran-
dio. epulis menſiſq; remotis eos i diſputationẽ pedetẽtim placideq; pellexit. cũq; iam marchio adeſſet ni
colaus. ⁊ mlti i ſynodo excellẽtes phi aduẽtaſſent. cũctos i mediũ phie locos adduxit. de qb⁹ inter ſe Pla
to ⁊ areſto. i ſuis opibus ꝯtẽdere ac magnope diſſentire videnť. edicens eã ſe ꝑtẽ defenſurũ quã greci op-
pugnandũ ducerẽt. ſiue platonẽ illi ſiue areſto. ſeqndũ arbitrarenť. Cũ greci certamẽ minime recuſaſſent
ꝑtractata ẽ ad multas horas diſputatio poſtremo cũ ⁊ ex ꝯuiuij ſnia hugo grecorũ phos. alteꝝ poſt alteꝝ
argumẽt| ⁊ dicẽdi copia victos tacere cõpuliſſet. palã factũ ẽ. latinos hoies ꝗ iam pridẽ bellic| artib⁹ ⁊ ar-
moꝝ glia greciã ſupauerãt. etate nr̃a etiã lrĩs ⁊ oim doctrinaꝝ genere anteire. Fuit aũt dom⁹ eſtenſ vir| ſp
doct| amica. nr̃a etate nõ ſolũ hugonẽ de quo p̃fati ſum⁹ magnis ad ſe p̃mijs traxit. ſed mltos i iure ciuili.
plures i ceter| facultatib⁹ honorauit. In ſtudijs eloqntie iohãnẽ auriſpã ſiculũ grecis ac latinis edoctuz. ꝗ
verſu, pſaq; claruit inter familiares hitum ditem htũq; fecit. Guarin⁹ aũt veronenſ oim ferme pr̃ ac mgr̃
ꝗ a nr̃a etate grecas lrãs didicere. admirabilis ⁊ oim honore dign⁹ ſenex. ꝗ oẽm etatẽ ſuã legẽdo. docẽdo
ſcribẽdoq;. ꝑcurriſſet. vnicũ ſenectut| ſue refugiũ ⁊ illõ qdẽ honeſtũ dignũq; ſuis exercitijs ac virtutib⁹ iue-
nit. In agro bononiẽſi pirũ qndã aridã ex minorib⁹ formicis paſt⁹ cã cõplures aſcẽderãt ſupuenere maio
res nõ paruo nũero ꝗ illas ꝑtim occiderũt ꝑtim deiecerũt. Poſt duas ferme horas tanta minoꝝ formicaruz
vis excitata ẽ. vt tot⁹ ager nigro tectus agmĩe videreť acceſſere. Stipare oẽs. ⁊ arboris vndiq; ſtipitẽ cir-
cũdantes. paulatim aſcẽdere ceperũt. maiores formice vbi hoſtes adeſſe aĩaduerterũt cõglobare ſe ſupne
pugnã expectauerũt. poſtq; ſil' acies ꝯuenere cõmiſſo p̃lio. maiores morſu rabido. nõ illas nõ iſtas e mi
noribus interimere totiq; breui ſpacio cõfecerũt. vt cadentiũ moriẽtiũq; tumult⁹ ad piri radices nõ parua
in terra ſuccreuerit. Sʒ cũ ꝑtinati⁹ inſtarẽt minores ſpeq; acies aciẽ p̃meret vigitiq; aut plꝰes vnaz ex hoſtib⁹
circũdarent ⁊ a tergo ⁊ a fronte pugnãtes nuda qʒ latera ꝯfoderẽt. victe tãdẽ maiuſcule ⁊ ad vnũ oẽs neca
te. Illati p̃us temere p̃lij penas dedere. Hec acta ſunt ſpectãtib⁹ rõne copijs eccie. cũ. s. petri cathedrã eu-
geni⁹ qrtus teneret. ea noh ꝗ ſe vidiſſe ait. vir fide dign⁹ ⁊ aucte retulit. Nicolaus piſtorieſ vtroq; iure cõ
ſultus. ꝗ tñ in caſtris aplicis nerij ſenenſ epi vices agebat. Sile h illi eſt qd in gallia belgica nõ longe ab
vrbe leodio ꝯſtãti fama geſtũ ferũt nidũ ſiue i arbore ſiue i rupe falco ſibi ꝑauerat. ouaq; fouẽs pullos aui
dus expectabat. hũc corui ſupuenietes loco deturbauere. ouis ei⁹ effract| ac vorat| ſpectauere id ẽ primo
bubulci fugiẽteq; trepidũ falconẽ annotauere poſtridie mirabile dictu falcones coruiq;. qſi ſeptẽtrionalez
illi meridionalẽ ꝑtẽ tenẽtes. ordinatis acieb⁹. ⁊ tanq; rõis capaces eſſent. alijs ꝗ cornua obſuarẽt. alijs ꝗ
media ducerẽt agmĩa diſpoſit|. atrox ⁊ ferociſſimũ p̃liũ i aere cõmiſerũt. in ꝗ cũ mõ corui. mõ falcones. ce-
derent. ⁊ iteꝝ reſumpt| viribus certamẽ inſtaurarẽt. tot⁹ vndiq; ſbiectus ager. ⁊ p̃enis ⁊ cadauerib⁹ obte-
ctus ẽ. ad extremũ victoria penes falcones fuit ꝗ nõ ſolũ roſtris. ſʒ etiã vnguib⁹ acerrime decertantes. cor-
uos oẽs ad internitõem deleuere. Ex in paruo tpe interiecto cũ duo de leodinẽſi eccia contendentes. alter a
gregorio. xiij. alter a bñdicto. xij. in epm elect⁹. Erat eni inter illos de rõno põtificio diſceptatio. ambo cũ
copijs i eũdẽ locũ pugnaturi venerũt. Iohãnes dux burgũdie alteꝝ armis inuiit. alteꝝ leodieſ pplꝰs ſeq
baſ. Pugnatũ ẽ collatis ſignis. ſumma vtrinq; cõtẽtõe. horrendũ cruẽtũq; p̃liũ factũ. In quo tãdẽ victor
iohãnes. xxx. milia hoſtiũ cecidit mirabile ei⁹ rei fanũ ꝯditũ ẽ. qd nos illac poſtea trãſeũtes ceſoꝝ oſſibus
plenũ vidim⁹. Sʒ de bello falconũ ac coruoꝝ ſuã cuiqʒ opiõem relinqm⁹ veri ꝑiculo penes famaz dimiſſo.
Bononia ꝗ nõ tã ſtudioꝝ mr̃ q; ſeditõnũ alitrix appellari pt ſoror ⁊ ipa genue. ac ſoli⁹ incõſtãtie ꝯſtãs
cũ factõe Iambecariã. nõ ſine cede mltos ciues domo pepuliſſet. cõi canetulorum ac bentiuolioꝝ ꝯcilio. re
gi cepit. priceps factionũ baptiſta cauetul⁹ ⁊ hanibal bentiuoli⁹ fuere. ãbo ſanguinarij. ãbo patrat| cedib⁹
inſignes ꝗ lʒ ſil' ꝯparato ſacro iũcti eſſent. nihil tñ inter ſe meliores fuere nã hanibal dũ leuato de ſacro fon
te baptiſte filio vſurus puerperã cõp̃rem ſeqꝰ. eiqʒ manu p̃rẽſa ꝓ nouo natu cõgratulaſ. ab irruẽtibus ex
improuiſo baptiſte ſatellitib⁹ obtrũcaſ. vt maĩfeſte apparuerit baptiſmi ſacr̃m nõ tã federis retinẽdi q; ce
dis patrate cã a baptiſta qſitũ fuiſſe. Sʒ nõ mlta mors hanibal' fuit nã ꝗ ꝑtes ei⁹ ſeqbãſ. ſumpt| paulop⁹
armis fugat| aduerſarijs plateã obtinuere. Baptiſta inditio tandẽ puerili i ſpecu quodã ſbterraneo cũ ple
riſqʒ cõplicib⁹ ſuis latitãs rept⁹. ⁊ fumo cõpulſus exire. mox plib⁹ vulnerib⁹ ꝯfoſſus ẽ. cadauer ei⁹ i foꝝ
tractũ ⁊ diu ludibrio hitũ cũ pleriqʒ more ferarũ. cor ei⁹ dẽtib⁹ laniaſſent. cruorẽqʒ bibere nõ horruiſſent.
tandẽ exuſtũ ẽ. Apud florẽtiã ꝑ id tps xamb⁹ latebat herculis bẽtiuoli quẽ quõdã eugeni⁹ pont. max.
interfici ſiue iuſſerat ſiue ꝑmiſerat fili⁹ extra mr̃imoniũ nat⁹. paupem vitã lanificõ ducẽs. nec ſat| gnarus
quo p̃re genit⁹ eẽt. Hũc bononiẽſes eueſtigio vocãt recuſante quodãmõ inuitũ i p̃riam ducũt. Eqtẽ ex la-
nifice faciũt. tutorẽ hanibal' filio reipublice p̃ncipẽ tradũt. cui⁹ ea i reb⁹ aduerſ fortitudo. ea i ſecũdis mo-
deratio hacten⁹ ꝯſĩa ẽ. vt herculis filiũ oẽs norint. Qui cũ exules ꝑ ꝓditõem nocte qdã vrbez intraſſent.
ac excitato rumore qſi victores iſultaſſent. haud q; deſtitut⁹ aĩo. excitat| amic|. corrept| armis. in eos ꝓſi-
lijt. nec mora victos ceſ captiſqʒ ex ciuitate plib⁹ deturbauit. Beſſarion eo tpe cardialis nicen⁹ natõe gre-
cus. prudẽtia ſinglari. ⁊ nr̃a ſuaq; lingua ꝑitiſſim⁹ Nicolai. v. ponti. max. in ea vrbe vices gerebat. ꝗ vſqʒ
ad ipi⁹ põtific| obitũ legatõe funct⁹. nobilitati plebiqʒ iuxta car⁹ fuit. Cuius eo deducta ciuitas ẽ vt legati

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

pape rogare magiſqꝫ imparere q̄rant. qꝺ plane nūc experit̄. ludouicus ſctoꝝ q̄tuoꝛ coronatoꝝ cardinalis le/
gatꝰ. q̄ q̄uis ingenio valet. ⁊ ea p̄ditꝰ ē aucte. q̄ ſummi ſacerdot̄ nepoti deberet̄ nō plus tn̄ ī vrbe p̄t q̄ſe-
natu placet ⁊ xanto bononiēſi viro. Floretiā vrbē ex feſulanis ruinis ad ripas arni fluuij ꝯditam priſci
hoīes fluentiā vocauere. quā cū auſpicijs fundata felicibꝰ vicinas p̄ circuitum ciuitates excellere. miriſqꝫ
modis impiū ꝓpagare cepiſſet. floretiā longe melꝰ q̄ fluentia dicta ē. In hac vrbe pōtifex maximꝰ euge-
nius q̄rtus id ꝯciliū qꝺ ferrarie cū grecis cepat. magnifice ꝯſūmauit. Erāt p̄l'es inter grecos ac latinos ſu
per archanis orthodoxe fidei ꝯtentiōes. q̄rū maxima ⁊ difficillima fuit de ſanctiſpū ꝓceſſione. Cū greci
paclitū ex p̄re dūtaxat. nr̄i ex p̄re filioqꝫ ꝓcedentē aſſererēt. poſt m̄ltas ac diutinas diſputatiōes. in quibꝰ
tanqꝫ interpꝛes Nicolaus ſagūtinus vtraqꝫ lingua diſertiſſimꝰ. ingenio facūdiaqꝫ iuxta ꝓmptus. illuſtre
nomē adeptus ē. Tandē cū latina eccl'ia invnū fidei ſymbolū ꝯſenſere. Ciuitas impatorē grecoꝝ ⁊ patriar
cham cōſtātinopolitanū. ⁊ oēs eoꝝ comites abunde lauteqꝫ pauit p̄triarcha hic ſenio ꝯfectꝰ deceſſit. ⁊ apꝺ
p̄dicatores intra eccl'iam humatꝰ ē. cui maſſeus poeta laudenſ nō ignobilis epithauiū v̄ſibus imparibus
edidit. Nicolaꝰ picininꝰ illuſtris copiaꝝ ductoꝛ. ab exulibꝰ floretinis inuitatꝰ muſellanū ingreſſus agrū q̄
a floretia. x. milibꝰ paſſuū abeſt. hoſtiliter cūcta diripuit. nec diu poſtea in agro aretino cū eugenio ſiml' ⁊
florentinis bellū intuliſſet. apud angliariū magno p̄lio victꝰ ⁊ ꝓfligatꝰ ē. Ludouicꝰ archiep̄s florentinus
ap̄l'icis tūc copijs p̄erat. q̄ ea victoria nobilitatꝰ ad cardinalatū paulo poſtea ꝓfectus ē. Eugeniꝰ em̄ ⁊ vni
one grecoꝝ facta. ⁊ picininij metu depoſito. mēte atqꝫ aīo auctꝰ. vij. ⁊. x. cardinales creauit. viros aut ge-
nere illuſtres. aut v̄tute p̄ſtātes. aut vite ſctitate cōſpicuos. inter q̄s duo greci aſſumpti ſunt. yſidorus ar-
chiep̄s rutenoꝝ ⁊ beſſarion nicenoꝝ pontifex. q̄ꝝ ſup̄ meminꝰ. Alfonſus rex arogonū rogatꝰ a philippo
maria vt antea dictū ē. ſibi aduerſus venetoꝝ potētiā vt opem ferret. coacto nō paruo exercitu ꝓfecturus ī
galliā iter ingreſſus. Sꝫ añ philippꝰ obijt q̄ ipſe tyburi quo iam appullerat digrederet̄. audita v̄o amici
morte. ⁊ q̄ ab eo nūcupatꝰ heres eſſet. in ſabinos ꝓfectꝰ magnificētiſſimo illi funere iuſta pſoluit. Deinde
trāmiſſo tyberi. recta via in florētinū duxit. eo vt aiebat animo vt florētinos reuocare ſuas copias ex gal
lia cogeret. atqꝫ ita p̄ tuſciā pacatā ⁊ ſibi amicā ad opē mediolanēſibꝰ ferendā q̄s veneti bello p̄mebāt ꝓfi
ciſceret̄. noluerūt florētini ab alfonſo rogati venetoꝝ ſocietatē deſerere. Quapropter alfonſus ī agrū vul-
teranū ꝓfectus pomaratiū. haud ignobile oppidū portas claudere auſi eoipo q̄ venerat die copijs circū/
poſitis vi cepit ac diripuit. Deinde ad caſtrū nouū ī eodē agro ſitū mouit. cuiꝰ incole audita pomeratij cla
de cōfeſtim abſqꝫ certamine ī deditiōem venerūt. Idē fecere aliquot caſtella circūiecta exin mōtecaſtellum
natura ⁊ ope mūitū obſedit. quo t̄pe ea imbriū magnitudo atꝫ vis venetoꝝ exorta ē. vt neqꝫ extra tentoria
q̄ſcere milites poſſent. m̄ltis eoꝝ diſcept̄. m̄ltis p̄mane raptatis q̄bꝰ ex rebꝰ ⁊ qꝺ annone inopia labora
bat. Mouēs inde alfonſus cāpiliā duxit. Sꝫ florētini id opidum preſidio ⁊ annona firmauerāt fruſtra ibi
cōtēdit. caſtella tn̄ aliquot finitima ī gerardiſta. id ei regioni nomē ē. recepit atꝫ illis reſtituit a q̄bꝰ florenti
ni p̄us ademerāt. erat in comitatu reḡ ſymonetꝰ mille ducēs eq̄tes. q̄ finito florētinorū ſtipēdio ad eū trā/
ſierat. Sygiſmūdꝰ aūt malateſta quē rex anteq̄ tuſciā ingrederet̄. cū eq̄tibꝰ mille. ⁊. dccc. peditibꝰ ꝯduxe
rat. cū ab eo indies expectaret̄. ad florētinos trāſiuit. Fridericꝰ quoqꝫ vrbinatiū p̄nceps. notus ⁊ clarus ī
armis florētinoꝝ ſtipēdia faciebat. q̄ cū eſſent eq̄tatu peditatuqꝫ nō inferiores rege. oēmqꝫ illi expugnādo
rū oppidoꝝ facultate p̄riperēt. n̄ fuit regi cōſiliū ī obſidiōe campilij pſeuerare ⁊ p̄ſtim in mōtibꝰ comea-
tus penuria p̄mebat̄. Diuertit igit̄ ad loca maritima ⁊ apud populoniā. olim fama celebrē. nūc dirutā vr
bem ꝯſedit. quo ī loco facile ſibi ex regno neapolitano. ⁊ frumēta ⁊ bellica tormēta nauibꝰ afferri poterāt
Abeſt inde tribꝰ ferme milibꝰ paſſuū p̄lūbinū nobile oppidū ī cuiꝰ obſidione de q̄ poſtea dicemus laborā
ti regi caſtulionū. ⁊ ip̄m nō parui momēti oppidū ꝓdēte florētinorū p̄ſidio traditū ē. p̄ter arcē quā cū ſy-
monetꝰ obſediſſet. paucis poſt diebꝰ p̄ deditōem cepit. Dū rex pauloāte apud aquā viuā in hibernis age
ret. a legat̄ mediolanēſibꝰ aditꝰ ē q̄ opē eiꝰ implorātes. ī eo loco decerni bellū aduerſus venetorū ſenatū
obtinere. Iam ei frāciſcꝰ Sforcia mediolanēſi pp̄l'o indignatꝰ venetorū auxilio fretꝰ. eos ſbigere ſummis
conatibꝰ nitebat̄. q̄ꝝ paulo añ fines ⁊ arma ꝓmouerat. Cū rex ſoluta p̄lūbini obſidiōe neapolim rediſſet
florētini legatos ad eū miſere pacē petētes. q̄bꝰ accepta fiꝺ ī caſtra ꝓfect̄ poſtqꝫ mādata expoſuerūt. bellū/
qꝫ recuſarūt antonij cardinalis hilerdeñ. noīati. inter p̄mos theologi op̄a. q̄ id negocij pōtificis volūtate
ſuſcepat. pauc̄ poſt diebꝰ ea lege pax florētino pp̄l'o reddita vt caſtulionū ⁊ inſula eulij q̄ ipius bello florē
tinis erepta fuerat in p̄tāte reḡ remaneret. Sꝫ cū frāciſcꝰ Sforcia mediolano potitꝰ eēt. oēſqꝫ pōtes ⁊ ar-
ces apud amnē abduā tanqꝫ mediolanēſis agri a venet̄ repeteret. alfonſus q̄ cum frāciſco eēt infeſtus e re
ſua eē ratus illū. ne radices in tāto impio ageret impedire. p̄ leonellū marchionē eſtenſem recōciliatꝰ vene
tis. ⁊ cū eis aīcicia ſocietateqꝫ facta florētinis q̄ frācīſci fortunā ſecuti ⁊ armis ⁊ pecunia eū iuuabāt. ſecun
do bellū indicit ferdinandūqꝫ filiū ī expeditōem ꝯ eos mittēdū duxit. Erat is eo t̄pe admodū adoleſcens
ingenio eximio. ⁊ ad cūctas optimas artes docili ⁊ p̄ato. liberalibꝰ diſciplinis inſtitutꝰ. armoꝝ tractādo/
rū ſcia edoctꝰ. gl'ie cupidꝰ. inedie ac laboris patiēſ. cui p̄r ſex milia eq̄tū. duo milia peditū ꝯmiſit. Fuerūt ⁊ ī
exercitu eiꝰ comes euerſus ⁊ vrſiuꝰ neapoleo haud cōtēnendo copiaꝝ duces. Fridericꝰ quoqꝫ vrbinas. q̄
ſupiori bello florētinoꝝ arma ſecutꝰ erat. ī eiꝰ exercitu militauit. Florētini v̄o poſtq̄ imminere belli ſibi tēpe
ſtatē ſenſerūt Eſtorē fauētinū ſymonetū. quē ſup̄ noīamꝰ ac ſygiſmūdū malateſtā. poſtremoqꝫ alexādrū ſfor
ciā ꝯduxere. q̄ ſil' iūcti. ſup̄ decē milia eq̄tū. peditū v̄o magnū nūeꝝ ī caſtris hūerūt. Ferdinādꝰ tn̄ p̄ agrū
cortonēſem in aretinū copias duxit. vbi caſtellis aliq̄bꝰ nō magni noīs vi capt̄ atꝫ dirept̄. Follianū non
parui momēti oppidū. cū oppugn̄re cepiſſet. nec hoſtes auxiliū ferrēt. pꝰ dies. viij. p̄ deditōeꝫ accepit. Eq̄-
tatū eſtoris apꝺ mōtē policianū p̄l'ibꝰ capt̄. nōnull' occiſ fudit ac fugauit. Reucininū ī agro florētino ex-
pugnauit. Caſtellinū v̄o cū obſediſſet hyberno rigore inualeſcēte receſſit. ⁊ ī maritima loca ⁊ aquā viuam
p̄ris exemplo ſeſe recepit. Quo t̄pe ⁊ antoniꝰ Olzina vadā ī littore maris ſitā nauibꝰ occupauit. ⁊ ampliori

293

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

foſſa a terra cõmunijt. Quo ex loco piſanũ ⁊ vulteranũ agrũ infeſtũ reddidit. Cũqꝫ interea florẽtinoꝝ du-
ces ad folianũ caſtra mouiſſent. velletqꝫ ferdinãdus auxiliũ obſeſſis ferre. Jamqꝫ itineri ſe cõmiſſis. tãta
in caſtris lues cõſecuta ẽ. vt ꝑ languẽtiũ nũero. nõ mõ ad rem gerendã. ſꝫ vix admouẽda caſtra ſat̃ eẽt. Ob
quã rẽ folianũ ſumma vi expugnatũ. nec miori ꝟtute defenſum. tandẽ ab oppidanis clam ꝑſidio traditũ ẽ
ꝗ tñ paulopoſt ⁊ ipi victoꝝ ꝑda fuere. oppidũ incẽſuꝫ. ac ſolo eꝗtũ. Per id ꝗꝫ tp̃s gerardꝰ gambacurta. dũ
caſtella ꝗtuoꝛ ꝗ pr̃ a florẽtinis accepat intra apenninũ ſita. ferdinãdo tradere vult. ab vno e ſuis ꝓditꝰ. ca-
ſtris amiſſis diu regẽ mendicãdo ſecutꝰ ẽ. Exin pace apud laudã (vt diximꝰ) facta reuocatꝰ a pr̃e ferdinãdꝰ
in regnũ ꝯceſſit. Florẽtini ꝗ amiſerãt cũcta recuꝑauerũt. Baldacius peteſtriũ copiaꝝ haud ignobil̃ ductoꝛ
manu ꝓmptꝰ ⁊ audax. cũ diu florẽtinoꝝ ſtipẽdia meruiſſet ĩ palatiũ tandẽ acceſitꝰ. dũ ingratui ꝯtumacit̃
r̃ndet. captꝰ ex altiſſimis feneſtris ĩ foꝝ ꝑcipitat̃. cui ꝙuis magno caſu iã expiraſſet. ſecuri tñ ceruix abſci-
ſa ẽ. Inter florẽtinos oẽs ꝗ nr̃a floruerũt etate coſmas cognoĩe medicus ⁊ prudẽtia ⁊ auctẽ eminuit. is
ꝑnceps vrb̃ hĩtus ſenatũ ꝗ voluit impulit. Ciuitati ex arbitrio dixit inopes ciues ꝙplĩmos ditauit. mr̃i-
monia ex argẽto ſuo dotibꝰ mlta cõiũxit. Villas magnificẽtiſſime exedificauit. In eccl̃ias ditiſſima dona
cõtulit. monaſteriũ ſcti marci ⁊ amplũ ⁊ nitidũ a fundamẽt̃ erexit parochie ſue tẽplũ cũ paꝝ placeret proꝛ-
ſus diruit. Exin ſtructurã admirãdi opis ex lapide feſulano ſuſcitauit. Edes ſuas ꝙuis oꝛnatiſſimas ere-
xiſſet. amplꝰ tñ meditatꝰ. opꝰ palatiũ ⁊ altũ ⁊ ingẽs. ex ꝗdratis lapidibꝰ ĩ inſigni vrbis loco. adeo pulcrũ
adeo amplũ cõſtruxit. vt ei alteꝝ eꝗri tota ciuitate nõ poſſit. Cõmẽdãda ẽ mult̃ in rebus florẽtinoꝝ ꝓui-
dentia. tũ maxime qd̃ ĩ legẽdis cãcellarijs. nõ iuris ſciam vt plereqꝫ ciuitates ſꝫ oꝛatoꝛiã ſpectãt ⁊ ꝗ vocant
hũanitatis ſtudia. Norũt eñ rectã ſcribẽdiqꝫ dicẽdiqꝫ artẽ nõ bartholũ aut innocẽtiũ. ſꝫ tulliũ ꝗntilianũqꝫ
tradidere. Nos tres ĩ ea vrbe cognouimꝰ grec̃ ⁊ latinis lr̃is ⁊ cõditoꝝ opa. fama illuſtres. ꝗ cancellariã aliꝰ
poſt aliũ tenuere. leonbardũ ⁊ carolũ aretinos. ⁊ poggiũ eiuſdẽ reipublice ciuẽ ꝗ ſecretariꝰ ap̃licus. tribꝰ
ꝗndam romãis põtificibꝰ dictaret ep̃l̃as illos ꝑceſſerat colucius cuiꝰ ea dicẽdi vis fuit. vt galeatiꝰ medio-
lanenſiũ princeps. ꝗ patrũ meoꝝ meoria grauiſſimũ florẽtinis bellũ intulit crebro dicẽ auditus ſit nõ tam
ſibi mille florẽtinoꝝ eꝗtes ꝙ colucij ſcripta nocẽ. Diſceptatũ ẽ diu inter florẽtinos ob pecuniarũ exactio-
nes. ꝗ tenuioꝛes ciues mag̃ ꝙ opulẽtos vrgebãt. His diebꝰ cõſentiẽte coſmo noua rõ foꝛtunaꝝ. cuiuſqꝫ
ciuis deſcriptio cepta ẽ. quã raro factã ſine tumultu motuqꝫ ppl̃i fecerũt at tũc ꝗete trãquilleqꝫ trãſijt. Luce-
ſes qui nr̃a memoꝛia bis florẽtinoꝝ obſidionẽ exꝑti. bis philippi mediolanẽſiũ duc̃ auxilio ſuã libtates
defendere. ad extremũ cũ vicinis viribꝰ pares eẽ nõ poſſent. nec facile inuenirẽt. ꝗ ꝗtiẽs hoſtis ꝑmeret. to-
tiens ferret opẽ. fedus ad ꝗnꝗginta ãnos cũ eis ꝑcuſſere. eas leges ſbeuntes ꝗs dixere potẽtioꝛes. In-
ter florẽtiã ⁊ ſenã apud oppidũ qd̃ ſctm̃ caſſianũ appellat̃ anno poſt iubileũ ſexto. viſe ſunt nubes vigin-
(vt ferũt) cubitis a terra ſblimes inter ſe mirabili ventoꝝ impetu agitare. ac depugnare ⁊ altere alteras pel-
lere. ⁊ mutatis ſepe vicibꝰ pelli ꝗ pepulerãt interea ſumma atꝫ incredibili ſp̃us violẽtia. domoꝝ tecta ꝑ in-
ane iactari muros deijci. ⁊ ſaxa ingẽtia loco moueri. vetuſtiſſimas oliuas. ⁊ antiquiſſima quercuũ roboꝛa
radicitꝰ cõuelli. atqꝫ cõſtringi. hoĩes ⁊ iumẽta nõ ꝑuis ſpacijs ꝑ celuꝫ ferri atꝫ raptari. hec nob̃ ꝗ ſe vidiſſe
aiebãt retulere. ſꝫ mag̃ nos (vt crederemꝰ) ep̃l̃e a grauiſſimis viris de his rebꝰ alfonſo regi dũ apud eũ age-
remꝰ ſcripte. ⁊ in ꝑñtia nr̃a lecte cõmouerũt. Vrbs ſena vñ mihi oꝛigo ẽ. ſcdm̃ hodie locũ in etruria obti-
net. ameiſſimo ſita loco. Et ſi mihi fides hñda ẽ. ppl̃o neqꝫ rudi neqꝫ iurbano. Huiꝰ rectoꝛes ꝗ nobilitate
poſtpoſita. ꝗ fuit ĩ illa ciuitate. tota ytalia memoꝛabil̃ ⁊ ꝑte ppl̃i quã duodecim appellãt proꝛſus cõculca-
ta. mltis annis ĩ pace ꝯuerãt inter ſe tandẽ duas factiones hr̃e ceperũt. ꝗ ꝓut ſue rei conducere arbitrate
ſunt. ita ſe vl̃ ppl̃is vl̃ ytalie ꝑncipibꝰ cõiũxere. Cũ ꝟo rex alfonſus ĩ florẽtinos (vt antea relatũ ẽ) cõduce-
ret exercitũ. factões ipẽ manifeſtiꝰ patefacte. Altera regiũ bellũ ꝯ florẽtinos iuuãdũ eẽ ꝯſuluit. altera cum
florẽtinis auxiliũ dandũ eẽ ſuadẽ nõ auderet. diſſimulãdũ cẽſuit vicerũt ꝑmo reg̃ amici ⁊ eiꝰ caſtra ꝯme-
atũ miſere. Sꝫ cũ rex ad ſextũ lapidẽ vrbi ꝓximꝰ caſtrametatꝰ eẽt. diſſemiantibꝰ in plebe ꝗ florẽtinis ſtu-
debãt alfonſum nõ tñ florẽtie ꝙ ſenaꝝ dñium ꝗrere. tota vrbe trepidatum ẽ. ⁊ armati ad poꝛtas diſpoſiti
haud aliter alfonſi milites ꝙ libtate ſue inſidiãtes obſuauere. Cõminuit aliquãtiſꝑ eã ppl̃i ſuſpitiõem frã-
ciſcus martoꝛellus ꝑſtanti vir ingenio. ⁊ quo rex libẽter vteret̃. legatꝰ ad eos miſſus. ſꝫ cum nõ tam regis
amoꝛe aut odio. ꝙ priuat̃ ciuiũ ꝯtẽtionibꝰ rei publice ꝯſilia turbaret̃. adeo tenuiter ãnona ĩ caſtra reg̃ de-
poꝛtari ꝑmiſſa ẽ. ⁊ vt florẽtinis ſil̃ ⁊ regi videret̃ leſi. Idẽ factũ ferdinãdus reg̃ filiꝰ alio poſtea tp̃e ĩ eoſ-
dem florẽtinos duxiſſet neqꝫ eñ ꝑncipio eiꝰ aduẽtꝰ ſatis ei fauẽtes fuere. Sꝫ veneti cũ ſenenſibꝰ ac regi fe-
dere iũcti eẽnt vſqꝫ adeo ſenẽſes legatõibꝰ agitarũt. Et vt ipi ſocietatẽ tandeꝫ reg̃ inierũt. bellũqꝫ florẽtis
indicerẽt publice. qd̃ breui ſopitũ ẽ venet̃ apud laudã incõſulto rege paceꝫ recipiẽtibꝰ. Poſt hec ſenẽſibꝰ
aliud e veſtigio bellũ exoꝛtũ ẽ aduerſus hylbrãdinũ pitiliani comitẽ in quo ducibꝰ vſi ſunt ſigiſmũdo ma-
lateſta ⁊ eufberto coꝛrigẽſi quoꝝ potẽtia nõ tã hoſtibꝰ ꝙ ipis ſenẽſibꝰ foꝛmidãda fuit. Suboꝛta aũt iter
ſigiſmũdũ ⁊ ſenẽſes diſcoꝛdia. cũ ſeſe ille ſuſpectũ eẽ aĩaduerteret. nõ ſine ſuo ⁊ ſenẽſiũ dãno receſſit. euf-
bertꝰ cũ ſenẽſibꝰ ꝑſeuerauit. Interea comes iacobꝰ pycininꝰ. ꝗ iã pridẽ apud venetos ſtipẽdia faciẽs nõ
ſine laude reꝝ geſtaꝝ eoꝝ copias duxerat cũ pace vbiqꝫ poꝛta ſtipendio careret in etruriã ꝓperãs ſenenſes
iure pr̃ne amicicie. vt ſibi auri. xx. milia mutuo dent. miſſis legatis expetijt. qd̃ cuꝫ fruſtra fuiſſet. acies in
eos cõuertit. Et ingreſſus ſenẽſem agrũ. pleraqꝫ oppida ꝑtim vi ꝑtim ꝓditõe recepta diripit. Calixtꝰ ter-
cius ꝗ recens pontificatũ inierat. copias ſuas ſenẽſi ppl̃o auxilio mittit idẽ frãciſcus Sfoꝛcia idẽ floꝛenti-
ni faciũt veneti quoqꝫ ꝑ fedus requiſiti auxiliũ ꝙuis tenue ꝑbent. Cõmittit̃ ex iprouiſo ꝑliuꝫ. ex quo ſine
magno damno ꝑtiũ diſceſſum ẽ. Jacobꝰ cũ exercitu coactꝰ ẽ caſtilionũ ſeſe recipe. qd̃ oppiduꝫ eẽ diximꝰ a
florẽtinis prioꝛi bello receptũ vbi ꝙuis acriter oppugnaret̃. expugnari tñ nõ valuit. Inter hec Eufbertꝰ

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

in ſuſpitionē actus tanꝗ̄ cū pycinino ſentiret. cū eius rei nō parua extarēt indicia vocatꝰ ad vrbē in ſena-
tu ſeneſi trucidatꝰ ē. ⁊ ꝑ feneſtrā in foꝝ ꝓiectꝰ ē. Pycininꝰ paulopoſt vrbetelliū natura loci mūitiſſimū op
pidū ꝑ ꝓditionē obtinuit. vna eīm tantumō via. iſtaqꝫ artiſſima. ⁊ arcis oppoſitōne defenſa pt adiri. reli-
quas ptes ſtagnū claudit ꝑuis dumtaxat lembis cymbiſue nauigabile. Hic cū frumēti viniqꝫ copiā pyci-
ninꝰ repiſſet. tamdiu ſe ꝯtinuit donec pacē apud regē arogonū firmata ī regnū ſeſe recepit. Sꝫ ea pax ex-
terno bello ſenēſes ſoluit interno magis ac magꝭ īplicauit. nā regꝭ amici. ⁊ tanꝗ̄ belloꝝ cā fuiſſent pycini
niqꝫ ſtudio fauiſſent. partim ſecuri ꝑcuſſi ſunt. ꝑtim relegati. multi cū ſibi ꝑiculum in pr̄ia imminere cerne
rent. ſpōte ī exiliū abiere. adeoqꝫ ī eos q̄ ſuſpecti ſunt hīti. ſeueritas exercita ē. vt etiaꝫ florētinis videat̄ eē
ſeuitū nec dū maloꝝ finis qn̄ in ciuitate paꝝ pacata. noue indies machinatōes. aut fingūt̄ aut inueniūtur
⁊ ſanguis ciuilis in forū diſꝑgit̄. hoc fortaſſe malū equulꝰ ille p̄nūciauit. q̄ āno iubileo aī portā eiꝰ vrbis
q̄ romā ꝑgit. pregnās freq̄nter aſtāte pplo. dū pareret expirauit. Erat eīm hermofreditꝰ. cꝫuis feminei ſexꝰ
nullū ī eo veſtigiū cerneret̄. Inter alios quos vrbe relegatos haud nocētes ciuitas exiſtimauit duo fuere
ab ipa puericia ſocij. ⁊ ſtudioꝝ cōione coiūcti. cꝫuis alter iuris ciuilis ſciam ꝓfiteret̄. alter poeticā. Gre-
goriꝰ lollius. ⁊ frācīſcus patricius cuiꝰ pl̄a extāt poemata. q̄ doctiſſimi ꝓbāt. ⁊ q̄ vitā ſibi retinuiſſe credū
tur. Marianꝰ ſozinus ꝑ idē tps ſcia iurꝭ nō ſolū apud ſenēſes. ſ3 tota ytalia late clarꝰ ē hītꝰ. Plūbinū nobi-
bile oppidū ex populione ruinis edificatū exiſtimat̄ nōnulli populinū appellādū putāt id ē ī littore tuſcie
maris ſitū. Ilue inſule oppoſitū. q̄ ferri venis inexhauſta magnū quotannis vectigal plūbini dn̄o prebet
Huic oppido p̄fuit iacobꝰ appianꝰ ex paula nobiliſſima femīa martini q̄nti romani pōtificꝭ ſorore natꝰ. pa
cificus q̄dē p̄nceps. ⁊ a vicinis amatus. Qui cum ex cōiuge virilē ſobolē nō ſuſcipet. extra mr̄imoniū he
redē q̄rens cōcubinā q̄ndā amare cepit. cuiꝰ cū venter intumuiſſet. ⁊ iā tps pariēdi ꝓpe adeſſet. incredibili
gaudio geſciens florētinis ac ſeneñ. legatos vti ad ſe mitterēt ac partū de ſacro fonte leuarēt. futuros cō-
patres magnis p̄cibꝰ inuitauit paritū ē venere. ad dictā diē legati. mulier inter obſtetricū manꝰ diu labo-
rans. ethiopē tandē peperit. q̄ res vt riſum pplo chachinnūqꝫ excitauit. Ita ⁊ cōp̄rnitates ⁊ leticiā prin-
cipis interrupit tybicē tn̄ forte maurꝰ in familia eiꝰ erat. ex q̄ natū puerū credidere. q̄ mox vbi detectū fla-
gitiū intellexit ſaluti ſue fuga cōſuluit. Mortuo Jacobo Reynaldus vrſinꝰ pacri vir ingenio ⁊ rei militarꝭ
pitus in eiꝰ locū ſuffectꝰ ē nō ſuo iure ſ3 cōiugis. q̄ iacobi filia fuiſſet. Hūc alfonſus cū in tuſcia florētinoꝝ
bello deſtinaret̄. fauentē hoſtibꝰ repit q̄propter caſtris plūbino admotis. eū intra menia clauſuꝫ terra ma-
riqꝫ ſummis viribus oppugnauit. ſ3 nō miori v̄tute ipe ab interiori pte ciues ſuos defendit quā regis mi
les ab exteriori muros īuaſit. Pugnatū ē diu acri cōtentōe ita vt mlti vtrinqꝫ ceciderint. cōplures vulnera
ti in hoſtiū manꝰ peruenerūt. ⁊ eo p̄lio mltoꝝ virtus enituit inter quos duo antonij alter rixanus. alter ca-
dola ad muros pariter vadētes inter ceteros pugnare fortiter aīaduerſi ſunt. Sꝫ oībus p̄latus ē galeatinꝰ
Baldaſinꝰ natione ſiculus q̄ ter muri faſtigio app̄henſo q̄ prius tormēta diſiecerāt conatꝰ eſt oppidū irru
ere. ceteꝝ ferventis aq̄ viueqꝫ calcis. q̄ inter arma ingeſta vbi ad corpus penetrauerat urebat artus vi de-
territus. grauiſqꝫ ſaxi ictu cū reuulſa aggeris pte deturbatus ē. Fuit aūt galeatius ſtatura q̄ mediocrē exce
deret robuſtis ac ceretibꝰ membris. corpis magnitudini vires rn̄debant luctatione iactu ſaltuqꝫ nulli ho-
minū ceſſit. membroꝝ robori par animꝰ erat. eq̄ ac pede iuxta bellator acerrimꝰ. armatura graui armatus
galeatuſqꝫ humiſtās. ſiniſtra ſellā. dextra haſtaꝫ equeſtrē tenēs. ſtrēnuo ſaltu grādi ſtatura equū inſilebat.
ſingulari certamīe q̄ter p̄liatus. bis ī ytalia. bis in gallia trāſalpina totiꝰ victoꝛ euaſit. a tribꝰ hoſtiū equi-
tibꝰ. coīpo florētinos bello peditꝰ vnū ex his gladij capulo ſeminecē eq̄ excuſſit. aliū citato equo medium
amplexus e ſella extractū humi ſtrauit. Terciū cubito grauiter ꝑcuſſum ī fugā v̄tit tāta porro modeſtia vt
nūqꝫ ipe de ſe vl̄ rogātibus amicis diceret vite cultu. moꝝūqꝫ elegātia. oībus p̄terea gratꝰ dilectuſqꝫ. Per-
ſtitit aūt p̄libus diebꝰ ad plūbinū alfonſus. ſ3 cū oppidi expugnatio difficilis videret̄ neqꝫ iā cōmeatus in
caſtris eſſet. ⁊ equi cōſumptis arboꝝ folijs fame perirēt. diſſoluta obſidione receſſit. nec diu poſtea Rey-
naldus morbo interijt vxor eius katherina verita. ne rex ī ſe viri delictū puniret. miſſis ad eū oratoribus.
tributū ei quotannis dū viueret. aureū poculū quingētoꝝ aureoꝝ daturā ꝓmiſit. Ea mortua ſollicitis op
pidanis. quem ſibi potiſſimū dn̄m legerēt vicini v̄o potētatus cū varijs artibꝰ ad ſe trahere conarent̄. re-
nūciatū ē manuelē appianū adhuc ex principū ſuoꝝ ꝓſapia ſupeſſe. cui ſe cōmittere poſſent. Hic mltos an
nos in militia verſatus nec tn̄ aut opes cōgeſſerat. aut egregio aliquo facinore nomē q̄ſierat. Ob quā reꝫ
dimiſſis iā armis vxorē troye inter apulos ceperat. ibi tenuiter vitā agebat. nihil minꝰ q̄ꝫ dn̄andi ſollicitꝰ
cū a plūbinenſibus publice reuocatus ē. quod ei primo nūcio veluti ſomniū viſum ē. Exiñ fortune luduꝫ
libenter amplexus tanꝗ̄ vite reliquū dormiuiſſet. In alterū virū mutatus. cꝫuis ſenex pr̄cipatū ſuſcepit.
Rexitqꝫ poſtea pleriſqꝫ annis ciuibus ſuis gratus. ⁊ vicinis amicus. Alfonſo v̄o qui ei fautor ⁊ fuiſſet ⁊
ſtipendiū fecit ⁊ cēſum dedit. Deceſſit aūt e duobus filijs extra legitimū cōiugiū ſibi natis minore quē cū
ciuitas ſeniori preferret herede inſtituto. In viterbio v̄o nō parui motus fuere Sedente nāqꝫ nicolao
quinto princiualles gattris eius vrbis princeps. dū roma redit. apud lacū vicenſem ab inimicis inuaſus
obtrūcatus eſt. Exiñ ſedente Caliſto tercio welhelmus eiꝰ nepos. noctu domi necatꝰ. ob quā rē ciuitas ī
vltionē ſollicita. dū malefactores inq̄rūt̄. dū iſti fugiūt illi plectūtur. magnas calamitates ꝑpeſſa ē. Ur
bis rome iā tandē nobis ſeſe res offerūt. q̄bus ſuā narrationē petētibus ſuato breuitatis inſtituto. ſatiſ-
facere pergimꝰ. Hic ioannes vitellius alexādrinus ⁊ cardialis ⁊ legatus p̄rimonij bti petri gubernator ⁊
ductor aplici exercitꝰ. q̄ fulginates. q̄ camertinos tyrannos. qui p̄fectum vrbis. qui comitem anthonium
piſanum. qui plures alios ecclīe inſultatores bello victos neci dederat. Duꝫ pontem tyberis. quem ſancti
angeli vocant tranſire nititur in etruriam copias traducturus ab his qui arcem adriani cuſtodiebant. re-
pente inuaſus vulneratus captuſqꝫ in arceꝫ rapit̄. vbi paucꝭ poſt diebꝰ ſiue hauſto veneno ſiue ex vulnere

294

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

vitā finiuit. Prouinciā deinde ſuā. ſortitꝰ ē ludouicꝰ ⁊ ipe cardinalis aqlegienſ pr̄iarcha. iā rebꝰ geſtis ⁊
amicicia pōtificꝭ late cognitꝰ. q̄ pacatꝭ rebus ī vrbe eugenio reditū ꝑpauit. Cōprehēderāt rōni eugeniū ac
libertatē aſſerētes. apud ſcām mariā in trāſtyberina regione cuſtodiebāt eūqꝫ cū deceptis cuſtodibus per
tyberim nauigio fugeret. iaculis ac ſagittis petierāt. fremebat eīm ppl's. cū externꝰ miles infeſtis armis ro
manos vaſtaret agros. hoīes atꝫ armēta ſurripiēs. Sꝫ cū plimis ānis eugenius abfuiſſet intellexerant ⁊
opulēti ciues ⁊ inopes romani ſummi pontificis curia. nō tam vrbē q̄ꝫ vaſtā ac deſtam ſpeluncaꝫ videri.
q̄bus ex rebꝰ miſſis ad eū legatꝭ vt in vrbē ſuā rediret. magnis p̄cibꝰ rogauere. Redijt ille nono poſtq̄ꝫ ef/
fugeret āno. nec tā ignomiioſe pulſus fuerat. q̄ꝫ exceptꝰ ē glioſe. Fuit cuꝫ frāciſco Sforcia ⁊ in pyceno de q̊
poſtea dicemꝰ ⁊ ī alijs locꝭ piculoſum bellū. qd̄ p ludouicū cardinalē ⁊ nicolaū pycininū iā ſibi recōciliatū
ꝯfecit alfonſo rege opē ferēte. Cogitauerat frāciſcus Sforcia tudertinā vrbē ſibi amicā. nā eiꝰ aliq̄n poti/
tus clemēti ciues impio rexerat. deinde rōni cū exercitu parere. Erāt eīm inter cardinales nōnulli q̄ ludoui
ci potentiā indignātes frāciſcū nō q̄ſi aduerſus eugeniū. ſ ꝯ eiꝰ cōſiliū inuitabāt. inter q̊s nicolaū capuen
ſem ī vrbe g̃roſum ac potentē fuiſſe ꝯmēorant. nā eugeniꝰ p id tp̄s eū de ipa re ſuſpectū roma amouēdum
curauit. Sꝫ cū auxilia eccie ꝓpe aduenīſſent frāciſcus irrito ꝓpoſito retroceſſit. Eugeniꝰ v̊o q̄ cū quōdaꝫ ve
netis ac florētinis ſtudioſiſſimꝰ fuiſſet. Cū illi hoſtē ſuū franciſcū aduerſus ecciam armis pecunijſqꝫ iuua/
rēt ⁊ ipe ad ipoꝝ hoſtes declinauit. Alfonſum regē ac mediolanēſiū p̄ncipē. ⁊ rex q̄dē eiꝰ ſuaſu vſqꝫ ad ty-
burē venerat philippo cuiꝰ opes iā pene collapſe videbāť laturus opē. aut ī tuſciā ꝯ florētinos aut in gal
liā ꝯ venetos ꝓfecturꝰ. ſ eugeniꝰ cū q̄tuor cardīales creaſſet. ex q̄bꝰ ſucceſſorē ſuū aſſumēdū eſſe p̄dixerat
in lectulo egritudinis iacēs. paucꝭ poſt diebꝰ migrauit ad p̄res. ⁊ ī baſilica. b. petri apud eugeniū tercium
ſepultꝰ. Priꝰ tū q̄ꝫ obiret germani q̄ poſtq̄ꝫ duos de ſummo pōtificio cōtendere aīaduerterant. neutralita-
te q̄dā vtētes. vtriqꝫ recuſauerāt obedire. deſtinatꝭ romā legatꝭ. inter quos ⁊ ego vnꝰ erā a friderico impa
tore miſſus ob obediētiā ei iāiā morituro reſtituerē. Ipe v̊o theodericū colonīēſem ⁊ iacobum treuerēſem
archiep̄os. quos pōtificali dignitate p̄uauerat. mutata ſnīa ad priſtinos reduxerat honores. Magnus ꝑ
fecto ⁊ clarus pōtifex fuit eugeniꝰ cōtempſit pecunias v̊tuteꝫ apprime dilexit. neqꝫ ſcd̄is rebus intumuit.
neqꝫ ſuccubuit aduerſ's. neqꝫ ſpes ei gaudiū. neqꝫ metꝰ triſticiā auxit. ſedatꝰ aīmꝰ eūdē ſp̄ eiꝰ vultū oſten-
dit. ſmone breui eoqꝫ grauiſſimo vſus eſt. durus ⁊ aſp̄ in hoſtes. ꝓpitius in fide receptis ad hec ꝓceritas
corpis. oris decor. ⁊ venerāda ī ſene maieſtas q̄bus fidē adhibuit. plꝰ aliq̄nto credidit ⁊ maius impiuꝫ q̄ꝫ
par fuerat ꝯmiſit. huiꝰ pr̄ cū in egipto negociareť cū p̄re frāciſci fuſcari de quo iā mentio facta ē. ab heremi
ta. quē pariter adijt. nō minꝰ letū vaticiniū quā ille accepit. ille eīm filiū quē hēbat futuꝝ p̄rie principē. hic
ſuū inter ſacerdotes ad ſummū euaſuꝝ didicerat. Eugenio v̊o gabrieli nomē inditū fuit. Qui cum adole-
uiſſet defunctꝭ parētibꝰ euāgelij nō ſurdꝰ auditor p̄rimoniū qd̄ ab illis nō tenue accepat. inter xp̄i paupes
erogauit. Exīn antonio corario comite eiuſdē feruoris adoleſcēte religionē intrauit. in q̄ ſumma cuꝫ laude
v̊ſatus tamdiu cū illo vixit. donec angelus corario gregoriꝰ terciuſdecimus appellatus ſedē petri ſortitꝰ
cū alter ab altero ſepari nō poſſet. ambos aduocās ſeneſi eū bononīēſi anthoniū p̄fecit eccie nec diu mora
tus vtrūqꝫ cardinalatus honore dignatus ē. in quo ambo claruerūt. ſ hic ſummū pōtificatū adeptꝰ magꝭ
enituit q̄ ⁊ ſi oriēte ſciſmate in p̄ncipio ſui pontificatus vſqꝫ ad obitū cū baſilīēſibus cōtenderit. Corona-
to tū ſigiſmūdo ceſare grecoꝝ ⁊ armenioꝝ vnione pacta ciuitatibꝰ eccie q̄s amiſerat recupatꝭ tyrānis p cir/
cuitū deletis. ꝯtumacia rōnoꝝ edomita. victor inclitꝰ hoīem exuit. Hic me q̄ꝫuis aliq̄n aduerſus eū exiſti-
mans. deo ſacrificiū facē cū baſilienſibus ſenſiſſem. Nā in eo tp̄e tota nutabat eccia. veniētē ad ſe benigne
recepit. inter ſecretarios collocauit ⁊ apl'cis ſb̄diaconatus honore donauit. Eccīaꝫ quoqꝫ tergeſtinā pau/
cis diebꝰ anq̄ꝫ moreretur falſo rumore vacantē audiſſet. multꝭ illā petētibꝰ. niſi vni p̄ oībꝰ deſtinauit. quod
poſtea ſucceſſor ipleuit. Nicolaus q̄ntꝰ natōe tuſcus. ex oppido ſarezana. p̄re medico theologica doctrina
illuſtris. ⁊ omī ferme ſciaꝝ genere inſignis. poſt eugeniū ī petri cathedrā ſuffectꝰ. Qui paucꝭ ān mēſibus
cardinalatū ab eo cū felicē apud germanos legatōem obiſſet. Nec diu p̄us ep̄atū bononīēſem acceperat.
Hic vrbē multꝭ ⁊ maximis edificijs exornauit. cuiꝰ opa ſi cōpleri potuiſſent nulli veteꝝ impatoꝝ magnifi
centia ceſſura videbāť. Sꝫ iacēt aduc edificia interrupta. ruineqꝫ muroꝝ ingētes. Sciſma qd̄ apud ſubau
dīēſes aduc ī eccia vigebat. exploſit āmedeū papatui renūciātē in g̃ram recepit cardinalatꝰ honorē ⁊ in pr̄
no dn̄io legatōem reliq̄t. cardinalibꝰ aliquot ab eo creatꝭ dignitatē dimiſit. roānos lōga pace ditauit. iu-
bileū feliciter geſſit niſi qd̄ ī pōte ſcti angeli ī ꝯcurſiōe pplo'ꝝ inprouide facta. ducētos circiter homīes. aut
ꝯculcatos aut ī fluīe eiectos piſſe ꝯſtat. Bernhardinū ſenēſeꝫ ordīs mīoꝝ ꝓfeſſorē. q̄ paulo ān obierat. in
nūeꝝ ſctōꝝ retulit. Fridericū terciū īpatorē ⁊ leonorā auguſtā m̄rīomnio iūxit. ac de more iūctos corona-
uit. familias habūde ⁊ cū m'lta leticia paſcēs. Bis cardīales creauit. ⁊ p̄mo q̄dē te vnū antoniū natōe ma
ioricēñ. ad titulū ſctī criſogoni. quē ſibi pb̄te ſtudijs ⁊ archanoꝝ ſacre theologie cognitōem ex oībꝰ pareꝫ
elegerat. Scd̄o ſex creauit. aut doctrina ꝓcelebres. aut generꝭ claritate īſignes īter quos ⁊ germanū ſuum
philippū ſctē ſuſſanne cardīalē aſſumpſit. placidis moribꝰ ⁊ īcorrupte fidei virū. Libros ex tō grecia exq̄
ſitos ad ſe iuſſit afferri. ⁊ in latinā cōuerti linguā curauit. magna premia trāſlatoribꝰ prebēs. ⁊ acceptiſſi-
mi ei fuerūt in trāſferendis opibus Georgius trapezuntius. Laurentius valla. petrus candidus decēber
⁊ Gregorius caſtellanus itemqꝫ demetrius natione grecus. qui ſoluta oratōne vtens. cū pōtificis aures
mirifice oblectarent. nihil ex eo quod peterent. non abſtulerunt. In homeri v̊o poemate quod ab heroico
carmine latinum fieri magnopere cupiebat. Cum plurimi ei morem gerere conarentur. vnus tū inuentꝰ
eſt. q̄ acri eiꝰ iudicio ſatiſfaceret. Oratiꝰ romanꝰ q̄ ſcribatū apl'icuꝫ ea de re cōſequutꝰ magniſqꝫ pollicitatiōi
bꝰ illectꝰ. Iliadeꝫ aggreſſus. nōnullos ex ea libros latīos fecit dignos. q̊s nr̄a miraret priſca ñ iprobaſſꝫ
etas. Nicolaꝰ q̄ꝫ perotꝰ polibio e grecꝭ comode atꝫ ornate ad nos traducto. Iohes tortelliꝰ aretīꝰ libro d̄
orthographia ꝑitiſſime cōſcripto. Albtus florētinꝰ ꝯditis de architectura egregijs voluminibus alijſqꝫ

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

pene innũerabilibꝰ noua cudẽtes opa eiꝰ pontific grãm meruere. Adeo em̃ ingenia excitauit fouitqꝫ Nicolaus vt vix eũ inueniri poſſit. in quo magꝭ hũanitatꝭ ⁊ eloq̃ntie. ceterarũqꝫ bonarũ artiũ ſtudia q̃ꝫ ſuo tp̃e floruerit. Illud certe nemo negauerit. tot ei a doctiſſimis virꝭ inſcripta eẽ volumĩa. quot neqꝫ ſuorũ p̄deceſſorũ. neqꝫ ĩpatorũ cuiuſpiã noĩ dictata ꝯperimꝰ. Unũ tñ edoctũ ab eo neglectũ miramur. Blondũ flauiũ foroliuẽſez q̃ res a declinatõe rõni ĩpij vſqꝫ ad etatẽ nr̃am toto orbe patratas mirabili ordine ĩ duas digeſſit decades romã deſcribẽdo ĩſtaurauit. ytaliã illuſtrauit. deĩde triũphantẽ orbẽ ſcribere adorſus oẽm nobis vetuſtatẽ aperuit. ſꝫ ita ferunt hoĩm mores. praro queq̃ꝫ extollit põtifex. quẽ p̄ceſſor amauit. Ceterũ Nicolaus ⁊ veteribꝰ ⁊ nouis codicibꝰ ornatiſſimaꝫ bibliothecã inſtruxit. In q̃ circiter tria milia librorũ voluĩa cõdidit. Sacrariũ aplĩcũ vaſꝭ aureis ⁊ argẽteis. ſacerdotalibꝰ indumẽtꝭ mirifice decorauit. Altaris ornamenta aulea q̃qꝫ ex auro cõtexta mirãdi opis coemit. Suppellectilẽ toto palatio neceſſariã magnificẽtiſſime ꝯpatã duplicauit triplicauitqꝫ. Legatoĩbꝰ q̃s publice audiuit ita r̃ndit vt dubiũ eẽt. ſapiam eiꝰ an eloquentiã an magꝭ adimere Si q̃s eẽ ĩ vrbe pegrinos exiſtimatõe dignos accepit ꝯfeſtim eos. miſſis xenijs honorauit nobiles ſua domo extorres q̃ ad ſe venerãt benigne cõfouit. paupibꝰ xp̃i largas elꝛynas dedit. religioſꝭ mẽdicãtibus nihil ad neceſſitatẽ deeſſe ſuſtinuit. ĩ eccĩas vrbis plĩma dona ꝯtulit in p̄rimonio btĩ petri plĩmas ac mũitiſſimas arces oportunis locꝭ erexit. huiꝰ tñ tã admirabilꝭ tam expeiẽdi põtificꝭ vite ñ defuerũt inſidiatores. Stephanꝰ em̃ rõnus familiã porcaria tenui cenſu eques. res nouas ſepe ĩ vrbe molitus. ac ꝓpterea bononie relegatꝰ. clam inde excedẽs magnis itineribꝰ romam redijt. Conuocatiſqꝫ mox amicis. mentem ſuam expoſuit turpe eẽ dictitãs. eã vrbẽ q̃ totã ſibi ſbiecerit orbem. Nũc ſacerdotũ impio ſbiacere. quos rectiꝰ femias q̃ꝫ viros. q̃ſqꝫ appellauerit. veniſſe ſe patũ p̄rie iugũ excutẽ rẽ factu facilẽ ſi viri fuerint. nicolaũ põtificẽ celebre epyphaniarũ die ĩ ede. b. petri ſacra facturũ. haud magno negocio cõp̄hendi poſſe. pplm̃ libertatꝭ amore. q̃ꝫ ꝓclamari cũ audierit mox opẽ audẽtibꝰ daturũ ad colligandũ autẽ p̄ſulẽ cathenã aureã ſecũ attulit. a ſe iã pridẽ patã. quã cõgregatꝭ oñdit neqꝫ em̃ mox occidẽduz p̄ſulem ex vſu eẽ dicebat. Sꝫ obſuandũ donec arcẽ ſancti ãgeli p eũ reciparẽt atꝫ vt erat hõ faciũdꝰ facile ĩ ſuã ſnĩam cõgregatos traxit. atꝫ eo facilius q̃ inopes ere alieno grauatos ⁊ ob ppetrata ſcelera iudiciũ formidãtes ad ſe vocauerat q̃bus nihil erat ĩ pace ſperãdũ. Sꝫ p̄ſenſit inſidias nicolaus miſſiſqꝫ militibus cõp̄hendi hoĩem iuſſit illi eũ iã aĩo fractũ. ⁊ apud ſororẽ in archa latẽtẽ inuenerũt cõplices eiꝰ in domo q̃ cõuenerãt expugnati captiq̃ꝫ ſunt. e q̃bꝰ vnꝰ baptiſta ſciarra manu ꝓmptꝰ ⁊ aĩo intrepido. p medias pontificꝭ cohortes inani gladio ſibi apperiẽs effugit. ſtephanꝰ ĩ arce ſctĩ ãgeli alij ĩ capitolio ſuſpẽſi vitã finire atq̃ꝫ ita pontifex maximꝰ ingẽti piculo liberatꝰ romane ſedis dignitatẽ impũ ſuauit. Felix põtifex ⁊ oĩm iudicio beatiſſimꝰ niſi eo ſedente turci vt añ diximus ꝯſtantinopolim expugnaſſent xp̃ianorũ deſidie atq̃ꝫ ignauie memorabile ppetuũ. Acceſſit ⁊ aliud qd̃ nõ paruꝫ eius gl̃iam iminuit. Nã cũ pacꝭ ytalie q̃ cũ vehemẽter ferro vaſtabat̃ ⁊ igne. Ip̃e repator ⁊ arbiter cõcordi partiũ voto delectus ẽ. dũ diẽ ex die in deliberationẽ ducit ſuſpectus eẽ frãciſco Sforcie iã mediolanẽſiũ principi ac venetꝭ cepit tanq̃ꝫ eã ſnĩam ꝓmere nollet. que alijs pacẽ eccl̃ie alijs bellũ allatura videret̃. Ob quã rẽ intercẽdẽte ſymoneto monacho ordinis heremitarũ ſancti Auguſtini ꝓfeſſore obſcuri antea nominis ⁊ ꝓrſus ignoti. ſꝫ vite integritate ꝓbato veneti cum franciſco duce ꝯueniẽtes inter ſe cõcordie leges dixere. p̄ſtituta die intra quã bello ſocij pacẽ ratã haberẽt viſun ẽ id oĩbꝰ monſtri ſil̃e humilẽ ⁊ incognitũ monachũ ytaliã pacaſſe. ſꝫ recuſante alfonſo pacez. q̃ inſcio dicta erat vanã eẽ nicolaus q̃ de ſe hĩta fuerãt ſuſpitõem oñdit. miſſo ad alfonſum legato dñico ſancte crucis cardinali prudẽtia ſingulari ⁊ vite integritate cõſpicuo. qui cum caietã. deinde neapolim ꝑueniſſet interueniẽtibus venetorũ ⁊ aliarũ partiũ legatis differẽtijſq̃ꝫ oĩbus tanq̃ꝫ ex integro diſcuſſis alfonſo regi nonſolũ pacem ſuaſit. ſꝫ fedus in annos q̃nq̃ꝫ ⁊ viginti inter oĩes ytalie potentatus ꝑcuſſit. cuius romanus pontifex ⁊ cõſuator ⁊ iudex dictus eſt. Sed cũ doloribus artheticis p oẽm ferme pontificatũ ſuũ Nicolaus vehementer laboraſſet indies magis ac magis oppⁱmeret̃. nec iã ampliꝰ mortalẽ pollutũq̃ꝫ comitatũ candidior anima dignarẽtur e vita deceſſit. ab eo q̃ iñ pontifex eugeniꝰ munera tradiderat. nonſolũ cõfirmata ſunt. ſꝫ ampliꝰ pontificalis dignitas adiecta. Tergeſtinaqꝫ primũ eccl̃ia. deinde ſeneñ. ꝯmiſſa

Caliſtus tercius poſt eũ beati petri cathedrã obtinuit natione hyſpanꝰ ex regno valentie nobili genere natus. vnꝰ oĩm q̃ ſuo tp̃e ſciam iuris ꝓfiteret̃ eminẽtiſſimꝰ. ⁊ q̃ cõſiliũ regꝭ alfonſi in q̃ multis ãnis p̄ſederat. Illiuſqꝫ artes ac cautiones p̄ ſe ferret. Is vt primũ põtificatus apicẽ adeptꝰ ẽ mox aĩm ad delendam turcorũ ⁊ legẽ ⁊ gentẽ cõuertit votũqꝫ vouit. ad eã rem ſolennes miſit in galliã. in garmaniaꝫ. in hũgariã. in orientẽ legatos primarios ſancte ro. eccl̃ie cardinales. e quibꝰ nullus aduc redijt. Alanũ tñ cardĩalẽ ſctẽ braxedis magno ingenio virũ ⁊ aĩo ſecuro ⁊ potẽti ꝓpediem e gallia reuerſurũ putãt. Naualia qd̃ antea ĩauditũ fuerat rome cõſtituit triremes q̃ꝫplures ad ripã tyberis in ciuitate leonina pauit armauit in turcos miſit comitẽ iacobũ pycininũ ſenenſibus vt dictũ ẽ armis inſultantẽ. miſſo milite ſuo rep̄ſſit. Regi alfonſo querenti ex eo. quo pacto inuicem victuri eſſent regna ſua. Reſpõdit ip̃e regat niſi ſummus aplĩcꝰ gubinatõem relinquat. veras eorũ multis de rebus diſſenſiones. magna pars ytalie ſimulatas cõfictaſqꝫ credidit. qui fidem dedere cõtentioni alij caliſtum alij alfonſuꝫ alij vtrũqꝫ accuſauere. Quorũ alter regẽ ſub quo natus eſſet. alter ſuũ ſacerdotem cui tanq̃ꝫ vicario dei parẽdum eſt ferre nõ poſſet. Bis cardinales a caliſto creati ſunt. primo tres. ex quibus duo nepotes eius fuere. quorũ ⁊ ſi fuit etas aliquanto iunior. q̃ꝫ tanta dignitas videretur expoſcere. doctrina tñ ⁊ circũſpectio ⁊ morũ ſuauitas id honoris haud iniuria conſecuta cenſet̃. Terciꝰ fuit iacobꝰ de portugalia regio ſemĩe natꝰ. ĩ q̃ ea modeſtia. ea grauitas id acumẽ ingenij. id ſtudium lr̃arum. is amor virtutis emicuit vt q̃ꝫuis iuuenis aduc tardius tamen opinione omniũ ad eã dignitatẽ aſcẽderit. Scd̃o loco ſex aſſumpti ſunt. haud profecto indigni. ſi me vnũ demas. tãto munere meo tñ iudicio. nulli dignꝰ id honoris obuenit. q̃ꝫ iohãni ep̃o zamorẽſi ciuilis ſapientie cognitione ſublimis

295

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

q̄ vno de q̄draginta annis romanā ſecutus curiā ꝑ oīa ferme officia caſtus innoxiuſqꝫ trāſierat cancellariaꝫ
vō q̄ a tp̄e nicolai in carcere tulliano cardinali ac marchie legato cōmiſit germanū eius petrū borgiā egre-
gia ſpecie atqꝫ indole iuuenē. eccl'iaſtice militie ducē p̄fecit. Exin p̄fecturā vrbis ei cōmiſit ludouico cardīa
li ſanctoꝝ q̄tuor coronatoꝝ. ⁊ ip̄e q̄ꝫ nepoti legatōem bononiēſem demādauit. Uincētiū natione hyſpanū
⁊ oſmūdum anglicū miraculoꝝ fama illuſtres inter ſctōs redegit. Legatos ī Scithiā ⁊ ꝑſidē ī ethiopiā mi
ſit. q̄ xp̄ianos ꝑ orientē in fide cōtinerēt. ⁊ aduerſus religionis hoſtes armarēt. Schanderbechio in alba-
nia multiſqꝫ aliȷ̄s ꝑ greciam turcoꝝ bello laborātibꝰ pecuniaria ſbſidia largitus ē. Trāſfigurationis dn̄ice
feſtū inſtituit. ⁊ celebrare publice iuſſit. aſſumptionē ſuā priuſqꝫ pōtifex maximꝰ eligeret pluribus annis
p̄dixit. Cladē quoqꝫ quā turci apud albam ī hūgaria ſuſtinuere an̄qꝫ fieret vaticinatꝰ ē. Nūc quoqꝫ de futu
ris multa ⁊ magna ꝓmittit. q̄ diuina pietas nō abnuat velim. Mortuo iohāne comite taliacozio q̄ e ꝓſa-
pia vrſinoꝝ fuit. cum maſcula ei ſoboles nulla eſſet vrſini hereditatem eius ꝓpinq̄tatis iure ad ſe traxerunt
Id egre tulit comes euerſus cuiꝰ filia nupta eſſet vnica iohānis filia. Uentū ē ad arma colūnenſes comiti
euerſo auxiliū p̄buere. deinde hortante pontifice ꝓſper cardinalis martini q̄nti romani quondā ſapiētiſſi-
mi ⁊ feliciſſimi pape nepos. eius gētis honoratiſſimꝰ ⁊ l'rarū ſtudio late clarus. cognationē ſuā bello ſub-
traxit inter vrſinos ⁊ euerſum vſqꝫ hodie impacate durāt inimicicie. Latinꝰ ſanctoꝝ iohānis ⁊ pauli cardi
nalis illuſtris vrſinoꝝ familie princeps dexterrimo vir ingenio iuris ſcīa ⁊ aīo. q̄ alta curet. parua deſpici-
at inſignis ex vrbe ꝓfectus. ad oppida ſua receſſit. tanqꝫ rome nō ſe ſatis tutū exiſtimaret. ſiue comitis in
ſidias veritus. ſiue pontificis indignatione ꝯmotus. nec reuocatꝰ. in hāc vſqꝫ diē reuerti voluit. Caliſto i-
ter om̄es cardinales duo ad hoc vſqꝫ tp̄s imprimis auditi atqꝫ accepti fuerūt wilhelmus Rotbomagenſ
ameno ingenio. ⁊ ſanguinei origine clarus ac petrus ſancti marci eugenȷ̄ quarti nepos patricia apud ve-
netos gente natꝰ. ⁊ induſtria potens. ſiue qđ eoꝝ cōſiliȷ̄s multū ineſſe crederet. ſiue qđ alteꝝ francie regnū
alteꝝ venetoꝝ rempublicā dicere poſſe arbitratus ē. Symonē romanū ph'ie ſtudiȷ̄s ⁊ arte medica excellen
tem adeo dilexit. vt fr̄em eius iacobū ep̄m feretranū c̄ꝫ virtute preſtātem ſua potiſſimū ꝯſideratōne ru-
beo galero donauerit. In audiēdis legatōibꝰ priuatoruqꝫ hoīm cauſ anteceſſoꝝ ſuoꝝ facilitatē longe ſu-
perauit. Ep'las ⁊ regibus ac amicis ꝑ ſeipm dictauit in ſignādis ſupplicationibus libēs ⁊ hilaris tēpus
abſumpſit. De iure interrogatus ꝑcupide r̄ndit. leges canoneſqꝫ tam ei fuerunt in promptu. q̄ꝫ ſi heri aut
nudiuſtercius ſcolā iuris primū exiuiſſet. Nihil em̄ memoria ſua excidit qđ retinēdū exiſtimauit. ceteꝝ nul
la facultas ei iuris cognitione potior viſa ē. in q̄ ip̄e ita excelluit vt ſuoꝝ p̄deceſſoꝝ. q̄ ſibi poſſit equari. vix
vnꝰ aut alter inueniaꝛ̄. Hic poſtq̄ꝫ ordini cardinaliū me inſcripſit. varmiēſem q̄ꝫ eccl'iam ad mare baltheuꝫ
in ſarmathas ſitū poſtulātibus canonicis ꝯmēdauit. cuiꝰ poſſeſſionē fremētibꝰ ea in regione crudelibus
⁊ atrociſſimis bellū nōdū aſſeq̄ potui. In vmbria q̄ hoc tp̄e ſub ducatu ſpoletano cōtineꝛ̄ pauce ciuitates
inteſtinis ſeditōibus caruerūt. Nurſia q̄nti ſertorȷ̄ quōdā p̄ria guelfarū ꝑtiū inſidȷ̄s ſepiꝰ agitata vix tan-
dē reſpirare potuit. Narnia quā ſulphurio gurgite candidꝰ amnis circuit ancipiti vix adeundo iugo gi
bellinoꝝ factione dep̄ſſa guelforū ꝯſilio ducta q̄eſcit. Nō amerinis. nō reatinis. nō fulginatibus. nō orta
nis nō ip̄is deniqꝫ ſpoletanis ſue calamitates defuerūt. Sꝫ aſiſina ciuitas oīm miſerior īuēta eſt. q̄ dūmō
brachianāmo Sforcianā factōꝫ amittit. ⁊ nc̄ ꝑtē q̄ ſupior. nūc alterā q̄ īferior appellaꝛ̄ expellit eo deducta
ē. vt iam ciues vniuerſi. nō ſolū inferiores. ſ; nulli potiꝰ vrbe iā pene deſerta dici p̄nt. Pycenīnū regio-
nē. quā nr̄a etas marchiā vocāt. Franciſcus Sforcia vicecomes eugenio q̄rto ponti. maximo cū rebus ba
ſilienſibꝰ occupato. ⁊ nō ſolū philippi marie ſ; alfonſi quoqꝫ regis inimiciciȷ̄s implicito vna quodāmō ex
curſione ademit. nōnulliſqꝫ poſt annis cōtinuata poſſeſſione retinuit. Interim captus amore puelle. q̄ in-
ter v̄gines cōiugi ſue ſuiebat. ⁊ ſibi m'taꝝ moleſtiarū. ⁊ illi necis cā fuit. ꝑpetua ea vocata ē. apud nouari
enſes honeſtis parētibus orta. forma egregia. ⁊ ingenuis moribꝰ. niſi potētis dn̄i decepta blandiciȷ̄s. vir
ginitatē cū adulterio ꝑmutaſſet. hec cum paulatim intumeſceret vterus ad tegendū facinꝰ. queſito qui eaꝫ
duceret viro deſpondeꝛ̄. Conſtituto nuptiarum die vocatis amicis. apparato grādi cōuiuio. ſponſus in
oppido quod a franciſci curia non longe inhabitabat aduentum noue nupte preſtolabaꝛ̄ ducitur illa mul
tis comitata nobilibus. Sed ingreſſa oppidū. cū deſcendere in domo ſponſi crederet. iuſſa vlterius ꝑge-
re in arcē rapta ē. nec vlteriꝰ infelici viro vidēde ſpōſe copia fuit. Qđ cum blāca frāciſci ꝯiūx cordatiſſima
mulier cognouiſſet. nūqꝫ deinde q̄euit. donec dimiſſis ꝑcuſſoribꝰ puellā q̄uis diligenter cuſtoditā interfe-
cit. frāciſcꝰ q̄uis ea re valde ꝯmotꝰ. vxoris tn̄ iuſto dolori cēſuit ignoſcendū. Exin pōtifex eugeniꝰ iā phi-
lippo regiqꝫ ꝯciliatꝰ nicolaū picininū cū exercitu aduerſus frāciſcū miſit regeqꝫ vt iter in marchiā duceret
adhortatꝰ ē. annuit alfonſus. delectuqꝫ militū hito cū florētiſſimis eq̄tū pedituqꝫ copȷ̄s in picenū ꝑuenit.
Iūctiſqꝫ apđ biſiū cū picinino caſtris eoqꝫ totiꝰ exercitꝰ duce ꝯſtituto ꝯterritos oppidanos ī deditoꝫ eccl'ie
ꝯpulit. q̄ꝝ exēplo ⁊ ſctī ſeuerini incole ſecuti claues portarū miſere. Que cū frāciſcꝰ accepiſſꝫ copȷ̄s ſuis ꝑ
munitiora ꝓuincie oppida diſtributis ꝓtrahere bellū e re ſua arbitratus ē. Exin̄ cū petrꝰ brunorꝰ vnus e
copiarū ſuarū ductoribꝰ. cū. dccc. eq̄tibꝰ ad regē trāſiſſet. maceracēſes vō ac folētinates deditionē eccl'ie fe-
ciſſent. Cōſentiētibꝰ venetȷ̄ ac florētinis redire ſe in gr̄am philippi ducis mediolani vt regȷ̄ impetū euade-
ret amicȷ̄ iterpoſitȷ̄ ſimulauit. Credidit philippꝰ l'riſqꝫ ac nūciȷ̄s vti copias ī regnū reduceret alfonſum fru-
ſtra rogauit turpe em̄ regi videbaꝛ̄ inuito eugenio rem īfectā relinq̄. ꝑſeuerauit igiꝛ̄ atꝫ acriꝰ inſtās cingu-
lū oppidū in deditōem eccl'ie recepit caſtrum planū vi captū militi diripiēdū dedit. nec territꝰ ē. q̄uis phi-
lippꝰ ea re cōmotus pacē cū venetȷ̄ ac florētinis feciſſet. Sꝫ aeſim cum exercitu petens troylū copiarū du-
cem. cui franciſcus maxime fidebat. Nā ⁊ multos annos in eq̄tatu ſuo primos ordīes duxerat ⁊ ſororē eiꝰ
in vxorē acceperat. tradita ciuitate ſeſe dedentē in comitatū ſuū recepit. Deinde rochanicōtratam cum de-
fendente ruberto franciſci nepote. pluribꝰ diebꝰ fruſtra oppugnaſſet. ad metaurū amnē ſupra fortune fanū

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

quo ſe franciſcus cum reliquo equitatu receperat cōtinuato itinere duxit. Ibi ad Alfonſuꝫ tybicen quiaꝫ d
a franciſco ī caſtra veīt īpetrataqꝫ a rege ꝓ ſui ordis more. liberi⁹ loq̄ndi venia. mlta nepharia ī nicolaum
p̄ntem franciſci noīe ꝓbra ꝯgeſſit. ꝓditorē ac pfiduꝫ appellans regemqꝫ admonēs ne illi ſe credat. cui fal
lere potiſſimū ſit. Poſtremo nicolaū franciſci vrbis ad duellū ꝓuocauit. In q̄ duces ipi eorumqꝫ copie de
glia de dignitate certarēt. apariturū q̄dē vno prelio ducū ſil' atꝫ eq̄tū v̄tutē ſil' a rege petijt vt equus ſpecta/
toꝛ pugne adeſſet. Nicolaus iā inde ab initio ea audiēs ꝯmot⁹. haud lenioꝛib⁹ ꝯuicijs ī frāciſcū abſentem
cōiect| fidē ſuā mlt| exemplis cōprōbās egre ſibi eē r̄ndit. Corp⁹ ſuū vulnere ī ceruice recepto debilitatum
fuiſſe ꝯſuꝝ ſe ſingulari certaīe vter eoꝝ ꝓditōis īfamia cēſend⁹ eēt. niſi fortūa hāc ſibi facultatē abſtuliſſꝫ
oblatā tñ pugnandi cū exercitib⁹ cōditoēꝫ. leto ſe aīo. cū bona regis venia accipe. Poſtero die cū copijs ſu
is ſb ipam vrbē fauū patenti campo futuꝝ. qd̄ cū a ſe poſtulare nicolaū decoris tuēdi cauſa rex aīaduerteret
vtriuſqꝫ pt| ſecuritati ſeſe ꝯſultuꝝ recepit. Sꝫ cū dicta die nicolaus ī campū cū ſuis ꝓceſſiſſet. atqꝫ inſultās
vrbis menib⁹ vſqꝫ ad portas cucurriſſet. Rex v̄o ꝓcul īde ad mille paſſus cū exercitu ꝯſediſſet. Liberꝝ vtri
qꝫ pti p̄ſtaturus campū frāciſcus ſine regi parū fidēs. ſine gliam ſuā de q̄ ꝑ id tp̄s haud dubie iactabaꝛ ī di
ſcrimē adducere verit⁹. intra vrbē ſuos ꝯtinuit. Mag̃ inter franciſcū ⁊ Nicolaū. nō emulatio mō viguit ob
rei militaris gliam. cui⁹ primas ptes ſibi vterqꝫ arrogabat. verū ⁊ ſimultas ingēs ob veteres inimicicias
q̄ olim īter Brachiū ⁊ Sforciā fuerāt. qꝛ alter frāciſco pr̄ alter nicolao mgr̄ ac dux fuerat. atꝫ idcirco nō tm̄
hoſtes ſ vt inimici inter ſe bellū gerebāt. nec ſb vno eodēqꝫ p̄ncipe vt militarēt adduci poterāt. Nicolaus
ex corpis breuitate pycinini nomē qd̄ ytalica ligua puū ſonat accepit. Sꝫ q̄nto mediocritate ſtatura ei⁹ īfe-
rioꝛ. tanto aī magnitudo ſupioꝛ. Pauca ei v̄ba fuerīt atꝫ paꝝ compta. Sꝫ q mltaꝝ ac magnaꝝ reꝝ ſn̄iam cō
p̄henderēt. in milites ſuos īdulgēs. ī amicos liberal'. in hoſtes dur⁹ ⁊ aſper. dimicandi cupid⁹. q̄et| impa-
tiens. glie auidus. ⁊ ī picul' obeundis ꝓmpt⁹ ac ſecur⁹. plūi ex occaſione ꝓtin⁹ ſumpſit. hoſtē celeritate p̄-
uenit excurſione fatigauit. leuis armature. eq̄te magiſqꝫ pedite vtebaꝛ. fortes atꝫ aſperos milites amauit.
hoſtiū nūero deterreri nō potuit. Quib⁹ reb⁹ cū plīmos ⁊ ī gallia cyſalpina ⁊ ī reliq ytalia triūphos ex ho
ſte duxiſſet haud dubie reꝝ geſtaꝝ magnitudīe ⁊ glia mgr̄o ſuo Brachio maioꝛ euaſit. Franciſc⁹ aūt hone
ſto corpe fuit. ⁊ qd̄ mediocritatē non paꝝ excederet. amplo pectore. robuſtis mēbris ⁊ apte diſpoſit|. facie
grata. iocūdis ocul'. caluicie venerabilis. facūdia copioſus ingenio pacri. aīo reꝝ magnaꝝ cupido. ſolers ī
miſtrandis reb⁹. ī laboꝛib⁹ pferēdis infatigabilis. in occaſionib⁹ ꝓſpiciēdis acut⁹. ⁊ ſagax ī hoſtib⁹ fallē-
dis. v̄ſut⁹ ⁊ vafer ī p̄ſagiēdis euitandiſqꝫ dolis. ac hoſtiū ꝯſilijs p̄uertēdis caut⁹ atꝫ ꝓuid⁹. Raro niſi ex
deſtinato cōflixit hoſtē. ſepi⁹ obſidēdo qꝫ decertādo cōfregit. peditatū ī mag̃ precio hūit argento atqꝫ auro
cultos eſſe milites voluit. in exeq̄ndis cōſilijs celer ac pſeuerās ī oī renouāda p̄ntia aī laboꝝ tollerātia. vſu
exercitatione cōſilio mirifice inſtruct⁹. qb⁹ artib⁹ breui adeo magn⁹ effect⁹ ē. vt vn⁹ ex oīb⁹ copiaꝝ ducib⁹
inuētus ſit. q̄ cū Nicolao de rei militaris principatu cōcertare poſſet. Nā cū ſciā rei militaris atꝫ aucte pa-
res viderēꝛ. diu dubiū fuit. vter alteri an̄ponendus eſſet. Sꝫ hāc litē fugat⁹ paulopoſt nicolai exercitus. ⁊
in gens victoriaꝝ franciſci curſus ⁊ mediolanēn. fortuna ī eū pleno cornu trāſlata ꝓrſus diremit. Ceteruꝫ
fani expugnatōꝫ cū rex difficillimā ītelligeret. nō frāciſci ſolū magni ⁊ pitiſſimi duc| p̄ntia defenſi. verūetiā
qꝛ vrbs mari adiacens claudi. ne cōmeatus intraret haud quaqꝫ potuit. inde abiens in firmanū duxit quo
in loco cū alexander franciſci frater eruptione facta. poſtremū agmen eius inuaderet. cōuerſis in euꝫ ſignis
hoſtem intra vrbem repulit atroci pugna per muris facta ⁊ antemurali quod pro vallo ſtabat vi capto. De
inde ad turrim palmaꝝ compoſito agmine. ꝑueuienti franciſci ep̄l'a reddita ē nuncio intercepta. q̄ troilo ac
petro Bruniauro inſcripta. inter cetera ea v̄ba continebat. ne ampli⁹ differētes. iam tandē cogitata matu-
rarēt quapropter om̄es de ꝓditione ſuſpectos armis eq̄ſqꝫ ⁊ oīe ſuppellectile priuatos. in vincula cōie-
ctos in arogoniā miſit ⁊ in arce ſatabie valentini agri cuſtodiri mandauit. nec diu poſtea cuꝫ temaritani de
ditōem feciſſent in regnum ſuū diuertit. duobus milibus equitū ad pycininū q̄ ad montem aureū cū exer-
citu ſubſtiterat tranſmiſſus. Sed priuſqꝫ illi aduētaſſent pycininus repentino franciſci aduentu inuaſus p̄
lio. fuſus pulſuſqꝫ fuerat. Cliuus in quo caſtra poſita erāt. ⁊ oppidū ꝓximū diſſipatos fuga ſuauit. Fran
ciſcus ea victoria ſimul ⁊ ꝓfectione regis elatus picininū vndiqꝫ veluti victoꝛ percurrere ⁊ infeſtare cepit.
Rogatus ab eugenio alfonſus eo reuerti. cū iam ſe itineri accingiſſet. noui regni motib⁹ domi retentus lu
pum virreū vrſinū garſiāqꝫ cum non paruis copijs aduerſus Sforciam miſit. Interea nicolaus pycinin⁹
a philippo in galliā reuocatus frāciſcū filiū cum pte copiaꝝ in pyceno dimiſerat. Quē Sforcias ad mōtē
vlinum prius pugna ſuperatum intercepit quā reg| auxilia ei adueniſſent. Poſt hec ludouic⁹ aquilegiēn.
patriarcha eam prouinciam ab Eugenio ſortitus iohannem vintimiliū inter belli duces famam preſtan-
tem. cum magna equitum peditumqꝫ manu a rege miſſum. omnibus copijs ſuis prefecit. cuius induſtria
aufidam oppidum obſidione clauſum in deditionem accepit. Erant eo tempore non parue philippi copie
apud cingulum oppidum contra franciſcum miſſe. Nam philippus cū frāciſci recōciliatōem iā tandē mu
tilatā intellexiſſꝫ Italianū Foꝛlanū ī reb⁹ bellic| late cognitū. q̄ pōtific| ptes adiuuaret eo trāſmiſerat. Cui
cum patriarcha ⁊ vintimilius per rectam viam coniūgi non poſſent. Nā media loca franciſcus obtinebat
magnis itineribus promontana ad eum peruenere. quo cognito franciſcus e pyceno diſcedens in vrbina
cem agrū ſeſe recepit p̄triarcha montē molonē obſedit atqꝫ obtinuit. Deindē oppidum ſancti angeli vi ex
pugnans diripiendū militi dedit. vintimili⁹ paulopoſt ab eo ī regnū ad hiberna recedēs ꝑ agrū firmanuꝫ
nō ꝓcul a mōte ſctō cōſtitit cui⁹ aduētū ꝯterriti oppidani. emiſſis oratoꝛib⁹ deditōꝫ fecere ſiſtrqꝫ circūiecta
caſtella. deīde ad mōtē altū ꝓfect⁹. dies aliq̄t ibi māſit. Interī firmani ꝯiuratōne fctā ſpe ꝓpinq̄ auxilia a
frāciſco defecerūt alexādro frē eū magna equitatus parte in arcē cōpulſo. qbus ⁊ vintimilius ⁊ pontificis

296

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

copie mox auxiliū ꝓbuere. Sed cum arx eiuſcemodi eſſet. vt ſola fame vinci poſſet. premunitis vrbis par/
tibus. ne deſcenſus ex arce fieret vintimlius vti ꝯſtituerat. in hiberna ꝯceſſit. Seqnti āno alfonſus remū/
dū butillum ⁊ cū eo mille equites. totidē pedites ad pⁱarchā in pycenuꝫ miſit. q̄ vbi cuꝫ iacobo caynano ī
ecc̄ie caſtra ꝑuenit. mox ytalianus forlamis mandāte philippo maria ꝯphenſus ē. at poſt triduo iuſſu pa/
triarche apud Roccācontratā ſecuri ꝑcuſſus. montē fabruꝫ deinde cepere. ⁊ aliq̄t caſtella friderico vrbina
ciū ꝑncipi eripuerunt. ſꝫ cuꝫ iā duo milia eq̄tuꝫ a florētinis ac venetis miſſa. franciſci exercitum auxiſſent.
Philippus vo exercitu ſuo ad caſale maiꝰ iuxta flumē padū a venetis pugna fuſo ac caſtris exuto. copias
ſuas e pyceno reuocaſſet. Et amplius eugenij ac regis auxilia poſtulaſſet. ad quem duo milia ⁊ quingenti
eq̄tes ex caſtris ecc̄ie iubēte pontifice trāſierunt. Franciſcus iam bello ſupior mōtē aureuꝫ ⁊ alteꝝ ei ꝓxim
caſtelluꝫ ſigiſmundi malateſte qui iā ab eo defecerat. ecciam fortune ſecutus. expugnauit. ⁊ eiuſdē oppidū
gradrariuꝫ obſedit. Iteꝝ rex alia pⁱarche auxilia miſit. cuꝫ quibꝰ ī pycenuꝫ reuerſus iacobuꝫ caynanuꝫ ꝓ/
ditionis ſuſpectum apud roccācontratā. vbi et ytalianuꝫ forlanū interfici iuſſerat capitali ſupplicio affece/
rat. Exin nihil memoria dignuꝫ ab eo geſtuꝫ. donec frāciſcus philippo recōciliatꝰ illius ſtipēdia facturus
⁊ iā dux ꝯ venetos deſignatꝰ ex pyceno receſſit. nā poſtea nō ſoluꝫ arx firmana ſꝫ oīs ferme ꝓuīcia ī eiꝰ po/
teſtatē facta ē. In aſculo ioſias nobilibꝰ ortꝰ parētibus admoduꝫ adoleſcens iohānē franciſci Sforcie fra
trē magno aīo iuuenē. ⁊ qui eā vrbē ꝑ om̄e belli tp̄s egregie defendiſſet. ꝯſpiratione cum paucis inita in/
cautuꝫ obtruncauit. Sꝫ cuꝫ ⁊ ipe tirānuꝫ ī pⁱria gereret ī exiliuꝫ actus ē ciuitas deinde ſb ecc̄ia quieuit. O/
uis anno abhinc ſupiore idē ioſias arcē quādā naturale ſitu munitā ⁊ vrbi ꝓpinquā. cuꝫ pleriſqꝫ latronibꝰ
occupās ī puas curas illi pplo īgeſſerat. q̄ res ei paꝝ ꝓſpē ceſſit. nā rodericꝰ. s. nicolai cardial' eiꝰ ꝓuīcie
legatꝰ. obſidionē loco admouēs. poſtq̄ arce potitꝰ ē. captū ipm vinctūqꝫ romā miſit. In vrbino dux gē
tis oddo mre colminienſi nobiliſſima natus cū per libidinem in matronas nobiles debacharef. nec mo/
dum licentie faceret pplari tumultu interfectus eſt. Mentor nequicie ⁊ adoleſcentie ſue corruptor protho
notariꝰ carpenſis nobili genere ortꝰ. ſꝫ ingenio peſſimꝰ. qui nuptis ac v̓ginibus q̄plurimis vim intulerat
qui per oīa ſcelera ad ſummū viciorꝝ peruenerat. eadem nocte cū diſcipulo ſuo necatus inexhauſte libidis
penas dedit cadauer eius in foꝝ delatum deſecta virilia in ore mordicus tenuit. Guido pater oddonis pri
uſqꝫ ꝯiugē ex colimineſi familia duceret cū proles ei nulla virilis eſſet. anxius quonā pacto in gēte ſua im/
periū ꝓpagaret cōcubinā ex ſe pregnātē aſſimulauit exin Bernhardini cardenſis agnati ſui p̄clari copiaꝝ
ducis filiū tūc forte natum ſupponi ꝓ ſuo nutririqꝫ iuſſit friderici noīe indito. ſꝫ coniugio deinde contracto
cum filiū legitimuꝫ ſuſtuliſſet cōuerſa in eum cura fridericū aduc pueꝝ militie tradidit. in qua ille etatē vſqꝫ
ad virilē ꝑſeuerauit. Deinde oddone mortuo vocatus a pplo vrbinaciū princeps factus eſt. Clarus vir ⁊
caſtrenſibus diſciplinis apprime inſtitutus. cui nec in admīſtrandis rebus bellicis ꝯſiliū. nec in capeſcen/
dis periculis animꝰ nuq̄ defuit. nec vere factis q̄m fide clarior. q̄ quidē vel maxime patuit cū bello picenti
franciſcū Sforciā q̄ ad eū ſe receperat fortune afflatu iā pene deſertus ꝯſtātiſſime iuuit ac fouit. Indignus
ꝓfecto q̄ militari ludo dextrū ꝑdiderit oculū. Apud ariminū emilie vrbē ſigiſmūdus malateſta ſceleri/
bus inſignis imperiū tenuit. qui cū Sforcie filiam matrimonio ſibi adiūxiſſet partes eius in picenti bello
aliq̄diu ſecutus eſt. deinde ſub eccleſia ſtipendia fecit militauit in gallia contra venetos ⁊ in tuſcia cōtra re
gem aroganium que res poſtea magno detrimēto fuit. Nā cum de pace totius ytalie apud neapolim agere
tur rex huiꝰ iniurie memor. eū q̄ ſibi fidē nō ſeruaſſet extra cōmunē pacē eſſe voluit. Deinde comitē iacobū
pyciniū ⁊ fridericum vrbinaciū principem cū copijs in eum miſit qui aliquot ei nō parui nomis oppida
abſtulerūt eiuſqꝫ agrum ferro ⁊ igne vaſtarūt ipe cum auxilia vndiqꝫ fruſtra imploraſſet. ad extremū quod
vnū ſalutis erat remediū alfonſo miſſo ad eum reconciliari ꝯſtituit. cuiꝰ nondū p̄ces exaudite ſunt. quāuis
ſpem ꝯcordie regis clementia nō paruā effecit. In fauētia mortuo guidone anthonio cuius multa in re
bus bellicis clara facinora referūtur principatum frater eius heſtor arripuit. ⁊ ipe in armis late cognitus.
qui florentinis contra regem militans haud alia rōne q̄ ſygiſmūdus ab alfonſo declaratꝰ hoſtis extra vni
uerſalem pacē factus ē. Fabrianeñ. q̄ dudū tyrannide oppreſſi. necatis tandē q̄ndecim ex familia q̄ princi/
patum inuaſerat fugientibus reliquis ad ecc̄ie impiuꝫ redierāt. Multiſqꝫ poſt annis in pace quieuerāt. hoc
anno de rebellione tentantes. ſeu conſentientes ſeu ſuſpectos ciues aliquos in vincula cōiecere exin tormē
tis ac queſtionibus proditio expreſſo crimine. vltimo ſupplicō affecerūt. In aquila marſoꝝ vrbe apud
quā memoria noſtra brachius paruſinus dux belli formidatiſſimus dum per anni tempus obſidionem te
nuiſſent martini quinti pontificis maximi ac feliciſſimi armis victus interijt. Diuus bernhardinus ſenen/
ſis poſtq̄ ytaliā omnē xp̄i nomē p̄dicando ꝑagraſſet. mortalis vite curſum ꝑegit. eoqꝫ in loco ſepultus cla
rere miraculis affirmaf. Fuit aūt bernhardino generoſa inter ſenenſes origo. nec vera ē aſſertio eoꝝ. q̄ pa/
triam illi maſſam fuiſſe tradunt. q̄uis puericie ſui ibi nōnulla rudimenta ꝑegerit. cum eſſꝫ mater eiꝰ maſſa
na ceteꝝ pater ac maiores ſui longa ſerie inter nobiles ſenenſes habiti ſunt vbi ⁊ ipe natus. ⁊ maiori ex p/
te educatus. Cum adoleuiſſet iuri pontificio ediſcendo operā dedit. ſꝫ cum ſepultis parētibus fallaces hu
ius mundi blandicias. ⁊ inania eius eſſe ꝓmiſſa animaduertiſſet. diſtributa inter xp̄i paupes ſubſtantia.
diui franciſci religionē ingreſſus. traditam ſibi regulā exactiſſime obſuauit. declinanſqꝫ maiores conuen/
tus. eoꝝ ductor ac mgr̄ effectus ē. qui fratres obſeruantes appellanf. maximuꝫ autē ei ſtudium in edocen/
dis pplis fuit. qui cum eēt facundia copioſus. ⁊ doctrina inſignis. incredibili oīm attentione audiebaf. ⁊
quaſi alter paulus eēt vas electionis in admiratione ac reuerentia habitus ē. Tres euꝫ ppli ſibi pontificē
elegerūt. vrbinas ferrarieſes ſeneſes. ſꝫ nō fuit ei cōſiliū. linguā q̄ toti poſſꝫ ytalie ꝯſulere vnā ītra vrbem cō
cludere Regnū iā neopolitanū īgreſſi ad felices alfonſi mirabileſqꝫ reꝝ curſus ſtilū ꝯuertimꝰ. Poſt bellū
nauale qḋ ipe cuꝫ genuenſibus infeliciter geſſit. tanq̄ cognorit fortuna ſuū errorē. q̄ tanto principi moleſta

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

fuiſſet. nouercale odiū in maternū mutauit affectū ⁊ que illi aduerſiſſima fuerit fecūdiſſima facta eſt.
lippus mediolanenſiū princeps vbi captiuū regem ad ſe ductum ⁊ ſe victorē longe minorē victo am
tit mox ex hoſte factus amicus leberū eſſe regem iuſſit ſocietateqꝫ ſecū equis conditionib⁹ facta eū n
muneribus donatū a ſe dimiſit. Jſabella interea ꝯiunx rhenati lothoringie ducis. qui cū alfonſo de
contendebat ⁊ ꝑ id tempus in captiuitate philippi burgundie ducis detinebat̃ cū duobus ꝑuis filijs
tam venerat eacꝫ ꝓſidio firmata neapolim ſe ꝯtulerat. Sꝫ petrus arrogo frater alfonſi qui ex bello na
cū paucis triremibus euaſerat. repata in ſicilia claſſe p̄ter ſpem mutatus ab altera factione caietanoꝝ no
ꝓfectus eo caietā obtinuit ⁊ expulſo hoſtiū ꝓſidio ſuū impoſuit miſſis ad alfonſum nauibus que illum ex
portu venerij aducherent. Appulit paulopoſt caietā in eiſdē nauibus. alfonſus deinde capuā petijt. que li
cet medio tp̄e ab yſabella ⁊ iacobutio candola accriter oppugnata fuiſſet. virtute tn̄ iohannis vintimilij ei⁹
loci p̄fecti in fide ꝯſtiterant. Jbi reimūdus nolan⁹ regulus alfonſo recōciliatus eſt ⁊ mox ſcaphatū in inſu/
la ſarni ſitū caſtrūqꝫ maris in deditionē acceptū. Jſabella vbi ſe viribus alfonſi imparē ſe eſſe cognouit ab
eugenio romano pontifice auxiliū petijt qui vitelliſcū patriarchā alexandrinū cū tribus milibus equitū ac
pari numero peditū ad eā miſit. ꝓfect⁹ in agrū cāpanū patriarcha aliquot caſtella vi cepit. obſediſſetqꝫ ca/
puā niſi iohānes vintimilius. dccc. equites quos regina ad eū tranſmiſerat ex improuiſo inuadens fudiſ
ſet cepiſſetqꝫ. Aggreſſus eſt tn̄ idē patriarcha iohānē anthoniū principē tarentinū ad montē fuſculū ac euꝫ
expugnatū in caſtris captiuū abduxit. eacꝫ demū lege dimiſit vt frater eius quingentis equitibus ſtipēdia
pontifici faceret. Gerebant patriarcha ⁊ iacobus candola cōmuni ꝯſilio ⁊ amicis animis ꝓ regina belluꝫ
ſꝫ interuenientibus ſimulatibus copias ſeparūt. interea duoꝝ menſiū inducie inter patriarchā ⁊ alfonſum
facte. quibus durantibus patriarcha iacobutio reconciliatus iunctis cū eo viribus prius opprimere alfon
ſum ſtatuit q̄ꝫ recōciliationis ad eū noticia ꝑueniret. Erat alfonſus apud vicū iulianū tribus miliarib⁹ ab
auerſa ſecutus in caſtr]. cū ſibi nunciatū ē hoſtes rupto induciaꝝ fedē aduētare ſibiqꝫ minime tutū expecta/
re impetū. ob quā rē ſublatis ſignis mox capuā ſe recepit. nō tamē abſqꝫ dāno ſuoꝝ qui poſtremū agmen
duxere. Exin cū patriarcha auerſaꝫ ſibi ad inhabitandū tradi ab Jſabella peteret iacob⁹ impediret rurſus
inimicicie inter eos ſuborte ſunt. ſꝫ cū tranenſes excepta arce alfonſum dn̄m appellaſſent ⁊ arx oppugnari
cepiſſet. patriarcha cū exercitu eo ꝓfectus obſidionē firmauit. cui ⁊ iacobus candola ab Jſabella rogatus
et iohannes anthonius vrſinus ⁊ multi alij ſe ꝯiunxerunt firmata obſidione cū iohannes anthoni⁹ haud
ex animo bellū gerere crederet̃ ⁊ naues regis aduentare tranenſibus auxilio narraret̃. verit⁹ patriarcha ne
intercluderet̃ cū paruo nauigio ingreſſus mare tanqꝫ pecunias ab eugenio petiturus in picenū adnauiga/
uit. deinde ſe romā contulit. milites eius ſine duce relicti ad candolā ſe contulerunt. Arx deinde alfonſo de
dita eſt ⁊ iohannes anthonius ad eū redijt. Jnter hec rhenatus e captiuitate dimiſſus cū decē triremibus
neapolim venit ⁊ vocato a ſe iacobo candola ex eius ꝯſilio ſcaphatū petens in deditionē accepit. deinde in
ſulmunenſem ꝓfectus cū fruſtra vrbē obſediſſet agrū vaſtauit incendio. nec alfonſus interea quieſcebat. ſꝫ
albano ac celano agro ſubacto ad caſtrū vetus ꝑuenerat in valle ſubletia ſitū cui rhenatus oblata ꝓ milita
ri more cyrotheca preliū indixit. accepit alfonſus. ſed que ſunt ſingulari certamine an collatis ſignis cū to-
to exercitu dimicandū eſſet ſe ad vtrūqꝫ paratū eſſe. Cūqꝫ rhenatus reſpondiſſet vniuerſi certaminis cū to/
to exercitu fortunā ſe velle ſubire. rhenato renunciauit placere id quidē. ſed qm̄ veteri more ei⁹ fuit qui ꝓ
uocet̃ dieꝫ ac locū prelij dicere. ſe cū exercitu inter acerras ac nolā ꝓficiſci. qui campus lata planicie vtriſqꝫ
idoneus etē. ibiqꝫ eū ad diē octauū preſtolaturū. Hinc orta diſſenſione cū rhenatus locū in quo alfonſus eſ
ſet ꝯſtituendū diceret preliū impeditū eſt. Alfonſus in nolanū prexit. rhenatus in eū locū vbi alfonſi fue-
rant caſtra duxit exercitū. atqꝫ ita ſuo ſatis honori vter factū putauit. Exinde rhenatus in pelignos ducēs
caſtrū vetus ſubegit. Afonſus in vallem cardinā ꝓfectus arparidū oppidum vi cepit. ⁊ marinuꝫ boſſam
vallis dn̄m captiuauit. Caſertinum regulū in fideꝫ recepit. Jn lucaniā ducens oppidū anglū obſidione fa
tigatū obtinuit. Luceriam dedentibus oppidanis accepit. iam quindecim milia equitū caſtris eius erant.
quibus fretus abſente rhenato neapolim petens cū petro fratre binis caſtris vrbem obſedit. decem triremi
bus in portu collocatis. oppugnat̃ vrbs magnis viribus. nec ciues ſeipos n̄egligunt. Sed dum petrus
paululū a caſtris ſpeculandi gracia in littore vagat̃ e carmelitano templo caput tormento ictus repente oc
cubuit. vir apud omnes ordines gratioſus ⁊ ad rem militarem natus. animi magnitudine ⁊ corporis ro-
bore excellens. ad ſubeunda pericula impauidus. acer ⁊ manu promptus. cuius interitu conſternato exer-
citu eius diei dimiſſa eſt oppugnatio. Alfonſus vbi germani iacere truncū cadauer inſpexit Ad hec inquit
ego te frater ſtipendia duxi vt eſſes q̄ mihi tuo ſanguīe tuaqꝫ nece regnū parares. recondiqꝫ loculo corpus
iuſſit ⁊ in arcem maritimā deportari. cui poſt tempora nactus idonea dignum ſuo genere funus duceret.
Sequentibus v̄o diebus cū oppugnatio repeteret̃ tanta vis imbriū cecidit vt neceſſario ab obſidione diſ
ceſſum ⁊ res in religionē ſit verſa. Exin caynarum opp:dum tradente quodaꝫ milite multis oppidanis oc
ciſis ab alfonſo receptū eſt. ⁊ arx fame coacta in deditionē venit. Rhenatus interea ex peliginis reuerſus
neapolim vbi que acta fuerant didicit Turrim cū vincēcij optune in mari ſitā ad tutelam regie arcis vi ex/
pugnauit. deinde arcem ip̄am pluribus diebus oppugnans dedente profecto cui annona prorſus deerat
in poteſtatem ſuam accepit. Alfonſus vero cum fruſtra obſeſſis auxilium ferre conatus eēt in lucanos tra-
ijciens ſalernitanos totamqꝫ ferme prouinciā ⁊ brutioꝝ multos in dedicionem accepit. Jacobus aūt can-
dola preſtanti vir ingenio ⁊ a lr̄aꝝ ſtudijs non abhorrens atqꝫ imprimis rei militaris peritus. qui ſb̄ bra-
chio ſtipendia fecerat. dum caſtellum quoddam iacobi laguniſſe oppugnare nitit̃ catarri ꝓ fluuio correpẗ⁹
occubuit. clarus profecto regulus ⁊ ingenti laude dignus. ſi q̄ꝫta induſtria ⁊ rei bellice cognitio tanta illi
fides ⁊ in promiſſo conſtantia fuiſſet. Johannes vintimilius ⁊ ip̄e ꝑ idem tempus acerras prodentibus

297(?)

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

s ⁊ arcem fame laborantē in poteſtatē recepit. Auerſam ꝙ̃ a rhenato deficientes alfonſum intro
ii arcem apprime munitam ⁊ forti p̃ſidio defenſam cũ expugnare facile nõ poſſet foſſatis ingenti
ſit ⁊ oppugnari quottidie iuſſit. Rhenatus ad anthoniũ candole filiũ in apuliā profectus. cũ ni-
rea ab oppugnatione arcis auerſe ceſſari animaduerteret ꝑ candinam vallem ⁊ deinde ab alfonſo
rrerat impeditus ꝑ tranſuerſos montes ſequente anthonio in nolanum deſcendit. nec tamen ob-
pud auerſam opem ferre p̃ſumpſit. cũ alfonſus in caſtris illic potentior videret. Sed reuerſus nea-
anthonium candolam de proditione ſuſpectum ꝯprehendi ⁊ in carcerem retrudi iuſſit. que res magͦ
trimento fuit. nam cum caſtra illius ſub vrbem tumultuarent ducemq; ſuũ repoſcerent anthonꝰ dimiſ
s eſt. qui ꝯtumeliam ſibi arrogatam iniquo ferens animo mox ad alfonſum tranſiuit ⁊ arcem auerſanā
ſeptimo iam menſe obſeſſam ei tradi curauit. pſuaſo ꝑ ep̃lam xanto qui cũ patre ſuo militauerat. p̃fectuſq;
ibi preſidij erat: deſciuit tamen paulopoſt anthonius ab antonio. Alfonſo deinde apud beneuentũ ei recon
ciliatus eſt cũ arcē proditione traditā. Ciues quoq; conſternati in alfonſi poteſtatem veniſſent. quo tpe et
calathini adactis machinis ab alfonſo expugnati ſunt. ⁊ caſtellũ padula ⁊ ante vrſariam caſtra poſita. Frā
ciſcus Sfortia rhenato amicus arianũ troiā manfredamā luceriam ⁊ alia pleraq; oppida ꝑ id tempus i apu
lia obtinebat. quoꝝ cuſtodiam ceſari martinengo cũ non paruo equitatu ꝯmiſerat ipe in piceno agens. Ce
ſar cum eſſet alfonſo infeſtus bis extra menia troie pugnare auſus. bis ab alfonſo ex acie fuſus. turpi fuga
in vrbem ſe recepit. nec multo poſt vicarũ oppidum reſiſtentibus oppidanis vi captũ p̃da militi permiſſa
feminaꝝ decus regio more ſeruatũ. Alexander aũt franciſci ſforcie frater ſub vrbem thetini reimundũ can-
dolam ac ricciũ ⁊ ioſiam cum copijs ad alfonſum euntes repente aggreſſus leui certamine fudit. riccium ac
ioſiam preceps fuga ſaluauit. Reimundus interceptus eſt. qui cũ eſſet anthonij candole patruus illũ ſcdo
ab alfonſo alienauit. Venit ⁊ iohannes cardnalis tharentinus in regnum aduerſus franciſcum aquinanũ
eugenij copias ducens. Sed occurrens alfonſus retro eũ repulit. Exinde rupem vilhelmam in alto monte
ſitam caſtellis circa occupatis fame coactam obtinuit. ⁊ paulopoſt capreas oppidũ in inſula eiuſdē nomi
nis ſitam tyberij quondam ceſaris ſiue delitias ſiue latebras. nec moratus caſtra ad neapolim poſuit. ſimꝉ
q; puteolos obſedit. qui aliq̃diu fortiter reſiſtentes. tandem rei frumentarie defectione regi portas aperu
erunt. Turris quoq; quā vocant occanij recepta eſt. vrgebant interea rei frumentarie inopia neapolitani.
nec ſpem aliam habebant ꝙ̃ vel genuenſes mari vel franciſcum Sforciam cũ anthonio candola auxiliũ ter
reſtri itinere allaturos eſſe. Auellus interea faber quidam cementarius quē fames neapolim exire cõpule-
rat. ad alfonſum ꝓfectus. ſi premium adſit vrbem paruo militum periculo capi poſſe demonſtrat. deligũt
viri fortes ducenti qui cum auello eiuſdem fratre ꝑ oſtenſum aqueductum nocte vrbem ingreſſi menia oc-
cupent. rex cũ exercitu paratus ſignũ expectat. illi in domum quandā ꝑueniunt in qua vnica erat anus ⁊ a
dulta cum ea virgo. mater cũ exclamare cepiſſet celeriter oppreſſa vocem emittere inhibita eſt. filia ſua ſpō
te conticuit ⁊ iam ſol exortus erat. nec amplius ꝙ̃ viri quadraginta ex omni numero puteum euaſerant. q
nunciare ingreſſum regi debuerant. ſiue negligentia ſiue aliam ob cauſam nihil regi ſignificauerunt. exiſti
mauit alfonſus aut ceſos eſſe qui miſſi fuerant aut metu exilire non auſos. ꝓfectuſq; ꝓpius vrbem ab ea ꝑ-
te que occupanda erat inuadit. Rhenatus cũ ea manu quā ad ſubditos caſus parauerat citato equo ad mu
ros contendit hosteſq; procul amouit. ingens vͦ pauor ⁊ ꝯſternatio eos cepit qui e puteo euaſerant. nec re
gredi in puteũ ne armoꝝ ſtrepitu ꝑderent. nec erumpere ꝓpter paucitatem audebant. Alfonſus vt vidit ni
hil a ſuis intus miſceri deſperatis rebus in caſtra rediјt. Rhenatus tanq̃ periculũ depuliſſet relictis cuſto-
dibus ⁊ ipe in regiam conceſſit. nec mora nuncius ad alfonſum currens multos e puteo prodiſſe atq; in do
mo tacitos ob metũ latere nunciat. Iterum igiꝉ ad menia ſuccurrit inſtauratq; preliũ vt erumpendi animꝰ
latentibus acuat. Interea filius eius quē nominauimus anicole a ſtatione ſua domũ veniens pulſatis fo
ribus aperiri ſibi expetit. mater ⁊ qui intus erant examinati quid agant neſciunt. vincit tandē ea ſententia
vt reſeratis paululũ foribus manus ei iniјciant euq; ꝯprehenſum tacere iubeant. ſ; ille repente vt armatos
vidit trepidus refugit. hoſteſq; intra vrbem eſſe vociferat. ad rhenatũ ſubito peruolat. quequeviderit refert
at qui intus erant vno agmine raptim e domo ꝓſiliunt primoq; impetu menia ꝓpinqua vno tantũ vigile
ibi reperto turrimq; occupant. Rhenatus eo nuncio ac tumultu excitatus ad menia celeriter reuerſus im-
petum in hoſtes facit. alfonſus quo ſuis animos addat ſcalas admoueri impat. ſed oppidani eā muri ptē
facile tuebant. ⁊ qui ꝑ ſcalas in captam turrim euaderent grauiũ ſaxonũ deiectu obſiſtebant. dum pugnat
acriter obequitans menia alfonſus locũ quendam neglectum eſſe aīaduertit. eoq; celeriter ſcalas admoue-
ri iubens murum obtinuit. iam qui turrim occuparant partim grauiter ſauciati pugnā remiſerant. partim
precipites e muro ſe dederant. Eratq; rhenatus eā turrim recepturus niſi a tergo ſubito cũ ingenti clamo
re hoſtes iniecti terrorem intuliſſent. auxit ⁊ trepidationem oppidanoꝝ vnus ex alfonſi militibus qui per
menia vrbem ingreſſus conſcenſo equo quē vacuũ forte inuenit in hoſtem inuectus oppinionem p̃buit ꝓ-
xime porte capte atq; infracte. Nõ tamen rhenato defuit animus ſ; cohortatus qui aderant in hoſtes forti-
ter irruens eoꝝ impetum paululum repreſſit. mox vͦ creſcente hoſtiũ numero ſuos exterritos aīaduertit
ſenſim referre pedem capit atq; ꝑ diui ianuarij portam hoſtiũ compluribus in arcē regiam cũ paucis ſe re
cepit. tum ⁊ a fori boarij porta ⁊ ab aliјs diuerſis muri partibus irruptio facta atq; ad p̃das diſcurſuꝫ ē. a
cedibus tamen tpatum. Mox vͦ ingreſſo rege ⁊ prede quoq; finis factus. Inſignis huius anni memoria
expugnatione tante vrbis que eo modo capta eſt quo annis antea mille ꝑ beliſarium e gothoꝝ manibuſ
erepta fuerat. xl. ⁊. cccc. ſupra milleſimũ ab ortu ſaluatoris xp̄i. Is annus erat ab initio cepti belli vnus et
vigeſimus. Poſtridie due ingentes onerarie naues a genuenſibus miſſe cum frumento applicuerunt. que
cognita vrbis captura ſub arcem conceſſerunt. rhenatumq; omni ſpe recuperande vrbis abiecta inde ad-

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

De Sarmacia regione Europe

De regno polonie et eius initio

Quoniam de Boleſlao (qui tercius Sarmacie rex exiſtit) paulo poſt mētio fiet. quare ꝛ de terra ſarmacie. et quo pacto illa regium ſceptrum meruerit breuiter abſoluere propoſui. Eſt igitur Sarmatia nimis ampla ꝛ vaſta regio ꝫ inculta ꝛ in ſolitudie poſita. ꝛ ſub rigidiſſimo ethere iacet. Hec ex ortu moſthoſ et thanaim fluuiū habet. A meridie dacos ꝛ pannonas. Ab occidente bohemos. morauos ſchleſitas ꝛ theutones. A ſeptentrione mare germanicum ꝛ ſinū codanū. Id vero quod regni nomen tantū partiſ poloniam vocant. hec duo nomia ſortit̄. Nam ea pars terre vbi Cracouia ſituata eſt minorem Poloniam vocant. At vbi Poſnania ꝛ Gneſna ſurgit maiorem nuncupant. A Craco aūt primo duce vſq; ad etatē primi boleſlai nō niſi duces illic imperitabant. Temporibus aūt primi ottonis ceſaris boleſlauſ clariſſimus dux fuerat Non is de quo in vita diui Staniſlai dicemus. nā ille nepos eius fuit. qui ex monacho hui⁹ Boleſlai filio natus fuerat. Iſte igit̄ Boleſla⁹ regē francie ꝛ germanas gentes victrici manu infeſtabat. Tandē ob O. tonis ceſaris p̄ces tali bello finē dedit ac fedus cū germanis ꝛ gallis ꝯtraxit. Otto aūt ceſar videns tanti principis animi magnitudinē. quā toti germanie ꝛ ſarmacie notā fecerat ſe cū Boleſlao duce in ſarmaciaꝫ ꝯtui t

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

vt ⁊ imperium ⁊ poteſtatē eius planius perſpiceret. Quē illuſtris dux ſummis honoribus in poſnā ſuſcepit
Nā tribus ante vrbem milibus paſſuū aut longius ſericas lanas muriceaſqꝫ veſtes auro. argentoqꝫ decora-
tas ꝑ viā qua ceſar iturus fuerat proſterni iuſſit. Et poſt ingreſſionē ceſaris in vrbē poſnam cuicūqꝫ licitum
fuerat illa deferre ⁊ deportare. Illic magnificis ſplendidiſſimiſqꝫ ꝯuiuijs ac theatris ceteriſqꝫ cerimonijs ceſa
rem venerabatur vt nulla quā aurea illic forent ſuppellectilia. que poſt quoſlibet cibos in puteos quoꝝ fun/
di nemo certus fuerat deici ac deperdi iubebat. Multas alias pompas ac munificencias ceſari ottoni inſtau
rabat. que ſatis ample vetuſta ſarmatica hiſtoria enarrat. Iamqꝫ videns ceſar tanti principis liberalitatē ⁊
mentis ſublimitatē. diuiciarūqꝫ abundantiā nō abre animo duxit tantū clariſſimū ducē corona regia dignū
fore. eū itaqꝫ regali ſceptro ac dyademate exornauit. ac ceteris dignitatibus ſedē regiā requirentibꝰ celebra/
uit. Ne aūt Boleſlaus iā illuſtris rex tanti erga ceſarem beneficij ingratus videretur brachiū diui adalberti
antiſtitis. quē pruteni nefanda morte trucidarunt ꝓ munere ceſari obtulit. Iamqꝫ aucto regni imperio vſqꝫ
ad annos ſalutis noſtre M. cccc. aut paulo antea rex polonie dū abſqꝫ prole diſceſſiſſet. Tandē dux qui litua
nis ac ruſſie preſidebat in regē electus fuit. q̄ ydola antea coluit. Sed eo tempore quo illi regiū ſceptrum de
ferebat̄ ⁊ xpianam religionē cum omni terra cui preerat ſuſcepit. Itaqꝫ lituanos ac ruſſitas ad regnū ſarma
cie ſic adiunxit. vt non niſi abſqꝫ certa ꝯditione diſſolui poſſint. Is ergo illuſtriſſimꝰ princeps prutenos ma
ritimas germanie gentes ſeuiſſimo bello ſubiugū duxit ac imperiū amplius extēdit. Vbi inſignes vrbes ex
tant Dantiſcum ⁊ thuronia. Eſt ⁊ clariſſima arx Marieburgum. cui ſimilis nemo mortalium vidiſſe fertur.
multis varijs ſtructuris. menibus. turribꝰ ac foſſis munita vt nulli inimicoꝝ tutus ſit ad arcē acceſſus. Am
plius imperiū ante aliquot annos fuerat. infeſtante tamen tartarorum ⁊ turchoꝝ ꝑfidiſſima gente magnū to
ti ſarmacie damnū illatū ē. Nam terra que poſt Ruſſiam vadit quā gens podoliā vocat tota exuſta ⁊ in ſoli-
tudine poſita ē. vt ⁊ neceſſitatem peregrinantibꝰ ferre non poſſit q̄uis fertiliſſima ſit ita vt granuina in altitu
dine vnius celſi viri excreſcant. ⁊ apibus ⁊ melle tota redolens vt nō ſatis illis locus ſit vbi mella deferant.
ſub arboribus nanqꝫ aut virgultis ⁊ ſiluis fauos ſic educunt. Hercinīū aūt celebratiſſimū nemus quo in to
ta europa nihil preſtantius ſarmaciā totā percurrit ⁊ circa Cracouiā ſaltus ſuos extendit. ꝑ quos iturus po/
teſt vnuſquiſqꝫ vſqꝫ in lituaniā ⁊ ſcithiā. tātis brachijs regionē illam totam diuagat̄ feraꝝ maximas educēs
greges. In ea vero ſilue parte qua ſeptentrionalior eſt biſſontes fert que ferox ac immanis bellua eſt huma
num genus maxime odiens. ad veſcendum quidē maxime conueniens. Formā aūt gerit citrini coloris. Frō/
tem latā ⁊ cornua fert. vt nec venationi ſatis aptū ſit niſi maximis varijſqꝫ laboribus. Metallū vero nullum
q̄ plumbū ſarmacia fert nō alia q̄ ſaturni cauſa. qui terrā rigido infeſtat frigore. Salis aūt maxima copia ē
qua cetere longinque gentes vtunt̄. quod maximū p̄ſtat toti regioni emolimētū. qua nulla regi ipi maior in
toto regno gaza extat. Nā ſub terra excidunt̄ ingētia ſalis ſaxa. Extra terrā aūt aliud ſal ex aqua decoquitur
Eſt et ſarmacia ferax ⁊ vberrima tellus omni genere fructuū ⁊ quicquid ad paſcendū humanū corpus expe-
tit. Nunc addendū eſt clariſſimā prolē illuſtriſſimi principis Vladiſlai. de quo antea diximꝰ. Is tres (vt qui/
dam ferunt) vxores habuit. ex quibus duos ſuſceperat filios. quoꝝ vnus natu maior Vladiſlaus vocabat̄.
alter caſimirus. Vladiſlaus aūt poſt mortem patris regio inſignitus fuerat imperio. itaqꝫ hungarie ⁊ bohe
mie ⁊ polonie regnis preſidebat. vbi clariſſima geſta militari manu faciebat. ac imperiū ⁊ xpianaꝫ religionē
ampliabat. Nam regi turchoꝝ tantū terraꝝ depopulatus fuerat vt ⁊ ante conſtantinopolim caſtrametaretur
vbi dū ſeuiſſima bella erga turchos gereret ac vtraqꝫ pars crudeliſſimo conflictu decertaret pānones verſis
tergis fugā dabant ac regē cū paucis ſarmacie copijs in tanta hoſtiū multitudine reliquerunt. Caſſimirꝰ ve
ro dux lituanis ⁊ ruſſie preerat. Inde dum caſus regius genti notus fuerat Caſſimirus per ſarmatas in re-
gē declarat̄ q̄ filiā ducis auſtrie ſororē ladiſlai q̄ regno bohemie ⁊ hūgarie p̄ſidebat in vxorē duxit. Ex ea ſex
ſuſcepit filios ⁊ q̄nqꝫ filias. Primogenitus vero Vladiſlaus vocat̄. Hic adhuc iuuenis exiſtens in imperi/
um regni bohemie electus fuit mira quadā animi magnitudine ac optimis conſilijs pollens. Ob quod dū
Mathias rex hungarie diſceſſiſſet ⁊ regnū pannonie adeptus eſt. Huic erat ꝓximus frater. cui Caſſimirus
nomen paternū datū fuerat. qui ſummo ingenio ac prudentia claruit. tandem morbo inualeſcente perijt. At
huic ſucceſſit illuſtriſſimus princeps Iohānes albertus iā futurum toti orbi ſpectaculū. Is plurima illuſtria
geſta militari bello aput Tartaros ac ceteras gentes edidit. Poſt patris autem obitū regno ſucceſſit. vbi fa
uente illi ꝓſpera fortuna regnū virtute ſua ⁊ optimoꝝ doctiſſimorūqꝫ viroꝝ conſilijs gubernat. Inclitꝰ ve-
ro dux Alexender quartus natus regius eſt. cui fortitudine ⁊ mentis ſublimitate parem tota Sarmacia vix
tulit. Hunc ob eius conſtanciam Lituani poſt mortem patris in ducem ſuſceperunt. qui ⁊ maximū toti Sar
macie decus eſſe exiſtimatur. Poſt hunc ſequit̄ Sigiſmundus celebris princeps. qui paterna ſequit̄ veſti-
gia. Is multis egregijs geſtis clareret ſi illi aliqd̄ felix fatū aſpiraret. Celeberrimꝰ aūt Fridericꝰ p̄nceps vlti
mū natorū locū obtinuit. qui innata animi ingenua virtute relinquens vanos principum tumultus ⁊ inqui
etam vitā ad ſedem tranquilliorem ſeſe contulit. vnde epiſcopus Cracouienſis electus ad arcpiepiſcopatuꝫ
Gnetznenſem poſtea deuenit. Hij omnes quinqꝫ clariſſimi principes hanc vſqꝫ in etatem magnifice ac cele
berrime vitam ducunt. Inter filias vero quinqꝫ. prima nupſit Georgio duci bauarie. Secūda Friderico mar
chioni brandeburgenſi. Tercia duci pomeranie. At due relique innupte apud matrem vitam ducunt.

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

Sanctus Staniſlaus epiſcopus

De ſancto Staniſlao epiſcopo Cracouienſi patrono Sarmacie

Diuus Staniſlaus vir magne apud deū auctoritatis tocius ſarmacie patronus ⁊ ſignifer. Natus anno ſalutis noſtre M. viij. in rure quod Sczeppanowo vocant nobilibus ac claris parentibus. quoꝝ cura fuit im templis diuino ſeruicio incumbere. ⁊ deū pijs placare precibus. Js dū in iuuentutem deueniſſet patris monitu in celebre gymnaſium pariſius deuenit vbi optimaꝝ litteraruꝫ ſtudijs ſummā operā dabat. vnde multis virtutibus floruit. ſacro aūt diuinoqʒ iuri precipue inſiſtebat. non ea qua huius etatis iuriſperiti queſtus cauſa ſolēt vt maiorum dignitatū honorē adipiſceret. ſed vt ſi quando locus ſtatuſue aut cōditio ſua ferre poſſet vt tantū miſeris quantum potentibus. orphano pupilloue iuſticiam adminiſtraret. ⁊ vnicuiqʒ equo pondere quod ſuū eſſet iubente id lege redderet. Tandem paternas ſedes rediens Cracouiam inclitā Sarmacie vrbem deuenit. Jllic ob virtutem ⁊ ſcientiā ſuā canonicali dignitate fungitur. Mortuoqʒ antiſtite celeſtis numinis prouidentia in preſulis ſedem declaratus fuit. Hūc dū ſemper optimo ordine ſtatum deferret curabat ſacrā religionē ac diuinum cultum ampliare. Empto tandem rure a quodam milite. eoqʒ mortuo amici illius villam eandē iure hereditario a diuo preſule repetere conabant. At ille teſtimoniū huius ſtipulationis emptioniſqʒ proferre non potuit. nam hij qui huius rei ſatis edocti fuerant ꝓpter illoꝝ impotentiā latebant. Vir ergo ſanctus orationibꝰ ac ieiunijs incubuit. confiſuſqʒ ſummi dei potentia. qua ſe iam diu munitū cognouerat accedens ad tumuluꝫ defuncti militis a quo rus illud emerat. ⁊ euoluto lapide et arena pia ⁊ deuota oratione deū obteſtabatur. et mortuū illū per quatuor annos in vitā reduxit. Eūqʒ coram tyranno Boleſlao apud quē tale ius agebatur conſtituit. Aſtantibus illic ſuis aduerſarijs ceteriſqʒ regni optimatibus. quo ſe emiſſe villam aperte demoſtrauit. Jamqʒ ſeuus Boleſlaꝰ fedo turpiqʒ luxu inſiſtebat. ac omnē in ſuas gentes ꝑfidiam ⁊ tyrannidem exercebat. ac illuſtres viros egregioſqʒ ciues nefandis diriſqʒ ſupplicijs excruciabat. Staniſlaus vero chriſti, vates haud longius id ferendum exiſtimabat. itaqʒ regem intrepidus adiens vt talibꝰ ceptis deſineret illum obiurgabat. At ille magis indies facinus exercebat. Tandem a preſule in ſententiam excōmunicationis ponit. quare tyrannus boleſlaus ignarus pre furore quid ageret dimiſit ſatellites ſuos vt ꝑſulem quocunqʒ eſſet loco trucidarent. Eo tempore diuus Staniſlaus in ſacellū diui Michaelis quod ſuper rupellam in Caſimiro vrbe conditū eſt deuenerat gratiſſimū illic deo offerens ſacrificiū. hunc in locum dū miniſtri regij deueniſſent. iamqʒ ter ingredi templū conarentur. ter iterum pulſi diuina potentia in tergum cadebant. Jd poſtq̄ ad regias aures deuentum fuiſſet magno fremitu rex Boleſlaus in ſacellum ꝓperat. vbi ſanctum preſulem iam ſacrificia offerentem immani verbere ac ſeuiſſimis ictibus trucidat. Tandem per miniſtros in fruſta partitus extra vrbē deijcit vt volucres illud vncis roſtris deuellerent. ſed diuina ſic agente prouidencia aquile illic aderant que precioſum corpus in vnum collegerunt ſummaqʒ diligentia id ſeruabant quouſqʒ ciues ipi maximo venerandoqʒ ritu in rupellam honorifice ſepelirent. Tandē in numerū ſanctoꝝ relatus vt premiſſum eſt in arcē regiā ad templū diui wentzeſlai deductꝰ in aurea tumba multis miraculis coruſcat. quem populus multo thure ac precibus indies veneratur

De Cracouia vrbe regia Sarmacie

Cracouiam vrbem regiam inſigni huic operi inſerendam haud abſurdum eſſe duxi. Nam celebris germanie ciuitas ē teſte Ptolomeo optimo lucidioriqʒ coſmographo. q̄ eā Corrodunū appellat. Strabo aūt germaniā diffinit q̄tū Rhenus ⁊ Albis in ſe clauſerint. Nos ea cauſa ſane non indigna vrbem ſarmacie foro cenſemus. Hanc a prima eius origine repetendaꝫ ſatis dignā eſſe putaui. Sed ne prolixiori ambiguaue oratione narrando fabulari videar breuiter de eius ſitu quippiam narrare conſtitui. Cracouia igitur illuſtris vrbs ſarmacie quā poloniam vocant ad rippam Jſtule nō longe ab eius fontibus ſita. Hec a Cracco primo duce ſarmacie condita fuiſſe ⁊ eam ſuo nomine celebraſſe multi retulere. Hec altis primū menibus cingit. ꝓpugnaculis ⁊ celſis turribus. poſt paruo muro ⁊ ob vetuſtatem ruituro ſimilis. Tandē valles ac foſſe vt imminentibus hoſtibus facilior aditus prohibeatur. Hee quedam piſcinarijs aquis replete quedam virgultis frutice ac graminibus virent. Poſt aggerem vero qui valli imminet amnis non late fluens Rudys dictus totam ciuitatem circumluit. Hic rotarum orbes agitat qui Cererem ſaxis conterunt et emoliunt. Deductus tandem per ſubterraneos cuniculos ⁊ cannas toti vrbi ſatis vndarum prebet. Porte vrbis ſeptem. Jn ea vero plurime pulcherrime ac egregie ciuium domus. Ac plurima ingentia templa Precipuū diue virginis Marie in medio vrbis extat cum duabus arduis celſiſqʒ turribus. Sūt ⁊ illic multa monaſteria. vbi multus deuotorum religioſorumue patrū cetus fulget. Ad edem nanqʒ glorioſiſſime trinitatis ſic vocatam eſt celebris ordo predicatorū. Jn ea vero ſacra ede multe ſanctitatis vir beatus Jacinctus non dū in numerū ſanctorum relatus magnis miraculis redolet. diui Dominici comes. Qui adhuc viuens tres mortuos in vitam reduxit. Ad templū vero ſancti Franciſci eſt ordo fratrum minoꝝ non reformatus. Ac cetera multa monaſteria. Eſt et templū non longe a porta Jſtule quod ad ſanctaꝫ Annam vocant. vbi beatus Cantus celebris huius vrbis gimnaſij doctor multis miraculis ⁊ prodigijs fulget. q̄uis nō dū in cathalagum ſanctorū aſcriptus ſit. Hanc iuxta ſacrā edem ſituatū eſt ingens celebre gymnaſiū multis clariſſimis doctiſſimiſqʒ viris pollens. vbi plurime ingenue artes recitantur. Studiū eloquētie poetices philozophie ac phiſices. Aſtronomice tamen ſtudiū maxime viret. Nec in tota germania (vt ex multorū relatione ſatis mihi cognitum eſt) illo clarior reperitur. Jllic iam maxime phebus colitur. qui ⁊ eorū cruda elimat

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

ingenia ac polita reddit. Has edes diuus Uladiſlaus illuſtris ſarmacie rex dū ex prutenoꝝ littorali ſarma-
cie gente ſeuiſſimo conflictu victoriā duxiſſet (Cuius quidem belli plurima clariſſima monumenta hancuſqꝫ
in etatem in arce regia de qua paulopoſt dicemus ſupſtant) magnis opulentijs extruxit. libertatibus ꝛ ſtipē
dijs ſummis celebrauit. Nec incole vrbis ſarmatico more viuunt. quos crudos ꝛ ignauos ſarmatas priſci
dixerunt. Sunt nanqꝫ illic clariſſimi ciues. virtutibus prudentia ꝛ comitate inſignes. humanitatē ꝛ hoſpi-
talitatem liberaliter ꝛ familiariter erga quoſcꝫ peregrinos offerentes. Uictus illis ſplendidioꝛ ꝙ ceteris ſar
matis. Ex omni delicato genere cibi potus illis frequētioꝛ eſt. Aqua oꝛdeo ꝛ humulo decocta. Js quātū ne-
ceſſitas ferre poteſt ſi ſumit̃ profecto nihil nature humane ꝛ ad coꝛpus ipm alendū conuenientius quicꝙ re
periri poteſt. Sub arce vero intra ciuitatem extat ꝛ aliud inſigne collegiū. vbi achademia iuris ac legū pol-
let. Ad vrbis vero ſeptentrionale latus adiacet paruum oppidū nullis quidem menibus cinctū quod Cle-
pardiuz vocant. nihil dignū ſcriptu in ea ꝙ egregia ſacra ſedes diui Floriani ſtrenui chriſtiane fidei militꝯ
Quā diuus Uladiſlaus de quo ante meminibus canonicatu ceteriſcꝫ dignitatibus ac muneribus refecit. et
doctoribꝰ gymnaſiū artiū regentibꝰ colēdā reddidit. Rupes aūt ac crepidines nimia altitudine erecte. ſic vt
iam celū ſuſtentare videant̃. Tandē arenis congeſtaqꝫ terra obducte ingentē collem efficiunt. qui ea parte q̄
in boreā tendit vrbi imminet. ꝛ ex alio latere niuoſum carpathū althe tumentem reſpicit. quā collis partem
inſignis europe fluuius Jſtula quondā germanie terminus alluit. qui ex carpathi radice paruo quidē fonte
proſiliens longius magis magiſqꝫ tumet. ita vt iam vndaꝝ auctus mole que ex pannonicis montibus ſeſe
in eum precipitant. trabes ꝛ ingentia roboꝛa variaſqꝫ lignoꝝ ſtructuras defert. Tandem vbi imbriū ac cete
ris fluminibus magis tumuerit rates ac honerarias naues ſecū ad germanicū occeanū in ſinū codanū dedu
cit vbi trino vaſto oꝛe ſpumoſus ſeſe euoluens nomina deperdit. Jn eo aūt colle primū eſt ingēs templuz in

decus diui wenzteſlai ducis bohemie conditū. vbi omniū illuſtriſſimoꝝ viroꝝ monumenta ac ſepulture ex
tant. multis opibus variſqꝫ artibus extructe marmoreo allabaſtroqꝫ lapide exſculpta. quos maximo ritu
ac pompa celebrari conſuetū eſt. Jn medio aūt templi extat celebre monumentū in quo clariſſimus chriſti
miles diuus Floꝛianus requieſcit. Sunt ꝛ in eodem colle due ſacre edes. diui michaelis ꝛ ſancti Georgij
Poſt egregie nobiliū curie ac edes ſacerdotū. qui noctu dieqꝫ templa venerant̃. Poſt primū ingens regia
ſedes maximis ac varijs ſtructuris condita. que totius regni capitoliū eſt vbi tota regni gaza congeritur.
Hic principibus declaratur imperium. nam regalis coꝛona hic maximis cuſtodibus obſeruat̃. Extra collē
aūt ē monaſterium fratrū minoꝛum religioſius oꝛdinem ſeruans. Nec longe ab eo monaſterio extat cenobi
um ſacrarum virginū. Huic ex oppoſito ad pontē ipm ē inſigne hoſpitale ꝛ ſacra edes ſancte Hedwigis.
Ad aliam vero iſtule ripam extat clara ciuitas quam Caſimirum vocant a rege ſic vocato condita. quā Jſtu
la vbi ſub arce regia ſe diuiſerit totam circumluit ac pene inſulam reddit. Eſt in ea inſigne phanū diue vir-
ginis katherine vbi oꝛdo Auguſtinenſium floꝛet. Tum ꝛ templum quod ad ſacroſanctū coꝛpus chriſti vo
cant. vbi canonici regulares inhabitant. Ac cetere alie ſacre edes. Extant ꝛ clariſſima monumenta vetuſti
collegij iam inſolita. quos illuſtris regina hedewigis conſtruxerat. Plurima preclara preterea in his vrbi
bus a vetuſtiſſimis tempoꝛibꝰ geſta ſunt per illuſtriſſimos reges ac principes. Sꝫ breuitatem imitati finē
his impoſuiſſe dignum ſtatuimus

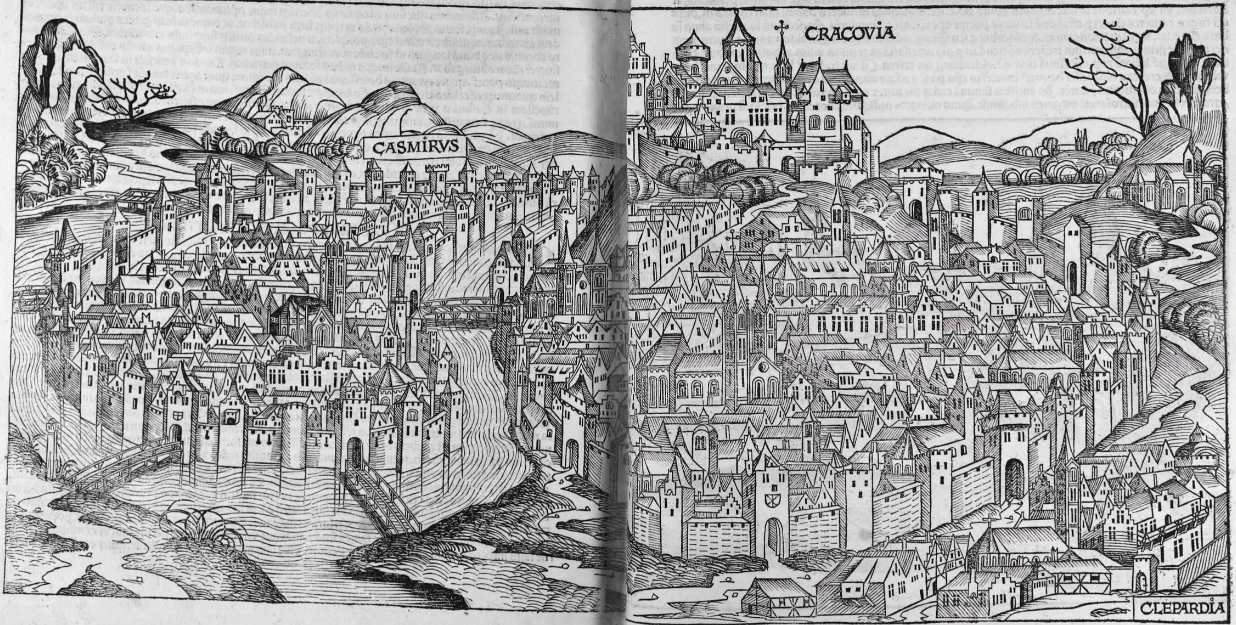

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

LUbeca ſeu vt alij ſcribunt Lubecum ſaxonie vrbs illuſtris ac ceſarea ciuitas nedū in germania verum et apud externas gentes nominatiſſima a Vikbodo vitigo cimbroꝝ duce ad cimbricam cherſoneſon quondam edificata in eo loco quem venedes qui ⁊ vandali adhuc ſaxonie partem tenentes Buccouiam dixere. Aucta ꝑ ſeuiſſimū principeȝ qui kitto dicebaꝉ. quē ⁊ trutonē appellabant Anno xpi M.c.iiij. Ea porcio terre littoralis ē inter magnopolenſiū holſtadenſiūqꝫ ducatus duobus fluminibus baguiſo ⁊ trauo irrigua. Que limpdia flumina vernacula lingua wagniꝰ ⁊ trab appellantur. Is kitto ex nobili progenie marcmannoꝝ ⁊ martinopolenſiū ortū habuit potens ac grauiſſimus xpianoꝝ ꝑſecutor. qui dn̄os de vagerñ qui de Stargardia ſeu de oldenburg vocabanꝉ in fernerñ ⁊ peldte interfecit. Unꝰ ex his ingenuus euadens in daniam ſeceſſit heinricus nomine Gotſtalci comitis filius. Is pꝰ aliqua tempora rediens kittoni caput ſecuri abſcidit inde ſuā ducens vxorē. Quo tp̄e heinricus quartus imperio romano prefuit. In ea ꝓuincia omnes baſilice ſacerdotibus priuate deuaſtate erant fideſqꝫ xpiana ſopita. Urbs quoqꝫ lubicēſis trina vice ob principū bella ꝑcipue ducis heinrici de leone deuaſtata fuit ⁊ comitis alſeſis de holchſtein. qui pꝰ ſedatā diſcordiā vrbem duci heinrico permiſit in eo loco vbi nunc ſita ē. Cū eius ſitus prius ꝓpe ſwartau. poſtea ꝓpe herneborg fuit vt doctus helmuldus refert. Exin ob negotiationes ex germania alta ⁊ baſſa ⁊ ex variis regionibus mirūimmodū aucta ē vt nūc vltra mare baltheū ſeu germanicū qd̄ Stagnū vocant in noruegiam Sueciam Liuoniam. in Ruſſiā Littuaniā Pruſſiā Poloniā ⁊ Pomeraniā. in ducatū magnopolēſiū. in daniam Angliā Flandriā Scociā ⁊ regnū francie omnes mercaturas ꝑ ſtagnū ꝑ terrā in Saxoniā weſtualiam et marchiā frequentant. Peritiſſimi aſtronomi ſcribunt hanc nobile vrbē initiū ſuū habuiſſe ſub ſigno libre ⁊ fundatā in ſingulari dei gratia. Cū incole vrbis p̄ ceteris finitimis deuotiones ad modū diuinas exerceāt Sētit tñ dulcē nucleū in amara teſta. Deinde anno primo ⁊ triceſimo ſupra vndecies centenū domini inferioris vandalie lubecā deuaſtarūt qꝫ comes Alff de holchſtein iterato inſtaurauit cū arce vbi nunc predicatores habitant. In ſeptentrione ac fine ciuitatis Anno M.c.lix. lubicenſes memores damni illati copias in ꝓuinciā rugen educētes cladeȝ ꝑ effuſionē ſanguis ꝑncipi ⁊ potētatui eiꝰ intulerūt. Epiſcopatū lubicēſiū anno ſalutis M.c.lxi. antiſtes duodecimus de oldenburg ſeu Stargardia in vagerñ Geraldus auxilio ducis heinrici de leone primo obtinuit. qui tredecim ꝑbendas ꝑ oīa neceſſaria in decimis villis ac poſſeſſionibus dotauit. Creuit igiꝉ lubecū in potētiſſimā ciuitatē. oldenburg aūt defecit. Cū aūt fridericꝰ huius nois primꝰ hanc vrbē ingenti exercitu obſediſſet heinricꝰ lubicēſis eps̄ pacē a ceſare impetrauit ea ꝯditione vt fauore ducis heinrici ceſari obedientiā ꝑſtarēt. Is antiſtes ſummā ecciaꝫ dicauit. ⁊ monaſteriū ad ſanctū iohannē in vrbe extruxit vbi nunc ſacroſancte virgines inhabitāt. qꝫuis monachi ordīs diui benedicti hūc locū primo poſſederūt. qui nūc apud ciſmer ꝓuicie de holſtein ꝓpe mare morā faciūt. His tēporibꝰ lubecū auguſtaꝉ ac libera ciuitas effecta ab impatore friderico libertatibus donata vt caput oīm vrbiū Stagnaliū deinceps foret ⁊ in variis priuilegiis etiā apud exteros ꝑcipue in londen ciuitate anglie. In noruegia ī ducatu magni ducis moſchauie. in ampla vrbe nogardia. In ruſſia (vbi baſilicā ⁊ curiā xpiano more habent). Ac ī pleriſqꝫ locis ac regionibꝰ magnis exemptionibꝰ decorata fuit atꝫ dotata. In flandria qꝫ ⁊ regno dacie ⁊ ſuecie immunitatibus gaudet. Idē ceſar fridericus priuilegia a duce heinrico ꝑhabita eis confirmans ꝑ bullā aureā vltro donauit vt ꝯſules viginti quatuor habere poſſent (qꝫuis numerus iſte ꝑ raro completꝰ ſit) Eoſqꝫ nobiles effecit vt aurū more equitū deauratoruꝫ (exceptis calcaribꝰ) deferre poſſint. Hec inclita vrbs munda ac nitida exiſtit in vertice ab vtraqꝫ parte decliui poſita vt aque ⁊ immundicies libere deſcedant ⁊ ob frequentes imbres vie purgantur. Eccleſia cathedralis quā ſummā vocāt in meridie ac fine ciuitatis ſita admodū longa ⁊ decora exiſtit. Ornatur hec vrbs ꝑter iſtā quatuor prochianis baſilicis que ſeptē turres celſas ꝑacutas ac pulcherrimas habent cupro ac plūbo tectas ac in ſummitate auro decoratas. Turris in ede ſancti petri corona deaurata cū armis ceſaris ⁊ vrbis inſignita ē. Omni quoqꝫ decore edes ſacre ornate extant. Inter has qnqꝫ eccīas baſilica glorioſiſſime virginis marie eminentiā obtinet Habet quoqꝫ duo monaſteria vnū ordinis ꝑdicatoꝝ. alterū ſancti franciſci. ac hoſpitale ad ſanctū ſpiritum. Ciuitas vero aquis ⁊ turribus muro ac foſſis admodū munita ē. Platee due longe ⁊ ample ꝑ vrbē poſite ſunt vbi edes recto ordine ſite ſunt extructe de lateribus ornatiſſime ac varie decorate exiſtunt. Cetere vie has cruciatim ſecant. Forū indies onuſtum piſcibꝰ ⁊ carnibus videtur ac aliis neceſſariis. Hilabiturqꝫ primo fluuius Baguiſo a ſeptentrione in meridiē inde in occidentē. Ante ciuitatē flumen trauus contrarie ex meridie in ſeptentrionē fluit impetu mare petens. In eo flumine nauigia minora a mari ad lubecū accedunt vſqꝫ ad murū cū maiores naues (onera plauſtroꝝ. cc.l. ducētes) in littore maris ꝑſtant ⁊ ob profunditatem ad duo miliaria ciuitati appropinquare nō poſſunt. Noniſſime anno M.cccc.xcii. epiſcopus Theodricus natus de hamburg cū rome confirmationem accepiſſet Lubecam ingreſſus vigeſimuſquintus lubicenſium eps̄ diuina gratia nunc glorioſe ꝑſidet. Cetera ornamenta vrbis ob longitudinem ſcripturarum ⁊ varietatem ſilentio pretereunda fore dignum duxi.

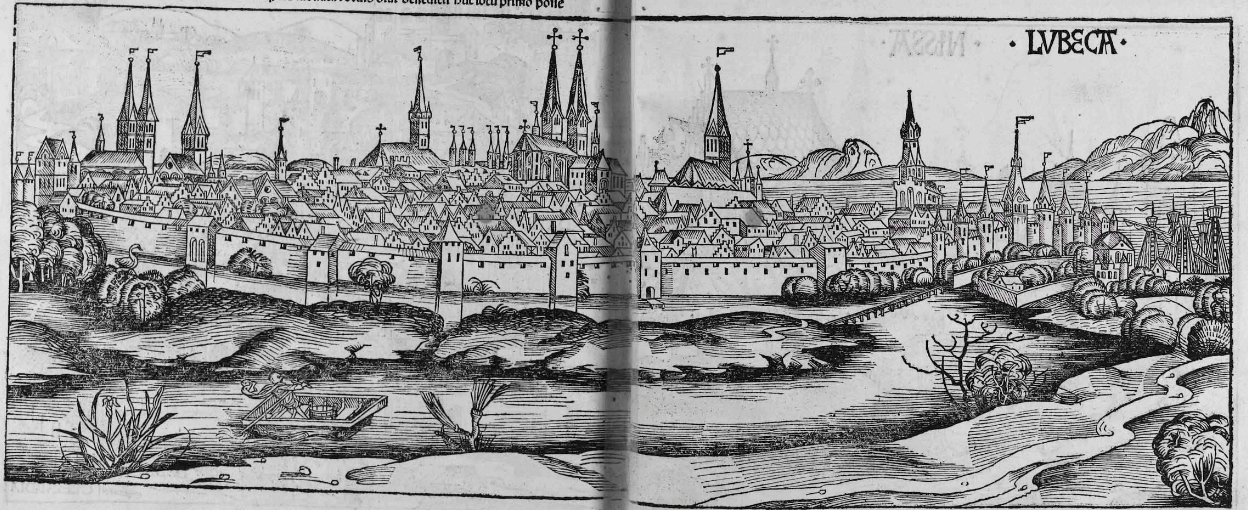

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

Niſſa Sleſie inſignis vrbs. epiſcopalis ſedes ad Niſſam fluuium ſita a quo denominationem accepit, varijs edificijs ornata ē. Sleſia aūt a principio vaſte ſilue hircinie (apud grecos ⁊ latinos ſcriptores celebrate) porcio. vt tota plana ita ⁊ nemoroſa fuit. ſed temporis proceſſu ſparſim villis habitari cepta. Ubi aūt fidē xpianam incole amplexi ſunt conſtitutis oppidis ad mitiorem ē cultum redacta. Quā odera fluuiꝰ celebratiſſimus per medium totam perlabiť. ⁊ Olſa Niſſa Ola Liſſa Baruſio Cattoꝝ riuo Bobro ⁊ alijs fluminibus auctus. marchiā brandeburgenſem permeans in mare germanicū apud Stetinū vndoſus exonerať. Latitudo eius triū quidē. ſed longitudo nouem dieꝝ itinere a limitibus hungarie vſqꝫ in marchiam brandeburgenſem extendiť. Primus eius epiſcopatus ſedes Sinogrouie wartenbergeñ. diſtrictus fuit. Et inde Ritzinum territorij bregeñ. epalis kathedra ē delecta. kazimirus aūt illius nominis primus rex polonie vbi regia ſtirps maſculina defecit a monaſterio gallie cluniaceñ. vbi monachus fuit papa diſpenſante ad regnum polonie aſſumptus denarium ſancti petri viritim ſiue per capita in regno ſuo idcirco exigendum et romam mittendum inſtituit. Et ſedem epalem Uratiſlauiam transferri curauit. que nunc ē (vti p̄miſimus) omniū Sleſie ciuitatum non minus ampla ⁊ opulenta ꝙ populoſa ⁊ edibus ⁊ templis ornatiſſima. Eius antiſtes nunc ē doctor Johannes rott de wending eiſteñ. dioceſis olim imperialis prothonotarius ⁊ in eū ſtatū breui multa induſtria reduxiſſe fertur vt centum annis preteritis non fuerit menſa epiſcopalis fructuoſior ⁊ ſtructuris ornatior. Prouincia ipa frumenti ferax ⁊ piſcoſa. carnibus ferinis ⁊ volucribus habundaſ.

Preter Uratiſlauiā inſignia loca ſunt. Hec vrbs Niſſa epiſcopalis ſedes. Glogouia maior Legnitz Oppel Swedenitz Teſthen Olſna Franckenſtein Monſterberg Saganum Brega. Monaſteria complura inſignis ſtructure. Prouicia ipa regi bohemie ſubiecta quā ab imꝑio i feudū recognoſcit. multi antea duces et p̄ncipes hereditarij ipā nō tā poſſiderũt qꝫ vaſtarūt ⁊ impacatā reddiderūt ꝙ ꝓpter ceſuū exiguitatē ducalem ſtatum ducere nequiuerūt. rapacitati iccirco dediti. Nunc vero ē ad paucos redacta alijs ſtirpibus morte ſublatis. Qui non parum opibus ⁊ munitis oppidis florent. Cultus diuinus per Sleſiā longe plurimꝰ. Tēplaqꝫ totius orbis ſacerdotalibus ⁊ alijs ornamentis ⁊ ſtructuris honorificentiſſima. Status eccleſiaſticus ⁊ ſeculariū ⁊ religioſoꝝ vtriuſqꝫ ſexus numeroſus ⁊ diſciplinatꝰ. populus facundus ⁊ humanus. ⁊ deuotioni ſuꝑ omnes germanie incolas deditiſſimus. Nobilitas ē plurima ad arma aſpirās ⁊ martis amatrix. Sexus muliebris venuſtus quidē ⁊ affabilis ſed pudicus. Plebs ruſtica polonici ydeomatis agreſtibus laboribus deſidioſe incumbens potationi ē plus dedita. Inde ⁊ domus ⁊ agri eorū parū culti ſed neglecti. viles caſas habitant. Agricole vero alemani rus melius exercent ⁊ vrbanius domos pro ſuo captu conſtruunt. Sumptus multo leuiori precio ꝙ finitimis prouincijs cōparantur. Sed quod Sleſie immenſum aliquando detrimentū afferet ē ꝙ cenſuū dn̄i ⁊ poſſeſſores percepta pro loci ⁊ poſſeſſoris qualitate. nonnulla pecuniaꝝ ſumma annuente ſuperioritate ⁊ confirmante venditori annuū cenſum in bonis ſuis inſcribunt. quē vbi aliquot annis ſoluerint poſtea dare recuſant. Inde ruſtici (vt inter contrahentes pactum fuit) aut cenſuris irretiunť eccleſiaſticis aut pignora adimuntur. quod grauamen ipſi ruſtici ferre nequeūtes domos ⁊ agros deſerentes aliorſum fugiunt. que loca ſepe deſerta relinquuntur. Ex hoc potiſſimū capite Sleſia maius indies niſi prouideať ſuſcipit detrimentū. Prouincia alioquin laude proſequenda. Gēti potus ceruiſia. Uino ex morauia aut hungaria aduecto vtuntur. ꝙꝙ nonnihil vini in Sleſia apud croſnam habetur quod pro maiori parte extra prouinciā per oderā in pruſſiam ⁊ aliorſum deportatur. Preter pannos laneos exigui precij qui in hungariā deferunť ⁊ piſces in morauiā delatos nihil extra Sleſiā ſuis ex mercibus deportatur. Nimiꝰ etiā ⁊ virginū ⁊ mulierū ornatus auri ⁊ gemmarū ⁊ veſtiū cultus prouinciā non parū extenuant.

Ne hee vrbes inclite ac prouincie (quarū noticia tardius ad nos deuenit) laude ſua priuentur eas in hoc opere in fine addicere libuit. Profecto libere vrbes precipue lubicenſis. ſi diuitias. ordinē ſenatus. humanitatē moreſqꝫ populi. maris portū. ſitū ⁊ edificia perſpicere velimus. Digne igiť hiſtoria ac cōmemoratione. Poſtremo ſi vrbes plures qs adiūgere velit dať eis equa poteſtas.

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute

Ad deum optimū maximū de his que mirabilia geſſit pro iuſtiſſimo ⁊ excelſo Maximiliano rege romanorum

AUctoꝛ ⁊ princeps operoſe mundi
Quiqꝫ deceptis opifer fuiſti
Gentibus iudex. redditurus idem
Omnibus equus
Quam potens rerum fueras creatoꝛ
Quam datoꝛ largus redimis ſalutē
Quam reddis iuſtus trutinatoꝛ oꝛbis
Quam ſapienſqꝫ
Cū velis iuſtus homines tueri
Mirus es cauſe melioꝛis actoꝛ
Mirus iuſte domitoꝛ querele
Hoſtis iniquis
Suetus humanis animis preeſſe
Mitigas ſeuos. placidos acerbas
Sontibus ſontes agitas ⁊ hoſtes
Hoſtibus vrges
Noxijs addens ouium pauoꝛē
Foꝛtium iuſtis animos leonū
Militū multas acies retundis
Agmine paruo
Tu iubes ventis ſileant. ſilentqꝫ
Precipis ponto tumeat. tumetqꝫ
Imperas lune lateat. latetqꝫ
Sanguine tincta.
Uere canentes hyemes virenti
Turbidas celo pluuias ſereno
Sepe permutas. facies ⁊ vſus
Menſis ⁊ anni.
Tanta cū regi dederis romano
Audias voces. iuuenū ſenūqꝫ
Audias grates hominū. preceſqꝫ
Iuſta petentum.
Inde non ceſſes melior patronus
Cū ſuis regē populis tueri
Principē ſerua. ſobolē domūqꝫ
Adde triumphos.

O deus ſerues decus hoc precamur
Ceſari natū ſimul ⁊ nepotē
Indolis mire. videat regentes
Tempore longo.
Hiſqꝫ ſic patrē foueas auumqꝫ
Cuius exemplo pagant iuuentā
Et ſuis geſtis fuerit ſenecta
Gratioꝛ illi.
Sic regant oꝛbē dominando recte
Quo fidem nobis pius vt dediſti
Protegant ſemper ciciuſqꝫ vincunt
Illius hoſtes.
Et feros turchos, rabidaſqꝫ gentes
Pellere. ⁊ caſtris ſpoliaro victos
Ut queant regna ⁊ reparare quondā
Chriſticolarum.
Proſperos greſſus animiqꝫ motus
Auſtrie ſtirpis. faueaſqꝫ felix
Cepta quo a priſcis patribus per omne
Proroget eum.
Hec mari ac terra vigeat parando
Gloriam ſemper. ferat ⁊ ſubortus
Solis ⁊ caſus crucis alma ſigna
Nomine chriſti.
Inde celeſtium meritis triumphum
Conſequi tandē mereantur omnes
Cū bone legi dederint ſubactū
Roboꝛe mundū.
Hec rogat noſter choꝛus vt perennem
Gloriā eternus pater atqꝫ natus
Spiritusſanctus deus ⁊ ſequatur
Trinus ⁊ vnus.

Laus deo

UNIVERSITY OF LONDON WARBURG INSTITUTE

Digital copy for study purpose only. © The Warburg Institute